
UNIVERSITY OF TORONTO DUPL
3 1761 00382501 5

Vol 21

พระ

สุตฺตนฺตปิฎก องฺคุตฺตรนิกาย

จตุกฺกนิปาต

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพระอรุณนิภาคุณากร

ทรงชำระแล้ว

พิมพ์เปนส่วนพระราชกุศล

ในมงคลสมัยแห่งสิริราชสมบัติได้ ๒๕ ปี บริบูรณ

รัตนโกสินทรศก ๑๑๒

จิรํ รชฺเช ปติฏฺฐาตุ.

LIBRARY
FEB 18 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

อารัม์ภกถา.

ศุภมัสดุพระพุทธสาสนกาลเปนอดีตภาคล่วงแล้ว ๒๔๓๑ พรรษา ปัตยุบันกาล มุสิกสังวัจฉรมาฆมาศ กาฬปักษ์ปาฏิบทโสรวาร บริเฉทกาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฎ บุรุษยรัตนราชรวิวงษ์ วรุตมพงษบริพัตร วรขัติยราชนิกโรดม จาตุรันต บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริห์ว่า พระพุทธสาสโนวาททั้งปวงซึ่งกุลบุตรได้ศึกษา แลปฏิบัติสืบมาจนบัดนี้ ย่อมเนื่องอยู่ในพระปริยัติไตรปิฎกทั้งสิ้น แต่กาลก่อนมา พระเจ้าแผ่นดินที่นับถือพระพุทธสาสนา ย่อมทรงพระราชศรัทธาเปนสาสนูปถัมภก ให้กำลังแก่พระสงฆ์พุทธสาวกให้ทำสังคีติชำระ

อารัมภกถา.

พระไตรปิฎกปริยัติธรรม หลายครั้งหลายคราว เปนราชประเพณีสืบมา แลจารึกเปนอักษรลงในใบลานเปนฉบับคัดลอกต่อกันไป จึ่งเปนฉบับแพร่หลายไปในประเทศที่นับถือพระพุทธสาสนาทั้งปวง แต่ก่อนมาประเทศที่นับถือพระพุทธสาสนา ยังมีอำนาจปกครองบ้านเมืองโดยลำพังตัว พระเจ้าแผ่นดินเปนผู้นับถือพระพุทธสาสนา ได้ทำนุบำรุงอุดหนุนการสาสนาอยู่หลายประเทศด้วยกัน คือ กรุงสยาม เมืองลังกา เมืองพม่า เมืองลาว เมืองเขมร เมื่อเกิดวิบัติอันตราย พระไตรปิฎกขาดสูญบกพร่องไปในเมืองใดก็ได้อาไศรยหยิบยืมกันมาลอกคัดคงฉบับบริบูรณ ถ่ายกันไปถ่ายกันมาได้ แต่ในกาลทุกวันนี้ ประเทศลังกาแลพม่า ตกอยู่ในอำนาจอังกฤษผู้ปกครองรักษาบ้านเมือง ไม่ได้นับถือพระพุทธสาสนา ก็ทำนุบำรุงแต่อาณาประชาราษฎรไพร่บ้านพลเมือง หาได้อุดหนุนการพระพุทธสาสนา เหมือนอย่างพระเจ้าแผ่นดินซึ่งนับถือพระพุทธสาสนาแต่ก่อน ไม่ พระสงฆ์ซึ่งปฏิบัติตามพระพุทธสาสนา ก็ต่างคนต่างประพฤติตามลำพังตน คนที่ชั่วมากกว่าดีอยู่เปนธรรมดา ก็ชักพาให้พระปริยัติธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปริตผิดเพี้ยนไปตามอัธยาไศรย์ ส่วนเมืองเขมรนั้นเล่า ก็ตกอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศษ ไม่มีกำลังที่จะอุดหนุนพระพุทธสาสนาให้เปนการมั่นคงถาวรไปได้ ส่วนเมืองลาวที่อยู่ในพระราชอาณาเขตรสยาม เจ้านายแลไพร่บ้านพลเมืองก็นับถือพระพุทธสาสนาวิปริตแปรปรวนไปด้วยเจือปนผีสางเทวดา จะเอาเปนหลักฐานมั่นคงก็ไม่ได้ ถ้าพระไตรปิฎกวิปริตเคลื่อนคลาดไปในเวลานี้ จะหาที่สอบสวนลอกคัดเหมือนอย่างแต่ก่อนนั้นไม่มีแล้ว การพระพุทธสาสนา

ยังเจริญมั่นคงถาวรอยู่แต่ในประเทศสยามนี้ประเทศเดียว จึ่งเปน เวลาสมควรที่จะสอบสวนพระไตรปิฎก ให้ถูกต้องบริบูรณแล้วสร้างขึ้นไว้ให้มากฉบับแพร่หลาย จะได้เปนหลักฐานเชื้อสายของสาสนธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบไปภายน่า ก็ธรรมอันใดที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสั่งสอน ย่อมเปนธรรมอันวิเศษอุดมยิ่ง ซึ่งจะนำให้สัตว์พ้นจากทุกข์ภัยได้โดยจริงเปนธรรมวิเศษเที่ยงแท้ ย่อมจะเปนที่ปราถนาของผู้ซึ่งมีปัญญา ได้เล่าเรียนตริตรองแล้วปฏิบัติตามได้รับผลมากน้อยตามประสงค์ ก็คงจะยังมีผู้ซึ่งจะอยากเรียนรู้เพื่อปฏิบัติตามสืบไปภายน่าเปนแท้ จึ่งเปนธรรมที่ควรจะสงวนไว้ให้เปนประโยชน์แก่ชนภายน่า ก็การสร้างพระไตรปิฎกในประเทศสยาม ที่มีมาแต่โบราณนั้น จารึกเปนอักษรขอมลงในใบลานเพื่อเปนของถาวรมั่นคงแต่กาลที่ทำเปนการลำบาก กว่าจะสำเร็จแต่ละคัมภีร์ก็เปนการเนิ่นช้ามากยากที่จะให้ฉบับพระปริยัติธรรมแพร่หลายไปได้ อนึ่งในสยามรัฐมณฑลนี้แต่เดิมได้เคยใช้อักษรขอมเปนแบบฉบับมา จึ่งทำให้ชนเปนอันมากเข้าใจเสียว่าอักษรขอมเปนของรองรับเนื้อความในพระพุทธสาสนา เมื่อจะกล่าวโดยที่จริงแท้แล้ว ตัวอักษรไม่เปนประมาณ อักษรใดใดก็ควรใช้ได้ทั้งสิ้น ประเทศอื่นที่นับถือพระพุทธสาสนา คือ ลังกา พม่า ลาว เขมรเปนต้น ก็สร้างพระไตรปิฎกด้วยอักษรตามประเทศของตน ๆ ทุกประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริห์เห็นการเช่นกล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ จึ่งมีพระราชประสงค์ที่จะให้ได้ตรวจสอบพระไตรปิฎกให้ถูกถ้วนแล้วแลตีพิมพ์ด้วยอักษรสยาม เปนคัมภีร์ละเล่มหนึ่งบ้างสองเล่มบ้าง

เพราะทรงพระราชดำริห์เห็นว่า จะเปนประโยชน์ดีกว่าจารึกลงในใบลาน เรียงพิมพ์ครั้งหนึ่งตีได้หลายร้อยฉบับ จะหยิบยกไปมาก็ไม่เปนการลำบาก ท่านผู้ที่จะดูสอบสวนก็ง่าย เพราะหนังสือคัมภีร์หนึ่งก็รวบรวมอยู่ในเล่มเดียวกันไม่กระจัดกระจายขาดตกบกพร่อง ถึงแม้ว่ากระดาดจะไม่เปนของมั่นคงถาวรเสมอด้วยใบลานก็จริงอยู่ แต่ตีพิมพ์ครั้งหนึ่งมากกว่าจารึกในใบลานหลายสิบเท่า แลถ้าเก็บรักษาไว้ดี ๆ แล้ว ก็อยู่ทนนานได้นับด้วยร้อยปี เมื่อฉบับใดเปนประโยชน์ที่ต้องการมาก ก็ตีพิมพ์เพิ่มขึ้นได้อีกมากกว่าแลเร็วกว่าที่จะจารลงในใบลาน พระคัมภีร์พระปริยัติธรรมก็จะแพร่หลายสมบูรณในสยามรัฐมณฑลสืบไปภายน่า ทรงพระราชดำริห์เห็นเปนประโยชน์ดังนี้ จึ่งมีพระราชประสงค์ที่จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมขึ้นให้แพร่หลาย เปนการเกื้อกูลแก่ความตั้งมั่นของคำสอนแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สืบไปภายน่า

อิกประการหนึ่ง การซึ่งมีพระราชประสงค์จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมครั้งนี้ ได้มีพระราชหฤไทย์มุ่งหมายจะใคร่ให้ได้สำเร็จลง ทันกำหนดซึ่งทรงตั้งพระราชหฤไทย์ไว้ว่า ถ้าเสด็จดำรงอยู่ในศิริราชสมบัติได้ถึง ๒๕ ปี จะโปรดให้มีการมหกรรมฉลองพระไตรปิฎกนี้ ให้เปนการพระราชกุศลในมงคลสมัย ก็การซึ่งจะเสด็จดำรงอยู่ได้หรือมิได้ จนถึงกำหนดที่ว่านั้น ก็เอาเปนประมาณแน่ไม่ได้โดยธรรมดา แต่ทรงพระราชดำริห์ว่า การซึ่งทรงพระปรารภตรวจสอบพระไตรปิฎกแลสร้างขึ้นให้แพร่หลายนี้ จะเปนการมีคุณแก่ชนทั้งปวงทั่วไป นับว่าเปนการพระราชกุศลอันใหญ่ เปนไปในทางที่ชอบธรรม คงจะเปนเครื่องอุปถัมภ์ให้ได้สำเร็จดังพระบรมราชประสงค์

จึ่งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ดำรัสสั่ง สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ

อารัมภกถา.

เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงษ์ กรมพระภาณุพันธุวงษ์วรเดช เปนแม่กองจัดการที่จะตีพิมพ์พระไตรบิฎก แลโปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าพนักงานอาราธนาพระบรมวงษานุวงษ์ซึ่งทรงผนวช แลพระราชาคณะถานานุกรมเปรียญผู้รู้พระปริยัติธรรม มาประชุมฟังพระราชดำริห์พระราชประสงค์แล้ว ได้แบ่งปันกันตรวจตราแก้ไขต้นฉบับส่งลงพิมพ์ แล้วสำเร็จบริบูรณตามพระบรมราชประสงค์

ทรงพระราชอุทิศส่วนพระราชกุศลในการซึ่งได้ทรงสร้างพระปริยัติธรรมครั้งนี้ แก่มหาชนนิกรทั่วไป ขอให้พระปริยัติธรรมอันตีพิมพ์ขึ้นไว้นี้ดำรงอยู่สืบไปสิ้นกาลนานเทอญ ฯะ

Transliteration of the Siamese alphabet and signs as used in the Pali text of this book.

Vowels.

Initial.	อ or อั	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	โอ.
	a	á	i	í	u	ú	e	o.
Medial & final.	ั	า	ิ	ี	ุ	ู	เ	โ
Place.	over	after	over	over	under	under	before	before consonants.

Consonants.

ก์	ข์	ค์	ฆ์	ง		จ์	ฉ์	ช์	ฌ์	ญ์		
k	kh	g	gh	ṅ		c	ch	j	jh	ñ		
ฏ์	ฐ์	ฑ์	ฒ์	ณ์		ต์	ถ์	ท์	ธ์	น		
ṭ	ṭh	ḍ	ḍh	ṇ		t	th	d	dh	n		
ป์	ผ์	พ์	ภ์	ม์		ย์	ร์	ล์	ว์	ส์	ห์	ฬ์	ํ
p	ph	b	bh	m		y	r	l	v	s	h	ḷ	ṃ.

Example.

อถ	อัต์ตา	อาสา	อิท์ธิ	อีที	อุชุ	อูรู	เอเก	โอโฆ.
atha	attá	ásá	iddhi	ídí	uju	úrú	eke	ogho.

พุท์โธ สุสุท์โธ กรุณามหัณ์ณโว,

Buddho susuddho karuṇámahaṇṇavo,

โยจ์จัน์ตสุท์ธัพ์พรญาณโลจโน,

Yoccantasuddhabbarañáṇalocano,

โลกัส์ส ปาปูปกิเลสฆาตโก;

Lokassa pápúpakilesaghátako;

วัน์ทามิ พุท์ธํ อหมาทเรน ตํ.

Vandámi Buddhaṃ ahamádarena taṃ.

ธัม์โม ปทีโป วิย ตัส์ส สัต์ถุโน,

Dhammo padípo viya tassa satthuno,

โย มัค์คปากามตเภทภิน์นโก,

yo maggapákámatabhedabhinnako,

โลกุต์ตโร โย จ ตทัต์ถทีปโน

Lokuttaro yo ca tadatthadípano;

วัน์ทามิ ธัม์มํ อหมาทเรน ตํ.

Vandámi Dhammaṃ ahamádarena taṃ.

สังโฆ สุเขต์ตาภ์ยติเขต์ตสัญ์ญิโต,

Saṅgho sukhettábhyatikhettasaññito,

โย ทิฏ์ฐสัน์โต สุคตานุโพธโก,

Yo diṭṭhasanto sugatánubodhako,

โลลัป๎ปหีโน อริโย สุเมธโส;

Lolappahíno ariyo sumedhaso;

วัน์ทามิ สังฆํ อหมาทเรน ตํ.

Vandámi Saṇghaṃ ahamádarena taṃ.

อิจ์เจวเมกัน์ตภิปูชเนย์ยกํ,

Iccevamekantabhipújaneyyakaṃ,

วัต์ถุต์ตยํ วัน์ทยตาภิสังขตํ,

Vatthuttayaṃ vandayatábhisaṇkhataṃ,

ปุญ์ญํ มยา ยํ, มม สัพ์พุปัท์ทวา,

Puññaṃ mayá yaṃ, mama sabbupaddavá,

มา โหน์ตุ เว ตัส์ส ปภาวสิท์ธิยา.

Má hontu ve tassa pabhávasiddhiyá.

กิต์ตนบั้ต์ต.

กิต์ตนบัต์ต.

โสธนปั๊ต์ต.

อสุท์ธปาจ	สุท์ธปาจ	น่า	บันทัด	
สานุวัช์โช จ	สานุวัช์โช	๓	๑๓	ฯลฯ
อนนุวัช์โช จ	อนนุวัช์โช	๔	๓	ฯลฯ
โซ	โข	๑๒	๒	
วุจ์จติ	วุจ์จตีติ	๓๑	๖	
จิวเรน	จีวเรน	๓๕	๑๐	
อสํกีณ์ณา	อสํกิณ์ณา	๓๖	๒๐	
กียิส์สติ	สํกียิส์สติ	๓๗	๑๗	
ธัค์คัณ์ณํ	อัค์คัณ์ณํ	,,	๑๙	
จัน์ทิมสุริยนํ	จัน์ทิมสุริยานํ	๖๘	๑๘	
อสุรินโต	อสุรินโท	,,	๒๐	
อัป์ปิยทายาทโต	อัป์ปิยโต วา ทายาทโต	๘๙	๗	
อิเม	อิเมหิ	๑๐๐	๘	
นวโม	ปัญ์จโม	๑๒๑	๔	
ปุคิคโล	ปุค์คโล	๑๒๓	๑๓	
เนต	เตน	๑๒๔	๕	
กาเลเน	กาเลน	๑๓๕	๙	
(ตกช่องที่ ๔)	ปุค์คลา	๑๔๒	๕	
โอติณ์โณม์หิ	โอติณ์โณม์หิ	๑๖๘	๑๒	
ธารตัพ์พัน์ติ	ธาเรตัพ์พัน์ติ	,,	๑๙	
(ตกต้นบันทัด)	ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ	๑๗๕	๑๖	
อรัญ์เญ วนปัต์ถานิ	อรัญ์ญวนปัต์ถานิ	๑๙๐	๖	ฯลฯ

โสธนบั๎ต.

อสุทธปาฐ	สุทธปาฐ	น่า	บันทัด
บั๎ณฑิน์ทริย์	บั๎ณฑินท์ริย์	๑๙๔	๒๐
จตุต์ถบั๎ณฑาสกัส์ส	จตุต์ถบั๎ณฑาสกัส์ส	๒๑๓	๑
โอรัม์ภาคิภานิ	โอรัม์ภาคิยานิ	๒๒๑	๑๘
อายตึชรามรณิกานิ	อายตึชาติชรามรณิกานิ	๒๔๐	๖
กายา	กามา	๒๔๔	๑๖
กัล๎ยานํ	กัล๎ยาณํ	๒๔๕	๑๐
บั๎ณจมวัค์โค	จตุต์ถวัค์โค	๒๕๗	๑
อเนณ์ชับ๎บั๎ต์โต	อาเนณ์ชับ๎บั๎ต์โต	,,	๑๗
,,	,,	๒๕๘	๕
หัต์ถาปเลขโน	หัต์ถาวเลขโน	๒๘๘	๕
โส	สา	,,	๑๑
สับ๎บุริสวัส์โค	สับ๎ปุริสวัค์โค	๓๑๖	๑๘
ทุติยวัค์โค	ตติยวัค์โค	๓๑๙	๑
สุต์ตกวิ	สุตกวิ	๓๒๒	๖
อกัณ๎หสุก์กวิปากํ	อกัณ๎หอสุก์กวิปากํ	,,	๑๒
ผุส์สา	ผัส์สา	๓๒๓	๑๕
จตุต์ถวัค์โค	บั๎ณจมวัค์โค	๓๓๓	๑
,,	,,	๓๓๕	๑
อาทิพ๎ราห๎มจริยกา	อาทิพ๎รห๎มจริยกา	๓๓๙	๑๔
ฉัฏ์ฐวัค์โค	สัต์ตมวัค์โค	๓๕๓	๑
บั๎ณฑาสกาลังคหิโต	บั๎ณฑาสกาลังคหิตา	๓๕๕	๑
ฉัฏ์ฐวัค์โค	สุต์ตัน์ตา	,,	,,

สุตฺตนฺตปิฏเก องฺคุตฺตรนิกาโย.

จตุกฺกนิปาโต.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

ปฐมปณฺณาสโก.

๑ เอวมฺเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา วชฺชีสุ วิหรติ ภณฺฑคาเม. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "ภิกฺขโวติ. "ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ. ภควา เอตทโวจ "จตุนฺนํ ภิกฺขเว ธมฺมานํ อนนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ทีฆมทฺธานํ สนฺธาวิตํ สํสริตํ มมญฺเจว ตุมฺหากญฺจ. กตเมสํ จตุนฺนํ ? อริยสฺส ภิกฺขเว สีลสฺส อนนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ทีฆมทฺธานํ สนฺธาวิตํ สํสริตํ มมญฺเจว ตุมฺหากญฺจ, อริยสฺส ภิกฺขเว สมาธิสฺส อนนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ทีฆมทฺธานํ สนฺธาวิตํ สํสริตํ มมญฺเจว ตุมฺหากญฺจ, อริยาย ภิกฺขเว ปญฺญาย อนนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ทีฆมทฺธานํ สนฺธาวิตํ สํสริตํ มมญฺเจว ตุมฺหากญฺจ, อริยาย ภิกฺขเว วิมุตฺติยา

อนนุโพธา อัป์ปฏิเวธา เอวมิทํ ทีฆมัท์ธานํ สัน์ธาวิตํ สํสริตํ มมัญ์เจว ตุม์หากัญ์จ. ตยิทํ ภิก์ขเว อริยํ สีลํ อนุพุท์ธํ ปฏิวิท์ธํ, อริโย สมาธิ อนุพุท์โธ ปฏิวิท์โธ, อริยา ปัญ์ญา อนุพุท์ธา ปฏิวิท์ธา, อริยา วิมุต์ติ อนุพุท์ธา ปฏิวิท์ธา; อุจ์ฉิน์นา ภวตัณ์หา, ขีณา ภวเนต์ติ, นัต์ถิทานิ ปุนัพ์ภโวติ. อิทมโวจ ภควา, อิทํ วัต์วาน สุคโต, อถาปรํ เอตทโวจ สัต์ถา

“สีลสมาธิปัญ์ญา จ, วิมุต์ติ จ อนุต์ตรา
อนุพุท์ธา อิเม ธัม์มา โคตเมน ยสัส์สินา.
อิติ พุท์โธ อภิญ์ญาย ธัม์มมัก์ขาสิ ภิก์ขุนํ,
ทุก์ขัส์สัน์ตกโร สัต์ถา จัก์ขุมา ปรินิพ์พุโตติ.

๒ จตูหิ ภิก์ขเว ธัม์เมหิ อสมัน์นาคโต “อิมัส์มา ธัม์มวินยา ปปติโตติ วุจ์จติ. กตเมหิ จตูหิ? อริเยน ภิก์ขเว สีเลน อสมัน์นาคโต “อิมัส์มา ธัม์มวินยา ปปติโตติ วุจ์จติ, อริเยน ภิก์ขเว สมาธินา อสมัน์นาคโต “อิมัส์มา ธัม์มวินยา ปปติโตติ วุจ์จติ, อริยาย ภิก์ขเว ปัญ์ญาย อสมัน์นาคโต “อิมัส์มา ธัม์มวินยา ปปติโตติ วุจ์จติ, อริยาย ภิก์ขเว วิมุต์ติยา อสมัน์นาคโต “อิมัส์มา ธัม์มวินยา ปปติโตติ วุจ์จติ. อิเมหิ โข ภิก์ขเว จตูหิ ธัม์เมหิ อสมัน์นาคโต “อิมัส์มา ธัม์มวินยา ปปติโตติ วุจ์จติ. จตูหิ ภิก์ขเว ธัม์เมหิ สมัน์นาคโต “อิมัส์มา ธัม์มวินยา อปปติโตติ วุจ์จติ. กตเมหิ จตูหิ?

อริเยน ภิก์ขเว สีเลน สมัน์นาคโต "อิมัส์มา ธัม์มวินยา อปปติโตติ วุจ์จติ, อริเยน ภิก์ขเว สมาธินา สมัน์นาคโต "อิมัส์มา ธัม์มวินยา อปปติโตติ วุจ์จติ, อริยาย ภิก์ขเว ปัญ์ญาย สมัน์นาคโต "อิมัส์มา ธัม์มวินยา อปปติโตติ วุจ์จติ, อริยาย ภิก์ขเว วิมุต์ติยา สมัน์นาคโต "อิมัส์มา ธัม์มวินยา อปปติโตติ วุจ์จติ. อิเมหิ โข ภิก์ขเว จตูหิ ธัม์เมหิ สมัน์นาคโต "อิมัส์มา ธัม์มวินยา อปปติโตติ วุจ์จตีติ.

จุตา ปตัน์ติ ปติตา คิท์ธา จ ปุนราคตา.
กตกิจ์จํ รตํรัม์มํ สุเขนาน์วาคตํ สุขัน์ติ.

๓ จตูหิ ภิก์ขเว ธัม์เมหิ สมัน์นาคโต พาโล อพ์ยัต์โต อสัป์ปุริโส ขตํ อุปหตํ อัต์ตานํ ปริหรติ, สาวัช์โช จ โหติ สานุวัช์โช จ วิญ์ญูนํ, พหุญ์จ อปุญ์ญํ ปสวติ. กตเมหิ จตูหิ? อนนุวิจ์จ อปริโยคาเหต์วา อวัณ์ณารหัส์ส วัณ์ณํ ภาสติ, อนนุวิจ์จ อปริโยคาเหต์วา วัณ์ณารหัส์ส อวัณ์ณํ ภาสติ, อนนุวิจ์จ อปริโยคาเหต์วา อัป์ปสาทนีเย ฐาเน ปสาทํ อุปทํเสติ, อนนุวิจ์จ อปริโยคาเหต์วา ปสาทนีเย ฐาเน อัป์ปสาทํ อุปทํเสติ. อิเมหิ โข ภิก์ขเว จตูหิ ธัม์เมหิ สมัน์นาคโต พาโล อพ์ยัต์โต อสัป์ปุริโส ขตํ อุปหตํ อัต์ตานํ ปริหรติ, สาวัช์โช จ โหติ สานุวัช์โช จ วิญ์ญูนํ, พหุญ์จ อปุญ์ญํ ปสวติ. จตูหิ ภิก์ขเว ธัม์เมหิ สมัน์นาคโต ปัณ์ฑิโต พ์ยัต์โต

สปฺปุริโส อกฺขตํ อนุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, อนวชฺโช จ โหติ อนนุวชฺโช จ วิญฺญูนํ, พหุญฺจ ปุญฺญํ ปสวติ. กตเมหิ จตูหิ ? อนุวิจฺจ ปริโยคาเหตฺวา อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสติ, อนุวิจฺจ ปริโยคาเหตฺวา วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสติ, อนุวิจฺจ ปริโยคาเหตฺวา อปฺปสาทนีเย ฐาเน อปฺปสาทํ อุปทํเสติ, อนุวิจฺจ ปริโยคาเหตฺวา ปสาทนีเย ฐาเน ปสาทํ อุปทํเสติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ปณฺฑิโต พฺยตฺโต สปฺปุริโส อกฺขตํ อนุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, อนวชฺโช จ โหติ อนนุวชฺโช จ วิญฺญูนํ, พหุญฺจ ปุญฺญํ ปสวตีติ.

โย นินฺทิยํ ปสํสติ, ตํ วา นินฺทติ, โย ปสํสิโย;
วิจินาติ มุเขน โส กลึ, กลินา เตน สุขํ น วินฺทติ.
อปฺปมตฺโต อยํ กลิ, โย อกฺเขสุ ธนปราชโย,
สพฺพสฺสาปิ สหาปิ อตฺตนา; อยเมว มหตฺตโร กลิ,
โย สุคเตสุ มนํ ปโทสเย. สตํ สหสฺสานํ นิรพฺพุทานํ,
ฉตฺตึสติ ปญฺจ จ อพฺพุทานิ, ยมริยํ ครหิย นิรยํ อุเปติ
วาจํ มนญฺจ ปณิธาย ปาปกนฺติ.

๔ จตูสุ ภิกฺขเว มิจฺฉาปฏิปชฺชมาโน พาโล อพฺยตฺโต อสปฺปุริโส ขตํ อุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, สาวชฺโช จ โหติ สานุวชฺโช จ วิญฺญูนํ, พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวติ.

กตเมสุ จตูสุ? มาตริ ภิก์ขเว มิจ์ฉาปฏิปัช์ชมาโน พาโล อพ์ยัต์โต อสัป์ปุริโส ขตํ อุปหตํ อัต์ตานํ ปริหรติ, สาวัช์โช จ โหติ สานุวัช์โช จ วิญ์ญูนํ, พหุญ์จ อปุญ์ญํ ปสวติ; ปิตริ ภิก์ขเว มิจ์ฉาปฏิปัช์ชมาโน ฯ เป ฯ ตถาคเต ภิก์ขเว มิจ์ฉาปฏิปัช์ชมาโน ฯ เป ฯ ตถาคตสาวเก ภิก์ขเว มิจ์ฉาปฏิปัช์ชมาโน พาโล อพ์ยัต์โต อสัป์ปุริโส ขตํ อุปหตํ อัต์ตานํ ปริหรติ, สาวัช์โช จ โหติ สานุวัช์โช จ วิญ์ญูนํ, พหุญ์จ อปุญ์ญํ ปสวติ. อิเมสุ โข ภิก์ขเว จตูสุ มิจ์ฉาปฏิปัช์ชมาโน พาโล อพ์ยัต์โต อสัป์ปุริโส ขตํ อุปหตํ อัต์ตานํ ปริหรติ, สาวัช์โช จ โหติ สานุวัช์โช จ วิญ์ญูนํ, พหุญ์จ อปุญ์ญํ ปสวติ. จตูสุ ภิก์ขเว สัม์มาปฏิปัช์ชมาโน ปัณ์ฑิโต พ์ยัต์โต สัป์ปุริโส อัก์ขตํ อนุปหตํ อัต์ตานํ ปริหรติ, อนวัช์โช จ โหติ อนนุวัช์โช จ วิญ์ญูนํ, พหุญ์จ ปุญ์ญํ ปสวติ. กตเมสุ จตูสุ? มาตริ ภิก์ขเว สัม์มาปฏิปัช์ชมาโน ปัณ์ฑิโต พ์ยัต์โต สัป์ปุริโส อัก์ขตํ อนุปหตํ อัต์ตานํ ปริหรติ, อนวัช์โช จ โหติ อนนุวัช์โช จ วิญ์ญูนํ, พหุญ์จ ปุญ์ญํ ปสวติ; ปิตริ ภิก์ขเว สัม์มาปฏิปัช์ชมาโน ฯ เป ฯ ตถาคเต ภิก์ขเว สัม์มาปฏิปัช์ชมาโน ฯ เป ฯ ตถาคตสาวเก ภิก์ขเว สัม์มาปฏิปัช์ชมาโน ปัณ์ฑิโต พ์ยัต์โต สัป์ปุริโส อัก์ขตํ อนุปหตํ อัต์ตานํ ปริหรติ, อนวัช์โช จ โหติ อนนุวัช์โช จ วิญ์ญูนํ,

พหุญฺจ ปุญฺญํ ปสวติ. อิเมสุ โข ภิกฺขเว จตูสุ สมฺมาปฏิปชฺชมาโน ปณฺฑิโต พฺยตฺโต สปฺปุริโส อกฺขตํ อนุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, อนวชฺโช จ โหติ อนนุวชฺโช จ วิญฺญูนํ, พหุญฺจ ปุญฺญํ ปสวตีติ.

มาตริ ปิตริ จาปิ โย มิจฺฉาปฏิปชฺชติ
ตถาคเต จ สมฺพุทฺเธ อถวา ตสฺส สาวเก,
พหุญฺจ โส ปสวติ อปุญฺญํ ตาทิโส นโร.
ตาย อธมฺมจริยาย มาตาปิตูสุ ปณฺฑิตา
อิเธว นํ ครหนฺติ, เปจฺจาปายญฺจ คจฺฉติ.
มาตริ ปิตริ จาปิ โย สมฺมาปฏิปชฺชติ
ตถาคเต จ สมฺพุทฺเธ อถวา ตสฺส สาวเก,
พหุญฺจ โส ปสวติ ปุญฺญํปิ ตาทิโส นโร.
ตาย ธมฺมจริยาย มาตาปิตูสุ ปณฺฑิตา
อิเธว นํ ปสํสนฺติ, เปจฺจ สคฺเค ปโมทตีติ.

๕ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อนุโสตคามี ปุคฺคโล, ปฏิโสตคามี ปุคฺคโล, ฐิตตฺโต ปุคฺคโล, ติณฺโณ ปารคโต ถเล ติฏฺฐติ พฺราหฺมโณ. กตโม จ ภิกฺขเว อนุโสตคามี ปุคฺคโล? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล กาเม จ ปฏิเสวติ ปาปญฺจ กมฺมํ กโรติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อนุโสตคามี ปุคฺคโล. กตโม จ ภิกฺขเว

ปฏิโสตคามี ปุคฺคโล? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล กาเม จ น ปฏิเสวติ ปาปญฺจ กมฺมํ น กโรติ, สหาปิ ทุกฺเขน สหาปิ โทมนสฺเสน อสฺสุมุโขปิ รุทมาโน ปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ จรติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปฏิโสตคามี ปุคฺคโล. กตโม จ ภิกฺขเว ฐิตตฺโต ปุคฺคโล? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ปญฺจนฺนํ โอรมฺภาคิยานํ สญฺโญชนานํ ปริกฺขยา โอปปาติโก โหติ ตตฺถปรินิพฺพายี อนาวตฺติธมฺโม ตสฺมา โลกา: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ฐิตตฺโต ปุคฺคโล. กตโม จ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ติณฺโณ ปารคโต ถเล ติฏฺฐติ พฺราหฺมโณ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ติณฺโณ ปารคโต ถเล ติฏฺฐติ พฺราหฺมโณ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

เยเกจิ กาเมสุ อสญฺญตา ชนา อวีตราคา อิธ กามโภคิโน,
ปุนปฺปุนํ ชาติชรูปคา หิ เต ตณฺหาธิปนฺนา อนุโสตคามิโน.
ตสฺมาหิ ธีโร อิธุปฏฺฐิตาสติ กาเม จ ปาเป จ อเสวมาโน
สหาปิ ทุกฺเขน ชเหยฺย กาเม: "ปฏิโสตคามีติ ตมาหุ ปุคฺคลํ.
โย เว กิเลสานิ ปหาย ปญฺจ ปริปุณฺณเสโข อปริหานธมฺโม
เจโตวสิปฺปตฺโต สมาหิตินฺทฺริโย, ส เว "ฐิตตฺโตติ นโร ปวุจฺจติ.

ปโรปรา ยัส์ส สเมจ์จ ธัม์มา วิธูปิตา อัต์ถคตา น สัน์ติ,
ส เวทคู วุสิตพ์รห์มจริโย โลกัน์ตคู "ปารคโตติ วุจ์จตีติ.

๖ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มึ. กตเม จัต์ตาโร? อัป์ปัส์สุโต สุเตน อนุป์ปัน์โน, อัป์ปัส์สุโต สุเตน อุป์ปัน์โน, พหุส์สุโต สุเตน อนุป์ปัน์โน, พหุส์สุโต สุเตน อุป์ปัน์โน. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล อัป์ปัส์สุโต โหติ สุเตน อนุป์ปัน์โน? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์จัส์ส ปุค์คลัส์ส อัป์ปกํ สุตํ โหติ: สุต์ตํ เคย์ยํ เวย์ยากรณํ คาถา อุทานํ อิติวุต์ตกํ ชาตกํ อัพ์ภุตธัม์มํ เวทัล์ลํ. โส ตัส์ส อัป์ปกัส์ส สุตัส์ส น อัต์ถมัญ์ญาย ธัม์มมัญ์ญาย ธัม์มานุธัม์มปฏิปัน์โน โหติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล อัป์ปัส์สุโต โหติ สุเตน อนุป์ปัน์โน. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล อัป์ปัส์สุโต โหติ สุเตน อุป์ปัน์โน? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์จัส์ส ปุค์คลัส์ส อัป์ปกํ สุตํ โหติ: สุต์ตํ เคย์ยํ ฯ เป ฯ เวทัล์ลํ. โส ตัส์ส อัป์ปกัส์ส สุตัส์ส อัต์ถมัญ์ญาย ธัม์มมัญ์ญาย ธัม์มานุธัม์ม-ปฏิปัน์โน โหติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล อัป์ปัส์สุโต โหติ สุเตน อุป์ปัน์โน. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล พหุส์สุโต โหติ สุเตน อนุป์ปัน์โน? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์จัส์ส ปุค์คลัส์ส พหุํ สุตํ โหติ: สุต์ตํ เคย์ยํ ฯ เป ฯ เวทัล์ลํ. โส ตัส์ส พหุกัส์ส สุตัส์ส น อัต์ถมัญ์ญาย ธัม์มมัญ์ญาย ธัม์มานุธัม์มปฏิปัน์โน

โหติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล พหุสฺสุโต โหติ สุเตน อนุปปนฺโน. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล พหุสฺสุโต โหติ สุเตน อุปปนฺโน? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส พหุํ สุตํ โหติ: สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ คาถา อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลํ. โส ตสฺส พหุกสฺส สุตสฺส อตฺถมญฺญาย ธมฺมมญฺญาย ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน โหติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล พหุสฺสุโต โหติ สุเตน อุปปนฺโน. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

อปฺปสฺสุโตปิ เจ โหติ, สีเลสุ อสมาหิโต,
อุภเยน นํ ครหนฺติ: สีลโต จ สุเตน จ.
อปฺปสฺสุโตปิ เจ โหติ, สีเลสุ สุสมาหิโต,
สีลโต นํ ปสํสนฺติ, นาสฺส สมฺปชฺชเต สุตํ.
พหุสฺสุโตปิ เจ โหติ, สีเลสุ อสมาหิโต,
สีลโต นํ ครหนฺติ, ตสฺส สมฺปชฺชเต สุตํ.
พหุสฺสุโตปิ เจ โหติ, สีเลสุ สุสมาหิโต.
อุภเยน นํ ปสํสนฺติ: สีลโต จ สุเตน จ.
พหุสฺสุตํ ธมฺมธรํ สปฺปญฺญํ พุทฺธสาวกํ
เนกฺขํ ชมฺโพนทสฺเสว โก ตํ นินฺทิตุมรหติ,

กึสุ เทวาปิ นํ ปสํสนฺติ, พฺรหฺมุนาปิ ปสํสิโตติ.

๗ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว วิยตฺตา วินีตา วิสารทา พหุสฺสุตา ธมฺมธรา ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺนา สงฺฆํ โสเภนฺติ. กตเม จตฺตาโร ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิยตฺโต วินีโต วิสารโท พหุสฺสุโต ธมฺมธโร ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน สงฺฆํ โสเภติ. ภิกฺขุนี ภิกฺขเว ฯเปฯ อุปาสโก ภิกฺขเว ฯเปฯ อุปาสิกา ภิกฺขเว วิยตฺตา วินีตา วิสารทา พหุสฺสุตา ธมฺมธรา ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺนา สงฺฆํ โสเภติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร วิยตฺตา วินีตา วิสารทา พหุสฺสุตา ธมฺมธรา ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺนา สงฺฆํ โสเภนฺตีติ.

โย โหติ พฺยตฺโต จ วิสารโท จ พหุสฺสุโต ธมฺมธโร จ โหติ
ธมฺมสฺส โหติ อนุธมฺมจารี, ส ตาทิโส วุจฺจติ สงฺฆโสภโน.
ภิกฺขุ จ สีลสมฺปนฺโน, ภิกฺขุนี จ พหุสฺสุตา,
อุปาสโก จ โย สทฺโธ, ยา จ สทฺธา อุปาสิกา
เอเต โข สงฺฆํ โสเภนฺติ, เอเต หิ สงฺฆโสภนาติ.

๘ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว ตถาคตสฺส เวสารชฺชานิ, เยหิ เวสารชฺเชหิ สมนฺนาคโต ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ. กตมานิ จตฺตาริ ? "สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส เต ปฏิชานโต อิเม ธมฺมา อนภิสมฺพุทฺธาติ ตตฺร วต มํ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เทโว วา

มาโร วา พ์รห์มา วา โกจิ วา โลกัส์มึ สหธัม์เมน ปฏิโจเทส์สตีติ นิมิต์ตเมตํ ภิก์ขเว น สมนุปัส์สามิ, เอตํปหํ ภิก์ขเว นิมิต์ตํ อสมนุปัส์สัน์โต เขมัป์ปัต์โต อภยัป์ปัต์โต เวสารัช์ชัป์ปัต์โต วิหรามิ. "ขีณาสวัส์ส เต ปฏิชานโต อิเม อาสวา อปริก์ขีณาติ ตัต์ร วต มํ สมโณ วา พ์ราห์มโณ วา เทโว วา มาโร วา พ์รห์มา วา โกจิ วา โลกัส์มึ สหธัม์เมน ปฏิโจเทส์สตีติ นิมิต์ตเมตํ ภิก์ขเว น สมนุปัส์สามิ, เอตํปหํ ภิก์ขเว นิมิต์ตํ อสมนุปัส์สัน์โต เขมัป์ปัต์โต อภยัป์ปัต์โต เวสารัช์ชัป์ปัต์โต วิหรามิ. "เย โข ปน เต อันตรายิกา ธัม์มา วุต์ตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อันตรายายาติ ตัต์ร วต มํ สมโณ วา พ์ราห์มโณ วา เทโว วา มาโร วา พ์รห์มา วา โกจิ วา โลกัส์มึ สหธัม์เมน ปฏิโจเทส์สตีติ นิมิต์ตเมตํ ภิก์ขเว น สมนุปัส์สามิ, เอตํปหํ ภิก์ขเว นิมิต์ตํ อสมนุปัส์สัน์โต เขมัป์ปัต์โต อภยัป์ปัต์โต เวสารัช์ชัป์ปัต์โต วิหรามิ. "ยัส์ส โข ปน เต อัต์ถาย ธัม์โม เทสิโต, โส น นิย์ยาติ ตัก์กรัส์ส สัม์มาทุก์ขัก์ขยายาติ ตัต์ร วต มํ สมโณ วา พ์ราห์มโณ วา เทโว วา มาโร วา พ์รห์มา วา โกจิ วา โลกัส์มึ สหธัม์เมน ปฏิโจเทส์สตีติ นิมิต์ตเมตํ ภิก์ขเว น สมนุปัส์สามิ. เอตํปหํ ภิก์ขเว นิมิต์ตํ อสมนุปัส์สัน์โต เขมัป์ปัต์โต อภยัป์ปัต์โต เวสารัช์ชัป์ปัต์โต วิหรามิ. อิมานิ

โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ตถาคตสฺส เวสารชฺชานิ, เยหิ เวสารชฺเชหิ สมนฺนาคโต ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตตีติ.

เยเกจิเม วาทปถา ปุถุสฺสิตา, ยํนิสฺสิตา สมณพฺราหฺมณา จ,
ตถาคตํ ปตฺวาน เต ภวนฺติ วิสารทํ วาทปถาติวตฺตํ,
โย ธมฺมจกฺกํ อภิภุยฺย เกวลํ ปวตฺตยี สพฺพภูตานุกมฺปี;
ตํ ตาทิสํ เทวมนุสฺสเสฏฺฐํ สตฺตา นมสฺสนฺติ ภวสฺส ปารคุนฺติ.

๙ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ตณฺหุปฺปาทา, ยตฺถ ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ. กตเม จตฺตาโร ? จีวรเหตุ วา ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ, ปิณฺฑปาตเหตุ วา ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ, เสนาสนเหตุ วา ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ, อิติภวาภวเหตุ วา ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ตณฺหุปฺปาทา, ยตฺถ ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชตีติ.

ตณฺหาทุติโย ปุริโส ทีฆมทฺธานสํสรํ
อิตฺถภาวญฺญถาภาวํ สํสารํ นาติวตฺตติ.
เอตมาทีนวํ ญตฺวา ตณฺหํ ทุกฺขสฺส สมฺภวํ
วีตตณฺโห อนาทาโน สโต ภิกฺขุ ปริพฺพเชติ.

๑๐ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว โยคา. กตเม จตฺตาโร ? กามโยโค

ภวโยโค ทิฏฺฐิโยโค อวิชฺชาโยโค. กตโม จ ภิกฺขเว กามโยโค? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ กามานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ; ตสฺส กามานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานโต, โย กาเมสุ กามราโค กามนนฺทิ กามสิเนโห กามมุจฺฉา กามปิปาสา กามปริฬาโห กามชฺโฌสานํ กามตณฺหา, สานุเสติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กามโยโค. อิติ กามโยโค. ภวโยโค จ กถํ โหติ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ภวานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ; ตสฺส ภวานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานโต, โย ภเวสุ ภวราโค ภวนนฺทิ ภวสิเนโห ภวมุจฺฉา ภวปิปาสา ภวปริฬาโห ภวชฺโฌสานํ ภวตณฺหา, สานุเสติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภวโยโค. อิติ กามโยโค ภวโยโค. ทิฏฺฐิโยโค จ กถํ โหติ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ทิฏฺฐีนํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ; ตสฺส ทิฏฺฐีนํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานโต, โย ทิฏฺฐีสุ ทิฏฺฐิราโค ทิฏฺฐินนฺทิ ทิฏฺฐิสิเนโห ทิฏฺฐิมุจฺฉา ทิฏฺฐิปิปาสา ทิฏฺฐิปริฬาโห

ทิฏ์ฐิช์โฌสานํ ทิฏ์ฐิตัณ์หา, สานุเสติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ทิฏ์ฐิโยโค. อิติ กามโยโค ภวโยโค ทิฏ์ฐิโยโค. อวิช์ชาโยโค จ กถํ โหติ? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ฉัน์นํ ผัส์สายตนานํ สมุทยัญ์จ อัต์ถังคมัญ์จ อัส์สาทัญ์จ อาทีนวัญ์จ นิส์สรณัญ์จ ยถาภูตํ นัป์ปชานาติ; ตัส์ส ฉัน์นํ ผัส์สายตนานํ สมุทยัญ์จ อัต์ถังคมัญ์จ อัส์สาทัญ์จ อาทีนวัญ์จ นิส์สรณัญ์จ ยถาภูตํ นัป์ปชานโต, ยา ฉสุ ผัส์สายตเนสุ อวิช์ชา อัญ์ญาณํ สานุเสติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว อวิช์ชาโยโค. อิติ กามโยโค ภวโยโค ทิฏ์ฐิโยโค อวิช์ชาโยโค. สัม์ปยุต์โต ปาปเกหิ อกุสเลหิ ธัม์เมหิ สังกิเลสิเกหิ โปโนพ์ภวิเกหิ สทเรหิ ทุก์ขวิปาเกหิ อายตึชาติชรามรณิเกหิ, ตัส์มา "อโยคัก์เขมี"ติ วุจ์จติ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร โยคา. จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว วิสํโยคา. กตเม จัต์ตาโร? กามโยควิสํโยโค ภวโยควิสํโยโค ทิฏ์ฐิโยควิสํโยโค อวิช์ชาโยควิสํโยโค. กตโม จ ภิก์ขเว กามโยควิสํโยโค? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ กามานํ สมุทยัญ์จ อัต์ถังคมัญ์จ อัส์สาทัญ์จ อาทีนวัญ์จ นิส์สรณัญ์จ ยถาภูตํ ปชานาติ; ตัส์ส กามานํ สมุทยัญ์จ อัต์ถังคมัญ์จ อัส์สาทัญ์จ อาทีนวัญ์จ นิส์สรณัญ์จ ยถาภูตํ ปชานโต, โย กาเมสุ กามราโค กามนันที กามสิเนโห กามมุจ์ฉา กามปิปาสา กามปริฬาโห กามัช์โฌสานํ กามตัณ์หา, สา นานุเสติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว กามโยควิสํโยโค.

อิติ กามโยควิสํโยโค. ภวโยควิสํโยโค จ กถํ โหติ? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ภวานํ สมุทยัญ์จ อัต์ถังคมัญ์จ อัส์สาทัญ์จ อาทีนวัญ์จ นิส์สรณัญ์จ ยถาภูตํ ปชานาติ; ตัส์ส ภวานํ สมุทยัญ์จ อัต์ถังคมัญ์จ อัส์สาทัญ์จ อาทีนวัญ์จ นิส์สรณัญ์จ ยถาภูตํ ปชานโต, โย ภเวสุ ภวราโค ภวนัน์ทิ ภวสิเนโห ภวมุจ์ฉา ภวปิปาสา ภวปริฬาโห ภวัช์โฌสานํ ภวตัณ์หา, สา นานุเสติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ภวโยควิสํโยโค. อิติ กามโยควิสํโยโค ภวโยควิสํโยโค. ทิฏ์ฐิโยควิสํโยโค จ กถํ โหติ? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ทิฏ์ฐีนํ สมุทยัญ์จ อัต์ถังคมัญ์จ อัส์สาทัญ์จ อาทีนวัญ์จ นิส์สรณัญ์จ ยถาภูตํ ปชานาติ; ตัส์ส ทิฏ์ฐีนํ สมุทยัญ์จ อัต์ถังคมัญ์จ อัส์สาทัญ์จ อาทีนวัญ์จ นิส์สรณัญ์จ ยถาภูตํ ปชานโต, โย ทิฏ์ฐีสุ ทิฏ์ฐิราโค ทิฏ์ฐินัน์ทิ ทิฏ์ฐิสิเนโห ทิฏ์ฐิมุจ์ฉา ทิฏ์ฐิปิปาสา ทิฏ์ฐิปริฬาโห ทิฏ์ฐิช์โฌสานํ ทิฏ์ฐิตัณ์หา, สา นานุเสติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ทิฏ์ฐิโยควิสํโยโค. อิติ กามโยควิสํโยโค ภวโยควิสํโยโค ทิฏ์ฐิโยควิสํโยโค. อวิช์ชาโยควิสํโยโค จ กถํ โหติ? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ฉัน์นํ ผัส์สายตนานํ สมุทยัญ์จ อัต์ถังคมัญ์จ อัส์สาทัญ์จ อาทีนวัญ์จ นิส์สรณัญ์จ ยถาภูตํ ปชานาติ; ตัส์ส ฉัน์นํ ผัส์สายตนานํ สมุทยัญ์จ อัต์ถังคมัญ์จ อัส์สาทัญ์จ อาทีนวัญ์จ นิส์สรณัญ์จ ยถาภูตํ ปชานโต, ยา ฉสุ ผัส์สายตเนสุ อวิช์ชา

ชญฺญาณํ, สา นานุเสติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อวิชฺชาโยควิสํโยโค. อิติ กามโยควิสํโยโค ภวโยควิสํโยโค ทิฏฺฐิโยควิสํโยโค อวิชฺชาโยค-วิสํโยโค. วิสํยุตฺโต ปาปเกหิ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สํกิเลสิเกหิ โปโนพฺภวิเกหิ สทเรหิ ทุกฺขวิปาเกหิ อายตึชาติชรามรณิเกหิ, ตสฺมา "โยคกฺเขมีติ วุจฺจติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร วิสํโยคาติ.

กามโยเคน สํยุตฺตา ภวโยเคน จูภยํ
ทิฏฺฐิโยเคน สํยุตฺตา อวิชฺชาย ปุรกฺขตา
สตฺตา คจฺฉนฺติ สํสารํ ชาติมรณคามิโน.
เย จ กาเม ปริญฺญาย ภวโยคญฺจ สพฺพโส
ทิฏฺฐิโยคํ สมูหจฺจ, อวิชฺชญฺจ วิราชยํ
สพฺพโยควิสํยุตฺตา เต เว โยคาติคา มุนีติ.

ภณฺฑคามวคฺโค ปจโม.

ตสฺสุทฺทานํ.

อนุพุทฺธํ, ปปติตํ, เทฺวขตํ, อนุโสตปญฺจมํ,
อปฺปสฺสุโต จ โสเภนฺติ, (เวสารชฺชํ,) ตณฺหาโยเคน เต ทสาติ.

๑๑ จรโต เจปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อุปฺปชฺชติ กามวิตกฺโก วา พฺยาปาทวิตกฺโก วา วิหึสาวิตกฺโก วา, ตญฺจ ภิกฺขุ อธิวาเสติ นปฺปชหติ น วิโนเทติ น พฺยนฺตีกโรติ น อนภาวํ คเมติ; จรมฺปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํภูโต "อนาตาปี อโนตฺตปฺปี สตตํ สมิตํ กุสีโต หีนวิริโยติ วุจฺจติ. ฐิตสฺส เจปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน

อุปั์ปัช์ชติ กามวิตัก์โก วา พ์ยาปาทวิตัก์โก วา วิหึสาวิตัก์โก วา, ตัญ์จ ภิก์ขุ อธิวาเสติ นัป์ปชหติ น วิโนเทติ น พ์ยัน์ตีกโรติ น อนภาวํ คเมติ; ฐิโตปิ ภิก์ขเว ภิก์ขุ เอวํภูโต "อนาตาปี อโนต์ตัป์ปี สตตํ สมิตํ กุสีโต หีนวิริโยติ วุจ์จติ. นิสิน์นัส์ส เจปิ ภิก์ขเว ภิก์ขุโน อุปั์ปัช์ชติ กามวิตัก์โก วา พ์ยาปาทวิตัก์โก วา วิหึสาวิตัก์โก วา, ตัญ์จ ภิก์ขุ อธิวาเสติ นัป์ปชหติ น วิโนเทติ น พ์ยัน์ตีกโรติ น อนภาวํ คเมติ. นิสิน์โนปิ ภิก์ขเว ภิก์ขุ เอวํภูโต "อนาตาปี อโนต์ตัป์ปี สตตํ สมิตํ กุสีโต หีนวิริโยติ วุจ์จติ. สยานัส์ส เจปิ ภิก์ขเว ภิก์ขุโน ชาครัส์ส อุปั์ปัช์ชติ กามวิตัก์โก วา พ์ยาปาทวิตัก์โก วา วิหึสาวิตัก์โก วา, ตัญ์จ ภิก์ขุ อธิวาเสติ นัป์ปชหติ น วิโนเทติ น พ์ยัน์ตีกโรติ น อนภาวํ คเมติ; สยาโนปิ ภิก์ขเว ภิก์ขุ ชาคโร เอวํภูโต "อนาตาปี อโนต์ตัป์ปี สตตํ สมิตํ กุสีโต หีนวิริโยติ วุจ์จติ. จรโต เจปิ ภิก์ขเว ภิก์ขุโน อุปั์ปัช์ชติ กามวิตัก์โก วา พ์ยาปาทวิตัก์โก วา วิหึสาวิตัก์โก วา, ตัญ์จ ภิก์ขุ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พ์ยัน์ตีกโรติ อนภาวํ คเมติ; จรัม์ปิ ภิก์ขเว ภิก์ขุ เอวํภูโต "อาตาปี โอต์ตัป์ปี สตตํ สมิตํ อารัท์ธวิริโย ปหิตัต์โตติ วุจ์จติ. ฐิตัส์ส เจปิ ภิก์ขเว ภิก์ขุโน อุปั์ปัช์ชติ กามวิตัก์โก วา พ์ยาปาทวิตัก์โก วา วิหึสาวิตัก์โก วา, ตัญ์จ ภิก์ขุ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พ์ยัน์ตีกโรติ อนภาวํ

คเมติ; จิโตปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํภูโต "อาตาปี โอตฺตปฺปี สตตํ สมิตํ อารทฺธวิริโย ปหิตตฺโตติ วุจฺจติ. นิสินฺนสฺส เจปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อุปฺปชฺชติ กามวิตกฺโก วา พฺยาปาทวิตกฺโก วา วิหึสาวิตกฺโก วา, ตญฺจ ภิกฺขุ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ; นิสินฺโนปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํภูโต "อาตาปี โอตฺตปฺปี สตตํ สมิตํ อารทฺธวิริโย ปหิตตฺโตติ วุจฺจติ. สยานสฺส เจปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ชาครสฺส อุปฺปชฺชติ กามวิตกฺโก วา พฺยาปาทวิตกฺโก วา วิหึสาวิตกฺโก วา, ตญฺจ ภิกฺขุ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ; สยาโนปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาคโร เอวํภูโต "อาตาปี โอตฺตปฺปี สตตํ สมิตํ อารทฺธวิริโย ปหิตตฺโตติ วุจฺจตีติ.

จรํ วา ยทิ วา ติฏฺฐํ นิสินฺโน อุทวา สยํ
โย วิตกฺกํ วิตกฺเกติ ปาปกํ เคหนิสฺสิตํ,
กุมฺมคฺคํ ปฏิปนฺโน โส โมหเนยฺเยสุ มุจฺฉิโต;
อภพฺโพ ตาทิโส ภิกฺขุ ผุฏฺฐุํ สมฺโพธิมุตฺตมํ.
โย จรํ วาปิ ติฏฺฐํ วา, นิสินฺโน อุทวา สยํ
วิตกฺกํ สมยิตฺวาน วิตกฺกูปสเม รโต,
ภพฺโพ โส ตาทิโส ภิกฺขุ ผุฏฺฐุํ สมฺโพธิมุตฺตมนฺติ.

๑๒ สมฺปนฺนสีลา ภิกฺขเว วิหรถ สมฺปนฺนปาติโมกฺขา, ปาติโมกฺขสํวรสํวุตา วิหรถ อาจารโคจรสมฺปนฺนา, อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวิโน สมาทาย สิกฺขถ สิกฺขาปเทสุ. สมฺปนฺนสีลานํ

ภิกฺขเว วิหรถ สมฺปนฺนปาติโมกฺขา, ปาติโมกฺขสํวรสํวุตา วิหรถ อาจารโคจรสมฺปนฺนา, อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี สมาทาย สิกฺขถ สิกฺขาปเทสุ, กิมสฺส อุตฺตริ กรณียํ? จรโต เจปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อภิชฺฌา ... พฺยาปาโท วิคโต โหติ, ถีนมิทฺธํ ... อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจํ ... วิจิกิจฺฉา ปหีนา โหติ, อารทฺธํ โหติ วิริยํ อสลฺลีนํ, อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมุฏฺฐา, ปสฺสทฺโธ กาโย อสารทฺโธ, สมาหิตํ จิตฺตํ เอกคฺคํ. จรํปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํภูโต "อาตาปี โอตฺตปฺปี สตตํ สมิตํ อารทฺธวิริโย ปหิตตฺโตติ วุจฺจติ. ฐิตสฺส เจปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ... นิสินฺนสฺส เจปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ... สยานสฺส เจปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ชาครสฺส อภิชฺฌา ... พฺยาปาโท วิคโต โหติ, ถีนมิทฺธํ ... อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจํ ... วิจิกิจฺฉา ปหีนา โหติ, อารทฺธํ โหติ วิริยํ อสลฺลีนํ, อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมุฏฺฐา, ปสฺสทฺโธ กาโย อสารทฺโธ, สมาหิตํ จิตฺตํ เอกคฺคํ. สยาโนปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาคโร เอวํภูโต "อาตาปี โอตฺตปฺปี สตตํ สมิตํ อารทฺธวิริโย ปหิตตฺโตติ วุจฺจตีติ.

ยตํ จเร ยตํ ติฏฺเฐ ยตํ อจฺเฉ ยตํ สเย
ยตํ สมฺมิญฺชเย ภิกฺขุ ยตเมนํ ปสารเย,
อุทฺธํ ติริยํ อปาจีนํ ยาวตา ชคโต คติ,
สมเวกฺขิตา จ ธมฺมานํ ขนฺธานํ อุทยพฺพยํ,

เจโตสมถสามีจึ สิก์ขมานํ สทาสตึ
"สตตํ ปหิตัต์โตติ อาหุ ภิก์ขุํ ตถาวิธัน์ติ.

๑๓ จัต์ตาริมานิ ภิก์ขเว สัม์มัป์ปธานานิ. กตมานิ จัต์ตาริ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ อนุป์ปัน์นานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธัม์มานํ อนุป์ปาทาย ฉัน์ทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิต์ตํ ปัค์คัณ์หาติ ปทหติ, อุป์ปัน์นานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธัม์มานํ ปหานาย ฉัน์ทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิต์ตํ ปัค์คัณ์หาติ ปทหติ, อนุป์ปัน์นานํ กุสลานํ ธัม์มานํ อุป์ปาทาย ฉัน์ทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิต์ตํ ปัค์คัณ์หาติ ปทหติ, อุป์ปัน์นานํ กุสลานํ ธัม์มานํ ฐิติยา อสัม์โมสาย ภิย์โยภาวาย เวปุล์ลาย ภาวนาย ปาริปูริยา ฉัน์ทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิต์ตํ ปัค์คัณ์หาติ ปทหติ. อิมานิ โข ภิก์ขเว จัต์ตาริ สัม์มัป์ปธานานีติ.

สัม์มัป์ปธานา มารเธย์ยาภิภูตา,
เต อสิตา ชาติมรณภยัส์ส ปารคู,
เต ตุสิตา เชต์วาน มารํ สวาหนํ.
เต อเนชา (สัพ์พํ) นมุจิพลํ อุปาติวัต์ตา, (เต สุขิตาติ)

๑๔ จัต์ตาริมานิ ภิก์ขเว ปธานานิ. กตมานิ จัต์ตาริ? สํวรัป์ปธานํ ปหานัป์ปธานํ ภาวนาป์ปธานํ อนุรัก์ขนาป์ปธานํ. กตมัญ์จ ภิก์ขเว สํวรัป์ปธานํ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ จัก์ขุนา รูปํ ทิส์วา

น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี, ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสํวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ, ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยํ, จกฺขุนฺทฺริเย สํวรํ อาปชฺชติ. โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ... มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี, ยตฺวาธิกรณเมนํ มนินฺทฺริยํ อสํวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ, ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ มนินฺทฺริยํ, มนินฺทฺริเย สํวรํ อาปชฺชติ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สํวรปฺปธานํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว ปหานปฺปธานํ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปนฺนํ กามวิตกฺกํ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ, อุปฺปนฺนํ พฺยาปาทวิตกฺกํ ... อุปฺปนฺนํ วิหึสาวิตกฺกํ ... อุปฺปนฺนุปฺปนฺเน ปาปเก อกุสเล ธมฺเม นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปหานปฺปธานํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว ภาวนาปฺปธานํ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สติสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามึ, ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ ... วิริยสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ ... ปีติสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ ... ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ ... สมาธิสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ ...,

อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามึ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภาวนาปฺปธานํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว อนุรกฺขนาปฺปธานํ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปนฺนํ ภทฺทกํ สมาธินิมิตฺตํ อนุรกฺขติ อฏฺฐิกสญฺญํ ปุฬวกสญฺญํ วินีลกสญฺญํ วิปุพฺพกสญฺญํ วิจฺฉิทฺทกสญฺญํ อุทฺธุมาตกสญฺญํ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อนุรกฺขนาปฺปธานํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ปธานานีติ.

สํวโร จ ปหานญฺจ ภาวนา อนุรกฺขนา
เอเต ปธานา จตฺตาโร เทสิตาทิจฺจพนฺธุนา,
เยหิ ภิกฺขุ อิธาตาปี ขยํ ทุกฺขสฺส ปาปุเณติ.

๑๕ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อคฺคปญฺญตฺติโย. กตมา จตฺตาโร? เอตทคฺคํ ภิกฺขเว อตฺตภาวีนํ, ยทิทํ ราหุ อสุรินฺโท. เอตทคฺคํ ภิกฺขเว กามโภคีนํ, ยทิทํ ราชา มนฺธาตา. เอตทคฺคํ ภิกฺขเว อาธิปเตยฺยานํ, ยทิทํ มาโร ปาปิมา. สเทวเก ภิกฺขเว โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ตถาคโต อคฺคมกฺขายติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ. อิมา โข ภิกฺขเว จตฺตาโร อคฺคปญฺญตฺติโยติ.

ราหุคฺคํ อตฺตภาวีนํ, มนฺธาตา กามโภคินํ,
มาโร อาธิปเตยฺยานํ อิทฺธิยา ยสสา ชลํ,
อุทฺธํ ติริยํ อปาจีนํ ยาวตา ชคโต คติ
สเทวกสฺส โลกสฺส พุทฺโธ อคฺโค ปวุจฺจตีติ.

๑๖ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว โสขุมฺมานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ รูปโสขุมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ ปรเมน, เตน จ รูปโสขุมฺเมน อญฺญํ รูปโสขุมฺมํ อุตฺตริตรํ วา ปณีตตรํ วา น สมนุปสฺสติ, เตน จ รูปโสขุมฺเมน อญฺญํ รูปโสขุมฺมํ อุตฺตริตรํ วา ปณีตตรํ วา น ปตฺเถติ. เวทนาโสขุมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ สญฺญาโสขุมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ สงฺขารโสขุมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ ปรเมน, เตน จ สงฺขารโสขุมฺเมน อญฺญํ สงฺขารโสขุมฺมํ อุตฺตริตรํ วา ปณีตตรํ วา น สมนุปสฺสติ, เตน จ สงฺขารโสขุมฺเมน อญฺญํ สงฺขารโสขุมฺมํ อุตฺตริตรํ วา ปณีตตรํ วา น ปตฺเถติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ โสขุมฺมานีติ.

รูปโสขุมฺมตํ ญตฺวา เวทนานญฺจ สมฺภวํ,
สญฺญา ยโต สมุเทติ อตฺถํ คจฺฉติ ยตฺถ จ,
สงฺขาเร ปรโต ญตฺวา, ทุกฺขโต โน จ อตฺตโต,
ส เว สมฺมทฺทโส ภิกฺขุ สนฺโต สนฺติปเท รโต
ธาเรติ อนฺติมํ เทหํ เชตฺวา มารํ สวาหนนฺติ.

๑๗ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว อคติคมนานิ. กตมานิ จตฺตาริ? ฉนฺทาคตึ คจฺฉติ, โทสาคตึ คจฺฉติ, โมหาคตึ คจฺฉติ, ภยาคตึ คจฺฉติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อคติคมนานีติ.

ฉนฺทา โทสา ภยา โมหา โย ธมฺมํ อติวตฺตติ,
นิหียติ ตสฺส ยโส กาฬปกฺเขว จนฺทิมาติ.

๑๘ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว นาคติคมนานิ. กตมานิ จตฺตาริ? น ฉนฺทาคตึ คจฺฉติ, น โทสาคตึ คจฺฉติ, น โมหาคตึ คจฺฉติ, น ภยาคตึ คจฺฉติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ นาคติคมนานีติ.

ฉนฺทา โทสา ภยา โมหา โย ธมฺมํ นาติวตฺตติ,
อาปูรติ ตสฺส ยโส สุกฺกปกฺเขว จนฺทิมาติ.

๑๙ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว อคติคมนานิ. กตมานิ จตฺตาริ? ฉนฺทาคตึ คจฺฉติ, โทสาคตึ คจฺฉติ, โมหาคตึ คจฺฉติ, ภยาคตึ คจฺฉติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อคติคมนานีติ.

ฉนฺทา โทสา ภยา โมหา โย ธมฺมํ อติวตฺตติ,
นิหียติ ตสฺส ยโส กาฬปกฺเขว จนฺทิมาติ.

จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว นาคติคมนานิ. กตมานิ จตฺตาริ? น ฉนฺทาคตึ คจฺฉติ, น โทสาคตึ คจฺฉติ, น โมหาคตึ คจฺฉติ, น ภยาคตึ คจฺฉติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ นาคติคมนานีติ.

ฉนฺทา โทสา ภยา โมหา โย ธมฺมํ นาติวตฺตติ,
อาปูรติ ตสฺส ยโส สุกฺกปกฺเขว จนฺทิมาติ.

๒๐ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภตฺตุทฺเทสโก ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? ฉนฺทาคตึ คจฺฉติ, โทสาคตึ คจฺฉติ, โมหาคตึ คจฺฉติ, ภยาคตึ คจฺฉติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภตฺตุทฺเทสโก. ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ

สมนฺนาคโต ภตฺตุทฺเทสโก ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเค. กตเมหิ จตูหิ? น ฉนฺทาคตึ คจฺฉติ, น โทสาคตึ คจฺฉติ, น โมหาคตึ คจฺฉติ, น ภยาคตึ คจฺฉติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภตฺตุทฺเทสโก ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเคติ.

เยเกจิ กาเมสุ อสญฺญตา ชนา อธมฺมิกา โหนฺติ อธมฺมคารวา
ฉนฺทา จ โทสา จ ภยา จ คามิโน, ปริสกสโฏ จ ปเนส วุจฺจติ.
เอวํ หิ วุตฺตํ สมเณน ชานตา. ตสฺมา หิ เต สปฺปุริสา ปสํสิยา
ธมฺเม ฐิตา, เย น กโรนฺติ ปาปกํ. น ฉนฺทโทสา น ภยา จ คามิโน.
ปริสายมณฺโฑ จ ปเนส วุจฺจติ. เอวํ หิ วุตฺตํ สมเณน ชานตาติ.

จรวคฺโค ทุติโย.

ตสฺสุทฺทานํ.

จารํ, สีลํ, ปธานานิ, สํวรํ ปญฺญตฺติปญฺจมํ,
โสขุมฺมํ, ตโย อคตี, ภตฺตุทฺเทเสน เต ทสาติ.

๒๑ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "ภิกฺขโวติ. "ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ. ภควา เอตทโวจ "เอกมิทาหํ ภิกฺขเว สมยํ อุรุเวลายํ วิหรามิ นชฺชา เนรญฺชราย ตีเร อชปาลนิโคฺรเธ ปฐมาภิสมฺพุทฺโธ. ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว

รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ "ทุกฺขํ โข อคารโว วิหรติ อปฺปติสฺโส. กนฺนุ โข อหํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยนฺติ. ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ "อปริปูรสฺส โข เม สีลกฺขนฺธสฺส ปาริปูริยา อญฺญํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ, น โข ปนาหํ ปสฺสามิ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อญฺญํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา อตฺตนา สีลสมฺปนฺนตรํ, ยมหํ สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ. อปริปูรสฺส โข เม ... สมาธิกฺขนฺธสฺส ... ปญฺญากฺขนฺธสฺส ... วิมุตฺติกฺขนฺธสฺส ปาริปูริยา อญฺญํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ, น โข ปนาหํ ปสฺสามิ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อญฺญํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา อตฺตนา วิมุตฺติสมฺปนฺนตรํ, ยมหํ สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยนฺติ. ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ "ยนฺนูนาหํ โยปายํ ธมฺโม มยา อภิสมฺพุทฺโธ, ตเมว ธมฺมํ สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยนฺติ. อถโข ภิกฺขเว พฺรหฺมา สหมฺปติ มม เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย, เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมฺมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย ปสาริตํ วา

พาหํ สัมมิญเชยย, เอวเมว พ๎รห๎มโลเก อันตรหิโต มม ปุรโต ปาตุรโหสิ. อถโข ภิกขเว พ๎รห๎มา สหัมปติ เอกํส อุตตราสังคํ กริต๎วา ทักขิณชานุมัณฑลํ ปฐวิยํ นิหันต๎วา, เยนาหํ, เตนัญชลิมปณาเมต๎วา มํ เอตทโวจ "เอวเมตํ ภควา, เอวเมตํ สุคต. เยปิ เต ภันเต อเหสุํ อตีตมัทธานํ อรหันโต สัมมาสัมพุทธา, เตปิ ภควันโต ธัมมํเยว สักกัต๎วา ครุํ กัต๎วา อุปนิสสาย วิหรึสุ; เยปิ เต ภันเต ภวิสสันติ อนาคตมัทธานํ อรหันโต สัมมาสัมพุทธา, เตปิ ภควันโต ธัมมํเยว สักกัต๎วา ครุํ กัต๎วา อุปนิสสาย วิหริสสันติ; ภควาปิ ภันเต เอตรหิ อรหํ สัมมาสัมพุทโธ ธัมมํเยว สักกัต๎วา ครุํ กัต๎วา อุปนิสสาย วิหรตูติ. อิทมโวจ พ๎รห๎มา สหัมปติ, อิทํ วัต๎วา อถาปรํ เอตทโวจ.

"เย จ อตีตา สัมพุทธา, เย จ พุทธา อนาคตา,
โย เจตรหิ สัมพุทโธ พหุนนํ โสกนาสโน;
สัพเพ สัทธัมมครุโน วิหํสุ วิหาติ จ
อถาปิ วิหริสสันติ: เอสา พุทธานธัมมตา;
ตัส๎มา หิ อัตตกาเมน มหัตตมภิกังขตา
สัทธัมโม ครุกาตัพโพ สรํ พุทธานสาสนันติ.

อิทมโวจ ภิกขเว พ๎รห๎มา สหัมปติ, อิทํ วัต๎วา มํ อภิวาเทต๎วา ปทักขิณํ กัต๎วา ตัตเถวันตรธายิ. อิธ ข๎วาหํ ภิกขเว พ๎รห๎มุโน

อัช์เฌสนํ วิทิต์วา อัต์ตโน จ ปฏิรูปํ, โยปายํ ธัม์โม มยา อภิสัม์พุท์โธ, ตเมว ธัม์มํ สัก์กัต์วา ครุํ กัต์วา อุปนิส์สาย วิหาสึ. ยโต จ โข ภิก์ขเว สํโฆปิ มหัต์เตน สมัน์นาคโต อถ เม สํเฆปิ คารโว.

๒๒ เอกมิทาหํ ภิก์ขเว สมยํ อุรุเวลายํ วิหรามิ นัช์ชา เนรัญ์ชราย ตีเร อชปาลนิโค์รเธ ปฐมาภิสัม์พุท์โธ. อถโข ภิก์ขเว สัม์พหุลา พ์ราห์มณา ชิณ์ณา วุฑ์ฒา มหัล์ลกา อัท์ธคตา วโยอนุป์ปัต์ตา, เยนาหํ, เตนุปสังกมึสุ; อุปสังกมิต์วา มยา สัท์ธึ สัม์โมทึสุ; สัม์โมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรต์วา เอกมัน์ตํ นิสีทึสุ; เอกมัน์ตํ นิสิน์นา โข ภิก์ขเว เต พ์ราห์มณา มํ เอตทโวจุํ "สุตํ เมตํ โภ โคตม "น สมโณ โคตโม พ์ราห์มเณ ชิณ์เณ วุฑ์เฒ มหัล์ลเก อัท์ธคเต วโยอนุป์ปัต์เต อภิวาเทติ วา ปัจ์จุฏ์เฐติ วา อาสเนน วา นิมัน์เตตีติ. ตยิทํ โภ โคตม ตเถว, น หิ ภวํ โคตโม พ์ราห์มเณ ชิณ์เณ วุฑ์เฒ มหัล์ลเก อัท์ธคเต วโยอนุป์ปัต์เต อภิวาเทติ วา ปัจ์จุฏ์เฐติ วา อาสเนน วา นิมัน์เตติ. ตยิทํ โภ โคตม น สัม์ปัน์นเมวาติ. ตัส์ส มัย์หํ ภิก์ขเว เอตทโหสิ "นยิเม อายัส์มัน์โต ชานัน์ติ เถรํ วา เถรกรเณ วา ธัม์เมติ. วุฑ์โฒ เจปิ ภิก์ขเว โหติ อาสีติโก วา นวุติโก วา วัส์สสติโก วา ชาติยา, โส จ โหติ

อกาลวาที อภูตวาที อนัต์ถวาที อธัม์มวาที อวินยวาที อนิธานวตึ วาจํ ภาสิตา อกาเลน อนปเทสํ อปริยันตวตึ อนัต์ถสัญ์หิตํ; อถโข โส "พาโล เถโรเต๎ว สํขํ คัจ์ฉติ. ทหโร เจปิ ภิก์ขเว โหติ ยุวา สุสุ กาฬเกโส ภเท๎รน โยพ์พเนน สมัน์นาคโต ปฐเมน วยสา, โส จ โหติ กาลวาที ภูตวาที อัต์ถวาที ธัม์มวาที วินยวาที นิธานวตึ วาจํ ภาสิตา กาเลน สาปเทสํ ปริยันตวตึ อัต์ถสัญ์หิตํ; อถโข โส "ปัณ์ฑิโต เถโรเต๎ว สํขํ คัจ์ฉติ. จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว เถรกรณา ธัม์มา. กตเม จัต์ตาโร? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ สีลวา โหติ, ปาติโมก์ขสํวรสํวุโต วิหรติ อาจารโคจรสัม์ปัน์โน, อณุมัต์เตสุ วัช์เชสุ ภยทัส์สาวี สมาทาย สิก์ขติ สิก์ขาปเทสุ; พหุส์สุโต โหติ สุตธโร สุตสัน์นิจโย, เย เต ธัม์มา อาทิกัล์ยาณา มัช์เฌกัล์ยาณา ปริโยสานกัล์ยาณา สาต์ถํ สพ์ยัญ์ชนํ เกวลปริปุณ์ณํ ปริสุท์ธํ พ๎รห๎มจริยํ อภิวทัน์ติ, ตถารูปาส์ส ธัม์มา พหุส์สุตา โหน์ติ ธตา วจสา ปริจิตา มนสานุเปก์ขิตา ทิฏ์ฐิยา สุปฺปฏิวิท์ธา; จตุน์นํ ฌานานํ อาภิเจตสิกานํ ทิฏ์ฐธัม์มสุขวิหารานํ นิกามลาภี โหติ อกิจ์ฉลาภี อกสิรลาภี; อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุต์ตึ ปัญ์ญาวิมุต์ตึ ทิฏ์เฐว ธัม์เม สยํ อภิญ์ญา สัจ์ฉิกัต์วา อุปสัม์ปัช์ช วิหรติ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร เถรกรณา ธัม์มาติ.

โย อุท์ธเตน จิต์เตน สัม์ผัญ์จ พหุภาสติ

อสมาหิตสงฺกปฺโป อสทฺธมฺมรโต มโต,
อารา โส อาวเรยฺยมฺหา ปาปทิฏฺฐิ อนาทโร.
โย จ สีเลน สมฺปนฺโน สุตวา ปฏิภาณวา
สํยุตฺโต ถิรธมฺเมสุ ปญฺญายตฺถํ วิปสฺสติ
ปารคู สพฺพธมฺมานํ อขิโล ปฏิภาณวา
ปหีนชาติมรโณ พฺรหฺมจริยสฺส เกวลี,
ตมหํ วทามิ "เถโรติ, ยสฺส โน สนฺติ อาสวา.
อาสวานํ ขยา ภิกฺขุ โส "เถโรติ ปวุจฺจตีติ.

๒๓ โลโก ภิกฺขเว ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺโธ, โลกสฺมา ตถาคโต วิสํยุตฺโต. โลกสมุทโย ภิกฺขเว ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺโธ, โลกสมุทโย ตถาคตสฺส ปหีโน. โลกนิโรโธ ภิกฺขเว ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺโธ, โลกนิโรโธ ตถาคตสฺส สจฺฉิกโต. โลกนิโรธคามินี ปฏิปทา ภิกฺขเว ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา, โลกนิโรธคามินี ปฏิปทา ตถาคตสฺส ภาวิตา. ยํ ภิกฺขเว สเทวกสฺส โลกสฺส สมารกสฺส สพฺรหฺมกสฺส สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ ปตฺตํ ปริเยสิตํ อนุวิจริตํ มนสา, สพฺพํ ตํ ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธํ, ตสฺมา "ตถาคโตติ วุจฺจติ. ยญฺจ ภิกฺขเว รตฺตึ ตถาคโต อภิสมฺพุชฺฌติ, ยญฺจ รตฺตึ ปรินิพฺพายติ, ยํ เอตสฺมึ อนฺตเร ภาสติ ลปติ นิทฺทิสติ, สพฺพนฺตํ ตเถว โหติ, โน อญฺญถา; ตสฺมา "ตถาคโตติ วุจฺจติ. ยถาวาที

ภิกฺขเว ตถาคโต ตถาการี, ยถาการี ตถาวาที; อิติ ยถาวาที ตถาการี, ยถาการี ตถาวาที; ตสฺมา "ตถาคโตติ วุจฺจติ. สเทวเก ภิกฺขเว โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ตถาคโต อภิภู อนภิภูโต อญฺญทตฺถุทโส วสวตฺติ, ตสฺมา "ตถาคโตติ วุจฺจติ.

สพฺพโลกํ อภิญฺญาย สพฺพโลเก ยถาตถํ
สพฺพโลกวิสํยุตฺโต สพฺพโลเก อนูปโย,
ส เว สพฺพาภิภู ธีโร สพฺพคนฺถปฺปโมจโน;
ผุฏฺฐสฺส ปรมา สนฺติ นิพฺพานํ อกุโตภยํ,
เอส ขีณาสโว พุทฺโธ อนีโฆ ฉินฺนสํสโย
สพฺพกมฺมกฺขยํ ปตฺโต วิมุตฺโต อุปธิสํขเย.
เอวํ โส ภควา พุทฺโธ, เอส สีโห อนุตฺตโร,
สเทวกสฺส โลกสฺส พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ.
อิติ เทวา มนุสฺสา จ, เย พุทฺธํ สรณํ คตา,
สงฺคมฺม นํ นมสฺสนฺติ มหนฺตํ วีตสารทํ.
ทนฺโต ทมยตํ เสฏฺโฐ, สนฺโต สมยตํ อิสิ,
มุตฺโต โมจยตํ อคฺโค, ติณฺโณ ตารยตํ วโร,
อิติ เหตํ นมสฺสนฺติ มหนฺตํ วีตสารทํ.
สเทวกสฺมึ โลกสฺมึ นตฺถิ เต ปฏิปุคฺคโลติ.

๒๔ เอกํ สมยํ ภควา สาเกเต วิหรติ กาฬการาเม.

ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "ภิกฺขโวติ. "ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ. ภควา เอตทโวจ "ยํ ภิกฺขเว สเทวกสฺส โลกสฺส สมารกสฺส สพฺรหฺมกสฺส สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ ปตฺตํ ปริเยสิตํ อนุวิจริตํ มนสา, ตมหํ ชานามิ. ยํ ภิกฺขเว สเทวกสฺส โลกสฺส สมารกสฺส สพฺรหฺมกสฺส สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ ปตฺตํ ปริเยสิตํ อนุวิจริตํ มนสา, ตมหํ อพฺภญฺญาสึ. ตํ ตถาคตสฺส วิทิตํ ตํ ตถาคโต น อุปฏฺฐาสิ. ยํ ภิกฺขเว สเทวกสฺส โลกสฺส . . . ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ ปตฺตํ ปริเยสิตํ อนุวิจริตํ มนสา, ตมหํ "ชานามีติ วเทยฺยํ, ตํ มมสฺส มุสา; . . . ตมหํ "ชานามิ จ น จ ชานามีติ วเทยฺยํ, ตํ ปสฺส ตาทิสเมว; . . . ตมหํ "เนว ชานามิ น น ชานามีติ วเทยฺยํ, ตํ มมสฺส กลิ. อิติ โข ภิกฺขเว ตถาคโต ทิฏฺฐา ทฏฺฐพฺพํ ทิฏฺฐํ น มญฺญติ, อทิฏฺฐํ น มญฺญติ, ทฏฺฐพฺพํ น มญฺญติ, ทิฏฺฐารํ น มญฺญติ; สุตา โสตพฺพํ, สุตํ น มญฺญติ, อสฺสุตํ น มญฺญติ, โสตพฺพํ น มญฺญติ, สุตารํ น มญฺญติ; มุตา โมตพฺพํ มุตํ น มญฺญติ, อมุตํ น มญฺญติ, โมตพฺพํ น มญฺญติ, มุตารํ น มญฺญติ; วิญฺญาตา วิญฺญาตพฺพํ วิญฺญาตํ น มญฺญติ, อวิญฺญาตํ

น มญฺญติ, วิญฺญาตพฺพํ น มญฺญติ, วิญฺญาตารํ น มญฺญติ. อิติ โข ภิกฺขเว ตถาคโต ทิฏฺฐสุตมุตวิญฺญาตพฺเพสุ ธมฺเมสุ ตาทีเยว ตาที ตมฺหา จ ปน ตาทิมฺหา "อญฺโญ ตาที อุตฺตริตโร วา ปณีตตโร วา นตฺถีติ วทามีติ.

ยงฺกิญฺจิ ทิฏฺฐํ ว สุตํ มุตํ วา, อชฺโฌสิตํ สจฺจมุตํ ปเรสํ,
น เตสุ ตาที สยสํวุเตสุ สจฺจํ มุสาวาปิ ปรํ ทเหยฺย.
เอตญฺจ สลฺลํ ปฏิกจฺจ ทิสฺวา "อชฺโฌสิตา ยตฺถ ปชา วิสตฺตา,
ชานามิ ปสฺสามิ ตเถว เอตํ," อชฺโฌสิตํ นตฺถิ ตถาคตานนฺติ.

๒๕ นยิทํ ภิกฺขเว พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ ชนกุหนตฺถํ น ชนลปนตฺถํ น ลาภสกฺการสิโลกานิสํสตฺถํ น อิติวาทปฺปโมกฺขานิสํสตฺถํ น อิติ มํ ชโน ชานาตูติ. อถโข อิทํ ภิกฺขเว พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ สํวรตฺถํ ปหานตฺถํ วิราคตฺถํ นิโรธตฺถนฺติ.

สํวรตฺถํ ปหานตฺถํ พฺรหฺมจริยํ อนีติหํ
อเทสยิ โส ภควา นิพฺพาโนคธคามินํ.
เอส มคฺโค มหนฺเตหิ อนุยาโต มเหสิภิ.
เย จ ตํ ปฏิปชฺชนฺติ ยถา พุทฺเธน เทสิตํ;
ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสนฺติ สตฺถุสาสนการิโนติ.

๒๖ เย เต ภิกฺขเว ภิกฺขู กุหา ถทฺธา ลปา สิงฺคี อุนฺนฬา อสมาหิตา; น เม เต ภิกฺขเว ภิกฺขู มามกา,

อปคตา จ เต ภิกฺขเว ภิกฺขู อิมสฺมา ธมฺมวินยา, น จ เต อิมสฺมึ ธมฺมวินเย วุฑฺฒึ วิรูฬฺหึ เวปุลฺลํ อาปชฺชนฺติ. เย จ โข เต ภิกฺขเว ภิกฺขู นิกฺกุหา นิลฺลปา ธีรา อตฺถทฺธา สุสมาหิตา; เต โข เม ภิกฺขเว ภิกฺขู มามกา, อนปคตา จ เต ภิกฺขเว ภิกฺขู อิมสฺมา ธมฺมวินยา, เต จ อิมสฺมึ ธมฺมวินเย วุฑฺฒึ วิรูฬฺหึ เวปุลฺลํ อาปชฺชนฺตีติ.

กุหา ถทฺธา ลปา สิงฺคี อุนฺนฬา อสมาหิตา,
น เต ธมฺเม วิรูหนฺติ สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิเต.
นิกฺกุหา นิลฺลปา ธีรา อตฺถทฺธา สุสมาหิตา,
เต เว ธมฺเม วิรูหนฺติ สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิเตติ.

๒๗ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว อปฺปานิ จ สุลภานิ จ, ตานิ จ อนวชฺชานิ. กตมานิ จตฺตาริ? ปํสุกูลํ ภิกฺขเว จีวรานํ อปฺปญฺจ สุลภญฺจ, ตญฺจ อนวชฺชํ; ปิณฺฑิยาโลโป ภิกฺขเว โภชนานํ อปฺปญฺจ สุลภญฺจ, ตญฺจ อนวชฺชํ; รุกฺขมูลํ ภิกฺขเว เสนาสนานํ อปฺปญฺจ สุลภญฺจ, ตญฺจ อนวชฺชํ; ปูติมุตฺตํ ภิกฺขเว เภสชฺชานํ อปฺปญฺจ สุลภญฺจ, ตญฺจ อนวชฺชํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อปฺปานิ จ สุลภานิ จ, ตานิ จ อนวชฺชานิ. ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อปฺเปน จ สนฺตุฏฺโฐ โหติ สุลเภน จ, อิทมสฺสาหํ "อญฺญตรํ สามญฺญงฺคนฺติ วทามีติ.

อนวชฺเชน ตุฏฺฐสฺส อปฺเปน สุลเภน จ

น เสนาสนมารพฺภ จีวรํ ปานโภชนํ
วิฆาโต โหติ จิตฺตสฺส, ทิสา น ปฏิหญฺญติ.
เย จสฺส ธมฺมา อกฺขาตา สามญฺญสฺสานุโลมิกา,
อธิคฺคหิตา ตุฏฺฐจิตฺตสฺส อปฺปมตฺตสฺส ภิกฺขุโนติ.

๒๘ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อริยวํสา, อคฺคญฺญา รตฺตญฺญา วํสญฺญา โปราณา, อสํกิณฺณา อสํกิณฺณปุพฺพา, น สํกียนฺติ น สํกียิสฺสนฺติ, อปฺปฏิกุฏฺฐา สมเณหิ พฺราหฺมเณหิ วิญฺญูหิ กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สนฺตุฏฺโฐ โหติ อิตรีตเรน จีวเรน, อิตรีตรจีวรสนฺตุฏฺฐิยา จ วณฺณวาที, น จ จีวรเหตุ อเนสนํ อปฺปฏิรูปํ อาปชฺชติ, อลทฺธา จ จีวรํ น ปริตสฺสติ, ลทฺธา จ จีวรํ อคธิโต อมุจฺฉิโต อนชฺฌาปนฺโน อาทีนวทสฺสาวี นิสฺสรณปญฺโญ ปริภุญฺชติ; ตาย จ ปน อิตรีตรจีวรสนฺตุฏฺฐิยา เนวตฺตานุกฺกํเสติ โน ปรํ วมฺเภติ. โย หิ ตตฺถ ทกฺโข อนลโส สมฺปชาโน ปติสฺสโต, อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โปราเณ อคฺคญฺเญ อริยวํเส ฐิโต. ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สนฺตุฏฺโฐ โหติ อิตรีตเรน ปิณฺฑปาเตน, อิตรีตรปิณฺฑปาต-สนฺตุฏฺฐิยา จ วณฺณวาที, น จ ปิณฺฑปาตเหตุ อเนสนํ อปฺปฏิรูปํ อาปชฺชติ, อลทฺธา จ ปิณฺฑปาตํ น ปริตสฺสติ, ลทฺธา จ ปิณฺฑปาตํ อคธิโต อมุจฺฉิโต อนชฺฌาปนฺโน อาทีนวทสฺสาวี นิสฺสรณปญฺโญ ปริภุญฺชติ; ตาย จ ปน

อิตรีตร ปิณฺฑปาตสนฺตุฏฺฐิยา เนวตฺตานุกฺกํเสติ โน ปรํ วมฺเภติ: โย หิ ตตฺถ ทกฺโข อนลโส สมฺปชาโน ปติสฺสโต, อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โปราเณ อคฺคญฺเญ อริยวํเส ฐิโต. ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สนฺตุฏฺโฐ โหติ อิตรีตเรน เสนาสเนน, อิตรีตรเสนาสนสนฺตุฏฺฐิยา จ วณฺณวาที, น จ เสนาสนเหตุ อเนสนํ อปฺปฏิรูปํ อาปชฺชติ, อลทฺธา จ เสนาสนํ น ปริตสฺสติ, ลทฺธา จ เสนาสนํ อคธิโต อมุจฺฉิโต อนชฺฌาปนฺโน อาทีนวทสฺสาวี นิสฺสรณปญฺโญ ปริภุญฺชติ; ตาย จ ปน อิตรีตรเสนาสนสนฺตุฏฺฐิยา เนวตฺตานุกฺกํเสติ โน ปรํ วมฺเภติ: โย หิ ตตฺถ ทกฺโข อนลโส สมฺปชาโน ปติสฺสโต, อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โปราเณ อคฺคญฺเญ อริยวํเส ฐิโต. ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภาวนาราโม โหติ ภาวนารโต, ปหานาราโม โหติ ปหานรโต; ตาย จ ปน ภาวนารามตาย ภาวนารติยา ปหานารามตาย ปหานรติยา เนวตฺตานุกฺกํเสติ โน ปรํ วมฺเภติ: โย หิ ตตฺถ ทกฺโข อนลโส สมฺปชาโน ปติสฺสโต, อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โปราเณ อคฺคญฺเญ อริยวํเส ฐิโต. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร อริยวํสา, อคฺคญฺญา รตฺตญฺญา วํสญฺญา โปราณา, อสํกิณฺณา อสํกิณฺณปุพฺพา, น สํกียนฺติ น สํกียิสฺสนฺติ, อปฺปฏิกุฏฺฐา สมเณหิ พฺราหฺมเณหิ วิญฺญูหิ. อิเมหิ จ ปน ภิกฺขเว จตูหิ

อริยวํเสหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ, ปุรตฺถิมาย เจปิ ทิสาย วิหรติ, เสฺวว อรตึ สหติ, น ตํ อรติ สหติ; ปจฺฉิมาย เจปิ ทิสาย วิหรติ, ... อุตฺตราย เจปิ ทิสาย วิหรติ, ... ทกฺขิณาย เจปิ ทิสาย วิหรติ, เสฺวว อรตึ สหติ, น ตํ อรติ สหติ. ตํ กิสฺส เหตุ? อรติรติสโห หิ ภิกฺขเว ธีโรติ.

นารตี สหตี ธีรํ, นารตี ธีร สํหติ.
ธีโร จ อรตึ สหติ, ธีโร หิ อรตึ สโห.
สพฺพกมฺมวิหายีนํ ปนุณฺณํ โก นิวารเย,
เนกฺขํ ชมฺโพนทสฺเสว โก ตํ นินฺทิตุมรหติ;
เทวาปิ นํ ปสํสนฺติ, พฺรหฺมุนาปิ ปสํสิโตติ.

๒๙ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว ธมฺมปทานิ, อคฺคญฺญานิ รตฺตญฺญานิ วํสญฺญานิ โปราณานิ, อสํกิณฺณานิ อสํกิณฺณปุพฺพานิ, น สํกียนฺติ น สํกียิสฺสนฺติ, อปฺปฏิกุฏฺฐานิ สมเณหิ พฺราหฺมเณหิ วิญฺญูหิ. กตมานิ จตฺตาริ? อนภิชฺฌา ภิกฺขเว ธมฺมปทํ, อคฺคญฺญํ รตฺตญฺญํ วํสญฺญํ โปราณํ, อสํกิณฺณํ อสํกิณฺณปุพฺพํ, น สํกียติ น กียิสฺสติ, อปฺปฏิกุฏฺฐํ สมเณหิ พฺราหฺมเณหิ วิญฺญูหิ. อพฺยาปาโท ภิกฺขเว ธมฺมปทํ, ... สมฺมาสติ ภิกฺขเว ธมฺมปทํ, ... สมฺมาสมาธิ ภิกฺขเว ธมฺมปทํ, อคฺคญฺญํ รตฺตญฺญํ วํสญฺญํ โปราณํ, อสํกิณฺณํ อสํกิณฺณปุพฺพํ, น สํกียติ น สํกียิสฺสติ, อปฺปฏิกุฏฺฐํ สมเณหิ พฺราหฺมเณหิ วิญฺญูหิ. อิมานิ โข

ภิกฺขเว จตฺตาริ ธมฺมปทานิ, อคฺคญฺญานิ รตฺตญฺญานิ วํสญฺญานิ โปราณานิ, อสงฺกิณฺณานิ อสงฺกิณฺณปุพฺพานิ, น สงฺกิยนฺติ น สงฺกิยิสฺสนฺติ, อปฺปฏิกุฏฺฐานิ สมเณหิ พฺราหฺมเณหิ วิญฺญูหีติ.

อนภิชฺฌาลุ วิหเรยฺย อพฺยาปนฺเนน เจตสา
สโต เอกคฺคจิตฺตสฺส อชฺฌตฺตํ สุสมาหิโตติ.

๓๐ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ปริพฺพาชกา สิปฺปินิยา ตีเร ปริพฺพาชการาเม ปฏิวสนฺติ. เสยฺยถีทํ, อนฺนภาโร วธโร สกุลุทายี จ ปริพฺพาชโก, อญฺเญ จ อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ปริพฺพาชกา. อถโข ภควา สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต, เยน สิปฺปินิยา ตีรํ ปริพฺพาชการาโม, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ; นิสชฺช โข ภควา เต ปริพฺพาชเก เอตทโวจ "จตฺตาริมานิ ปริพฺพาชกา ธมฺมปทานิ, อคฺคญฺญานิ, รตฺตญฺญานิ วํสญฺญานิ โปราณานิ, อสงฺกิณฺณานิ อสงฺกิณฺณปุพฺพานิ, น สงฺกิยนฺติ น สงฺกิยิสฺสนฺติ, อปฺปฏิกุฏฺฐานิ สมเณหิ พฺราหฺมเณหิ วิญฺญูหิ. กตมานิ จตฺตาริ? อนภิชฺฌา ปริพฺพาชกา ธมฺมปทํ, อคฺคญฺญํ รตฺตญฺญํ วํสญฺญํ โปราณํ, อสงฺกิณฺณํ อสงฺกิณฺณปุพฺพํ, น สงฺกิยติ น สงฺกิยิสฺสติ, อปฺปฏิกุฏฺฐํ สมเณหิ พฺราหฺมเณหิ วิญฺญูหิ. อพฺยาปาโท ปริพฺพาชกา ธมฺมปทํ, ... สมฺมาสติ ปริพฺพาชกา ธมฺมปทํ, ...

สัม์มาสมาธิ ปริพ์พาชกา ธัม์มปทํ, อัค์คัญ์ญํ รัต์ตัญ์ญํ วํสัญ์ญํ โปราณํ, อสํกิณ์ณํ อสํกิณ์ณปุพ์พํ, น สํกียติ น สํกียิส์สติ, อัป์ปฏิกุฏ์ฐํ สมเณหิ พ์ราห์มเณหิ วิญ์ญูหิ. อิมานิ โข ปริพ์พาชกา จัต์ตาริ ธัม์มปทานิ, อัค์คัญ์ญานิ รัต์ตัญ์ญานิ วํสัญ์ญานิ โปราณานิ, อสํกิณ์ณานิ อสํกิณ์ณปุพ์พานิ, น สํกียัน์ติ น สํกียิส์สัน์ติ, อัป์ปฏิกุฏ์ฐานิ สมเณหิ พ์ราห์มเณหิ วิญ์ญูหิ. โย โข ปริพ์พาชกา เอวํ วเทย์ย "อหเมตํ อนภิช์ฌํ ธัม์มปทํ ปัจ์จัก์ขาย อภิช์ฌาลุํ กาเมสุ ติพ์พสาราคํ สมณํ วา พ์ราห์มณํ วา ปัญ์ญาเปส์สามีติ, ตมหํ ตัต์ถ เอวํ วเทย์ยํ "เอตุ วทตุ พ์ยาหรตุ, ปัส์สามิส์สานุภาวัน์ติ. โส วต ปริพ์พาชกา อนภิช์ฌํ ธัม์มปทํ ปัจ์จัก์ขาย อภิช์ฌาลุํ กาเมสุ ติพ์พสาราคํ สมณํ วา พ์ราห์มณํ วา ปัญ์ญาเปส์สตีติ เนตํ ฐานํ วิช์ชติ. โย โข ปริพ์พาชกา เอวํ วเทย์ย "อหเมตํ อพ์ยาปาทํ ธัม์มปทํ ปัจ์จัก์ขาย พ์ยาปัน์นจิต์ตํ ปทุฏ์ฐมนสํกัป์ปํ สมณํ วา พ์ราห์มณํ วา ปัญ์ญาเปส์สามีติ, ตมหํ ตัต์ถ เอวํ วเทย์ยํ "เอตุ วทตุ พ์ยาหรตุ, ปัส์สามิส์สานุภาวัน์ติ. โส วต ปริพ์พาชกา อพ์ยาปาทํ ธัม์มปทํ ปัจ์จัก์ขาย พ์ยาปัน์นจิต์ตํ ปทุฏ์ฐมนสํกัป์ปํ สมณํ วา พ์ราห์มณํ วา ปัญ์ญาเปส์สตีติ เนตํ ฐานํ วิช์ชติ. โย โข ปริพ์พาชกา เอวํ วเทย์ย "อหเมตํ สัม์มาสตึ ธัม์มปทํ ปัจ์จัก์ขาย มุฏ์ฐัส์สตึ อสัม์ปชานํ สมณํ

วา พฺราหฺมณํ วา ปญฺญาเปสฺสามีติ, ตมหํ ตตฺถ เอวํ วเทยฺยํ "เอตุ วทตุ พฺยาหรตุ, ปสฺสามิสฺสานุภาวนฺติ. โส วต ปริพฺพาชกา สมฺมาสตึ ธมฺมปทํ ปจฺจกฺขาย มุฏฺฐสฺสตึ อสมฺปชานํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ. โย โข ปริพฺพาชกา เอวํ วเทยฺย "อหเมตํ สมฺมาสมาธึ ธมฺมปทํ ปจฺจกฺขาย อสมาหิตํ วิพฺภนฺตจิตฺตํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา ปญฺญาเปสฺสามีติ, ตมหํ ตตฺถ เอวํ วเทยฺยํ "เอตุ วทตุ พฺยาหรตุ, ปสฺสามิสฺสานุภาวนฺติ. โส วต ปริพฺพาชกา สมฺมาสมาธึ ธมฺมปทํ ปจฺจกฺขาย อสมาหิตํ วิพฺภนฺตจิตฺตํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ. โย โข ปริพฺพาชกา อิมานิ จตฺตาริ ธมฺมปทานิ ครหิตพฺพํ ปฏิกฺโกสิตพฺพํ มญฺเญยฺย, ตสฺส ทิฏฺเฐว ธมฺเม จตฺตาโร สหธมฺมิกา วาทานุปาตา คารยฺหา ฐานา อาคจฺฉนฺติ. กตเม จตฺตาโร? อนภิชฺฌํ เจ ภวํ ธมฺมปทํ ครหติ ปฏิกฺโกสติ, เย จ หิ อภิชฺฌาลุ กาเมสุ ติพฺพสาราคา สมณา วา พฺราหฺมณา วา, เต โภโต ปุชฺชา, เต โภโต ปาสํสา. อพฺยาปาทํ เจ ภวํ ธมฺมปทํ ครหติ ปฏิกฺโกสติ, เย จ หิ พฺยาปนฺนจิตฺตา ปทุฏฺฐมนสงฺกปฺปา สมณา วา พฺราหฺมณา วา, เต โภโต ปุชฺชา, เต โภโต ปาสํสา. สมฺมาสตึ เจ ภวํ ธมฺมปทํ ครหติ ปฏิกฺโกสติ, เย จ หิ มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา สมณา วา พฺราหฺมณา วา, เต โภโต ปุชฺชา, เต โภโต

ปาสํสา. สัม์มาสมาธึ เจ ภวํ ธัม์มปทํ ครหติ ปฏิก์โกสติ, เย จ หิ อสมาหิตา วิพ์ภัน์ตจิต์ตา สมณา วา พ์ราห์มณา วา, เต โภโต ปุช์ชา, เต โภโต ปาสํสา. โย โข ปริพ์พาชกา อิมานิ จัต์ตาริ ธัม์มปทานิ ครหิตัพ์พํ ปฏิก์โกสิตัพ์พํ มัญ์เญย์ย, ตัส์ส ทิฏ์เฐว ธัม์เม อิเม จัต์ตาโร สหธัม์มิกา วาทานุปาตา คารัย์หา ฐานา อาคัจ์ฉัน์ติ. เยปิ เต ปริพ์พาชกา อเหสุํ อุก์กลา วัส์สภัญ์ญา อเหตุกวาทา อกิริยวาทา นัต์ถิกวาทา, เตปิ อิมานิ จัต์ตาริ ธัม์มปทานิ น ครหิตัพ์พํ น ปฏิก์โกสิตัพ์พํ อมัญ์ญิํสุ. ตํ กิส์ส เหตุ? นิน์ทาพ์ยาโรสนุปารัม์ภภยาติ.

อพ์ยาปัน์โน สทา สโต อัช์ฌัต์ตํ สุสมาหิโต.
อภิช์ฌาวินเย สิก์ขํ "อัป์ปมัต์โต"ติ วุจ์จติ.

อุรุเวลวัค์โค ตติโย.

ตัส์สุท์ทานํ.

เท๎ว อุรุเวลา โลโก กาฬโก พ์รห์มจริยปัญ์จมํ
กุหํ สัน์ตุฏ์ฐิ วํโส จ ธัม์มปทํ ปริพ์พาชเกน จาติ.

๓๑ จัต์ตาริมานิ ภิก์ขเว จัก์กานิ, เยหิ สมัน์นาคตานํ เทวมนุส์สานํ จตุจัก์กํ ปวัต์ตติ, เยหิ สมัน์นาคตา เท๎วมนุส์สา นจิรัส์เสว มหัน์ตัต์ตํ เวปุล์ลัต์ตํ ปาปุณัน์ติ โภเคสุ. กตมานิ จัต์ตาริ? ปฏิรูปเทสวาโส สัป์ปุริสูปัส์สโย อัต์ตสัม์มาปณิธิ ปุพ์เพ จ

กตปุญฺญตา. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ จกฺกานิ, เยหิ สมนฺนาคตานํ เทวมนุสฺสานํ จตุจกฺกํ ปวตฺตติ, เยหิ สมนฺนาคตา เทวมนุสฺสา นจิรสฺเสว มหนฺตตฺตํ เวปุลฺลตฺตํ ปาปุณนฺติ โภเคสูติ.

ปฏิรูเป วเส เทเส, อริยมิตฺตกโร สิยา,
สมฺมาปณิธิสมฺปนฺโน, ปุพฺเพ ปุญฺญกโต นโร.
ธญฺญํ ธนํ ยโส กิตฺติ สุขญฺเจตํ อธิวตฺตตีติ.

๓๒ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว สงฺคหวตฺถูนิ. กตมานิ จตฺตาริ? ทานํ เปยฺยวชฺชํ อตฺถจริยา สมานตฺตตา. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ สงฺคหวตฺถูนีติ.

ทานญฺจ, เปยฺยวชฺชญฺจ, อตฺถจริยา จ ยา อิธ,
สมานตฺตตา จ ธมฺเมสุ ตตฺถ ตตฺถ ยถารหํ
เอเต โข สงฺคหา โลเก รถสฺสาณีว ยายโต.
เอเต จ สงฺคหา นาสฺสุ, น มาตา ปุตฺตการณา
ลเภถ มานํ ปูชํ วา, ปิตา วา ปุตฺตการณา.
ยสฺมา จ สงฺคหา เอเต สมเวกฺขนฺติ ปณฺฑิตา,
ตสฺมา มหตฺตํ ปปฺโปนฺติ ปาสํสา จ ภวนฺติ เตติ.

๓๓ สีโห ภิกฺขเว มิคราชา สายณฺหสมยํ อาสยา นิกฺขมติ, อาสยา นิกฺขมิตฺวา วิชมฺภติ, วิชมฺภิตฺวา สมนฺตา จตุทฺทิสา อนุวิโลเกติ, สมนฺตา จตุทฺทิสา อนุวิโลเกตฺวา ติกฺขตฺตุํ สีหนาทํ นทติ, ติกฺขตฺตุํ สีหนาทํ นทิตฺวา โคจราย

ปัก์กมติ. เย โข ปน เต ภิก์ขเว ติรัจ์ฉานคตา ปาณา สีหัส์ส มิครัญ์โญ นทโต สัท์ทํ สุณัน์ติ, เต เยภุย์เยน ภยํ สํเวคํ สัน์ตาสํ อาปัช์ชติ: พิลํ พิลาสยา ปวิสัน์ติ, อุทกํ อุทกาสยา ปวิสัน์ติ, วนํ วนาสยา ปวิสัน์ติ, อากาสํ ปัก์ขิโน ภชัน์ติ. เยปิ เต ภิก์ขเว รัญ์โญ นาคา คามนิคมราชธานีสุ ทัฬ์เหหิ วรัต์เตหิ พัน์ธเนหิ พัท์ธา, เตปิ ตานิ พัน์ธนานิ สัญ์ฉิน์ทิต์วา สัม์ปทาเลต์วา ภีตา มุต์ตกรีสํ จชมานา เยน วา เตน วา ปลายัน์ติ. เอวํมหิท์ธิโก โข ภิก์ขเว สีโห มิคราชา ติรัจ์ฉานคตานํ ปาณานํ เอวํมเหสัก์โข เอวํมหานุภาโว. เอวเมว โข ภิก์ขเว ยทา ตถาคโต โลเก อุป์ปัช์ชติ อรหํ สัม์มาสัม์พุท์โธ วิช์ชาจรณสัม์ปัน์โน สุคโต โลกวิทู อนุต์ตโร ปุริสทัม์มสารถิ สัต์ถา เทวมนุส์สานํ พุท์โธ ภควา, โส ธัม์มํ เทเสติ "อิติ สัก์กาโย, อิติ สัก์กายัส์ส สมุทโย, อิติ สัก์กายัส์ส นิโรโธ, อิติ สัก์กายัส์ส นิโรธคามินี ปฏิปทาติ; เยปิ เต ภิก์ขเว เทวา ทีฆายุกา วัณ์ณวัน์โต สุขพหุลา อุจ์เจสุ วิมาเนสุ จิรัฏ์ฐิติกา, เตปิ ตถาคตัส์ส ธัม์มเทสนํ สุต์วา เยภุย์เยน ภยํ สํเวคํ สัน์ตาสํ อาปัช์ชัน์ติ "อนิจ์จา วต กิร โภ มยํ สมานา "นิจ์จัม์หาติ อมัญ์ญิม์หา, อธุวา วต กิร โภ มยํ สมานา "ธุวาติ อมัญ์ญิม์หา, อสัส์สตา วต กิร โภ มยํ สมานา "สัส์สตัม์หาติ อมัญ์ญิม์หา, มยํ

กิร โภ อนิจฺจา อธุวา อสสฺสตา สกฺกายปริยาปนฺนาติ เอวํมหิทฺธิโก โข ภิกฺขเว ตถาคโต สเทวกสฺส โลกสฺส เอวํมเหสกฺโข เอวํมหานุภาโวติ.

ยทา พุทฺโธ อภิญฺญาย ธมฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ
สเทวกสฺส โลกสฺส สตฺถา อปฺปฏิปุคฺคโล
สกฺกายญฺจ นิโรธญฺจ สกฺกายสฺส จ สมฺภวํ
อริยญฺจฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ ทุกฺขูปสมคามินํ,
เยปิ ทีฆายุกา เทวา วณฺณวนฺโต ยสสฺสิโน
ภีตา สนฺตาสมาปาทุํ, สีหสฺเสวิตเร มิคา,
"อวีติวตฺตา สกฺกายํ, อนิจฺจา กิร โภ มยํ,"
สุตฺวา อรหโต วากฺยํ วิปฺปมุตฺตสฺส ตาทิโนติ.

๓๔ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อคฺคปฺปสาทา. กตเม จตฺตาโร? ยาวตา ภิกฺขเว สตฺตา อปทา วา ทฺวิปทา วา จตุปฺปทา วา พหุปฺปทา วา, รูปิโน วา อรูปิโน วา, สญฺญิโน วา อสญฺญิโน วา เนวสญฺญินาสญฺญิโน วา; ตถาคโต เตสํ อคฺคมกฺขายติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ. เย ภิกฺขเว พุทฺเธ ปสนฺนา, อคฺเค เต ปสนฺนา; อคฺเค โข ปน ปสนฺนานํ อคฺโค วิปาโก โหติ. ยาวตา ภิกฺขเว ธมฺมา สงฺขตา, อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ. เย ภิกฺขเว อริเย อฏฺฐงฺคิเก มคฺเค ปสนฺนา, อคฺเค เต ปสนฺนา; อคฺเค โข ปน ปสนฺนานํ

อคฺโค วิปาโก โหติ. ยาวตา ภิกฺขเว ธมฺมา สงฺขตา วา อสงฺขตา วา, วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ. ยทิทํ มทนิมฺมทโน ปิปาสวินโย อาลยสมุคฺฆาโต วฏฺฏุปจฺเฉโท ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ. เย ภิกฺขเว วิราเค ธมฺเม ปสนฺนา, อคฺเค เต ปสนฺนา; อคฺเค โข ปน ปสนฺนานํ อคฺโค วิปาโก โหติ. ยาวตา ภิกฺขเว สงฺฆา วา คณา วา, ตถาคตสาวกสงฺโฆ เตสํ อคฺคมกฺขายติ. ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา, เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ, อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส. เย ภิกฺขเว สงฺเฆ ปสนฺนา, อคฺเค เต ปสนฺนา; อคฺเค โข ปน ปสนฺนานํ อคฺโค วิปาโก โหติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร อคฺคปฺปสาทาติ.

อคฺคโต เว ปสนฺนานํ อคฺคํ ธมฺมํ วิชานตํ
อคฺเค พุทฺเธ ปสนฺนานํ ทกฺขิเณยฺเย อนุตฺตเร
อคฺเค ธมฺเม ปสนฺนานํ วิราคูปสเม สุเข
อคฺเค สงฺเฆ ปสนฺนานํ ปุญฺญกฺเขตฺเต อนุตฺตเร
อคฺคสฺมึ ทานํ ททตํ อคฺคํ ปุญฺญํ ปวฑฺฒติ
อคฺคํ อายุ จ วณฺโณ จ ยโส กิตฺติ สุขํ พลํ
อคฺคสฺส ทาตา เมธาวี อคฺคธมฺมสมาหิโต
เทวภูโต มนุสฺโส วา อคฺคปฺปตฺโต ปโมทตีติ.

๓๕ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. อถโข วสฺสกาโร พฺราหฺมโณ มคธมหามตฺโต, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข วสฺสกาโร พฺราหฺมโณ มคธมหามตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ "จตูหิ โข มยํ โภ โคตม ธมฺเมหิ สมนฺนาคตํ มหาปญฺญํ มหาปุริสํ ปญฺญาเปม. กตเมหิ จตูหิ? อิธ โภ โคตม พหุสฺสุโต โหติ ตสฺส ตสฺเสว สุตชาตสฺส; ตสฺส ตสฺเสว โข ปน ภาสิตสฺส อตฺถํ ชานาติ "อยํ อิมสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ, อยํ อิมสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถติ; สติมา โข ปน โหติ จิรกตํปิ จิรภาสิตํปิ สริตา อนุสฺสริตา; ยานิ โข ปน ตานิ คหฏฺฐกานิ กึกรณียานิ, ตตฺถ ทกฺโข โหติ อนลโส ตตฺรุปายาย วีมํสาย สมนฺนาคโต อลํ กาตุํ อลํ สํวิธาตุํ. อิเมหิ โข มยํ โภ โคตม จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคตํ มหาปญฺญํ มหาปุริสํ ปญฺญาเปม. สเจ เม โภ โคตม อนุโมทิตพฺพํ, อนุโมทตุ เม ภวํ โคตโม; สเจ ปน เม โภ โคตม ปฏิกฺโกสิตพฺพํ, ปฏิกฺโกสตุ เม ภวํ โคตโมติ. "เนว โข ตฺยาหํ พฺราหฺมณ อนุโมทามิ นปิปฏิกฺโกสามิ. จตูหิ โข อหํ พฺราหฺมณ ธมฺเมหิ สมนฺนาคตํ มหาปญฺญํ มหาปุริสํ ปญฺญาเปมิ. กตเมหิ จตูหิ? อิธ พฺราหฺมณ พหุชนหิตาย ปฏิปนฺโน

โหติ พหุชนสุขาย, พหุส์ส ชนตา อริเย ญาเย ปติฏ์ฐาปิตา, ยทิทํ กัล์ยาณธัม์มตา กุสลธัม์มตา; โส ยํ วิตัก์กํ อากํขติ วิตัก์เกตุํ, ตํ วิตัก์กํ วิตัก์เกติ, ยํ วิตัก์กํ นากํขติ วิตัก์เกตุํ, น ตํ วิตัก์กํ วิตัก์เกติ, ยํ สํกัป์ปํ อากํขติ สํกัป์เปตุํ, ตํ สํกัป์ปํ สํกัป์เปติ, ยํ สํกัป์ปํ นากํขติ สํกัป์เปตุํ, น ตํ สํกัป์ปํ สํกัป์เปติ, อิติ เจโตวสิป์ปัต์โต โหติ วิตัก์กปเถสุ; จตุน์นํ ฌานานํ อาภิเจตสิกานํ ทิฏ์ฐธัม์มสุขวิหารานํ นิกามลาภี โหติ อกิจ์ฉลาภี อกสิรลาภี; อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุต์ตึ ปัญ์ญาวิมุต์ตึ ทิฏ์เฐว ธัม์เม สยํ อภิญ์ญา สัจ์ฉิกัต์วา อุปสัม์ปัช์ช วิหรติ. เนว โข ต์ยาหํ พ์ราห์มณ อนุโมทามิ นัป์ปฏิก์โกสามิ. อิเมหิ โข อหํ พ์ราห์มณ จตูหิ ธัม์เมหิ สมัน์นาคตํ มหาปัญ์ญํ มหาปุริสํ ปัญ์ญาเปมีติ. "อัจ์ฉริยํ โภ โคตม, อัพ์ภุตํ โภ โคตม; ยาว สุภาสิตัญ์จิทํ โภตา โคตเมน; อิเมหิ จ ปน จตูหิ ธัม์เมหิ สมัน์นาคตํ ภวัน์ตํ โคตมํ ธาเรมิ: ภวัญ์หิ โคตโม พหุชนหิตาย ปฏิปัน์โน พหุชนสุขาย, พหุส์ส ชนตา อริเย ญาเย ปติฏ์ฐาปิตา, ยทิทํ กัล์ยาณธัม์มตา กุสลธัม์มตา. ภวัญ์หิ โคตโม ยํ วิตัก์กํ อากํขติ วิตัก์เกตุํ, ตํ วิตัก์กํ วิตัก์เกติ, ยํ วิตัก์กํ นากํขติ วิตัก์เกตุํ, น ตํ วิตัก์กํ วิตัก์เกติ, ยํ สํกัป์ปํ อากํขติ สํกัป์เปตุํ, ตํ สํกัป์ปํ สํกัป์เปติ, ยํ สํกัป์ปํ นากํขติ สํกัป์เปตุํ, น ตํ สํกัป์ปํ สํกัป์เปติ, ภวัญ์หิ โคตโม เจโตวสิป์ปัต์โต วิตัก์กปเถสุ;

ภวัํ หิ โคตโม จตุน์นํ ฌานานํ อาภิเจตสิกานํ ทิฏ์ฐธัม์มสุขวิหารานํ นิกามลาภี อกิจ์ฉลาภี อกสิรลาภี; ภวัํ หิ โคตโม อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุต์ตึ ปัญ์ญาวิมุต์ตึ ทิฏ์เฐว ธัม์เม สยํ อภิญ์ญา สัจ์ฉิกัต์วา อุปสัม์ปัช์ช วิหรตีติ. "อัท์ธา โข เต พ์ราห์มณ อาสัช์ช อุปนียวาจา ภาสิตา, อปิจ ต์യาหํ พ์ยากริส์สามิ: อหัํ หิ พ์ราห์มณ พหุชนหิตาย ปฏิปัน์โน พหุชนสุขาย, พหุส์ส ชนตา อริเย ญาเย ปติฏ์ฐาปิตา, ยทิทํ กัล์ยาณธัม์มตา กุสลธัม์มตา; อหัํ หิ พ์ราห์มณ ยํ วิตัก์กํ อากํขามิ วิตัก์เกตุํ, ตํ วิตัก์กํ วิตัก์เกมิ, ยํ วิตัก์กํ นากํขามิ วิตัก์เกตุํ, น ตํ วิตัก์กํ วิตัก์เกมิ, ยํ สํกัป์ปํ อากํขามิ สํกัป์เปตุํ, ตํ สํกัป์ปํ สํกัป์เปมิ, ยํ สํกัป์ปํ นากํขามิ สํกัป์เปตุํ, น ตํ สํกัป์ปํ สํกัป์เปมิ, อหัํ หิ พ์ราห์มณ เจโตวสิป์ปัต์โต วิตัก์กปเถสุ; อหัํ หิ พ์ราห์มณ จตุน์นํ ฌานานํ อาภิเจตสิกานํ ทิฏ์ฐธัม์มสุขวิหารานํ นิกามลาภี อกิจ์ฉลาภี อกสิรลาภี; อหัํ หิ พ์ราห์มณ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุต์ตึ ปัญ์ญาวิมุต์ตึ ทิฏ์เฐว ธัม์เม สยํ อภิญ์ญา สัจ์ฉิกัต์วา อุปสัม์ปัช์ช วิหรามีติ.

โย เวที สัพ์พสัต์ตานํ | มัจ์จุปาสา ปโมจนํ
หิตํ เทวมนุส์สานํ | ญายํ ธัม์มํ ปกาสยิ,
ยัญ์จ ทิส์วา จ สุต์วา จ | ปสีทติ พหุช์ชโน,
มัค์คามัค์คัส์ส กุสโล | กตกิจ์โจ อนาสโว
พุท์โธ อัน์ติมสารีโร | "มหาปุริโสติ วุจ์จตีติ.

๓๖ เอกํ สมยํ ภควา อนฺตรา จ อุกฺกฏฺฐํ อนฺตรา จ เสตพฺยํ อทฺธานมคฺคปฏิปนฺโน โหติ, โทโณปิ พฺราหฺมโณ อนฺตรา จ อุกฺกฏฺฐํ อนฺตรา จ เสตพฺยํ อทฺธานมคฺคปฏิปนฺโน โหติ. อทฺทสา โข โทโณ พฺราหฺมโณ ภควโต ปาเทสุ จกฺกานิ สหสฺสารานิ สเนมิกานิ สนาภิกานิ สพฺพาการปริปูรานิ, ทิสฺวานสฺส เอตทโหสิ "อจฺฉริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ; นวิมานิ มนุสฺสภูตสฺส ปาทานิ ภวิสฺสนฺตีติ. อถโข ภควา มคฺคา โอกฺกมฺม อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสีทิ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อุชุํ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา. อถโข โทโณ พฺราหฺมโณ ภควโต ปาทานิ อนุคจฺฉนฺโต อทฺทส ภควนฺตํ อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสินฺนํ ปาสาทิกํ ปสาทนียํ สนฺตินฺทฺริยํ สนฺตมานสํ อุตฺตมทมถสมถมนุปฺปตฺตํ ทนฺตํ คุตฺตํ ยตินฺทฺริยํ นาคํ; ทิสฺวา, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ "เทโว โน ภวํ ภวิสฺสตีติ. "น โข อหํ พฺราหฺมณ เทโว ภวิสฺสามีติ. "คนฺธพฺโพ โน ภวํ ภวิสฺสตีติ. "น โข อหํ พฺราหฺมณ คนฺธพฺโพ ภวิสฺสามีติ. "ยกฺโข โน ภวํ ภวิสฺสตีติ. "น โข อหํ พฺราหฺมณ ยกฺโข ภวิสฺสามีติ. "มนุสฺโส โน ภวํ ภวิสฺสตีติ. "น โข อหํ พฺราหฺมณ มนุสฺโส ภวิสฺสามีติ. "เทโว โน ภวํ ภวิสฺสตีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "น โข อหํ พฺราหฺมณ เทโว ภวิสฺสามีติ วเทสิ, "คนฺธพฺโพ โน ภวํ ภวิสฺสตีติ

อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "น โข อหํ พฺราหฺมณ คนฺธพฺโพ ภวิสฺสามีติ วเทสิ, "ยกฺโข โน ภวํ ภวิสฺสตีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "น โข อหํ พฺราหฺมณ ยกฺโข ภวิสฺสามีติ วเทสิ, "มนุสฺโส โน ภวํ ภวิสฺสตีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "น โข อหํ พฺราหฺมณ มนุสฺโส ภวิสฺสามีติ วเทสิ; อถ โกจรหิ ภวํ ภวิสฺสตีติ. "เยสํ โข อหํ พฺราหฺมณ อาสวานํ อปฺปหีนตฺตา เทโว ภเวยฺยํ, เต เม อาสวา ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวํ กตา อายตึอนุปฺปาทธมฺมา; เยสํ โข อหํ พฺราหฺมณ อาสวานํ อปฺปหีนตฺตา คนฺธพฺโพ ภเวยฺยํ, ... ยกฺโข ภเวยฺยํ, ... มนุสฺโส ภเวยฺยํ, เต เม อาสวา ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวํ กตา อายตึอนุปฺปาทธมฺมา. เสยฺยถาปิ พฺราหฺมณ อุปฺปลํ วา ปทุมํ วา ปุณฺฑรีกํ วา อุทเก ชาตํ อุทเก สํวฑฺฒํ อุทกา อจฺจุคฺคมฺม ติฏฺฐติ อนุปลิตฺตํ อุทเกน, เอวเมว โข อหํ พฺราหฺมณ โลเก ชาโต โลเก สํวฑฺโฒ โลกํ อภิภุยฺย วิหรามิ อนุปลิตฺโต โลเกน; "พุทฺโธติ มํ พฺราหฺมณ ธาเรหีติ.

เยน เทวูปปตฺยสฺส, คนฺธพฺโพ วา วิหงฺคโม,
ยกฺขตฺตํ เยน คจฺเฉยฺยํ, มนุสฺสตฺตญฺจ อพฺภเช;
เต มยฺหํ อาสวา ขีณา วิทฺธสฺตา วินฬีกตา.
ปุณฺฑรีกํ ยถา วคฺคุ โตเยน นุปลิปฺปติ,
นุปลิปฺปามิ โลเกน ตสฺมา พุทฺโธสฺมิ พฺราหฺมณาติ.

๓๗ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อภพฺโพ ปริหานาย นิพฺพานสฺเสว สนฺติเก. กตเมหิ จตูหิ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน โหติ, อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โหติ, โภชเน มตฺตญฺญู โหติ, ชาคริยํ อนุยุตฺโต โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลวา โหติ, ปาติโมกฺขสํวร-สํวุโต วิหรติ อาจารโคจรสมฺปนฺโน, อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสํวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ, ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยํ, จกฺขุนฺทฺริเย สํวรํ อาปชฺชติ; โสเตน สทฺทํ สุตฺวา... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา... มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี, ยตฺวาธิกรณเมนํ มนินฺทฺริยํ อสํวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ, ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ มนินฺทฺริยํ, มนินฺทฺริเย สํวรํ อาปชฺชติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โภชเน มตฺตญฺญู โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารํ อาหาเรติ "เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย

น วิภูสนาย, ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส ฐิติยา ยาปนาย วิหึสุปรติยา พฺรหฺมจริยานุคฺคหาย, อิติ ปุราณญฺจ เวทนํ ปฏิหงฺขามิ, นวญฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ, ยาตฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสุ วิหาโร จาติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ โภชเน มตฺตญฺญู โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาคริยํ อนุยุตฺโต โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทิวสํ จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธติ, รตฺติยา ปฐมํ ยามํ จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธติ, รตฺติยา มชฺฌิมํ ยามํ ทกฺขิเณน ปสฺเสน สีหเสยฺยํ กปฺเปติ ปาเทน ปาทํ อจฺจาธาย สโต สมฺปชาโน อุฏฺฐานสญฺญํ มนสิกริตฺวา, รตฺติยา ปจฺฉิมํ ยามํ ปจฺจุฏฺฐาย จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาคริยํ อนุยุตฺโต โหติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อภพฺโพ ปริหานาย นิพฺพานสฺเสว สนฺติเกติ.

สีเล ปติฏฺฐิโต ภิกฺขุ, อินฺทฺริเยสุ จ สํวุโต,
โภชนมฺหิ จ มตฺตญฺญู, ชาคริยํ อนุยุญฺชติ:
เอวํ วิหรมาตาปี อโหรตฺตมตนฺทิโต
ภาวยํ กุสลํ ธมฺมํ โยคกฺเขมสฺส ปตฺติยา,
อปฺปมาทรโต ภิกฺขุ ปมาเท ภยทสฺสิ วา
อภพฺโพ ปริหานาย นิพฺพานสฺเสว สนฺติเกติ.

๓๘ ปนุณฺณปจฺเจกสจฺโจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ. สมวยสฏฺเฐสโน ปสฺสทฺธกายสงฺขาโร ปฏิลีโนติ วุจฺจติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปนุณฺณปจฺเจกสจฺโจ โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน, ยานิ ตานิ ปุถุสมณพฺราหฺมณานํ ปุถุปจฺเจกสจฺจานิ, เสยฺยถีทํ, "สสฺสโต โลโกติ วา "อสสฺสโต โลโกติ วา "อนฺตวา โลโกติ วา "อนนฺตวา โลโกติ วา "ตํ ชีวํ ตํ สรีรนฺติ วา "อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรนฺติ วา, "โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา "น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา "โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา "เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา สพฺพานิ ตานิ นุณฺณานิ โหนฺติ ปนุณฺณานิ จตฺตานิ วนฺตานิ มุตฺตานิ ปหีนานิ ปฏินิสฺสฏฺฐานิ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปนุณฺณปจฺเจกสจฺโจ โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมวยสฏฺเฐสโน โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน กาเมสนา ปหีนา โหติ, ภเวสนา ปหีนา โหติ. พฺรหฺมจริเยสนา ปฏิปสฺสทฺธา โหติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมวยสฏฺเฐสโน โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปสฺสทฺธกายสงฺขาโร โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธึ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปสฺสทฺธกายสงฺขาโร โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิลีโน โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อสฺมิมาโน ปหีโน โหติ

อุจฺฉินฺนมูโล กาลาวตฺถุกโต อนภาวํ กโต อายตึอนุปฺปาทธมฺโม. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิลีโน โหติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปนุณฺณปจฺเจกสจฺโจ สมวยสฏฺเฐสโน ปสฺสทฺธกายสงฺขาโร ปฏิลีโนติ วุจฺจติ.

กาเมสนา ภเวสนา พฺรหฺมจริเยสนา สห,
อิติ สจฺจปรามาโส ทิฏฺฐิฏฺฐานา สมุสฺสยา;
สพฺพราควิรตฺตสฺส ตณฺหกฺขยวิมุตฺติโน
เอสนา ปฏินิสฺสฏฺฐา, ทิฏฺฐิฏฺฐานา สมูหตา,
ส เว สนฺโต สโต ภิกฺขุ ปสฺสทฺโธ อปราชิโต
มานาภิสมยา พุทฺโธ "ปฏิลีโนติ วุจฺจตีติ.

๓๙ อถโข อุชฺชโย พฺราหฺมโณ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา, ภควตา สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อุชฺชโย พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ "ภวํปิ โน โคตโม ยญฺญํ วณฺเณตีติ. "น โข อหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ ยญฺญํ วณฺเณมิ, น ปนาหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ ยญฺญํ น วณฺเณมิ. ยถารูเป โข พฺราหฺมณ ยญฺเญ คาโว หญฺญนฺติ, อเชฬกา หญฺญนฺติ, กุกฺกุฏสูกรา หญฺญนฺติ, วิวิธา ปาณา สํฆาตํ อาปชฺชนฺติ; เอวรูปํ โข อหํ พฺราหฺมณ สารมฺภํ ยญฺญํ น วณฺเณมิ. ตํ กิสฺส เหตุ? เอวรูปญฺหิ พฺราหฺมณ สารมฺภํ ยญฺญํ น

อุปสงฺกมนฺติ อรหนฺโต วา อรหตฺตมคฺคํ วา สมาปนฺนา. ยถารูเป จ โข พฺราหฺมณ ยญฺเญ เนว คาโว หญฺญนฺติ, น อเชฬกา หญฺญนฺติ, น กุกฺกุฏสูกรา หญฺญนฺติ, น วิวิธา ปาณา สํฆาตํ อาปชฺชนฺติ; เอวรูปํ โข อหํ พฺราหฺมณ นิรารมฺภํ ยญฺญํ วณฺเณมิ: ยทิทํ นิจฺจทานํ อนุกุลยญฺญํ. ตํ กิสฺส เหตุ? เอวรูปญฺหิ พฺราหฺมณ นิรารมฺภํ ยญฺญํ อุปสงฺกมนฺติ อรหนฺโต วา อรหตฺตมคฺคํ วา สมาปนฺนาติ.

อสฺสเมธํ ปุริสเมธํ สมฺมาปาสํ วาชเปยฺยํ นิรคฺคฬํ
มหายญฺญา มหารมฺภา, น เต โหนฺติ มหปฺผลา.
อเชฬกา จ คาโว จ วิวิธา ยตฺถ หญฺญเร,
น ตํ สมฺมคฺคตา ยญฺญํ อุปยนฺติ มเหสิโน.
ยญฺจ ยญฺญํ นิรารมฺภํ ยชนฺตฺยนุกุลํ สทา,
นาเชฬกา จ คาโว จ วิวิธา ยตฺถ หญฺญเร,
ตญฺจ สมฺมคฺคตา ยญฺญํ อุปยนฺติ มเหสิโน.
เอวํ ยเชถ เมธาวี, เอโส ยญฺโญ มหปฺผโล.
เอวํ หิ ยชมานสฺส, เสยฺโย โหติ น ปาปิโย,
ยญฺโญ จ วิปุโล โหติ, ปสีทนฺติ จ เทวตาติ.

๔๐ อถโข อุทายิ พฺราหฺมโณ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อุทายิ

พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ "ภวมฺปิ โน โคตโม ยญฺญํ วณฺเณตีติ. "น โข อหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ ยญฺญํ วณฺเณมิ, น ปนาหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ ยญฺญํ น วณฺเณมิ. ยถารูเป โข พฺราหฺมณ ยญฺเญ คาโว หญฺญนฺติ, อเชฬกา หญฺญนฺติ, กุกฺกุฏสูกรา หญฺญนฺติ, วิวิธา ปาณา สํฆาตํ อาปชฺชนฺติ; เอวรูปํ โข อหํ พฺราหฺมณ สารมฺภํ ยญฺญํ น วณฺเณมิ. ตํ กิสฺส เหตุ? เอวรูปญฺหิ พฺราหฺมณ สารมฺภํ ยญฺญํ น อุปสงฺกมนฺติ อรหนฺโต วา อรหตฺตมคฺคํ วา สมาปนฺนา. ยถารูเป จ โข พฺราหฺมณ ยญฺเญ เนว คาโว หญฺญนฺติ, น อเชฬกา หญฺญนฺติ, น กุกฺกุฏสูกรา หญฺญนฺติ, น วิวิธา ปาณา สํฆาตํ อาปชฺชนฺติ; เอวรูปํ โข อหํ พฺราหฺมณ นิรารมฺภํ ยญฺญํ วณฺเณมิ: ยทิทํ นิจฺจทานํ อนุกุลยญฺญํ. ตํ กิสฺส เหตุ? เอวรูปญฺหิ พฺราหฺมณ นิรารมฺภํ ยญฺญํ อุปสงฺกมนฺติ อรหนฺโต วา อรหตฺตมคฺคํ วา สมาปนฺนาติ.

อภิสงฺขตํ นิรารมฺภํ ยญฺญํ กาเลน กปฺปิยํ
ตาทิสํ อุปสงฺยนฺติ สญฺญตา พฺรหฺมจารโย,
วิวฏฺฏจฺฉทา จ เย โลเก วีติวตฺตา กุลํ คตึ,
ยญฺญเมตํ ปสํสนฺติ พุทฺธา ปุญฺญสฺส โกวิทา,
ยญฺเญ วา ยทิ วา สทฺเธ หุญฺญํ กตฺวา ยถารหํ
ปสนฺนจิตฺโต ยชติ สุเขตฺเต พฺรหฺมจาริสุ,

สุหุตํ สุยิฏฺฐํ สัมปัตติ ทักขิเณยเยสุ ยํ กตํ,
ยัญโญ จ วิปุโล โหติ, ปสีทันติ จ เทวตา.
เอวํ ยชิตฺวา เมธาวี สัทโธ มุตเตน เจตสา
อพฺยาปัชฌํ สุขํ โลกํ ปัณฑิโต อุปปัชชตีติ.

จักกวัคโค จตุตโถ.

ตัสสุทธานํ·

จักโก สังคโห สีโห ปสาโท วัสสกาเรน ปัญจมํ
โทโณ อปริหานิ ปฏิลีโน อุชชโย อุทาเยน เต ทสาติ.

๔๑ จตัสโส อิมา ภิกขเว สมาธิภาวนา. กตมา จตัสโส? อัตถิ ภิกขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา ทิฏฺฐธัมม-สุขวิหาราย สํวัตตติ, อัตถิ ภิกขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา ญาณทัสสนปฏิลาภาย สํวัตตติ, อัตถิ ภิกขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา สติสัมปชัญญาย สํวัตตติ, อัตถิ ภิกขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา อาสวานํ ขยาย สํวัตตติ. กตมา จ ภิกขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา ทิฏฺฐธัมมสุขวิหาราย สํวัตตติ? อิธ ภิกขเว ภิกขุ วิวิจเจว กาเมหิ วิวิจจ อกุสเลหิ ธัมเมหิ สวิตักกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสัมปัชช วิหรติ; วิตักกวิจารานํ วูปสมา อัชฌัตตํ สัมปสาทนํ เจตโสเอโกทิภาวํ อวิตักกํ อวิจารํ

สมาธึ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสํเวเทติ, ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ "อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารี"ติ, ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธึ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ: อยํ ภิกฺขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา ทิฏฺฐธมฺม-สุขวิหาราย สํวตฺตติ. กตมา จ ภิกฺขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา ญาณทสฺสนปฏิลาภาย สํวตฺตติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาโลกสญฺญํ มนสิกโรติ ทิวาสญฺญํ อธิฏฺฐาติ, ยถา ทิวา ตถา รตฺตึ, ยถา รตฺตึ ตถา ทิวา; อิติ วิวเฏน เจตสา อปริโยนทฺเธน สปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ: อยํ ภิกฺขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา ญาณทสฺสนปฏิลาภาย สํวตฺตติ. กตมา จ ภิกฺขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา สติสมฺปชญฺญาย สํวตฺตติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน วิทิตา เวทนา อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา ติฏฺฐนฺติ วิทิตา อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ, วิทิตา สญฺญา... วิทิตา วิตกฺกา อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา ติฏฺฐนฺติ วิทิตา อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ: อยํ ภิกฺขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา สติสมฺปชญฺญาย สํวตฺตติ. กตมา จ ภิกฺขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา อาสวานํ ขยาย สํวตฺตติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ

อุทยัพ์พยานุปัส์สี วิหรติ "อิติ รูปํ, อิติ รูปัส์ส สมุทโย, อิติ รูปัส์ส อัต์ถังคโม; อิติ เวทนา, อิติ เวทนาย สมุทโย, อิติ เวทนาย อัต์ถังคโม; อิติ สัญ์ญา, อิติ สัญ์ญาย สมุทโย, อิติ สัญ์ญาย อัต์ถังคโม; อิติ สํขารา, อิติ สํขารานํ สมุทโย, อิติ สํขารานํ อัต์ถังคโม; อิติ วิญ์ญาณํ, อิติ วิญ์ญาณัส์ส สมุทโย, อิติ วิญ์ญาณัส์ส อัต์ถังคโมติ: อยํ ภิก์ขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา อาสวานํ ขยาย สํวัต์ตติ. อิมา โข ภิก์ขเว จตัส์โส สมาธิภาวนา. อิทัญ์จ ปน เมตํ ภิก์ขเว สัน์ธาย ภาสิตํ ปารายเน ปุณ์ณปัญ์เห

สํขาย โลกัส์มิ ปโรปรานิ ยัส์สิญ์ชิตํ นัต์ถิ กุหิญ์จิ โลเก
"สัน์โต วิธูโม อนีโฆ นิราโส อตาริ โส ชาติชรัน์ติ พ์รูมีติ.

๔๒ จัต์ตารีมานิ ภิก์ขเว ปัญ์หพ์ยากรณานิ. กตมานิ จัต์ตาริ? อัต์ถิ ภิก์ขเว ปัญ์โห เอกํสพ์ยากรณีโย, อัต์ถิ ภิก์ขเว ปัญ์โห วิภัช์ชพ์ยากรณีโย, อัต์ถิ ภิก์ขเว ปัญ์โห ปฏิปุจ์ฉาพ์ยากรณีโย, อัต์ถิ ภิก์ขเว ปัญ์โห ฐปนีโย. อิมานิ โข ภิก์ขเว จัต์ตาริ ปัญ์หพ์ยากรณานีติ.

เอกํสวจนํ เอกํ, วิภัช์ชวจนาปรํ,
ตติยํ ปฏิปุจ์เฉย์ย, จตุต์ถํ ปน ฐาปเย.
โย จ เนสํ ตัต์ถ ตัต์ถ ชานาติ อนุธัม์มตํ,
"จตุปัญ์หัส์ส กุสโล," อาหุ ภิก์ขุํ ตถาวิธํ.

ทุราสโท ทุปฺปสโห คมฺภีโร ทุปฺปธํสิโย
อโถ อตฺเถ อนตฺเถ จ อุภยตฺถสฺส โกวิโท
อนตฺถํ ปริวชฺเชติ อตฺถํ คณฺหาติ ปณฺฑิโต
อตฺถาภิสมยา ธีโร "ปณฺฑิโตติ ปวุจฺจตีติ.

๔๓ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? โกธครุ น สทฺธมฺมครุ, มกฺขครุ น สทฺธมฺมครุ, ลาภครุ น สทฺธมฺมครุ, สกฺการครุ น สทฺธมฺมครุ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? สทฺธมฺมครุ น โกธครุ, สทฺธมฺมครุ น มกฺขครุ, สทฺธมฺมครุ น ลาภครุ, สทฺธมฺมครุ น สกฺการครุ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

โกธมกฺขครุ ภิกฺขุ ลาภสกฺการคารโว,
น เต ธมฺเม วิรูหนฺติ สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิเต.
เย จ สทฺธมฺมครุโน วิหํสุ วิหรนฺติ จ,
เต เว ธมฺเม วิรูหนฺติ สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิเตติ.

๔๔ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อสทฺธมฺมา. กตเม จตฺตาโร? โกธครุตา น สทฺธมฺมครุตา, มกฺขครุตา น สทฺธมฺมครุตา, ลาภครุตา น สทฺธมฺมครุตา, สกฺการครุตา น สทฺธมฺมครุตา. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร อสทฺธมฺมา. จตฺตาโรเม ภิกฺขเว สทฺธมฺมา. กตเม

จตฺตาโร? สทฺธมฺมครุตา น โกธครุตา, สทฺธมฺมครุตา น มกฺขครุตา, สทฺธมฺมครุตา น ลาภครุตา, สทฺธมฺมครุตา น สกฺการครุตา. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร สทฺธมฺมาติ.

โกธมกฺขครุ ภิกฺขุ ลาภสกฺการคารโว,
ทุกฺเขตฺเต วุตฺตพีชํว สทฺธมฺเม น วิรูหติ.
เย จ สทฺธมฺมครุโน, วิหํสุ วิหรนฺติ จ,
เต เว ธมฺเม วิรูหนฺติ เสฺนหมฺวายมิโวสธาติ.

๔๕ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. อถโข โรหิตสฺโส เทวปุตฺโต อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺโณ เกวลกปฺปํ เชตวนํ โอภาเสตฺวา, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ; เอกมนฺตํ ฐิโต โข โรหิตสฺโส เทวปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ "ยตฺถ นุ โข ภนฺเต น ชายติ น ชิยฺยติ น มิยฺยติ น จวติ น อุปปชฺชติ, สกฺกา นุ โข ภนฺเต คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาตุํ วา ทฏฺฐุํ วา ปาปุณิตุํ วาติ. "ยตฺถ โข อาวุโส น ชายติ น ชิยฺยติ น มิยฺยติ น จวติ น อุปปชฺชติ, นาหนฺตํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทฏฺเฐยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามีติ. "อจฺฉริยํ ภนฺเต, อพฺภุตํ ภนฺเต; ยาว สุภาสิตํ จิทํ ภนฺเต ภควตา "ยตฺถ โข อาวุโส น ชายติ น ชิยฺยติ น มิยฺยติ น จวติ น อุปปชฺชติ, นาหนฺตํ

คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทฏฺเฐยฺยํ ปาเปยฺยนฺติ วทามีติ. ภูตปุพฺพาหํ ภนฺเต โรหิตสฺโส นาม อิสิ อโหสึ โภชปุตฺโต อิทฺธิมา เวหาสงฺคโม. ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอวรูโป ชโว อโหสิ: เสยฺยถาปิ นาม ทฬฺหธมฺโม ธนุคฺคโห สุสิกฺขิโต กตหตฺโถ กตุปาสโน ลหุเกน อสเนน อปฺปกสิเรน ติริยํ ตาลจฺฉายํ อติปาเตยฺย. เอวรูโป ปทวีติหาโร อโหสิ: เสยฺยถาปิ นาม ปุรตฺถิมา สมุทฺทา ปจฺฉิโม สมุทฺโท. ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอวรูเปน ชเวน สมนฺนาคตสฺส เอวรูเปน จ ปทวีติหาเรน เอวรูปํ อิจฺฉาคตํ อุปฺปชฺชิ "อหํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ปาปุณิสฺสามีติ. โส โข อหํ ภนฺเต อญฺญตฺเรว อสิตปีตขายิตสายิตา อญฺญตฺร อุจฺจารปสฺสาวกมฺมา อญฺญตฺร นิทฺทากิลมถปฏิวิโนทนา วสฺสสตายุโก วสฺสสตชีวี วสฺสสตํ คนฺตฺวา อปฺปตฺวาว โลกสฺส อนฺตํ อนฺตราเยว กาลกโต. อจฺฉริยํ ภนฺเต, อพฺภุตํ ภนฺเต, ยาว สุภาสิตญฺจิทํ ภนฺเต ภควตา "ยตฺถ โข อาวุโส น ชายติ น ชิยฺยติ น มิยฺยติ น จวติ น อุปฺปชฺชติ, นาหนฺตํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทฏฺเฐยฺยํ ปาเปยฺยนฺติ วทามีติ. "ยตฺถ โข อาวุโส น ชายติ น ชิยฺยติ น มิยฺยติ น จวติ น อุปฺปชฺชติ, นาหนฺตํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทฏฺเฐยฺยํ ปาเปยฺยนฺติ วทามิ, น จาหํ อาวุโส อปฺปตฺวาว โลกสฺส อนฺตํ ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยํ วทามิ; อปิจาหํ อาวุโส อิมสฺมึเยว พฺยามมตฺเต

กเฬวเร สสญฺญมฺหิ สมนเก โลกญฺจ ปญฺญาเปมิ โลกสมุทยญฺจ โลกนิโรธญฺจ โลกนิโรธคามินิญฺจ ปฏิปทนฺติ.

คมเนน น ปตฺตพฺโพ โลกสฺสนฺโต กุทาจนํ,
น จ อปฺปตฺวา โลกนฺตํ ทุกฺขา อตฺถิ ปโมจนํ.
ตสฺมา หเว โลกวิทู สุเมโธ โลกนฺตคู วุสิตพฺรหฺมจริโย
โลกสฺส อนฺตํ สมิตาวิ ญตฺวา นาสึสติ โลกมิมํ ปรญฺจาติ.

๔๖ อถโข ภควา ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อิมํ ภิกฺขเว รตฺตึ โรหิตสฺโส เทวปุตฺโต อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺโณ เกวลกปฺปํ เชตวนํ โอภาเสตฺวา, เยนาหํ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ; เอกมนฺตํ ฐิโต โข ภิกฺขเว โรหิตสฺโส เทวปุตฺโต มํ เอตทโวจ "ยตฺถ นุ โข ภนฺเต น ชายติ น ชิยฺยติ น มิยฺยติ น จวติ น อุปปชฺชติ, สกฺกา นุ โข ภนฺเต คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาตุํ วา ทฏฺฐุํ วา ปาปุณิตุํ วาติ. เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว โรหิตสฺสํ เทวปุตฺตํ เอตทโวจํ "ยตฺถ โข อาวุโส น ชายติ น ชิยฺยติ น มิยฺยติ น จวติ น อุปปชฺชติ, นาหนฺตํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทฏฺเฐยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามีติ. เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว โรหิตสฺโส เทวปุตฺโต มํ เอตทโวจ "อจฺฉริยํ ภนฺเต, อพฺภุตํ ภนฺเต; ยาว สุภาสิตญฺจิทํ ภนฺเต ภควตา "ยตฺถ โข อาวุโส น ชายติ น ชิยฺยติ น

มิยฺยติ น จวติ น อุปปชฺชติ, นาหนฺตํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทฏฺเยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามีติ. ภูตปุพฺพาหํ ภนฺเต โรหิตสฺโส นาม อิสิ อโหสึ โภชปุตฺโต อิทฺธิมา เวหาสงฺคโม. ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอวรูโป ชโว อโหสิ: เสยฺยถาปิ นาม ทฬฺหธมฺโม ธนุคฺคโห สุสิกฺขิโต กตหตฺโถ กตุปาสโน ลหุเกน อสเนน อปฺปกสิเรน ติริยํ ตาลจฺฉายํ อติปาเตยฺย. เอวรูโป ปทวีติหาโร อโหสิ: เสยฺยถาปิ นาม ปุรตฺถิมา สมุทฺทา ปจฺฉิโม สมุทฺโท. ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอวรูเปน ชเวน สมนฺนาคตสฺส เอวรูเปน จ ปทวีติหาเรน เอวรูปํ อิจฺฉาคตํ อุปฺปชฺชิ "อหํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ปาปุณิสฺสามีติ. โส โข อหํ ภนฺเต อญฺญเตฺรว อสิตปีตขายิตสายิตา อญฺญตฺร อุจฺจารปสฺสาวกมฺมา อญฺญตฺร นิทฺทากิลมถปฏิวิโนทนา วสฺสสตายุโก วสฺสสตชีวี วสฺสสตํ คนฺตฺวา อปฺปตฺวาว โลกสฺส อนฺตํ อนฺตราเยว กาลกโต. อจฺฉริยํ ภนฺเต, อพฺภุตํ ภนฺเต; ยาว สุภาสิตญฺจิทํ ภนฺเต ภควตา "ยตฺถ โข อาวุโส น ชายติ น ชิยฺยติ น มิยฺยติ น จวติ น อุปปชฺชติ, นาหนฺตํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทฏฺเยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามีติ. เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว โรหิตสฺสํ เทวปุตฺตํ เอตทโวจํ "ยตฺถ โข อาวุโส น ชายติ น ชิยฺยติ น มิยฺยติ น จวติ น อุปปชฺชติ, นาหนฺตํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทฏฺเยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามิ,

น จาหํ อาวุโส อปฺปตฺวา โลกสฺส อนฺตํ ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยํ วทามิ; อปิจาหํ อาวุโส อิมสฺมึเยว พฺยามมตฺเต กเฬวเร สสญฺญิมฺหิ สมนเก โลกญฺจ ปญฺญาเปมิ โลกสมุทยญฺจ โลกนิโรธญฺจ โลกนิโรธคามินิญฺจ ปฏิปทนฺติ.

คมเนน น ปตฺตพฺโพ โลกสฺสนฺโต กุทาจนํ,
น จ อปฺปตฺวา โลกนฺตํ ทุกฺขา อตฺถิ ปโมจนํ.
ตสฺมา หเว โลกวิทู สุเมโธ โลกนฺตคู วุสิตพฺรหฺมจริโย
โลกสฺส อนฺตํ สมิตาวิ ญตฺวา นาสีสติ โลกมิมํ ปรญฺจาติ.

๔๗ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว สุทูรวิทูรานิ. กตมานิ จตฺตาริ? นภญฺจ ภิกฺขเว ปฐวี จ, อิทํ ปฐมํ สุวิทูรวิทูเร. โอริมญฺจ ภิกฺขเว ตีรํ สมุทฺทสฺส ปาริมญฺจ ตีรํ, อิทํ ทุติยํ สุวิทูรวิทูเร. ยโต จ ภิกฺขเว เวโรจโน อพฺภุเทติ ยตฺถ จ อตฺถงฺคเมติ, อิทํ ตติยํ สุวิทูรวิทูเร. สตญฺจ ภิกฺขเว ธมฺโม อสตญฺจ ธมฺโม, อิทํ จตุตฺถํ สุวิทูรวิทูเร. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ สุวิทูรวิทูรานีติ.

นภญฺจ ทูเร ปฐวี จ ทูเร, ปารํ สมุทฺทสฺส ตทาหุ ทูเร,
ยโต จ เวโรจโน อพฺภุเทติ ปภงฺกโร ยตฺถ จ อตฺถเมติ;
ตโต หเว ทูรตรํ วทนฺติ สตญฺจ ธมฺมํ อสตญฺจ ธมฺมํ.
อพฺยายิโก โหติ สตํ สมาคโม, ยาวมฺปิ ติฏฺเฐยฺย, ตเถว โหติ.
ขิปฺปญฺหิ เวติ อสตํ สมาคโม, ตสฺมา สตํ ธมฺมา อสพฺภิ อารกาติ.

๔๘ เอกํ สมยํ ภควา, สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา วิสาโข ปญฺจาลิปุตฺโต อุปฏฺฐานสาลายํ ภิกฺขู ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสติ สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ สมฺปหํเสติ โปริยา วาจาย วิสฺสฏฺฐาย อเนลคฬาย อตฺถสฺส วิญฺญาปนิยา ปริยาปนฺนาย อนิสฺสิตาย. อถโข ภควา สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต, เยนุปฏฺฐานสาลา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ. นิสชฺช โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "โก นุ โข ภิกฺขเว อุปฏฺฐานสาลายํ ภิกฺขู ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสติ สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ สมฺปหํเสติ โปริยา วาจาย วิสฺสฏฺฐาย อเนลคฬาย อตฺถสฺส วิญฺญาปนิยา ปริยาปนฺนาย อนิสฺสิตายาติ. "อายสฺมา ภนฺเต วิสาโข ปญฺจาลิปุตฺโต อุปฏฺฐานสาลายํ ภิกฺขู ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสติ สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ สมฺปหํเสติ โปริยา วาจาย วิสฺสฏฺฐาย อเนลคฬาย อตฺถสฺส วิญฺญาปนิยา ปริยาปนฺนาย อนิสฺสิตายาติ. อถโข ภควา อายสฺมนฺตํ วิสาขํ ปญฺจาลิปุตฺตํ เอตทโวจ "สาธุ สาธุ วิสาข, สาธุ โข ตฺวํ วิสาข ภิกฺขู ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ โปริยา วาจาย วิสฺสฏฺฐาย อเนลคฬาย อตฺถสฺส วิญฺญาปนิยา ปริยาปนฺนาย อนิสฺสิตายาติ.

นาภาสมานํ ชานนฺติ มิสฺสํ พาเลหิ ปณฺฑิตํ,

ภาสมานญฺจ ชานนฺติ เทเสนฺตํ อมตํ ปทํ.
ภาสเย โชตเย ธมฺมํ ปคฺคเณฺห อิสีนํ ธชํ.
สุภาสิตธชา อิสโย, ธมฺโม หิ อิสีนํ ธโชติ.

๔๙ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว สญฺญาวิปลฺลาสา จิตฺตวิปลฺลาสา ทิฏฺฐิวิปลฺลาสา. กตเม จตฺตาโร? อนิจฺเจ ภิกฺขเว "นิจฺจนฺติ, สญฺญาวิปลฺลาโส จิตฺตวิปลฺลาโส ทิฏฺฐิวิปลฺลาโส, ทุกฺเข ภิกฺขเว "สุขนฺติ สญฺญาวิปลฺลาโส จิตฺตวิปลฺลาโส ทิฏฺฐิวิปลฺลาโส, อนตฺตนิ ภิกฺขเว "อตฺตาติ สญฺญาวิปลฺลาโส จิตฺตวิปลฺลาโส ทิฏฺฐิวิปลฺลาโส, อสุเภ ภิกฺขเว "สุภนฺติ สญฺญาวิปลฺลาโส จิตฺตวิปลฺลาโส ทิฏฺฐิวิปลฺลาโส. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร สญฺญาวิปลฺลาสา จิตฺตวิปลฺลาสา ทิฏฺฐิวิปลฺลาสา. จตฺตาโรเม ภิกฺขเว นสญฺญาวิปลฺลาสา นจิตฺตวิปลฺลาสา นทิฏฺฐิวิปลฺลาสา. กตเม จตฺตาโร? อนิจฺเจ ภิกฺขเว "อนิจฺจนฺติ นสญฺญาวิปลฺลาโส นจิตฺตวิปลฺลาโส นทิฏฺฐิวิปลฺลาโส, ทุกฺเข ภิกฺขเว "ทุกฺขนฺติ นสญฺญาวิปลฺลาโส นจิตฺตวิปลฺลาโส นทิฏฺฐิวิปลฺลาโส, อนตฺตนิ ภิกฺขเว "อนตฺตาติ นสญฺญาวิปลฺลาโส นจิตฺตวิปลฺลาโส นทิฏฺฐิวิปลฺลาโส, อสุเภ ภิกฺขเว "อสุภนฺติ นสญฺญาวิปลฺลาโส นจิตฺตวิปลฺลาโส นทิฏฺฐิวิปลฺลาโส. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร นสญฺญาวิปลฺลาสา นจิตฺตวิปลฺลาสา นทิฏฺฐิวิปลฺลาสาติ.

อนิจฺเจ นิจฺจสญฺญิโน ทุกฺเข จ สุขสญฺญิโน

อนตฺตนิ จ อตฺตาติ อสุเภ สุภสญฺญิโน
มิจฺฉาทิฏฺฐิหตา สตฺตา ขิตฺตจิตฺตา วิสญฺญิโน,
เต โยคยุตฺตา มารสฺส อโยคกฺเขมิโน ชนา,
สตฺตา คจฺฉนฺติ สํสารํ ชาติมรณคามิโน.
ยทา จ พุทฺธา โลกสฺมึ อุปฺปชฺชนฺติ ปภงฺกรา.
เตมํ ธมฺมํ ปกาเสนฺติ ทุกฺขูปสมคามินํ;
เตสํ สุตฺวาน สปฺปญฺญา สจิตฺตํ ปจฺจลตฺถุ เต,
อนิจฺจํ อนิจฺจโต ทกฺขุํ ทุกฺขมทฺทกฺขุ ทุกฺขโต
อนตฺตนิ อนตฺตาติ อสุภํ อสุภตทฺทสุํ
สมฺมาทิฏฺฐิสมาทานา สพฺพํ ทุกฺขํ อุปจฺจคุนฺติ.

๕๐ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว จนฺทิมสุริยานํ อุปกฺกิเลสา, เยหิ อุปกฺกิเลเสหิ อุปกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสุริยา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ. กตเม จตฺตาโร. อพฺภา ภิกฺขเว จนฺทิมสุริยานํ อุปกฺกิเลสา, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสุริยา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ; มหิยา ภิกฺขเว จนฺทิมสุริยานํ อุปกฺกิเลสา, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสุริยา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ; ธูมรโช ภิกฺขเว จนฺทิมสุริยานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสุริยา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ; ราหุ ภิกฺขเว อสุรินฺโท จนฺทิมสุริยานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา

จนฺทิมสุริยา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร จนฺทิมสุริยานํ อุปกฺกิเลสา, เยหิ อุปกฺกิเลเสหิ อุปกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสุริยา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาโร สมณพฺราหฺมณานํ อุปกฺกิเลสา, เยหิ อุปกฺกิเลเสหิ อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ. กตเม จตฺตาโร ? สนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺราหฺมณา สุรํ ปิวนฺติ เมรยํ สุราเมรยปานา อปฺปฏิวิรตา: อยํ ภิกฺขเว ปฐโม สมณพฺราหฺมณานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ. สนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺราหฺมณา เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวนฺติ เมถุนสฺมา ธมฺมา อปฺปฏิวิรตา. อยํ ภิกฺขเว ทุติโย สมณพฺราหฺมณานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ. สนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺราหฺมณา ชาตรูปรชตํ สาทิยนฺติ ชาตรูปรชตปฏิคฺคหณา อปฺปฏิวิรตา: อยํ ภิกฺขเว ตติโย สมณพฺราหฺมณานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ. สนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺราหฺมณา มิจฺฉาชีเวน ชีวิตํ กปฺเปนฺติ มิจฺฉาชีวา อปฺปฏิวิรตา: อยํ ภิกฺขเว จตุตฺโถ สมณพฺราหฺมณานํ

อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร สมณพฺราหฺมณานํ อุปกฺกิเลสา, เยหิ อุปกฺกิเลเสหิ อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺตีติ.

ราคโทสปริกฺกิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา
อวิชฺชานิวุตา โปสา ปิยรูปาภินนฺทิโน,
สุรํ ปิวนฺติ เมรยํ, ปฏิเสวนฺติ เมถุนํ,
รชตํ ชาตรูปญฺจ สาทิยนฺติ อวิทฺทสุ.
มิจฺฉาชีเวน ชีวนฺติ เอเก สมณพฺราหฺมณา.
เอเต อุปกฺกิเลสา วุตฺตา พุทฺเธนาทิจฺจพนฺธุนา,
เยหิ อุปกฺกิเลเสหิ เอเก สมณพฺราหฺมณา
น ตปนฺติ น ภาสนฺติ อสุทฺธา สรชา มคา.
อนฺธกาเรน โอนทฺธา ตณฺหาทาสา สเนตฺติกา
วฑฺเฒนฺติ กฏสึ โฆรํ อาทิยนฺติ ปุนพฺภวนฺติ.

โรหิตสฺสวคฺโค ปญฺจโม.

ตสฺสุทฺทานํ.

สมาธิปญฺหา เทฺว โกธา โรหิตสฺสาปเร ทุเว
สุวิทูรวิสาขา วิปลฺลาโส อุปกฺกิเลเสน เต ทสาติ.

ปฐโม ปณฺณาสโก นิฏฺฐิโต.

๕๑ จัตตาโรเม ภิกขเว ปุญญาภิสันทา กุสลาภิสันทา สุขัสสาหารา โสวัคคิกา สุขวิปากา สัคคสํวัตตนิกา อิฏฐาย กันตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวัตตันติ. กตเม จัตตาโร ? ยัสส ภิกขเว ภิกขุ จีวรํ ปริภุญชมาโน อัปปมาณํ เจโตสมาธึ อุปสัมปัชช วิหรติ, อัปปมาโณ ตัสส ปุญญาภิสันโท กุสลาภิสันโท สุขัสสาหาโร โสวัคคิโก สุขวิปาโก สัคคสํวัตตนิโก อิฏฐาย กันตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวัตตติ. ยัสส ภิกขเว ภิกขุ บิณฑปาตํ ปริภุญชมาโน . . . ยัสส ภิกขเว ภิกขุ เสนาสนํ ปริภุญชมาโน . . . ยัสส ภิกขเว ภิกขุ คิลานปัจจยเภสัชชปริกขารํ ปริภุญชมาโน อัปปมาณํ เจโตสมาธึ อุปสัมปัชช วิหรติ, อัปปมาโณ ตัสส ปุญญาภิสันโท กุสลาภิสันโท สุขัสสาหาโร โสวัคคิโก สุขวิปาโก สัคคสํวัตตนิโก อิฏฐาย กันตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวัตตติ. อิเม โข ภิกขเว จัตตาโร ปุญญาภิสันทา กุสลาภิสันทา สุขัสสาหารา โสวัคคิกา สุขวิปากา สัคคสํวัตตนิกา อิฏฐาย กันตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวัตตันติ. อิเมหิ จ ปน ภิกขเว จตูหิ ปุญญาภิสันเทหิ กุสลาภิสันเทหิ สมันนาคตัสส อริยสาวกัสส น สุกรํ ปุญญัสส ปมาณํ คเหตุํ "เอตตโก ปุญญาภิสันโท กุสลาภิสันโท สุขัสสาหาโร โสวัคคิโก

สุขวิปาโก สคฺคสํวตฺตนิโก อิฏฺฐาย กนฺตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวตฺตตีติ อถโข "อสํเขยฺโย อปฺปเมยฺโย มหาปุญฺญกฺขนฺโธเตฺวว สํขํ คจฺฉติ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มหาสมุทฺเท น สุกรํ อุทกสฺส ปมาณํ คเหตุํ "เอตฺตกานิ อุทกาฬฺหกานีติ วา "เอตฺตกานิ อุทกาฬฺหกสตานีติ วา "เอตฺตกานิ อุทกาฬฺหกสหสฺสานีติ วา "เอตฺตกานิ อุทกาฬฺหกสตสหสฺสานีติ วา, อถโข "อสํเขยฺโย อปฺปเมยฺโย มหาอุทกกฺขนฺโธเตฺวว สํขํ คจฺฉติ, เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเมหิ จตูหิ ปุญฺญาภิสนฺเทหิ กุสลาภิสนฺเทหิ สมนฺนาคตสฺส อริยสาวกสฺส น สุกรํ ปุญฺญสฺส ปมาณํ คเหตุํ "เอตฺตโก ปุญฺญาภิสนฺโท กุสลาภิสนฺโท สุขสฺสาหาโร โสวคฺคิโก สุขวิปาโก สคฺคสํวตฺตนิโก อิฏฺฐาย กนฺตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวตฺตตีติ, อถโข "อสํเขยฺโย อปฺปเมยฺโย มหาปุญฺญกฺขนฺโธเตฺวว สํขํ คจฺฉตีติ.

มโหทธึ อปริมิตํ มหาสรํ พหุเภรวํ รตนคณานมาลยํ,
นชฺโช ยถา มจฺฉคณสํฆเสวิตา ปุถู สวนฺติ อุปยนฺติ สาครํ.
เอวํ นรํ อนฺนทปานวตฺถทํ เสยฺยานิสชฺชตฺถรณสฺส ทายกํ
ปุญฺญสฺส ธารา อุปยนฺติ ปณฺฑิตํ, นชฺโช ยถา วาริวหาว สาครนฺติ.

๕๒ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุญฺญาภิสนฺทา กุสลาภิสนฺทา สุขสฺสาหารา โสวคฺคิกา สุขวิปากา สคฺคสํวตฺตนิกา อิฏฺฐาย กนฺตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวตฺตนฺติ. กตเม จตฺตาโร?

อิธ ภิกฺขเว อริยสาวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ "อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ" อยํ ภิกฺขเว ปฐโม ปุญฺญาภิสนฺโท กุสลาภิสนฺโท สุขสฺสาหาโร โสวคฺคิโก สุขวิปาโก สคฺคสํวตฺตนิโก อิฏฺฐาย กนฺตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวตฺตติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว อริยสาวโก ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ "สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ" อยํ ภิกฺขเว ทุติโย ปุญฺญาภิสนฺโท กุสลาภิสนฺโท สุขสฺสาหาโร โสวคฺคิโก สุขวิปาโก สคฺคสํวตฺตนิโก อิฏฺฐาย กนฺตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวตฺตติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว อริยสาวโก สํเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ "สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสํโฆ, อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสํโฆ, ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสํโฆ, สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสํโฆ; ยทิทํ, จตฺตาริ ปุริสยุคานิ, อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา, เอส ภควโต สาวกสํโฆ; อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ" อยํ

ภิกฺขเว ตติโย ปุญฺญาภิสนฺโท กุสลาภิสนฺโท สุขสฺสาหาโร โสวคฺคิโก สุขวิปาโก สคฺคสํวตฺตนิโก อิฏฺฐาย กนฺตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวตฺตติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว อริยสาวโก อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคโต โหติ อขณฺเฑหิ อจฺฉิทฺเทหิ อสพเลหิ อกมฺมาเสหิ ภุชิสฺเสหิ วิญฺญูปสตฺเถหิ อปรามฏฺเฐหิ สมาธิสํวตฺตนิเกหิ: อยํ ภิกฺขเว จตุตฺโถ ปุญฺญาภิสนฺโท กุสลาภิสนฺโท สุขสฺสาหาโร โสวคฺคิโก สุขวิปาโก สคฺคสํวตฺตนิโก อิฏฺฐาย กนฺตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวตฺตติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุญฺญาภิสนฺทา กุสลาภิสนฺทา สุขสฺสาหารา โสวคฺคิกา สุขวิปากา สคฺคสํวตฺตนิกา อิฏฺฐาย กนฺตาย มนาปาย หิตาย สุขาย สํวตฺตนฺตีติ.

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา,
สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ,
สํเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ, อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ,
"อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ, อโมฆํ ตสฺส ชีวิตํ.
ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ
อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ พุทฺธานสาสนนฺติ.

๕๓ เอกํ สมยํ ภควา อนฺตรา จ มธุรํ อนฺตรา จ เวรญฺชํ อทฺธานมคฺคปฏิปนฺโน โหติ. สมฺพหุลาปิ คหปตี จ คหปตานิโย จ อนฺตรา จ มธุรํ อนฺตรา จ เวรญฺชํ

อฏฺฐานมคฺคปฏิปนฺนา โหนฺติ. อถโข ภควา มคฺคา โอกฺกมฺม อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสีทิ. อทฺทสํสุ โข เต คหปตี จ คหปตานิโย จ ภควนฺตํ อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสินฺนํ; ทิสฺวา, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ. เอกมนฺตํ นิสินฺเน โข เต คหปตี จ คหปตานิโย จ ภควา เอตทโวจ "จตฺตาโรเม คหปตโย สํวาสา. กตเม จตฺตาโร? ฉโว ฉวาย สทฺธึ สํวสติ, ฉโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ, เทโว ฉวาย สทฺธึ สํวสติ, เทโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ. กถญฺจ คหปตโย ฉโว ฉวาย สทฺธึ สํวสติ? อิธ คหปตโย สามิโก โหติ ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี กาเมสุ มิจฺฉาจารี มุสาวาที สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐายี ทุสฺสีโล ปาปธมฺโม มจฺเฉรมลปริยุฏฺฐิเตน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อกฺโกสกปริภาสโก สมณพฺราหฺมณานํ, ภริยาปิสฺส โหติ ปาณาติปาตินี อทินฺนาทายินี กาเมสุ มิจฺฉาจารินี มุสาวาทินี สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐายินี ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา มจฺเฉรมลปริยุฏฺฐิเตน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อกฺโกสิกปริภาสิกา สมณพฺราหฺมณานํ: เอวํ โข คหปตโย ฉโว ฉวาย สทฺธึ สํวสติ, กถญฺจ คหปตโย ฉโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ? อิธ คหปตโย สามิโก โหติ ปาณาติปาตี ฯ เป ฯ สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐายี ทุสฺสีโล ปาปธมฺโม มจฺเฉรมลปริยุฏฺฐิเตน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อกฺโกสกปริภาสโก สมณพฺราหฺมณานํ,

ภริยา จ ขฺวสฺส โหติ ปาณาติปาตา ปฏิวิรตา อทินฺนาทานา ปฏิวิรตา กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรตา มุสาวาทา ปฏิวิรตา สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรตา สีลวตี กลฺยาณธมฺมา วิคตมลมจฺเฉเรน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อนกฺโกสิก-ปริภาสิกา สมณพฺราหฺมณานํ. เอวํ โข คหปตโย ฉโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ. กถญฺจ คหปตโย เทโว ฉวาย สทฺธึ สํวสติ? อิธ คหปตโย สามิโก โหติ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต มุสาวาทา ปฏิวิรโต สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรโต สีลวา กลฺยาณธมฺโม วิคตมลมจฺเฉเรน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อนกฺโกสกปริภาสโก สมณพฺราหฺมณานํ. ภริยา จ ขฺวสฺส โหติ ปาณาติปาตินี ฯเปฯ สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐายินี ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา มจฺเฉรมลปริยุฏฺฐิเตน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อกฺโกสิกปริภาสิกา สมณพฺราหฺมณานํ. เอวํ โข คหปตโย เทโว ฉวาย สทฺธึ สํวสติ. กถญฺจ คหปตโย เทโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ? อิธ คหปตโย สามิโก โหติ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต ฯเปฯ สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรโต สีลวา กลฺยาณธมฺโม วิคตมลมจฺเฉเรน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อนกฺโกสกปริภาสโก สมณพฺราหฺมณานํ, ภริยาปิสฺส โหติ ปาณาติปาตา ปฏิวิรตา ฯเปฯ สุราเมรยมชฺช-

ปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรตา สีลวตี กลฺยาณธมฺมา วิคตมลมจฺเฉเรน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อนกฺโกสิกปริภาสิกา สมณพฺราหฺมณานํ. เอวํ โข คหปตโย เทโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ. อิเม โข คหปตโย จตฺตาโร สํวาสาติ.

อุโภ จ โหนฺติ ทุสฺสีลา กทริยา ปริภาสกา,
เต โหนฺติ ชานิปตโย ฉวา สํวาสมาคตา.
สามิโก โหติ ทุสฺสีโล กทริโย ปริภาสโก,
ภริยา สีลวตี โหติ วทญฺญู วีตมจฺฉรา,
สาปิ เทวี สํวสติ ฉเวน ปตินา สห.
สามิโก สีลวา โหติ วทญฺญู วีตมจฺฉโร,
ภริยา โหติ ทุสฺสีลา กทริยา ปริภาสิกา,
สาปิ ฉวา สํวสติ เทเวน ปตินา สห.
อุโภ สทฺธา วทญฺญู จ สญฺญตา ธมฺมชีวิโน,
เต โหนฺติ ชานิปตโย อญฺญมญฺญํ ปิยํ วทา,
อตฺถา สมฺปจุรา โหนฺติ, ผาสุกํ อุปชายติ,
อมิตฺตา ทุมฺมนา โหนฺติ อุภินฺนํ สมสีลินํ,
อิธ ธมฺมํ จริตฺวาน สมสีลพฺพตา อุโภ
นนฺทิโน เทวโลกสฺมึ โมทนฺติ กามกามิโนติ.

๕๔ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว สํวาสา. กตเม จตฺตาโร? ฉโว ฉวาย สทฺธึ สํวสติ, ฉโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ, เทโว

ฉวาย สักฺขึ สํวสติ, เทโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ฉโว ฉวาย สทฺธึ สํวสติ? อิธ ภิกฺขเว สามิโก โหติ ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี กาเมสุ มิจฺฉาจารี มุสาวาที ปิสุณวาโจ ผรุสวาโจ สมฺผปฺปลาปี อภิชฺฌาลู พฺยาปนฺนจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐิโก ทุสฺสีโล ปาปธมฺโม มจฺเฉรมลปริยุฏฺฐิเตน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อกฺโกสกปริภาสโก สมณพฺราหฺมณานํ ภริยาปิสฺส โหติ ปาณาติปาตินี อทินฺนาทายินี กาเมสุ มิจฺฉาจารินี มุสาวาทินี ปิสุณวาจา ผรุสวาจา สมฺผปฺปลาปินี อภิชฺฌาลุนี พฺยาปนฺนจิตฺตา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา มจฺเฉรมลปริยุฏฺฐิเตน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อกฺโกสิกปริภาสิกา สมณพฺราหฺมณานํ: เอวํ โข ภิกฺขเว ฉโว ฉวาย สทฺธึ สํวสติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ฉโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ? อิธ ภิกฺขเว สามิโก โหติ ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี ฯเปฯ มจฺเฉรมลปริยุฏฺฐิเตน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อกฺโกสกปริภาสโก สมณพฺราหฺมณานํ, ภริยา จ ขฺวสฺส โหติ ปาณาติปาตา ปฏิวิรตา อทินฺนาทานา ปฏิวิรตา กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรตา มุสาวาทา ปฏิวิรตา ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรตา ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรตา สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรตา อนภิชฺฌาลุนี อพฺยาปนฺนจิตฺตา สมฺมาทิฏฺฐิกา สีลวตี กลฺยาณธมฺมา วิคตมลมจฺเฉเรน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อนกฺโกสิกปริภาสิกา สมณพฺราหฺมณานํ:

เอวํ โข ภิกฺขเว ฉโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ. กถญฺจ ภิกฺขเว เทโว ฉวาย สทฺธึ สํวสติ? อิธ ภิกฺขเว สามิโก โหติ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต มุสาวาทา ปฏิวิรโต ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต อนภิชฺฌาลู อพฺยาปนฺนจิตฺโต สมฺมาทิฏฺฐิโก สีลวา กลฺยาณธมฺโม วิคตมลมจฺเฉเรน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อนกฺโกสกปริภาสโก สมณพฺราหฺมณานํ, ภริยา จ ขฺวสฺส โหติ ปาณาติปาตินี ฯ เป ฯ มจฺเฉรมลปริยุฏฺฐิเตน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อกฺโกสิกปริภาสิกา สมณพฺราหฺมณานํ: เอวํ โข ภิกฺขเว เทโว ฉวาย สทฺธึ สํวสติ. กถญฺจ ภิกฺขเว เทโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ? อิธ ภิกฺขเว สามิโก โหติ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต ฯ เป ฯ วิคตมลมจฺเฉเรน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ อนกฺโกสกปริภาสโก สมณพฺราหฺมณานํ, ภริยาปิสฺส โหติ ปาณาติปาตา ปฏิวิรตา ฯ เป ฯ อนกฺโกสิกปริภาสิกา สมณพฺราหฺมณานํ: เอวํ โข ภิกฺขเว เทโว เทวิยา สทฺธึ สํวสติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร สํวาสาติ.

อุโภ จ โหนฺติ ทุสฺสีลา　　กทริยา ปริภาสกา,
เต โหนฺติ ชานิปตโย　　ฉวา สํวาสมาคตา.
สามิโก โหติ ทุสฺสีโล　　กทริโย ปริภาสโก,

ภริยา สีลวตี โหติ วทญฺญู วีตมจฺฉรา,
สาปิ เทวี สํวสติ ฉเวน ปตินา สห.
สามิโก สีลวา โหติ วทญฺญู วีตมจฺฉโร,
ภริยา โหติ ทุสฺสีลา กทริยา ปริภาสิกา,
สาปิ ฉวา สํวสติ เทเวน ปตินา สห.
อุโภ สทฺธา วทญฺญู จ สญฺญตา ธมฺมชีวิโน,
เต โหนฺติ ชานิปตโย อญฺญมญฺญํ ปิยํ วทา,
อตฺถา สมฺปจุรา โหนฺติ, ผาสุกํ อุปชายติ,
อมิตฺตา ทุมฺมนา โหนฺติ, อุภินฺนํ สมสีลินํ,
อิธ ธมฺมํ จริตฺวาน สมสีลพฺพตา อุโภ
นนฺทิโน เทวโลกสฺมึ โมทนฺติ กามกามิโนติ.

๕๕ เอกํ สมยํ ภควา ภคฺเคสุ วิหรติ สุํสุมารคิเร เภสกฬาวเน มิคทาเย. อถโข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน นกุลปิตุโน คหปติสฺส นิเวสนํ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ. อถโข นกุลปิตา จ คหปติ นกุลมาตา จ คหปตานี, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข นกุลปิตา คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ "ยโต เม ภนฺเต นกุลมาตา คหปตานี ทหรสฺเสว ทหรา อานีตา, นาภิชานามิ นกุลมาตรํ คหปตานึ มนสาปิ อติจริตา, กุโต

ปน กาเยน. อิจฺเฉยฺยาม มยํ ภนฺเต ทิฏฺเฐว ธมฺเม อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตุํ อภิสมฺปรายญฺจ อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตุนฺติ. นกุลมาตาปิ โข คหปตานี ภควนฺตํ เอตทโวจ "ยโตหํ ภนฺเต นกุลปิตุโน คหปติสฺส ทหรสฺเสว ทหรา อานีตา, นาภิชานามิ นกุลปิตรํ คหปตึ มนสาปิ อติจริตา, กุโต ปน กาเยน. อิจฺเฉยฺยาม มยํ ภนฺเต ทิฏฺเฐว ธมฺเม อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตุํ อภิสมฺปรายญฺจ อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตุนฺติ.

อากงฺเขยฺยุํ เจ คหปตโย อุโภ ชานิปตโย ทิฏฺเฐ เจว ธมฺเม อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตุํ อภิสมฺปรายญฺจ อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตุํ, อุโภว อสฺสุ สมสทฺธา สมสีลา สมจาคา สมปญฺญา, เต ทิฏฺเฐ เจว ธมฺเม อญฺญมญฺญํ ปสฺสนฺติ อภิสมฺปรายญฺจ อญฺญมญฺญํ ปสฺสนฺตีติ.

อุโภ สทฺธา วทญฺญู จ สญฺญตา ธมฺมชีวิโน,
เต โหนฺติ ชานิปตโย อญฺญมญฺญํ ปิยํ วทา,
อตฺถา สมฺปจุรา โหนฺติ, ผาสุกํ อุปชายติ,
อมิตฺตา ทุมฺมนา โหนฺติ อุภินฺนํ สมสีลินํ,
อิธ ธมฺมํ จริตฺวาน สมสีลพฺพตา อุโภ
นนฺทิโน เทวโลกสฺมึ โมทนฺติ กามกามิโนติ.

๕๖ อากงฺเขยฺยุํ เจ ภิกฺขเว อุโภ ชานิปตโย ทิฏฺเฐ เจว

ธมฺเม อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตุํ อภิสมฺปรายญฺจ อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตุํ, อุโภว อสฺสุ สมสทฺธา สมสีลา สมจาคา สมปญฺญา, เต ทิฏฺเฐ เจว ธมฺเม อญฺญมญฺญํ ปสฺสนฺติ อภิสมฺปรายญฺจ อญฺญมญฺญํ ปสฺสนฺตีติ.

อุโภ สทฺธา วทญฺญู จ สญฺญตา ธมฺมชีวิโน,
เต โหนฺติ ชานิปตโย อญฺญมญฺญํ ปิยํ วทา,
อตฺถา สมฺปจุรา โหนฺติ, ผาสุกํ อุปชายติ,
อมิตฺตา ทุมฺมนา โหนฺติ อุภินฺนํ สมสีลินํ,
อิธ ธมฺมํ จริตฺวาน สมสีลพฺพตา อุโภ
นนฺทิโน เทวโลกสฺมึ โมทนฺติ กามกามิโนติ.

๕๗ เอกํ สมยํ ภควา โกลิเยสุ วิหรติ ปชฺชเนลํ นาม โกลิยานํ นิคโม. อถโข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน สุปฺปวาสาย โกลิยธีตาย นิเวสนํ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ. อถโข สุปฺปวาสา โกลิยธีตา ภควนฺตํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ. อถโข สุปฺปวาสา โกลิยธีตา ภควนฺตํ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข สุปฺปวาสํ โกลิยธีตรํ ภควา เอตทโวจ "โภชนํ สุปฺปวาเส เทนฺตี อริยสาวิกา ปฏิคฺคาหกานํ จตฺตาริ ฐานานิ เทติ. กตมานิ จตฺตาริ? อายุํ เทติ, วณฺณํ เทติ,

สุขํ เทติ, พลํ เทติ. อายุํ โข ปน ทตฺวา อายุสฺส ภาคินี โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสสฺส วา, วณฺณํ ทตฺวา วณฺณสฺส ภาคินี โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสสฺส วา, สุขํ ทตฺวา สุขสฺส ภาคินี โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสสฺส วา, พลํ ทตฺวา พลสฺส ภาคินี โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสสฺส วา. โภชนํ สุปฺปวาเส เทนฺตี อริยสาวิกา ปฏิคฺคาหกานํ อิมานิ จตฺตาริ ฐานานิ เทตีติ.

สํขตํ โภชนํ ยาว เทติ สุจึ ปณีตํ รสสา อุเปตํ,
สา ทกฺขิณา อุชฺชุคเตสุ ทินฺนา จรโณปปนฺเนสุ มหคฺคเตสุ
ปุญฺเญน ปุญฺญํ สํสนฺทมานา มหปฺผลา โลกวิทูน วณฺณิตา.
เอตาทิสํ ยญฺญมนุสฺสรนฺตา เย เวทชาตา วิจรนฺติ โลเก,
วิเนยฺย มจฺเฉรมลํ สมูลํ อนินฺทิตา สคฺคมุเปนฺติ ฐานนฺติ.

๕๘ อถโข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อนาถปิณฺฑิกํ คหปตึ ภควา เอตทโวจ "โภชนํ คหปติ ททมาโน อริยสาวโก ปฏิคฺคาหกานํ จตฺตาริ ฐานานิ เทติ. กตมานิ จตฺตาริ? อายุํ เทติ, วณฺณํ เทติ, สุขํ เทติ, พลํ เทติ. อายุํ โข ปน ทตฺวา อายุสฺส ภาคี โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสสฺส วา, วณฺณํ ทตฺวา . . . สุขํ ทตฺวา . . . พลํ ทตฺวา พลสฺส ภาคี โหติ ทิพฺพสฺส วา

มานุสสฺส วา. โภชนํ คหปติ ททมาโน อริยสาวโก ปฏิคฺคาหกานํ อิมานิ จตฺตาริ ฐานานิ เทตีติ.

โย สญฺญตานํ ปรทตฺตโภชินํ กาเลน สกฺกจฺจ ททาติ โภชนํ,
จตฺตาริ ฐานานิ อนุปฺปเวจฺฉติ อายุญฺจ วณฺณญฺจ สุขํ พลญฺจ.
อายุทายี พลทายี, สุขํ วณฺณํ ทโท นโร,
ทีฆายุ ยสวา โหติ, ยตฺถ ยตฺถูปปชฺชตีติ.

๕๙ โภชนํ ภิกฺขเว ททมาโน ทายโก ปฏิคฺคาหกานํ จตฺตาริ ฐานานิ เทติ. กตมานิ จตฺตาริ? อายุํ เทติ, วณฺณํ เทติ, สุขํ เทติ, พลํ เทติ. อายุํ โข ปน ทตฺวา อายุสฺส ภาคี โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสสฺส วา, วณฺณํ ทตฺวา สุขํ ทตฺวา...พลํ ทตฺวา พลสฺส ภาคี โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสสฺส วา. โภชนํ ภิกฺขเว ททมาโน ทายโก ปฏิคฺคาหกานํ อิมานิ จตฺตาริ ฐานานิ เทตีติ.

โย สญฺญตานํ ปรทตฺตโภชินํ กาเลน สกฺกจฺจ ททาติ โภชนํ,
จตฺตาริ ฐานานิ อนุปฺปเวจฺฉติ อายุญฺจ วณฺณญฺจ สุขํ พลญฺจ.
อายุทายี พลทายี สุขํ วณฺณํ ทโท นโร
ทีฆายุ ยสวา โหติ, ยตฺถ ยตฺถูปปชฺชตีติ.

๖๐ อถโข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อนาถปิณฺฑิกํ คหปตึ ภควา เอตทโวจ "จตูหิ โข

คหปติ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต อริยสาวโก คิหิสามีจิปฏิปทํ ปฏิปนฺโน โหติ ยสปฏิลาภินึ สคฺคสํวตฺตนิกํ. กตเมหิ จตูหิ? อิธ คหปติ อริยสาวโก ภิกฺขุสํฆํ ปจฺจุปฏฺฐิโต โหติ จีวเรน, ภิกฺขุสํฆํ ปจฺจุปฏฺฐิโต โหติ ปิณฺฑปาเตน, ภิกฺขุสํฆํ ปจฺจุปฏฺฐิโต โหติ เสนาสเนน, ภิกฺขุสํฆํ ปจฺจุปฏฺฐิโต โหติ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเรน. อิเมหิ โข คหปติ จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต อริยสาวโก คิหิสามีจิปฏิปทํ ปฏิปนฺโน โหติ ยสปฏิลาภินึ สคฺคสํวตฺตนิกนฺติ.

คิหิสามีจิปฏิปทํ ปฏิปชฺชนฺติ ปณฺฑิตา,
สมฺมคฺคเต สีลวนฺเต จีวเรน อุปฏฺฐิตา
ปิณฺฑปาตสยเนน คิลานปจฺจเยน จ,
เตสํ ทิวา จ รตฺโต จ สทา ปุญฺญํ ปวฑฺฒติ,
สคฺคญฺจ กมติฏฺฐานํ กมฺมํ กตฺวาน ภทฺทกนฺติ.

ปุญฺญาภิสนฺทวคฺโค ปฐโม.

ตสฺสุทฺทานํ.

เทฺว ปุญฺญาภิสนฺทา, เทฺวสํวาสา เทฺว จ โหนฺติ สมชีวิโน,
สุปฺปวาสา, สุทตฺโต จ, โภชนํ คิหิสามีจีติ.

๖๑ อถโข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อนาถปิณฺฑิกํ คหปตึ ภควา เอตทโวจ "จตฺตาโรเม คหปติ ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ทุลฺลภา โลกสฺมึ. กตเม

จตฺตาโร? "โภคา เม อุปฺปชฺชนฺตุ สหธมฺเมนาติ อยํ ปฐโม ธมฺโม อิฏฺโฐ กนฺโต มนาโป ทุลฺลโภ โลกสฺมึ. "โภเค ลทฺธา สหธมฺเมน, ยโส มํ อพฺภุคฺคจฺฉตุ สห ญาตีหิ สห อุปชฺฌาเยหีติ อยํ ทุติโย ธมฺโม อิฏฺโฐ กนฺโต มนาโป ทุลฺลโภ โลกสฺมึ. "โภเค ลทฺธา สหธมฺเมน, ยสํ ลทฺธา สห ญาตีหิ สห อุปชฺฌาเยหิ, จิรํ ชีวามิ ทีฆมายุํ ปาเลมีติ อยํ ตติโย ธมฺโม อิฏฺโฐ กนฺโต มนาโป ทุลฺลโภ โลกสฺมึ. "โภเค ลทฺธา สหธมฺเมน, ยสํ ลทฺธา สห ญาตีหิ สห อุปชฺฌาเยหิ, จิรํ ชีวิตฺวา ทีฆมายุํ ปาเลตฺวา, กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชามีติ อยํ จตุตฺโถ ธมฺโม อิฏฺโฐ กนฺโต มนาโป ทุลฺลโภ โลกสฺมึ. อิเม โข คหปติ จตฺตาโร ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ทุลฺลภา โลกสฺมึ. อิเมสํ โข คหปติ จตุนฺนํ ธมฺมานํ อิฏฺฐานํ กนฺตานํ มนาปานํ ทุลฺลภานํ โลกสฺมึ จตฺตาโร ธมฺมา ปฏิลาภาย สํวตฺตนฺติ. กตเม จตฺตาโร? สทฺธาสมฺปทา, สีลสมฺปทา, จาคสมฺปทา, ปญฺญาสมฺปทา. กตมา จ คหปติ สทฺธาสมฺปทา? อิธ คหปติ อริยสาวโก สทฺโธ โหติ สทฺทหติ ตถาคตสฺส โพธึ "อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ. อยํ วุจฺจติ คหปติ สทฺธาสมฺปทา. กตมา จ คหปติ สีลสมฺปทา? อิธ คหปติ

อริยสาวโก ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ, ฯเปฯ สุราเมรยมชฺช-ปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรโต โหติ: อยํ วุจฺจติ คหปติ สีลสมฺปทา. กตมา จ คหปติ จาคสมฺปทา? อิธ คหปติ อริยสาวโก วิคตมลมจฺเฉเรน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ มุตฺตจาโค ปยตปาณิ โวสฺสคฺครโต ยาจโยโค ทานสํวิภาครโต: อยํ วุจฺจติ คหปติ จาคสมฺปทา. กตมา จ คหปติ ปญฺญาสมฺปทา? อภิชฺฌาวิสมโลภาภิภูเตน คหปติ เจตสา วิหรนฺโต อกิจฺจํ กโรติ กิจฺจํ อปราเธติ, อกิจฺจํ กโรนฺโต กิจฺจํ อปราเธนฺโต ยสา จ สุขา จ ธํสติ; พฺยาปาทาภิภูเตน คหปติ เจตสา วิหรนฺโต อกิจฺจํ กโรติ กิจฺจํ อปราเธติ, อกิจฺจํ กโรนฺโต กิจฺจํ อปราเธนฺโต ยสา จ สุขา จ ธํสติ; ถีนมิทฺธาภิภูเตน คหปติ เจตสา วิหรนฺโต อกิจฺจํ กโรติ กิจฺจํ อปราเธติ, อกิจฺจํ กโรนฺโต กิจฺจํ อปราเธนฺโต ยสา จ สุขา จ ธํสติ; อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจาภิภูเตน คหปติ เจตสา วิหรนฺโต อกิจฺจํ กโรติ กิจฺจํ อปราเธติ, อกิจฺจํ กโรนฺโต กิจฺจํ อปราเธนฺโต ยสา จ สุขา จ ธํสติ; วิจิกิจฺฉาภิภูเตน คหปติ เจตสา วิหรนฺโต อกิจฺจํ กโรติ กิจฺจํ อปราเธติ, อกิจฺจํ กโรนฺโต กิจฺจํ อปราเธนฺโต ยสา จ สุขา จ ธํสติ. ส โข โส คหปติ อริยสาวโก "อภิชฺฌาวิสมโลโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อภิชฺฌาวิสมโลภํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ, "พฺยาปาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา พฺยาปาทํ จิตฺตสฺส

อุปกฺกิเลสํ ปชหติ, "ถีนมิทฺธํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา ถีนมิทฺธํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ, "อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ, "วิจิกิจฺฉา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา วิจิกิจฺฉํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ. ยโต จ โข คหปติ อริยสาวกสฺส "อภิชฺฌาวิสมโลโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อภิชฺฌาวิสมโลโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ, "พฺยาปาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส, ... ถีนมิทฺธํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส, ... อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส, ... วิจิกิจฺฉา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา วิจิกิจฺฉา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ. อยํ วุจฺจติ คหปติ อริยสาวโก มหาปญฺโญ ปุถุปญฺโญ อาปาถทโส ปญฺญาสมฺปนฺโน. อยํ วุจฺจติ คหปติ ปญฺญาสมฺปทา. อิเมสํ โข คหปติ จตุนฺนํ ธมฺมานํ อิฏฺฐานํ กนฺตานํ มนาปานํ ทุลฺลภานํ โลกสฺมึ อิเม จตฺตาโร ธมฺมา ปฏิลาภาย สํวตฺตนฺติ. ส โข โส คหปติ อริยสาวโก อุฏฺฐานวิริยาธิคเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจิเตหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ ธมฺมิเกหิ ธมฺมลทฺเธหิ จตฺตาริ ปตฺตกมฺมานิ กตฺตา โหติ. กตมานิ จตฺตาริ? อิธ คหปติ อริยสาวโก อุฏฺฐานวิริยาธิคเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจิเตหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ ธมฺมิเกหิ ธมฺมลทฺเธหิ อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ สมฺมา สุขํ ปริหรติ, มาตาปิตโร สุเขติ ปีเณติ สมฺมา สุขํ ปริหรติ,

ปุต์ตทารทาสกัม์มกรโปริเส สุเขติ ปีเณติ สัม์มา สุขํ ปริหรติ, มิต์ตามัจ์เจ สุเขติ ปีเณติ สัม์มา สุขํ ปริหรติ: อิทมัส์ส ปฐมํ ฐานํ คตํ โหติ ปัต์ตคตํ อายตนโส ปริภุต์ตํ. ปุน จปรํ คหปติ อริยสาวโก อุฏ์ฐานวิริยาธิคเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจิเตหิ เสทาวัก์ขิต์เตหิ ธัม์มิเกหิ ธัม์มลัท์เธหิ, ยา ตา โหน์ติ อาปทา อัค์คิโต วา อุทกโต วา ราชโต วา โจรโต อัป์ปิยทายาทโต วา, ตถารูปาสุ อาปทาสุ โภเคหิ ปริโยธาย วัต์ตติ โสต์ถึ อัต์ตานํ กโรติ: อิทมัส์ส ทุติยํ ฐานํ คตํ โหติ ปัต์ตคตํ อายตนโส ปริภุต์ตํ. ปุน จปรํ คหปติ อริยสาวโก อุฏ์ฐานวิริยาธิคเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจิเตหิ เสทาวัก์ขิต์เตหิ ธัม์มิเกหิ ธัม์มลัท์เธหิ ปัญ์จ พลี กัต์ตา โหติ: ญาติพลึ อติถิพลึ ปุพ์พเปตพลึ ราชพลึ เทวตาพลึ: อิทมัส์ส ตติยํ ฐานํ คตํ โหติ ปัต์ตคตํ อายตนโส ปริภุต์ตํ. ปุน จปรํ คหปติ อริยสาวโก อุฏ์ฐานวิริยาธิคเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจิเตหิ เสทาวัก์ขิต์เตหิ ธัม์มิเกหิ ธัม์มลัท์เธหิ, เย เต สมณพ์ราห์มณา มทัป์ปมาทา ปฏิวิรตา ขัน์ติโสรัจ์เจ นิวิฏ์ฐา เอกมัต์ตานํ ทเมน์ติ เอกมัต์ตานํ สเมน์ติ เอกมัต์ตานํ ปรินิพ์พาเปน์ติ, ตถารูเปสุ สมณพ์ราห์มเณสุ อุท์ธัค์คิกํ ทัก์ขิณํ ปติฏ์ฐาเปติ โสวัค์คิกํ สุขวิปากํ สัค์คสํวัต์ตนิกํ: อิทมัส์ส จตุต์ถํ ฐานํ คตํ โหติ ปัต์ตคตํ อายตนโส ปริภุต์ตํ. ส โข โส คหปติ อริยสาวโก อุฏ์ฐานวิริยาธิคเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจิเตหิ เสทาวัก์ขิต์เตหิ ธัม์มิเกหิ ธัม์มลัท์เธหิ

อิมานิ จตฺตาริ ปตฺตกมฺมานิ กตานิ โหนฺติ. ยสฺสกสฺสจิ คหปติ อญฺญตฺร อิเมหิ จตูหิ ปตฺตกมฺเมหิ โภคา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ, อิเม วุจฺจนฺติ คหปติ โภคา อฏฺฐานคตา อปตฺตคตา อนายตนโส-ปริภุตฺตา. ยสฺสกสฺสจิ คหปติ อิเมหิ จตูหิ ปตฺตกมฺเมหิ โภคา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ, อิเม วุจฺจนฺติ คหปติ โภคา ฐานคตา ปตฺตคตา อายตนโส ปริภุตฺตาติ.

"ภุตฺตา โภคา, ภฏา ภจฺจา, วิติณฺณา อาปทาสุ เม,
อุทฺธคฺคา ทกฺขิณา ทินฺนา, อโถ ปญฺจ พลี กตา,
อุปฏฺฐิตา สีลวนฺโต สญฺญตา พฺรหฺมจาริโย,
ยทตฺถํ โภคมิจฺเฉยฺย ปณฺฑิโต ฆรมาวสํ,
โส เม อตฺโถ อนุปฺปตฺโต, กตํ อนนุตาปิยํ."
เอตํ อนุสฺสรํ มจฺโจ อริยธมฺเม ฐิโต นโร,
อิเธว นํ ปสํสนฺติ, เปจฺจ สคฺเค ปโมทตีติ.

๖๒ อถโข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อนาถปิณฺฑิกํ คหปตึ ภควา เอตทโวจ "จตฺตาริมานิ คหปติ สุขานิ อธิคมนียานิ คิหินา กามโภคินา กาเลน กาลํ สมเยน สมยํ อุปาทาย. กตมานิ จตฺตาริ? อตฺถิสุขํ โภคสุขํ อนณสุขํ อนวชฺชสุขํ. กตมญฺจ คหปติ อตฺถิสุขํ? อิธ คหปติ กุลปุตฺตสฺส โภคา โหนฺติ อุฏฺฐานวิริยาธิคตา พาหาพลปริจิตา

เสทาวกฺขิตฺตา ธมฺมิกา ธมฺมลทฺธา, โส "โภคา เม อตฺถิ อุฏฺฐานวีริยาธิคตา พาหาพลปริจิตา เสทาวกฺขิตฺตา ธมฺมิกา ธมฺมลทฺธาติ อธิคจฺฉติ สุขํ อธิคจฺฉติ โสมนสฺสํ. อิทํ วุจฺจติ คหปติ อตฺถิสุขํ. กตมญฺจ คหปติ โภคสุขํ? อิธ คหปติ กุลปุตฺโต อุฏฺฐานวีริยาธิคเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจิเตหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ ธมฺมิเกหิ ธมฺมลทฺเธหิ โภเค จ ภุญฺชติ ปุญฺญานิ จ กโรติ, โส "อุฏฺฐานวีริยาธิคเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจิเตหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ ธมฺมิเกหิ ธมฺมลทฺเธหิ โภเค จ ภุญฺชามิ ปุญฺญานิ จ กโรมีติ อธิคจฺฉติ สุขํ อธิคจฺฉติ โสมนสฺสํ. อิทํ วุจฺจติ คหปติ โภคสุขํ. กตมญฺจ คหปติ อนณสุขํ? อิธ คหปติ กุลปุตฺโต น กสฺสจิ กิญฺจิ ธาเรติ อปฺปํ วา พหุํ วา, โส "น กสฺสจิ กิญฺจิ ธาเรมิ อปฺปํ วา พหุํ วาติ อธิคจฺฉติ สุขํ อธิคจฺฉติ โสมนสฺสํ. อิทํ วุจฺจติ คหปติ อนณสุขํ. กตมญฺจ คหปติ อนวชฺชสุขํ? อิธ คหปติ อริยสาวโก อนวชฺเชน กายกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, อนวชฺเชน วจีกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, อนวชฺเชน มโนกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ; โส "อนวชฺเชนมฺหิ กายกมฺเมน สมนฺนาคโต, อนวชฺเชน วจีกมฺเมน สมนฺนาคโต, อนวชฺเชน มโนกมฺเมน สมนฺนาคโตติ อธิคจฺฉติ สุขํ อธิคจฺฉติ โสมนสฺสํ. อิทํ วุจฺจติ คหปติ อนวชฺชสุขํ. อิมานิ โข คหปติ จตฺตาริ สุขานิ อธิคมนียานิ คิหินา กามโภคินา กาเลน กาลํ สมเยน สมยํ อุปาทายาติ.

อนณํ สุขํ ญตฺวาน, อโถ อตฺถิสุขํ สรํ,
ภุญฺชํ โภคํ สุขํ มจฺโจ อโถ ปญฺญา วิปสฺสติ,
วิปสฺสมาโน ชานาติ อุโภ ภาเค สุเมธโส
"อนวชฺชสุขสฺเสตํ กลํ นาคฺฆติ โสฬสินฺติ.

๖๓ สพฺรหฺมกานิ ภิกฺขเว ตานิ กุลานิ, เยสํ ปุตฺตานํ มาตาปิตโร อชฺฌาคาเร ปูชิตา โหนฺติ; สปุพฺพาจริยกานิ ภิกฺขเว ตานิ กุลานิ, เยสํ ปุตฺตานํ มาตาปิตโร อชฺฌาคาเร ปูชิตา โหนฺติ; สปุพฺพเทวานิ ภิกฺขเว ตานิ กุลานิ, เยสํ ปุตฺตานํ มาตาปิตโร อชฺฌาคาเร ปูชิตา โหนฺติ; สาหุเนยฺยกานิ ภิกฺขเว ตานิ กุลานิ, เยสํ ปุตฺตานํ มาตาปิตโร อชฺฌาคาเร ปูชิตา โหนฺติ. "พฺรหฺมาติ ภิกฺขเว มาตาปิตูนํ เอตํ อธิวจนํ, "ปุพฺพาจริยาติ ภิกฺขเว มาตาปิตูนํ เอตํ อธิวจนํ, "ปุพฺพเทวาติ ภิกฺขเว มาตาปิตูนํ เอตํ อธิวจนํ, "อาหุเนยฺยาติ ภิกฺขเว มาตาปิตูนํ เอตํ อธิวจนํ. ตํ กิสฺส เหตุ? พหุการา ภิกฺขเว มาตาปิตโร ปุตฺตานํ อาปาทกา โปสกา อิมสฺส โลกสฺส ทสฺเสตาโรติ.

"พฺรหฺมาติ มาตาปิตโร "ปุพฺพาจริยาติ วุจฺจเร,
อาหุเนยฺยา จ ปุตฺตานํ, ปชาย อนุกมฺปกา.
ตสฺมา หิ เน นมสฺเสยฺย สกฺกเรยฺยาถ ปณฺฑิโต
อนฺเนน อโถ ปาเนน วตฺเถน สยเนน จ
อุจฺฉาทเนน นฺหาปเนน ปาทานํ โธวเนน จ,

ตาย ปาริจริยาย มาตาปิตูสุ ปณฺฑิตา
อิเธว นํ ปสํสนฺติ, เปจฺจ สคฺเค ปโมทตีติ.

๖๔ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ปุคฺคโล ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? ปาณาติปาตี โหติ อทินฺนาทายี โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ, มุสาวาที โหติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ปุคฺคโล ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเยติ.

ปาณาติปาโต อทินฺนาทานํ มุสาวาโท จ วุจฺจติ
ปรทารคมนญฺจาปิ, นปฺปสํสนฺติ ปณฺฑิตาติ.

๖๕ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? รูปปฺปมาโณ รูปปฺปสนฺโน, โฆสปฺปมาโณ โฆสปฺปสนฺโน, ลูขปฺปมาโณ ลูขปฺปสนฺโน, ธมฺมปฺปมาโณ ธมฺมปฺปสนฺโน. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

เย จ รูเปน ปามึสุ, เย จ โฆเสน อนฺวคู,
ฉนฺทราควสูเปตา น เต ชานนฺติ ตํ ชนํ
อชฺฌตฺตญฺจ น ชานาติ, พหิทฺธา จ น ปสฺสติ,
สมนฺตาวรโณ พาโล, ส เว โฆเสน วุยฺหติ.
อชฺฌตฺตญฺจ น ชานาติ, พหิทฺธา จ วิปสฺสติ,
พหิทฺธา ผลทสฺสาวี โสปิ โฆเสน วุยฺหติ.

อชฺฌตฺตญฺจ ปชานาติ, พหิทฺธา จ วิปสฺสติ,
(เอวํ) วินีวรณทสฺสาวี, นาสโมเสน วุยฺหตีติ.

๖๖ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? สราโค, สโทโส, สโมโห, สมาโน. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

สารตฺตา รชนีเยสุ ปิยรูปาภินนฺทิโน,
โมเหน อธมสตฺตา พทฺธา วฑฺเฒนฺติ พนฺธนํ.
ราคชํ โทสชญฺจาปิ โมหชํ วาปิ อวิทฺทสุ,
กโรนฺติ อกุสลํ กมฺมํ สวิฆาตํ ทุกฺขุทฺทยํ,
อวิชฺชานิวุตา โปสา อนฺธภูตา อจกฺขุกา,
ยถา ธมฺมา, ตถา สนฺตา, น ตสฺเสวนฺติมญฺญเรติ.

๖๗ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ อญฺญตโร ภิกฺขุ อหินา ทฏฺโฐ กาลกโต โหติ. อถโข สมฺพหุลา ภิกฺขู, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ; เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ "อิธ ภนฺเต สาวตฺถิยํ อญฺญตโร ภิกฺขุ อหินา ทฏฺโฐ กาลกโตติ. "นหนูน โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน ผริ. สเจ หิ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน ผเรยฺย, น หิ โส

ภิก์ขเว ภิก์ขุ อหินา ทัฏ์โฐ กาลํ กเรย์ย. กตมานิ จัต์ตาริ? วิรูปัก์ขํ อหิราชกุลํ, เอราปถํ อหิราชกุลํ, ฉัพ์ยาปุต์ตํ อหิราชกุลํ, กัณ์หาโคตมกํ อหิราชกุลํ. นหนูน โส ภิก์ขเว ภิก์ขุ อิมานิ จัต์ตาริ อหิราชกุลานิ เมต์เตน จิต์เตน ผริ. สเจ หิ โส ภิก์ขเว ภิก์ขุ อิมานิ จัต์ตาริ อหิราชกุลานิ เมต์เตน จิต์เตน ผเรย์ย, น หิ โส ภิก์ขเว ภิก์ขุ อหินา ทัฏ์โฐ กาลํ กเรย์ย. อนุชานามิ ภิก์ขเว อิมานิ จัต์ตาริ อหิราชกุลานิ เมต์เตน จิต์เตน ผริตุํ อัต์ตคุต์ติยา อัต์ตรัก์ขาย อัต์ตปริต์ตายาติ.

วิรูปัก์เขหิ เม เมต์ตํ, เมต์ตํ เอราปเถหิ เม,
ฉัพ์ยาปุต์เตหิ เม เมต์ตํ, เมต์ตํ กัณ์หาโคตมเกหิ จ;
อปาทเกหิ เม เมต์ตํ, เมต์ตํ ทิปาทเกหิ เม,
จตุป์ปเทหิ เม เมต์ตํ, เมต์ตํ พหุป์ปเทหิ เม.
มา มํ อปาทโก หึสิ, มา มํ หึสิ ทิปาทโก,
มา มํ จตุป์ปโท หึสิ, มา มํ หึสิ พหุป์ปโท.
สัพ์เพ สัต์ตา สัพ์เพ ปาณา, สัพ์เพ ภูตา จ เกวลา,
สัพ์เพ ภัท์รานิ ปัส์สัน์ตุ, มา กิญ์จิ ปาปมาคมา.
อัป์ปมาโณ พุท์โธ, อัป์ปมาโณ ธัม์โม, อัป์ปมาโณ สํโฆ.
ปมาณวัน์ตานิ สิรึสปานิ, อหิ วิจ์ฉิกา สตปที อุณ์ณานาภี, สรพู มูสิกา,
กตา เม รัก์ขา, กตา เม ปริต์ตา; ปฏิก์กมัน์ตุ ภูตานิ.
โสหํ นโม ภควโต, นโม สัต์ตัน์นํ สัม์มาสัม์พุท์ธานัน์ติ.

๖๘ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ คิช์ฌกูเฏ ปัพ์พเต

อจิรปกฺกนฺเต เทวทตฺเต. ตตฺร โข ภควา เทวทตฺตํ อารพฺภ ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อตฺตวธาย ภิกฺขเว เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย ภิกฺขเว เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว กทลี อตฺตวธาย ผลํ เทติ, ปราภวาย ผลํ เทติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว อตฺตวธาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว เวฬุ อตฺตวธาย ผลํ เทติ, ปราภวาย ผลํ เทติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว อตฺตวธาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว นโฬ อตฺตวธาย ผลํ เทติ, ปราภวาย ผลํ เทติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว อตฺตวธาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อสฺสตรี อตฺตวธาย คพฺภํ คณฺหาติ, ปราภวาย คพฺภํ คณฺหาติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว อตฺตวธาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทีติ.

ผลํ เว กทลึ หนฺติ, ผลํ เวฬุํ, ผลํ นฬํ,
สกฺกาโร กาปุริสํ หนฺติ คพฺโภ อสฺสตรึ ยถาติ.

๖๙ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว ปธานานิ. กตมานิ จตฺตาริ? สํวรปฺปธานํ ปหานปฺปธานํ ภาวนาปฺปธานํ อนุรกฺขนาปฺปธานํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว

สํวรปฺปธานํ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สํวรปฺปธานํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว ปหานปฺปธานํ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปหานปฺปธานํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว ภาวนาปฺปธานํ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ อุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภาวนาปฺปธานํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว อนุรกฺขนาปฺปธานํ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ ฐิติยา อสมฺโมสาย ภิยฺโยภาวาย เวปุลฺลาย ภาวนาย ปาริปูริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อนุรกฺขนาปฺปธานํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ปธานานีติ.

สํวโร จ ปหานญฺจ ภาวนา อนุรกฺขนา:
เอเต ปธานา จตฺตาโร เทสิตาทิจฺจพนฺธุนา,
เยหิ ภิกฺขุ อิธาตาปี ขยํ ทุกฺขสฺส ปาปุเณติ.

๘๐ ยสฺมึ ภิกฺขเว สมเย ราชาโน อธมฺมิกา โหนฺติ, ราชยุตฺตาปิ ตสฺมึ สมเย อธมฺมิกา โหนฺติ, ราชยุตฺเตสุ ภิกฺขเว

อธมฺมิเกสุ พฺราหฺมณคหปติกาปิ ตสฺมึ สมเย อธมฺมิกา โหนฺติ, พฺราหฺมณคหปติเกสุ อธมฺมิเกสุ เนคมชานปทาปิ ตสฺมึ สมเย อธมฺมิกา โหนฺติ, เนคมชานปเทสุ อธมฺมิเกสุ วิสมํ จนฺทิมสุริยา ปริวตฺตนฺติ, วิสมํ จนฺทิมสุริเยสุ ปริวตฺตนฺเตสุ วิสมํ นกฺขตฺตานิ ตารกรูปานิ ปริวตฺตนฺติ, วิสมํ นกฺขตฺเตสุ ตารกรูเปสุ ปริวตฺตนฺเตสุ วิสมํ รตฺตินฺทิวา ปริวตฺตนฺติ, วิสมํ รตฺตินฺทิเวสุ ปริวตฺตนฺเตสุ วิสมํ มาสฑฺฒมาสา ปริวตฺตนฺติ, วิสมํ มาสฑฺฒมาเสสุ ปริวตฺตนฺเตสุ วิสมํ อุตุสํวจฺฉรา ปริวตฺตนฺติ, วิสมํ อุตุสํวจฺฉเรสุ ปริวตฺตนฺเตสุ วิสมํ วาตา วายนฺติ, วิสมํ วาเตสุ วายนฺเตสุ วิสมา อปฺปชฺชสา ปริวตฺตนฺติ, วิสเมสุ อปฺปชฺชเสสุ ปริวตฺตนฺเตสุ เทวตา ปริกุปิตา ภวนฺติ, เทวตาสุ ปริกุปิตาสุ เทโว น สมฺมา ธารํ อนุปฺปเวจฺฉติ, เทเว น สมฺมา ธารํ อนุปฺปเวจฺฉนฺเต วิสมปากีนิ สสฺสานิ ภวนฺติ, วิสมปากีนิ ภิกฺขเว สสฺสานิ มนุสฺสา ปริภุญฺชนฺตา อปฺปายุกา จ โหนฺติ ทุพฺพณฺณา จ ทุพฺพลา จ พหฺวาพาธา จ. ยสฺมึ ภิกฺขเว สมเย ราชาโน ธมฺมิกา โหนฺติ, ราชยุตฺตาปิ ตสฺมึ สมเย ธมฺมิกา โหนฺติ, ราชยุตฺเตสุ ธมฺมิเกสุ พฺราหฺมณคหปติกาปิ ตสฺมึ สมเย ธมฺมิกา โหนฺติ, พฺราหฺมณคหปติเกสุ ธมฺมิเกสุ เนคมชานปทาปิ ตสฺมึ สมเย ธมฺมิกา โหนฺติ, เนคมชานปเทสุ ธมฺมิเกสุ สมํ จนฺทิมสุริยา ปริวตฺตนฺติ, สมํ จนฺทิมสุริเยสุ ปริวตฺตนฺเตสุ สมํ นกฺขตฺตานิ ตารกรูปานิ ปริวตฺตนฺติ, สมํ นกฺขตฺเตสุ ตารกรูเปสุ

ปริวตฺตนฺเตสุ สมํ รตฺตินฺทิวา ปริวตฺตนฺติ, สมํ รตฺตินฺทิเวสุ ปริวตฺตนฺเตสุ สมํ มาสฑฺฒมาสา ปริวตฺตนฺติ, สมํ มาสฑฺฒมาเสสุ ปริวตฺตนฺเตสุ สมํ อุตุสํวจฺฉรา ปริวตฺตนฺติ, สมํ อุตุสํวจฺฉเรสุ ปริวตฺตนฺเตสุ สมํ วาตา วายนฺติ. สมํ วาเตสุ วายนฺเตสุ สมา ปณฺชสา ปริวตฺตนฺติ, สเมสุ ปณฺชเสสุ ปริวตฺตนฺเตสุ เทวตา อปริกุปิตา ภวนฺติ, เทวตาสุ อปริกุปิตาสุ เทโว สมฺมา ธารํ อนุปฺปเวจฺฉติ, เทเว สมฺมา ธารํ อนุปฺปเวจฺฉนฺเต, สมปากีนิ สสฺสานิ ภวนฺติ, สมปากีนิ ภิกฺขเว สสฺสานิ มนุสฺสา ปริภุญฺชนฺตา ทีฆายุกา จ โหนฺติ วณฺณวนฺโต จ พลวนฺโต จ อปฺปาพาธา จาติ.

คุนฺนญฺเจ ตรมานานํ ชิมฺหํ คจฺฉติ ปุงฺคโว,
สพฺพา ตา ชิมฺหํ คจฺฉนฺติ เนตฺเต ชิมฺหํ คเต สติ;
เอวเมว มนุสฺเสสุ โย โหติ เสฏฺฐสมฺมโต,
โส เจ อธมฺมํ จรติ, ปเคว อิตรา ปชา:
สพฺพํ รฏฺฐํ ทุกฺขํ เสติ, ราชา เจ โหตฺยธมฺมิโก.
คุนฺนญฺเจ ตรมานานํ, อุชุ คจฺฉติ ปุงฺคโว,
สพฺพา ตา อุชุ คจฺฉนฺติ เนตฺเต อุชุ คเต สติ;
เอวเมว มนุสฺเสสุ โย โหติ เสฏฺฐสมฺมโต,
โส เจ ธมฺมํ จรติ, ปเคว อิตรา ปชา:
สพฺพํ รฏฺฐํ สุขํ เสติ, ราชา เจ โหติ ธมฺมิโกติ.

ปตฺตกมฺมวคฺโค ทุติโย.

ตสฺสุทฺทานํ.

บตฺตกมฺมํ อนณฺนาโถ สพฺรหฺมนิรยา รูเปน ปณฺจมํ
สราคอหินา เทวทตฺโต ปธานํ ธมฺมิเกน จาติ.

๗๑ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อปณฺณกปฏิปทํ ปฏิปนฺโน โหติ, โยนิ จสฺส อารทฺธา โหติ อาสวานํ ขยาย. กตเมหิ จตูหิ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลวา โหติ, พหุสฺสุโต โหติ, อารทฺธวิริโย โหติ, ปญฺญวา โหติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อปณฺณกปฏิปทํ ปฏิปนฺโน โหติ, โยนิ จสฺส อารทฺธา โหติ อาสวานํ ขยายาติ.

๗๒ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อปณฺณกปฏิปทํ ปฏิปนฺโน โหติ, โยนิ จสฺส อารทฺธา โหติ อาสวานํ ขยาย. กตเมหิ จตูหิ? เนกฺขมฺมวิตกฺเกน อพฺยาปาทวิตกฺเกน อวิหึสาวิตกฺเกน สมฺมาทิฏฺฐิยา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อปณฺณกปฏิปทํ ปฏิปนฺโน โหติ, โยนิ จสฺส อารทฺธา โหติ อาสวานํ ขยายาติ.

๗๓ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต "อสปฺปุริโสติ เวทิตพฺโพ. กตเมหิ จตูหิ? อิธ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส, โย โหติ ปรสฺส อวณฺโณ, ตํ อปุฏฺโฐปิ ปาตุกโรติ, โก ปน วาโท ปุฏฺฐสฺส; ปุฏฺโฐ โข ปน ปญฺหาภินีโต อหาเปตฺวา อลมฺเพตฺวา ปริปูรํ วิตฺถาเรน ปรสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ: เวทิตพฺพเมตํ

ภิก์ขเว "อสั๎ปปุริโส อยํ ภวัน์ติ. ปุน จปรํ ภิก์ขเว อสั๎ปปุริโส, โย โหติ ปรัส์ส วัณ์โณ, ตํ ปุฏ์โฐปิ น ปาตุกโรติ, โก ปน วาโท อปุฏ์ฐัส์ส; ปุฏ์โฐ โข ปน ปัญ์หาภินีโต หาเปต์วา ลัม์เพต์วา อปริปูรํ อวิต์ถาเรน ปรัส์ส วัณ์ณํ ภาสิตา โหติ: เวทิตัพ์พเมตํ ภิก์ขเว "อสั๎ปปุริโส อยํ ภวัน์ติ. ปุน จปรํ ภิก์ขเว อสั๎ปปุริโส, โย โหติ อัต์ตโน อวัณ์โณ, ตํ ปุฏ์โฐปิ น ปาตุกโรติ, โก ปน วาโท อปุฏ์ฐัส์ส; ปุฏ์โฐ โข ปน ปัญ์หาภินีโต หาเปต์วา ลัม์เพต์วา อปริปูรํ อวิต์ถาเรน อัต์ตโน อวัณ์ณํ ภาสิตา โหติ: เวทิตัพ์พเมตํ ภิก์ขเว "อสั๎ปปุริโส อยํ ภวัน์ติ. ปุน จปรํ ภิก์ขเว อสั๎ปปุริโส, โย โหติ อัต์ตโน วัณ์โณ, ตํ อปุฏ์โฐปิ ปาตุกโรติ, โก ปน วาโท ปุฏ์ฐัส์ส; ปุฏ์โฐ โข ปน ปัญ์หาภินีโต อหาเปต์วา อลัม์เพต์วา ปริปูรํ วิต์ถาเรน อัต์ตโน วัณ์ณํ ภาสิตา โหติ: เวทิตัพ์พเมตํ ภิก์ขเว "อสั๎ปปุริโส อยํ ภวัน์ติ. อิเมหิ โข ภิก์ขเว จตูหิ ธัม์เมหิ สมัน์นาคโต "อสั๎ปปุริโสติ เวทิตัพ์โพ. จตูหิ ภิก์ขเว ธัม์เมหิ สมัน์นาคโต "สั๎ปปุริโสติ เวทิตัพ์โพ. กตเมหิ จตูหิ? อิธ ภิก์ขเว สั๎ปปุริโส, โย โหติ ปรัส์ส อวัณ์โณ, ตํ ปุฏ์โฐปิ น ปาตุกโรติ, โก ปน วาโท อปุฏ์ฐัส์ส; ปุฏ์โฐ โข ปน ปัญ์หาภินีโต หาเปต์วา ลัม์เพต์วา อปริปูรํ อวิต์ถาเรน ปรัส์ส อวัณ์ณํ ภาสิตา โหติ: เวทิตัพ์พเมตํ

ภิกฺขเว "สปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว สปฺปุริโส, โย โหติ ปรสฺส วณฺโณ, ตํ อปุฏฺโฐปิ ปาตุกโรติ, โก ปน วาโท ปุฏฺฐสฺส; ปุฏฺโฐ โข ปน ปญฺหาภินีโต อหาเปตฺวา อลมฺเพตฺวา ปริปูรํ วิตฺถาเรน ปรสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ: เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว "สปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว สปฺปุริโส, โย โหติ อตฺตโน อวณฺโณ, ตํ อปุฏฺโฐปิ ปาตุกโรติ, โก ปน วาโท ปุฏฺฐสฺส; ปุฏฺโฐ โข ปน ปญฺหาภินีโต อหาเปตฺวา อลมฺเพตฺวา ปริปูรํ วิตฺถาเรน อตฺตโน อวณฺณํ ภาสิตา โหติ: เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว "สปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว สปฺปุริโส, โย โหติ อตฺตโน วณฺโณ, ตํ ปุฏฺโฐปิ น ปาตุกโรติ, โก ปน วาโท อปุฏฺฐสฺส, ปุฏฺโฐ โข ปน ปญฺหาภินีโต หาเปตฺวา ลมฺเพตฺวา อปริปูรํ อวิตฺถาเรน อตฺตโน วณฺณํ ภาสิตา โหติ: เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว "สปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต "สปฺปุริโสติ เวทิตพฺโพ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว วธุกา ยญฺญเทว รตฺตึ วา ทิวสํ วา อานีตา โหติ, ตาวเทวสฺสา ติพฺพํ หิโรตฺตปฺปํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ โหติ สสฺสุยาปิ สสฺสุเรปิ สามิเกปิ อนฺตมโส ทาสกมฺมกรโปริเสสุ; สา อปเรน สมเยน สํวาสมนฺวาย สสฺสุมฺปิ สสฺสุรมฺปิ สามิกมฺปิ เอวมาห "อเปถ, กึ ปน ตุมฺเห ชานาถาติ: เอวเมว โข ภิกฺขเว

อิเธกจฺโจ ภิกฺขุ ยญฺญเทว รตฺตึ วา ทิวสํ วา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ, ตาวเทวสฺส ทิพฺพํ หิโรตฺตปฺปํปิ ปจฺจุปฏฺฐิตํ โหติ ภิกฺขูสุ ภิกฺขุนีสุ อุปาสเกสุ อุปาสิกาสุ อนฺตมโส อารามิกสมณุทฺเทเสสุ; โส เตน สมเยน สํวาสมนฺวาย อาจริยํปิ อุปชฺฌายํปิ เอวมาห "อเปถ, กึ ปน ตุมฺเห ชานาถาติ. ตสฺมา ติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ "อธุนาคตวธุกสเมน เจตสา วิหริสฺสามาติ. เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ.

๗๔ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว อคฺคานิ. กตมานิ จตฺตาริ ? สีลคฺคํ สมาธคฺคํ ปญฺญคฺคํ วิมุตฺตคฺคํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อคฺคานีติ.

๗๕ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว อคฺคานิ. กตมานิ จตฺตาริ ? รูปคฺคํ เวทนคฺคํ สญฺญคฺคํ ภวคฺคํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อคฺคานีติ.

๗๖ เอกํ สมยํ ภควา กุสินารายํ วิหรติ อุปวตฺตเน มลฺลานํ สาลวเน อนฺตเร ยมกสาลานํ ปรินิพฺพานสมเย. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "ภิกฺขโวติ. "ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ. ภควา เอตทโวจ "สิยา โข ปน ภิกฺขเว เอกภิกฺขุสฺสปิ กงฺขา วา วิมติ วา พุทฺเธ วา ธมฺเม วา สํเฆ วา มคฺเค วา ปฏิปทาย วา, ปุจฺฉถ ภิกฺขเว มา ปจฺฉา-วิปฺปฏิสาริโน อหุวตฺถ "สมฺมุขีภูโต โน สตฺถา อโหสิ, นาสกฺขิมฺหา ภควนฺตํ สมฺมุขา ปฏิปุจฺฉิตุนฺติ. เอวํ วุตฺเต เต

ภิกฺขู ตุณฺหี อเหสุํ. ทุติยมฺปิ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ... ตติยมฺปิ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "สิยา โข ปน ภิกฺขเว เอกภิกฺขุสฺสปิ กงฺขา วา วิมติ วา พุทฺเธ วา ธมฺเม วา สํเฆ วา มคฺเค วา ปฏิปทาย วา, ปุจฺฉถ ภิกฺขเว มา ปจฺฉาวิปฺปฏิสาริโน อหุวตฺถ "สมฺมุขีภูโต โน สตฺถา อโหสิ, นาสกฺขิมฺหา ภควนฺตํ สมฺมุขา ปฏิปุจฺฉิตุนฺติ. ตติยมฺปิ โข เต ภิกฺขู ตุณฺหี อเหสุํ. อถโข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "สิยา โข ปน ภิกฺขเว สตฺถุ คารเวนปิ น ปุจฺเฉยฺยาถ, สหายโกปิ ภิกฺขเว สหายกสฺส อาโรเจตูติ. เอวํ วุตฺเต เต ภิกฺขู ตุณฺหี อเหสุํ. อถโข อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ "อจฺฉริยํ ภนฺเต, อพฺภุตํ ภนฺเต; เอวํ ปสนฺโน อหํ ภนฺเต อิมสฺมึ ภิกฺขุสํเฆ "นตฺถิ อิมสฺมึ ภิกฺขุสํเฆ เอกภิกฺขุสฺสปิ กงฺขา วา วิมติ วา พุทฺเธ วา ธมฺเม วา สํเฆ วา มคฺเค วา ปฏิปทาย วาติ. "ปสาทา โข ตฺวํ อานนฺท วเทสิ. ญาณเมเวตฺถ อานนฺท ตถาคตสฺส "นตฺถิ อิมสฺมึ ภิกฺขุสํเฆ เอกภิกฺขุสฺสปิ กงฺขา วา วิมติ วา พุทฺเธ วา ธมฺเม วา สํเฆ วา มคฺเค วา ปฏิปทาย วาติ. อิเมสํ หิ อานนฺท ปญฺจนฺนํ ภิกฺขุสตานํ โย ปจฺฉิมโก ภิกฺขุ, โส โสตาปนฺโน อวินิปาตธมฺโม นิยโต สมฺโพธิปรายโนติ.

๗๗ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว อจินฺเตยฺยานิ น จินฺเตตพฺพานิ, ยานิ จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺส. กตมานิ จตฺตาริ?

พุทฺธานํ ภิกฺขเว พุทฺธวิสโย อจินฺเตยฺโย น จินฺเตตพฺโพ, ยํ จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺส. ฌายิสฺส ภิกฺขเว ฌานวิสโย อจินฺเตยฺโย น จินฺเตตพฺโพ, ยํ จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺส. กมฺมวิปาโก ภิกฺขเว อจินฺเตยฺโย น จินฺเตตพฺโพ, ยํ จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺส. โลกจินฺตา ภิกฺขเว อจินฺเตยฺยา น จินฺเตตพฺพา, ยํ จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺส. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อจินฺเตยฺยานิ น จินฺเตตพฺพานิ, ยานิ จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺสาติ.

๗๘ จตสฺโส อิมา ภิกฺขเว ทกฺขิณาวิสุทฺธิโย. กตมา จตสฺโส? อตฺถิ ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต วิสุชฺฌติ, โน ปฏิคฺคาหกโต; อตฺถิ ภิกฺขเว ทกฺขิณา ปฏิคฺคาหกโต วิสุชฺฌติ, โน ทายกโต; อตฺถิ ภิกฺขเว ทกฺขิณา เนว ทายกโต วิสุชฺฌติ, โน ปฏิคฺคาหกโต; อตฺถิ ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต เจว วิสุชฺฌติ, ปฏิคฺคาหกโต จ. กถญฺจ ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต วิสุชฺฌติ, โน ปฏิคฺคาหกโต? อิธ ภิกฺขเว ทายโก โหติ สีลวา กลฺยาณธมฺโม, ปฏิคฺคาหโก โหติ ทุสฺสีโล ปาปธมฺโม. เอวํ โข ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต วิสุชฺฌติ, โน ปฏิคฺคาหกโต. กถญฺจ ภิกฺขเว ทกฺขิณา ปฏิคฺคาหกโต วิสุชฺฌติ, โน ทายกโต?

อิธ ภิกฺขเว ทายโก โหติ ทุสฺสีโล ปาปธมฺโม, ปฏิคฺคาหโก โหติ สีลวา กลฺยาณธมฺโม: เอวํ โข ภิกฺขเว ทกฺขิณา ปฏิคฺคาหกโต วิสุชฺฌติ, โน ทายกโต. กถญฺจ ภิกฺขเว ทกฺขิณา เนว ทายกโต วิสุชฺฌติ, โน ปฏิคฺคาหกโต? อิธ ภิกฺขเว ทายโก โหติ ทุสฺสีโล ปาปธมฺโม, ปฏิคฺคาหโกปิ โหติ ทุสฺสีโล ปาปธมฺโม: เอวํ โข ภิกฺขเว ทกฺขิณา เนว ทายกโต วิสุชฺฌติ, โน ปฏิคฺคาหกโต. กถญฺจ ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต เจว วิสุชฺฌติ, ปฏิคฺคาหกโต จ? อิธ ภิกฺขเว ทายโก โหติ สีลวา กลฺยาณธมฺโม, ปฏิคฺคาหโกปิ โหติ สีลวา กลฺยาณธมฺโม: เอวํ โข ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต เจว วิสุชฺฌติ, ปฏิคฺคาหกโต จ. อิมา โข ภิกฺขเว จตสฺโส ทกฺขิณาวิสุทฺธิโยติ.

๗๙ อถโข อายสฺมา สาริปุตฺโต, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ "โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺจสฺส ตาทิสาว วณิชฺชา ปยุตฺตา เฉทคามินี โหติ, โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺจสฺส ตาทิสาว วณิชฺชา ปยุตฺตา น ยถาธิปฺปายา โหติ; โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺจสฺส ตาทิสาว วณิชฺชา ปยุตฺตา ยถาธิปฺปายา โหติ; โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺจสฺส ตาทิสาว

วณิชฺชา ปยุตฺตา ปราธิปฺปายา โหติ. "อิธ สาริปุตฺต เอกจฺโจ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา อุปสงฺกมิตฺวา ปวาเรติ "วท ภนฺเต ปจฺจเยนาติ; โส, เยน ปวาเรติ, ตํ น เทติ; โส เจ ตโต จุโต อิตฺถตฺตํ อาคจฺฉติ, โส ยญฺญเทว วณิชฺชํ ปโยเชติ, สาสฺส โหติ เฉทคามินี. อิธ ปน สาริปุตฺต เอกจฺโจ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา อุปสงฺกมิตฺวา ปวาเรติ "วท ภนฺเต ปจฺจเยนาติ; โส, เยน ปวาเรติ, ตํ น ยถาธิปฺปายํ เทติ; โส เจ ตโต จุโต อิตฺถตฺตํ อาคจฺฉติ, โส ยญฺญเทว วณิชฺชํ ปโยเชติ, สาสฺส โหติ น ยถาธิปฺปายา. อิธ ปน สาริปุตฺต เอกจฺโจ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา อุปสงฺกมิตฺวา ปวาเรติ "วท ภนฺเต ปจฺจเยนาติ; โส, เยน ปวาเรติ, ตํ ยถาธิปฺปายํ เทติ; โส เจ ตโต จุโต อิตฺถตฺตํ อาคจฺฉติ, โส ยญฺญเทว วณิชฺชํ ปโยเชติ, สาสฺส โหติ ยถาธิปฺปายา. อิธ ปน สาริปุตฺต เอกจฺโจ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา อุปสงฺกมิตฺวา ปวาเรติ "วท ภนฺเต ปจฺจเยนาติ; โส, เยน ปวาเรติ, ตํ ปราธิปฺปายํ เทติ. โส เจ ตโต จุโต อิตฺถตฺตํ อาคจฺฉติ, โส ยญฺญเทว วณิชฺชํ ปโยเชติ, สาสฺส โหติ ปราธิปฺปายา. อยํ โข สาริปุตฺต เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺจสฺส ตาทิสาว วณิชฺชา ปยุตฺตา เฉทคามินี โหติ; อยํ ปน สาริปุตฺต เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺจสฺส ตาทิสาว วณิชฺชา ปยุตฺตา น ยถาธิปฺปายา โหติ; อยํ โข

สาริปุตฺต เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺจสฺส ตาทิสาว วณิชฺชา ปยุตฺตา ยถาธิปฺปายา โหติ; อยํ ปน สาริปุตฺต เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺจสฺส ตาทิสาว วณิชฺชา ปยุตฺตา ปราธิปฺปายา โหตีติ.

๘๐ เอกํ สมยํ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเม. อถโข อายสฺมา อานนฺโท, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ "โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มาตุคาโม เนว สภายํ นิสีทติ น กมฺมนฺตํ ปโยเชติ น กมฺโมชํ คจฺฉตีติ. "โกธโน อานนฺท มาตุคาโม, อิสฺสุกี อานนฺท มาตุคาโม, มจฺฉรี อานนฺท มาตุคาโม, ทุปฺปญฺโญ อานนฺท มาตุคาโม. อยํ โข อานนฺท เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มาตุคาโม เนว สภายํ นิสีทติ น กมฺมนฺตํ ปโยเชติ น กมฺโมชํ คจฺฉตีติ.

อปณฺณกวคฺโค ตติโย.

ตสฺสุทฺทานํ.

ปธานทิฏฺฐิสปฺปุริสวธุกา เทฺว จ โหนฺติ อคฺคานิ กุสินาราย
อจินฺติตํ ทกฺขิณาย วณิชฺชา กมฺโมเชน วคฺโคติ.

๘๑ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? ปาณาติปาตี โหติ, อทินฺนาทายี โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ, มุสาวาที โหติ. อิเมหิ โข

ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเค. กตเมหิ จตูหิ? ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ, อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ, มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเคติ.

๘๒ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? มุสาวาที โหติ ปิสุณวาโจ โหติ, ผรุสวาโจ โหติ, สมฺผปฺปลาปี โหติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเค. กตเมหิ จตูหิ? มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ, ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ, ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ, สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต โหติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเคติ.

๘๓ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? อนนุวิจฺจ อปริโยคาเหตฺวา อวณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสติ, อนนุวิจฺจ อปริโยคาเหตฺวา วณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสติ, อนนุวิจฺจ อปริโยคาเหตฺวา อปฺปสาทนีเย ฐาเน ปสาทํ อุปทํเสติ, อนนุวิจฺจ อปริโยคาเหตฺวา

ปสาทนีเย ฐาเน อปฺปสาทํ อุปทํเสติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเค. กตเมหิ จตูหิ? อนุวิจฺจ ปริโยคาเหตฺวา อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสติ, อนุวิจฺจ ปริโยคาเหตฺวา วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสติ, อนุวิจฺจ ปริโยคาเหตฺวา อปฺปสาทนีเย ฐาเน อปฺปสาทํ อุปทํเสติ, อนุวิจฺจ ปริโยคาเหตฺวา ปสาทนีเย ฐาเน ปสาทํ อุปทํเสติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเคติ.

๘๔ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? โกธครุ โหติ น สทฺธมฺมครุ, มกฺขครุ โหติ น สทฺธมฺมครุ, ลาภครุ โหติ น สทฺธมฺมครุ สกฺการครุ โหติ น สทฺธมฺมครุ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเค. กตเมหิ จตูหิ? สทฺธมฺมครุ โหติ น โกธครุ, สทฺธมฺมครุ โหติ น มกฺขครุ, สทฺธมฺมครุ โหติ น ลาภครุ, สทฺธมฺมครุ โหติ น สกฺการครุ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเคติ.

๘๕ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ.

กตเม จตฺตาโร? ตโม ตมปรายโน, ตโม โชติปรายโน, โชติ ตมปรายโน, โชติ โชติปรายโน. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ตโม โหติ ตมปรายโน? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล นีจกุเล ปจฺจาชาโต โหติ จณฺฑาลกุเล วา เวณกุเล วา เนสาทกุเล วา รถการกุเล วา ปุกฺกุสกุเล วา ทลิทฺเท อปฺปนฺนปานโภชเน กสิรวุตฺติเก, ยตฺถ กสิเรน ฆาสจฺฉาโท ลพฺภติ; โส จ โหติ ทุพฺพณฺโณ ทุทฺทสิโก โอโกฏิมโก พหฺวาพาโธ กาโณ วา กุณี วา ขญฺโช วา ปกฺขหโต วา นลาภี อนฺนสฺส ปานสฺส วตฺถสฺส ยานสฺส มาลาคนฺธวิเลปนสฺส เสยฺยาวสถปทีเปยฺยสฺส; โส กาเยน ทุจฺจริตํ จรติ, วาจาย ทุจฺจริตํ จรติ, มนสา ทุจฺจริตํ จรติ; โส กาเยน ทุจฺจริตํ จริตฺวา วาจาย ทุจฺจริตํ จริตฺวา มนสา ทุจฺจริตํ จริตฺวา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ตโม โหติ ตมปรายโน. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ตโม โหติ โชติปรายโน? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล นีจกุเล ปจฺจาชาโต โหติ จณฺฑาลกุเล วา เวณกุเล วา เนสาทกุเล วา รถการกุเล วา ปุกฺกุสกุเล วา ทลิทฺเท อปฺปนฺนปานโภชเน กสิรวุตฺติเก, ยตฺถ กสิเรน ฆาสจฺฉาโท ลพฺภติ; โส จ โหติ ทุพฺพณฺโณ ทุทฺทสิโก โอโกฏิมโก พหฺวาพาโธ กาโณ วา กุณี วา ขญฺโช วา ปกฺขหโต วา

นลาภี อัน์นัส์ส ปานัส์ส วัต์ถัส์ส ยานัส์ส มาลาคัน์ธวิเลปนัส์ส เสย์ยาวสถปทีเปย์ยัส์ส; โส กาเยน สุจริตํ จรติ, วาจาย สุจริตํ จรติ, มนสา สุจริตํ จรติ; โส กาเยน สุจริตํ จริต์วา วาจาย สุจริตํ จริต์วา มนสา สุจริตํ จริต์วา กายัส์ส เภทา ปรัม์มรณา สุคตึ สัค์คํ โลกํ อุปปัช์ชติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล ตโม โหติ โชติปรายโน. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล โชติ โหติ ตมปรายโน? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล อุจ์เจ กุเล ปัจ์จาชาโต โหติ ขัต์ติยมหาสาลกุเล วา พ์ราห์มณมหาสาลกุเล วา คหปติมหาสาลกุเล วา อัฑ์เฒ มหัท์ธเน มหาโภเค ปหูตชาตรูปรชเต ปหูตวิต์ตุปกรเณ ปหูตธนธัญ์เญ; โส จ โหติ อภิรูโป ทัส์สนีโย ปาสาทิโก ปรมาย วัณ์ณโปก์ขรตาย สมัน์นาคโต ลาภี อัน์นัส์ส ปานัส์ส วัต์ถัส์ส ยานัส์ส มาลาคัน์ธวิเลปนัส์ส เสย์ยาวสถปทีเปย์ยัส์ส; โส กาเยน ทุจ์จริตํ จรติ, วาจาย ทุจ์จริตํ จรติ, มนสา ทุจ์จริตํ จรติ; โส กาเยน ทุจ์จริตํ จริต์วา วาจาย ทุจ์จริตํ จริต์วา มนสา ทุจ์จริตํ จริต์วา กายัส์ส เภทา ปรัม์มรณา อปายํ ทุค์คตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปัช์ชติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล โชติ โหติ ตมปรายโน. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล โชติ โหติ โชติปรายโน? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล อุจ์เจ กุเล ปัจ์จาชาโต โหติ ขัต์ติยมหาสาลกุเล วา พ์ราห์มณมหาสาลกุเล วา คหปติมหาสาลกุเล วา อัฑ์เฒ

มหทฺธเน มหาโภเค ปหูตชาตรูปรชเต ปหูตวิตฺตูปกรเณ ปหูตธนธญฺเญ; โส จ โหติ อภิรูโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต ลาภี อนฺนสฺส ปานสฺส วตฺถสฺส ยานสฺส มาลาคนฺธวิเลปนสฺส เสยฺยาวสถปทีเปยฺยสฺส; โส กาเยน สุจริตํ จรติ, วาจาย สุจริตํ จรติ, มนสา สุจริตํ จรติ; โส กาเยน สุจริตํ จริตฺวา วาจาย สุจริตํ จริตฺวา มนสา สุจริตํ จริตฺวา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล โชติ โหติ โชติปรายโน. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๘๖ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? โอณโตณโต โอณตุณฺณโต อุณฺณโตณโต อุณฺณตุณฺณโต. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล โอณโตณโต โหติ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล นีจกุเล ปจฺจาชาโต โหติ จณฺฑาลกุเล วา ฯเปฯ โส กาเยน ทุจฺจริตํ จรติ, วาจาย ทุจฺจริตํ จรติ, มนสา ทุจฺจริตํ จรติ; โส กาเยน ทุจฺจริตํ จริตฺวา วาจาย ทุจฺจริตํ จริตฺวา มนสา ทุจฺจริตํ จริตฺวา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล โอณโตณโต โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล โอณตุณฺณโต โหติ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล

นีจกุเล ปจฺจาชาโต โหติ จณฺฑาลกุเล วา ฯ เป ฯ โส กาเยน สุจริตํ จรติ, วาจาย สุจริตํ จรติ, มนสา สุจริตํ จรติ; โส กาเยน สุจริตํ จริตฺวา วาจาย สุจริตํ จริตฺวา มนสา สุจริตํ จริตฺวา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล โอณตุณฺณโต โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุณฺณโตณโต โหติ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อุจฺเจ กุเล ปจฺจาชาโต โหติ ขตฺติยมหาสาลกุเล วา ฯ เป ฯ โส กาเยน ทุจฺจริตํ จริตฺวา วาจาย ทุจฺจริตํ จริตฺวา มนสา ทุจฺจริตํ จริตฺวา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุณฺณโตณโต โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุณฺณตุณฺณโต โหติ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อุจฺเจ กุเล ปจฺจาชาโต โหติ ขตฺติยมหาสาลกุเล วา ฯ เป ฯ โส กาเยน สุจริตํ จริตฺวา วาจาย สุจริตํ จริตฺวา มนสา สุจริตํ จริตฺวา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุณฺณตุณฺณโต โหติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๘๗ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? สมณมจโล สมณปุณฺฑรีโก สมณปทุโม สมเณสุ สมณสุขุมาโล. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณมจโล โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสโข โหติ ปฏิปโท อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ

ปัต์ถยมาโน วิหรติ. เสย์ยถาปิ ภิก์ขเว รัญ์โญ ขัต์ติยัส์ส มุท์ธาภิสิต์ตัส์ส เชฏ์โฐ ปุต์โต อภิเสโก อนภิสิต์โต มจลัป์ปัต์โต, เอวเมว โข ภิก์ขเว ภิก์ขุ เสโข โหติ ปฏิปโท อนุต์ตรํ โยคัก์เขมํ ปัต์ถยมาโน วิหรติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณมจโล โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณปุณ์ฑรีโก โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุต์ตึ ปัญ์ญาวิมุต์ตึ ทิฏ์เฐว ธัม์เม สยํ อภิญ์ญา สัจ์ฉิกัต์วา อุปสัม์ปัช์ช วิหรติ, โน จ โข อัฏ์ฐ วิโมก์เข กาเยน ผุสิต์วา วิหรติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณปุณ์ฑรีโก โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณปทุโม โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุต์ตึ ปัญ์ญาวิมุต์ตึ ทิฏ์เฐว ธัม์เม สยํ อภิญ์ญา สัจ์ฉิกัต์วา อุปสัม์ปัช์ช วิหรติ, อัฏ์ฐ จ วิโมก์เข กาเยน ผุสิต์วา วิหรติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณปทุโม โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล สมเณสุ สมณสุขุมาโล โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ ยาจิโตว พหุลํ จีวรํ ปริภุญ์ชติ อัป์ปํ อยาจิโต, ยาจิโตว พหุลํ ปิณ์ฑปาตํ ปริภุญ์ชติ อัป์ปํ อยาจิโต, ยาจิโตว พหุลํ เสนาสนํ ปริภุญ์ชติ อัป์ปํ อยาจิโต, ยาจิโตว พหุลํ คิลานปัจ์จยเภสัช์ชปริก์ขารํ ปริภุญ์ชติ อัป์ปํ อยาจิโต; เยหิ โข ปน สพ์รห์มจารีหิ สัท์ธึ วิหรติ, ต์ยัส์ส มนาเปเนว พหุลํ กายกัม์เมน สมุทาจรัน์ติ

อปฺปํ อมนาเปน, มนาเปเนว พหุลํ วจีกมฺเมน สมุทาจรนฺติ อปฺปํ อมนาเปน, มนาเปเนว พหุลํ มโนกมฺเมน สมุทาจรนฺติ อปฺปํ อมนาเปน, มนาปํเยว อุปหารํ อุปหรนฺติ อปฺปํ อมนาปํ; ยานิ โข ปน ตานิ เวทยิตานิ ปิตฺตสมุฏฺฐานานิ วา เสมฺหสมุฏฺฐานานิ วา วาตสมุฏฺฐานานิ วา สนฺนิปาติกานิ วา อุตุปริณามชานิ วา วิสมปริหารชานิ วา โอปกฺกมิกานิ วา กมฺมวิปากชานิ วา, ตานิสฺส น พหุเทว อุปฺปชฺชนฺติ, อปฺปาพาโธ โหติ; จตุนฺนํ ฌานานํ อาภิเจตสิกานํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารานํ นิกามลาภี โหติ อกิจฺฉลาภี อกสิรลาภี อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมเณสุ สมณสุขุมาโล โหติ. ยญฺหิ ตํ ภิกฺขเว สมฺมา วทมาโน วเทยฺย "สมเณสุ สมณสุขุมาโลติ, มเมว ตํ ภิกฺขเว สมฺมา วทมาโน วเทยฺย "สมเณสุ สมณสุขุมาโลติ: อหญฺหิ ภิกฺขเว ยาจิโตว พหุลํ จีวรํ ปริภุญฺชามิ อปฺปํ อยาจิโต, ยาจิโตว พหุลํ ปิณฺฑปาตํ ปริภุญฺชามิ อปฺปํ อยาจิโต, ยาจิโตว พหุลํ เสนาสนํ ปริภุญฺชามิ อปฺปํ อยาจิโต, ยาจิโตว พหุลํ คิลานปจฺจยเภสชฺช-ปริกฺขารํ ปริภุญฺชามิ อปฺปํ อยาจิโต; เยหิ โข ปน ภิกฺขูหิ สทฺธึ วิหรามิ, เต เม มนาเปเนว พหุลํ กายกมฺเมน สมุทาจรนฺติ อปฺปํ อมนาเปน, มนาเปเนว พหุลํ วจีกมฺเมน

สมุทาจรัน์ติ อัป์ปํ อมนาเปน, มนาเปเนว พหุลํ มโนกัม์เมน สมุทาจรัน์ติ อัป์ปํ อมนาเปน; มนาปํเยว อุปหารํ อุปหรัน์ติ อัป์ปํ อมนาปํ; ยานิ โข ปน ตานิ เวทยิตานิ ปิต์ตสมุฏ์ฐานานิ วา เสม์หสมุฏ์ฐานานิ วา วาตสมุฏ์ฐานานิ วา สัน์นิปาติกานิ วา อุตุปริณามชานิ วา วิสมปริหารชานิ วา โอปัก์กมิกานิ วา กัม์มวิปากชานิ วา, ตานิ เม น พหุเทว อุป์ปัช์ชัน์ติ, อัป์ปาพาโธหมัส์มิ; จตุน์นํ โข ปนัส์มิ ฌานานํ อาภิเจตสิกานํ ทิฏ์ฐธัม์มสุขวิหารานํ นิกามลาภี อกิจ์ฉลาภี อกสิรลาภี, อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุต์ตึ ปัญ์ญาวิมุต์ตึ ทิฏ์เฐว ธัม์เม สยํ อภิญ์ญา สัจ์ฉิกัต์วา อุปสัม์ปัช์ช วิหรามิ. ยัญ์หิ ตํ ภิก์ขเว สัม์มา วทมาโน วเทย์ย "สมเณสุ สมณสุขุมาโลติ, มเมว ตํ ภิก์ขเว สัม์มา วทมาโน วเทย์ย "สมเณสุ สมณสุขุมาโลติ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มิน์ติ.

๘๘ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มึ. กตเม จัต์ตาโร? สมณมจโล สมณปุณ์ฑรีโก สมณปทุโม สมเณสุ สมณสุขุมาโล. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณมจโล โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ ติณ์ณํ สัญ์โญชนานํ ปริก์ขยา โสตาปัน์โน โหติ อวินิปาตธัม์โม นิยโต สัม์โพธิปรายโณ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณมจโล โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณปุณ์ฑรีโก โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ ติณ์ณํ

สัญ์โญชนานํ ปริก์ขยา ราคโทสโมหานํ ตนุต์ตา สกทาคามี โหติ สกิเทว อิมํ โลกํ อาคัน์ต์วา ทุก์ขัส์สัน์ตํ กโรติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณปุณ์ฑรีโก โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณปทุโม โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ ปัญ์จัน์นํ โอรัม์ภาคิยานํ สัญ์โญชนานํ ปริก์ขยา โอปปาติโก โหติ ตัต์ถ ปรินิพ์พายี, อนาวัต์ติธัม์โม ตัส์มา โลกา. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณปทุโม โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล สมเณสุ สมณสุขุมาโล โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุต์ตึ ปัญ์ญาวิมุต์ตึ ทิฏ์เฐว ธัม์เม สยํ อภิญ์ญา สัจ์ฉิกัต์วา อุปสัม์ปัช์ช วิหรติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล สมเณสุ สมณสุขุมาโล โหติ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มิน์ติ.

๘๙ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มึ. กตเม จัต์ตาโร? สมณมจโล สมณปุณ์ฑรีโก สมณปทุโม สมเณสุ สมณสุขุมาโล. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณมจโล โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ สัม์มาทิฏ์ฐิโก โหติ, สัม์มาสังกัป์โป โหติ, สัม์มาวาโจ โหติ, สัม์มากัม์มัน์โต โหติ, สัม์มาอาชีโว โหติ, สัม์มาวายาโม โหติ, สัม์มาสติ โหติ, สัม์มาสมาธิ โหติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณมจโล โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล สมณปุณ์ฑรีโก โหติ? อิธ

ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ, สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ, สมฺมาวาโจ โหติ, สมฺมากมฺมนฺโต โหติ, สมฺมาอาชีโว โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสติ โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ, สมฺมาญาณี โหติ, สมฺมาวิมุตฺติ โหติ; โน จ โข อฏฺฐ วิโมกฺเข กาเยน ผุสิตฺวา วิหรติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณปุณฺฑรีโก. โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณปทุโม โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ, ฯ เป ฯ สมฺมาญาณี โหติ, สมฺมาวิมุตฺติ โหติ; อฏฺฐ จ วิโมกฺเข กาเยน ผุสิตฺวา วิหรติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณปทุโม โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมเณสุ สมณสุขุมาโล โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยาจิโตว พหุลํ จีวรํ ปริภุญฺชติ อปฺปํ อยาจิโต, ฯ เป ฯ ยญฺหิ ตํ ภิกฺขเว สมฺมา วทมาโน วเทยฺย "สมเณสุ สมณสุขุมาโลติ, มเมว ตํ ภิกฺขเว สมฺมา วทมาโน วเทยฺย "สมเณสุ สมณสุขุมาโลติ. อหญฺหิ ภิกฺขเว ยาจิโตว พหุลํ จีวรํ ปริภุญฺชามิ อปฺปํ อยาจิโต, ฯ เป ฯ อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๙๐ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? สมณมจโล สมณปุณฺฑรีโก สมณปทุโม สมเณสุ สมณสุขุมาโล. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณมจโล

โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสโข โหติ อปฺปตฺตมานโส อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ ปตฺถยมาโน วิหรติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณมจโล โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณปุณฺฑรีโก โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ อุทยพฺพยานุปสฺสี วิหรติ "อิติ รูปํ, อิติ รูปสฺส สมุทโย, อิติ รูปสฺส อตฺถงฺคโม; อิติ เวทนา ... อิติ สญฺญา ... อิติ สงฺขารา ... อิติ วิญฺญาณํ, อิติ วิญฺญาณสฺส สมุทโย, อิติ วิญฺญาณสฺส อตฺถงฺคโมติ, โน จ โข อฏฺฐ วิโมกฺเข กาเยน ผุสิตฺวา วิหรติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณปุณฺฑรีโก โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณปทุโม โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ อุทยพฺพยานุปสฺสี วิหรติ "อิติ รูปํ, อิติ รูปสฺส สมุทโย, อิติ รูปสฺส อตฺถงฺคโม; อิติ เวทนา ... อิติ สญฺญา ... อิติ สงฺขารา ... อิติ วิญฺญาณํ, อิติ วิญฺญาณสฺส สมุทโย, อิติ วิญฺญาณสฺส อตฺถงฺคโมติ, อฏฺฐ จ วิโมกฺเข กาเยน ผุสิตฺวา วิหรติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณปทุโม โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมเณสุ สมณสุขุมาโล โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยาจิโตว พหุลํ จีวรํ ปริภุญฺชติ อปฺปํ อยาจิโต, ฯเปฯ ยญฺหิ ตํ ภิกฺขเว สมฺมา วทมาโน วเทยฺย "สมเณสุ สมณสุขุมาโลติ, มเมว ตํ ภิกฺขเว สมฺมา วทมาโน วเทยฺย "สมเณสุ สมณสุขุมาโลติ. อหญฺหิ ภิกฺขเว ยาจิโตว พหุลํ

จีวรํ ปริภุญฺชามิ อปฺปิ อยาจิโต, ฯเปฯ อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

มจลวคฺโค นวโม.

ตสฺสุทฺทานํ

ปาณาติปาโต จ มุสา วณฺณโกธตโมณตา
ปุตฺโต สญฺโญชนญฺเจว ทิฏฺฐิ ขนฺเธน เต ทสาติ.

๙๑ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อสุโร อสุรปริวาโร, อสุโร เทวปริวาโร, เทโว อสุรปริวาโร, เทโว เทวปริวาโร. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อสุโร โหติ อสุรปริวาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ทุสฺสีโล โหติ ปาปธมฺโม, ปริสาปิสฺส โหติ ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อสุโร โหติ อสุรปริวาโร? กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อสุโร โหติ เทวปริวาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ทุสฺสีโล โหติ ปาปธมฺโม, ปริสา จ ขฺวสฺส โหติ สีลวตี กลฺยาณธมฺมา; เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อสุโร โหติ เทวปริวาโร. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เทโว โหติ อสุรปริวาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีลวา โหติ กลฺยาณธมฺโม, ปริสา จ ขฺวสฺส โหติ ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา: เอวํ โข ภิกฺขเว เทโว

โหติ อสุรปริวาโร. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เทโว โหติ เทวปริวาโร ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีลวา โหติ กลฺยาณธมฺโม, ปริสาปิสฺส โหติ สีลวตี กลฺยาณธมฺมา. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เทโว โหติ เทวปริวาโร. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๙๒ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย น ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส, อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เนว ลาภี โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี เจว โหติ อชฺฌตฺตํ โจเตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๙๓ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย น ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส, อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เนว ลาภี โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย,

อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี เจว โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย. ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, เตน ภิกฺขเว ปุคฺคเลน อชฺฌตฺตํ เจโตสมเถ ปติฏฺฐาย อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย โยโค กรณีโย: โส อปเรน สมเยน ลาภี เจว โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย. ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย น ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส, เตน ภิกฺขเว ปุคฺคเลน อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย ปติฏฺฐาย อชฺฌตฺตํ เจโตสมเถ โยโค กรณีโย: โส อปเรน สมเยน ลาภี เจว โหติ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย ลาภี จ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส. ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล เนว ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, เตน ภิกฺขเว ปุคฺคเลน เตสํเยว กุสลานํ ธมฺมานํ ปฏิลาภาย อธิมตฺโต ฉนฺโท จ วายาโม จ อุสฺสาโห จ อุสฺโสฬฺหี จ อปฺปฏิวานี จ สติ จ สมฺปชญฺญญฺจ กรณียํ: เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อาทิตฺตเจโล วา อาทิตฺตสีโส วา ตสฺส ตสฺเสว เจลสฺส วา สีสสฺส วา นิพฺพาปนาย อธิมตฺตํ ฉนฺทญฺจ วายามญฺจ อุสฺสาหญฺจ อุสฺโสฬฺหิญฺจ อปฺปฏิวานิญฺจ สติญฺจ สมฺปชญฺญญฺจ, กเรยฺย, เอวเมว โข ภิกฺขเว เตน ปุคฺคเลน เตสํเยว กุสลานํ ธมฺมานํ ปฏิลาภาย อธิมตฺโต ฉนฺโท จ วายาโม จ อุสฺสาโห จ

อุสฺโสฬฺหี จ อปฺปฏิวาณี จ สติ จ สมฺปชญฺญญฺจ กรณียํ โส อปเรน สมเยน ลาภี เจว โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย. ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล ลาภี เจว อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, เนต ภิกฺขเว ปุคฺคเลน เตสุเยว กุสเลสุ ธมฺเมสุ ปติฏฺฐาย อุตฺตรึ อาสวานํ ขยาย โยโค กรณีโย. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๙๔ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย น ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส, อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เนว ลาภี โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี เจว โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย. ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, เตน ภิกฺขเว ปุคฺคเลน, ยฺวายํ ปุคฺคโล ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, โส อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย "กถนฺนุ โข อาวุโส สงฺขารา ทฏฺฐพฺพา, กถํ สงฺขารา สมฺมสิตพฺพา, กถํ สงฺขารา วิปสฺสิตพฺพาติ; ตสฺส โส ยถาทิฏฺฐํ ยถาวิทิตํ

พฺยากโรติ "เอวํ โข อาวุโส สงฺขารา ทฏฺฐพฺพา, เอวํ สงฺขารา สมฺมสิตพฺพา, เอวํ สงฺขารา วิปสฺสิตพฺพาติ; โส อปเรน สมเยน ลาภี เจว โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย. ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย น ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส, เตน ภิกฺขเว ปุคฺคเลน, ยฺวายํ ปุคฺคโล ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส, โส อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย "กถนฺนุ โข อาวุโส จิตฺตํ สณฺฐเปตพฺพํ, กถํ จิตฺตํ สนฺนิสาเทตพฺพํ, กถํ จิตฺตํ เอโกทิกาตพฺพํ, กถํ จิตฺตํ สมาทหาตพฺพนฺติ; ตสฺส โส ยถาทิฏฺฐํ ยถาวิทิตํ พฺยากโรติ "เอวํ โข อาวุโส จิตฺตํ สณฺฐเปตพฺพํ, เอวํ จิตฺตํ สนฺนิสาเทตพฺพํ, เอวํ จิตฺตํ เอโกทิกาตพฺพํ, เอวํ จิตฺตํ สมาทหาตพฺพนฺติ; โส อปเรน สมเยน ลาภี เจว โหติ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย ลาภี จ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส. ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล เนว ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, เตน ภิกฺขเว ปุคฺคเลน ยฺวายํ ปุคฺคโล ลาภี เจว อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, โส อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย "กถนฺนุ โข อาวุโส จิตฺตํ สณฺฐเปตพฺพํ, กถํ จิตฺตํ สนฺนิสาเทตพฺพํ, กถํ จิตฺตํ เอโกทิกาตพฺพํ, กถํ จิตฺตํ สมาทหาตพฺพํ; กถํ สงฺขารา ทฏฺฐพฺพา, กถํ สงฺขารา สมฺมสิตพฺพา, กถํ สงฺขารา วิปสฺสิตพฺพาติ; ตสฺส โส ยถาทิฏฺฐํ ยถาวิทิตํ พฺยากโรติ "เอวํ โข อาวุโส จิตฺตํ สณฺฐเปตพฺพํ, เอวํ จิตฺตํ สนฺนิสาเทตพฺพํ, เอวํ จิตฺตํ เอโกทิกาตพฺพํ, เอวํ จิตฺตํ

สมาทหาตพฺพํ, เอวํ สงฺขารา ทฏฺฐพฺพา, เอวํ สงฺขารา สมฺมสิตพฺพา, เอวํ สงฺขารา วิปสฺสิตพฺพาติ; โส อปเรน สมเยน ลาภี เจว โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย. ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล ลาภี เจว อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, เตน ภิกฺขเว ปุคฺคเลน เตสุเยว กุสเลสุ ธมฺเมสุ ปติฏฺฐาย อุตฺตรึ อาสวานํ ขยาย โยโค กรณีโย. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๙๕ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย, ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โน อตฺตหิตาย, อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย, อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน ปรหิตาย จ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ฉวาลาตํ อุภโต ปทิตฺตํ มชฺเฌ คูถคตํ เนว คาเม กฏฺฐตฺถํ ผรติ น อรญฺเญ กฏฺฐตฺถํ ผรติ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ, ยฺวายํ ปุคฺคโล เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย. ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โน อตฺตหิตาย, อยํ อิเมสํ ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณีตตโร จ. ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย, อยํ อิเมสํ ติณฺณํ ปุคฺคลานํ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณีตตโร จ. ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน ปรหิตาย จ,

อยํ อิเมสํ จตุนฺนํ ปุคฺคลานํ อคฺโค จ เสฏฺโฐ จ ปาโมกฺโข จ อุตฺตโม จ ปวโร จ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ควา ขีรํ, ขีรมฺหา ทธิ, ทธิมฺหา นวนีตํ, นวนีตมฺหา สปฺปิ, สปฺปิมฺหา สปฺปิมณฺโฑ; สปฺปิมณฺโฑ ตตฺถ อคฺคมกฺขายติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว ยฺวายํ อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน ปรหิตาย จ, อยํ อิเมสํ จตุนฺนํ ปุคฺคลานํ อคฺโค จ เสฏฺโฐ จ ปาโมกฺโข จ อุตฺตโม จ ปวโร จ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๙๖ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย, ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โน อตฺตหิตาย, เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย, อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน ปรหิตาย จ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนา ราควินยาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรํ ราควินยาย สมาทเปติ, อตฺตนา โทสวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรํ โทสวินยาย สมาทเปติ, อตฺตนา โมหวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรํ โมหวินยาย สมาทเปติ; เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน อตฺตหิตาย? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนา น ราควินยาย ปฏิปนฺโน

โหติ ปรํ ราควินยาย สมาทเปติ, อตฺตนา น โทสวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ ปรํ โทสวินยาย สมาทเปติ, อตฺตนา น โมหวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ ปรํ โมหวินยาย สมาทเปติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน อตฺตหิตาย. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนา น ราควินยาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรํ ราควินยาย สมาทเปติ, อตฺตนา น โทสวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรํ โทสวินยาน สมาทเปติ, อตฺตนา น โมหวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรํ โมหวินยาย สมาทเปติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน โหติ ปรหิตาย จ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนา จ ราควินยาย ปฏิปนฺโน โหติ ปรญฺจ ราควินยาย สมาทเปติ, อตฺตนา จ โทสวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ ปรญฺจ โทสวินยาย สมาทเปติ, อตฺตนา จ โมหวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ ปรญฺจ โมหวินยาย สมาทเปติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน โหติ ปรหิตาย จ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๙๗ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย, ปรหิตาย

ปฏิปัน์โน โน อัต์ตหิตาย, เนว อัต์ตหิตาย ปฏิปัน์โน โน ปรหิตาย, อัต์ตหิตาย จ ปฏิปัน์โน ปรหิตาย จ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล อัต์ตหิตาย ปฏิปัน์โน โหติ โน ปรหิตาย? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ขิป๎ปนิสัน์ตี จ โหติ กุสเลสุ ธัม์เมสุ, สุตานัญ์จ ธัม์มานํ ธารกชาติโก โหติ, ธตานัญ์จ ธัม์มานํ อัต์ถุปปริก์ขี โหติ, อัต์ถมัญ์ญาย ธัม์มมัญ์ญาย ธัม์มานุธัม์มปฏิปัน์โน โหติ; โน จ กัล์ยาณวาโจ โหติ กัล์ยาณวาก์กรโณ โปริยา วาจาย สมัน์นาคโต วิส์สัฏ์ฐาย อเนลคฬาย อัต์ถัส์ส วิญ์ญาปนิยา, โน จ สัน์ทัส์สโก โหติ สมาทปโก สมุต์เตชโก สัม์ปหํสโก สพ๎รห๎มจารีนํ: เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล อัต์ตหิตาย ปฏิปัน์โน โหติ โน ปรหิตาย. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล ปรหิตาย ปฏิปัน์โน โหติ โน อัต์ตหิตาย? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล น เหว โข ขิป๎ปนิสัน์ตี โหติ กุสเลสุ ธัม์เมสุ, โน จ สุตานํ ธัม์มานํ ธารกชาติโก โหติ, โน จ ธตานํ ธัม์มานํ อัต์ถุปปริก์ขี โหติ, โน จ อัต์ถมัญ์ญาย ธัม์มมัญ์ญาย ธัม์มานุธัม์มปฏิปัน์โน โหติ; กัล์ยาณวาโจ จ โหติ กัล์ยาณวาก์กรโณ โปริยา วาจาย สมัน์นาคโต วิส์สัฏ์ฐาย อเนลคฬาย อัต์ถัส์ส วิญ์ญาปนิยา, สัน์ทัส์สโก จ โหติ สมาทปโก สมุต์เตชโก สัม์ปหํสโก สพ๎รห๎มจารีนํ: เอวํ โข

ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน อตฺตหิตาย. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล นเหว โข ขิปฺปนิสนฺตี โหติ กุสเลสุ ธมฺเมสุ, โน จ สุตานํ ธมฺมานํ ธารกชาติโก โหติ, โน จ ธตานํ ธมฺมานํ อตฺถุปปริกฺขี โหติ, โน จ อตฺถมญฺญาย ธมฺมมญฺญาย ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน โหติ; โน จ กลฺยาณวาโจ โหติ กลฺยาณวากฺกรโณ โปริยา วาจาย สมนฺนาคโต วิสฺสฏฺฐาย อเนลคฬาย อตฺถสฺส วิญฺญาปนิยา, โน จ สนฺทสฺสโก โหติ สมาทปโก สมุตฺเตชโก สมฺปหํสโก สพฺรหฺมจารีนํ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน โหติ ปรหิตาย จ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ขิปฺปนิสนฺตี จ โหติ กุสเลสุ ธมฺเมสุ, สุตานญฺจ ธมฺมานํ ธารกชาติโก โหติ, ธตานญฺจ ธมฺมานํ อตฺถุปปริกฺขี โหติ, อตฺถมญฺญาย ธมฺมมญฺญาย ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน โหติ; กลฺยาณวาโจ โหติ กลฺยาณวากฺกรโณ โปริยา วาจาย สมนฺนาคโต วิสฺสฏฺฐาย อเนลคฬาย อตฺถสฺส วิญฺญาปนิยา, สนฺทสฺสโก จ โหติ สมาทปโก สมุตฺเตชโก สมฺปหํสโก สพฺรหฺมจารีนํ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน โหติ ปรหิตาย จ.

อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๙๘ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย, ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โน อตฺตหิตาย, เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย, อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน ปรหิตาย จ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๙๙ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย, ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โน อตฺตหิตาย, เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย, อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน ปรหิตาย จ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนา ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ โน ปรํ ปาณาติปาตา เวรมณิยา สมาทเปติ, อตฺตนา อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ โน ปรํ อทินฺนาทานา เวรมณิยา สมาทเปติ, อตฺตนา กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ โน ปรํ กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณิยา สมาทเปติ, อตฺตนา มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ โน ปรํ มุสาวาทา เวรมณิยา สมาทเปติ, อตฺตนา สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรโต โหติ โน ปรํ สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณิยา สมาทเปติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตาย

ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน อตฺตหิตาย? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนา ปาณาติปาตา อปฺปฏิวิรโต โหติ ปรํ ปาณาติปาตา เวรมณิยา สมาทเปติ, ฯ เป ฯ อตฺตนา สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา อปฺปฏิวิรโต โหติ ปรํ สุราเมรย-มชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณิยา สมาทเปติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน อตฺตหิตาย. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนา ปาณาติปาตา อปฺปฏิวิรโต โหติ โน ปรํ ปาณาติปาตา เวรมณิยา สมาทเปติ, ฯ เป ฯ อตฺตนา สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา อปฺปฏิวิรโต โหติ โน ปรํ สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณิยา สมาทเปติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน โหติ ปรหิตาย จ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนา จ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ ปรญฺจ ปาณาติปาตา เวรมณิยา สมาทเปติ, อตฺตนา จ อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ ปรญฺจ อทินฺนาทานา เวรมณิยา สมาทเปติ, อตฺตนา จ กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ ปรญฺจ กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณิยา สมาทเปติ, อตฺตนา จ มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ

ปรญฺจ มุสาวาทา เวรมณิยา สมาทเปติ, อตฺตนา จ สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรโต โหติ ปรญฺจ สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณิยา สมาทเปติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน โหติ ปรหิตาย จ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๐๐ อถโข โปตลิโย ปริพฺพาชโก, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข โปตลิยํ ปริพฺพาชกํ ภควา เอตทโวจ, "จตฺตาโรเม โปตลิย ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อิธ โปตลิย เอกจฺโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, โน จ โข วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน; อิธ ปน โปตลิย เอกจฺโจ ปุคฺคโล วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, โน จ โข อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน; อิธ ปน โปตลิย เอกจฺโจ ปุคฺคโล เนว อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, โนปิ วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน; อิธ ปน โปตลิย เอกจฺโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหสฺส จ อวณฺณํ ภาสิตา

โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, วณฺณารหสฺส จ วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน. อิเม โข โปตลิย จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. อิเมสํ โข โปตลิย จตุนฺนํ ปุคฺคลานํ กตโม เต ปุคฺคโล ขมติ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณีตตโร จาติ. จตฺตาโรเม โภ โคตม ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อิธ โภ โคตม เอกจฺโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, โน จ โข วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน; อิธ ปน โภ โคตม เอกจฺโจ ปุคฺคโล วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, โน จ โข อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน; อิธ ปน โภ โคตม เอกจฺโจ ปุคฺคโล เนว อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, โนปิ วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน; อิธ ปน โภ โคตม เอกจฺโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหสฺส จ อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, วณฺณารหสฺส จ วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน. อิเม โข โภ โคตม จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. อิเมสํ โข โภ โคตม จตุนฺนํ ปุคฺคลานํ ยฺวายํ ปุคฺคโล เนว อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, โนปิ วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ

ตชฺชํ กาเลน; อยํ เม ปุคฺคโล ขมติ อิเมสํ จตุนฺนํ ปุคฺคลานํ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณีตตโร จ. ตํ กิสฺส เหตุ? อภิกฺกนฺตา เหสา โภ โคตม, ยทิทํ อุเปกฺขาติ. "จตฺตาโรเม โปตลิย ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? ฯเปฯ อิเม โข โปตลิย จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. อิเมสํ โข โปตลิย จตุนฺนํ ปุคฺคลานํ ยฺวายํ ปุคฺคโล อวณฺณารหสฺส จ อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, วณฺณารหสฺส จ วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน; อยํ อิเมสํ จตุนฺนํ ปุคฺคลานํ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณีตตโร จ. ตํ กิสฺส เหตุ? อภิกฺกนฺตา เหสา โปตลิย, ยทิทํ ตตฺร ตตฺร กาลญฺญุตาติ. "จตฺตาโรเม โภ โคตม ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อิธ โภ โคตม เอกจฺโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, โน จ โข วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน; อิธ ปน โภ โคตม เอกจฺโจ ปุคฺคโล วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, โน จ โข อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน; อิธ ปน โภ โคตม เอกจฺโจ ปุคฺคโล เนว อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, โนปิ วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน; อิธ ปน โภ โคตม เอกจฺโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหสฺส จ

อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, วณฺณารหสฺส จ วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน. อิเม โข โภ โคตม จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. อิเมสํ โข โภ โคตม จตุนฺนํ ปุคฺคลานํ ยฺวายํ ปุคฺคโล อวณฺณารหสฺส จ อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน, วณฺณารหสฺส จ วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺฉํ กาเลน; อยํ เม ปุคฺคโล ขมติ อิเมสํ จตุนฺนํ ปุคฺคลานํ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณีตตโร จ. ตํ กิสฺส เหตุ? อภิกฺกนฺตา เหสา โภ โคตม, ยทิทํ ตตฺร ตตฺร กาลญฺญุตา. อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม, อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม; เสยฺยถาปิ โภ โคตม นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปชฺโชตํ ธาเรยฺย "จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ; เอวเมวํ โภตา โคตเมน อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต. เอสาหํ ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ, อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณํ คตนฺติ.

อสุรวคฺโค ปญฺจโม.

ตสฺสุทฺทานํ.

อสุโร ตโย สมาธี ฉลาวาเตน ปญฺจมํ
ราคานํ สนฺติ อตฺตหิตาย สิกฺขา โปตลิเยน ทสาติ.

ทุติโย ปณฺณาสโก นิฏฺฐิโต.

๑๐๑ เอกํ สมยํ ภควา สาวัต์ถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณ์ฑิกัส์ส อาราเม. ตัต์ร โข ภควา ภิก์ขู อามันเตสิ “ภิก์ขโวติ. “ภทัน์เตติ เต ภิก์ขู ภควโต ปัจ์จัส์โสสุํ. ภควา เอตทโวจ “จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว วลาหกา. กตเม จัต์ตาโร? คัช์ชิตา โน วัส์สิตา, วัส์สิตา โน คัช์ชิตา, เนว คัช์ชิตา โน วัส์สิตา, คัช์ชิตา จ วัส์สิตา จ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร วลาหกา. เอวเมว โข ภิก์ขเว จัต์ตาโรเม วลาหกูปมา ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มึ. กตเม จัต์ตาโร? คัช์ชิตา โน วัส์สิตา, วัส์สิตา โน คัช์ชิตา, เนว คัช์ชิตา โน วัส์สิตา, คัช์ชิตา จ วัส์สิตา จ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล คัช์ชิตา โหติ โน วัส์สิตา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ภาสิตา โหติ โน กัต์ตา: เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล คัช์ชิตา โหติ โน วัส์สิตา: เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว วลาหโก คัช์ชิตา โน วัส์สิตา, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล วัส์สิตา โหติ โน คัช์ชิตา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล กัต์ตา โหติ โน ภาสิตา: เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล วัส์สิตา โหติ โน คัช์ชิตา: เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว วลาหโก วัส์สิตา โน คัช์ชิตา, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล เนว คัช์ชิตา โหติ โน วัส์สิตา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล เนว ภาสิตา โหติ โน กัต์ตา:

เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว คชฺชิตา โหติ โน วสฺสิตา. เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว วลาหโก เนว คชฺชิตา โน วสฺสิตา, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล คชฺชิตา จ โหติ วสฺสิตา จ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ภาสิตา จ โหติ กตฺตา จ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล คชฺชิตา จ โหติ วสฺสิตา จ. เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว วลาหโก คชฺชิตา จ วสฺสิตา จ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร วลาหกูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๐๒ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว วลาหกา. กตเม จตฺตาโร? คชฺชิตา โน วสฺสิตา, วสฺสิตา โน คชฺชิตา, เนว คชฺชิตา โน วสฺสิตา, คชฺชิตา จ วสฺสิตา จ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร วลาหกา. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาโรเม วลาหกูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? คชฺชิตา โน วสฺสิตา, วสฺสิตา โน คชฺชิตา, เนว คชฺชิตา โน วสฺสิตา, คชฺชิตา จ วสฺสิตา จ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล คชฺชิตา โหติ โน วสฺสิตา? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ธมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลํ; โส "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ. เอวํ โข ภิกฺขเว

ปุค์คโล คัช์ชิตา โหติ โน วัส์สิตา: เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว วลาหโก คัช์ชิตา โน วัส์สิตา, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล วัส์สิตา โหติ โน คัช์ชิตา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล เนว ธัม์มํ ปริยาปุณาติ สุต์ตํ เคย์ยํ เวย์ยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุต์ตกํ ชาตกํ อัพ์ภุตธัม์มํ เวทัล์ลํ; โส “อิทํ ทุก์ขัน์ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ: เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล วัส์สิตา โหติ โน คัช์ชิตา: เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว วลาหโก วัส์สิตา โน คัช์ชิตา, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล เนว คัช์ชิตา โหติ โน วัส์สิตา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ธัม์มํ น ปริยาปุณาติ สุต์ตํ เคย์ยํ เวย์ยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุต์ตกํ ชาตกํ อัพ์ภุตธัม์มํ เวทัล์ลํ; โส “อิทํ ทุก์ขัน์ติ ยถาภูตํ นัป์ปชานาติ “อยํ ทุก์ขสมุทโยติ ยถาภูตํ นัป์ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขนิโรโธติ ยถาภูตํ นัป์ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นัป์ปชานาติ: เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล เนว คัช์ชิตา โหติ โน วัส์สิตา: เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว วลาหโก เนว คัช์ชิตา โน วัส์สิตา, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล คัช์ชิตา จ โหติ วัส์สิตา จ? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ธัม์มํ ปริยาปุณาติ สุต์ตํ เคย์ยํ

เวยฺยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลํ; โส "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล คชฺชิตา จ โหติ วสฺสิตา จ: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว วลาหโก คชฺชิตา จ วสฺสิตา จ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร วลาหกูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๐๓ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว กุมฺภา: กตเม จตฺตาโร? ตุจฺโฉ ปิหิโต, ปูโร วิวโฏ, ตุจฺโฉ วิวโฏ, ปูโร ปิหิโต. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร กุมฺภา. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาโรเม กุมฺภูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? ตุจฺโฉ ปิหิโต, ปูโร วิวโฏ, ตุจฺโฉ วิวโฏ, ปูโร ปิหิโต. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ตุจฺโฉ โหติ ปิหิโต? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ตุจฺโฉ โหติ ปิหิโต: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว กุมฺโภ ตุจฺโฉ ปิหิโต, ตถูปมาหํ

ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปูโร โหติ วิวโฏ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส น ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สํฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปูโร โหติ วิวโฏ: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว กุมฺโภ ปูโร วิวโฏ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ตุจฺโฉ โหติ วิวโฏ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส น ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สํฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ตุจฺโฉ โหติ วิวโฏ: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว กุมฺโภ ตุจฺโฉ วิวโฏ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปูโร โหติ ปิหิโต? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สํฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ

ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปูโร โหติ ปีหิโต: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว กุมฺโภ ปูโร ปิหิโต, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร กุมฺภุปมา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๐๔ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อุทกรหทา. กตเม จตฺตาโร? อุตฺตาโน คมฺภีโรภาโส; คมฺภีโร อุตฺตาโนภาโส, อุตฺตาโน อุตฺตาโนภาโส, คมฺภีโร คมฺภีโรภาโส. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร อุทกรหทา. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาโรเม อุทกรหทุปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อุตฺตาโน คมฺภีโรภาโส, คมฺภีโร อุตฺตาโนภาโส, อุตฺตาโน อุตฺตาโนภาโส, คมฺภีโร คมฺภีโรภาโส. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุตฺตาโน โหติ คมฺภีโรภาโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุตฺตาโน โหติ คมฺภีโรภาโส: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว อุทกรหโท อุตฺตาโน คมฺภีโรภาโส, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล คมฺภีโร โหติ อุตฺตาโนภาโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส น ปาสาทิกํ

โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สํฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส “อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติะ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล คมฺภีโร โหติ อุตฺตานาภาโสะ เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว อุทกรหโท คมฺภีโร อุตฺตานาภาโส, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุตฺตาโน โหติ อุตฺตานาภาโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส น ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สํฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส “อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติะ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุตฺตาโน โหติ อุตฺตานาภาโสะ เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว อุทกรหโท อุตฺตาโน อุตฺตานาภาโส, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล คมฺภีโร โหติ คมฺภีโรภาโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สํฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส “อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ

ปชานาติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล คมฺภีโร โหติ คมฺภีโรภาโส: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว อุทกรหโท คมฺภีโร คมฺภีโรภาโส, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร อุทกรหทูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๐๕ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว อมฺพานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อามํ ปกฺกวณฺณิ, ปกฺกํ อามวณฺณิ, อามํ อามวณฺณิ, ปกฺกํ ปกฺกวณฺณิ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อมฺพานิ. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาโรเม อมฺพูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อาโม ปกฺกวณฺณี, ปกฺโก อามวณฺณี, อาโม อามวณฺณี, ปกฺโก ปกฺกวณฺณี. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อาโม โหติ ปกฺกวณฺณี? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อาโม โหติ ปกฺกวณฺณี: เสยฺยถาปิ ตํ ภิกฺขเว อมฺพํ อามํ ปกฺกวณฺณิ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปกฺโก โหติ อามวณฺณี? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส น ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส "อิทํ

ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปกฺโก โหติ อามวณฺณี. เสยฺยถาปิ ตํ ภิกฺขเว อมฺพํ ปกฺกํ อามวณฺณิ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อาโม โหติ อามวณฺณี? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส น ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส “อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อาโม โหติ อามวณฺณี. เสยฺยถาปิ ตํ ภิกฺขเว อมฺพํ อามํ อามวณฺณิ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปกฺโก โหติ ปกฺกวณฺณี? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิญฺชิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธารณํ; โส “อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ. เอวํ โข ภิกฺขเว

ปุคฺคโล ปกฺโก โหติ ปกฺกวณฺณี. เสยฺยถาปิ ตํ ภิกฺขเว อมฺพํ ปกฺกํ ปกฺกวณฺณิ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร อมฺพูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.[๑]

๑๐๗ จตฺตาโร อิมา ภิกฺขเว มูสิกา. กตมา จตสฺโส? คาธํ กตฺตา โน วสิตา, วสิตา โน คาธํ กตฺตา, เนว คาธํ กตฺตา โน วสิตา, คาธํ กตฺตา จ วสิตา จ. อิมา โข ภิกฺขเว จตสฺโส มูสิกา. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาโรเม มูสิกูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? คาธํ กตฺตา โน วสิตา, วสิตา โน คาธํ กตฺตา, เนว คาธํ กตฺตา โน วสิตา, คาธํ กตฺตา จ วสิตา จ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล คาธํ กตฺตา โหติ โน วสิตา? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ธมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลํ; โส "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, "อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ,

---

๑ อิโต ปรํ นฏฺฐสุตฺตํ นฏฺฐํ ขายติ. ตถา หิ วุตฺตํ ฏีกายํ "ปญฺจเมะ อามํ ปกฺกวณฺณีติะ อามกํ หุตฺวา โอโลเกนฺตานํ ปกฺกสทิสํ ขายติ. เอวํ สพฺพปทานิ เวทิตพฺพานิ. ฉฏฺฐํ อุตฺตานเมว. สตฺตเมะ คาธํ วุจฺจติ วิสโย. โย จ คาธํ ขนติ น จ ตตฺถ วสติ, โส คาธํ กตฺตา โน วสิตาติ วุจฺจตีติ. ทิสฺสมานโปตฺถเกสุ ปน ตํ นฏฺฐเมว โหติ.

“อยํ ทุก์ขนิโรโธติ ยถาภูตํ นัป์ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นัป์ปชานาติ: เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล คาธํ กัต์ตา โหติ โน วสิตา; เสย์ยถาปิ สา ภิก์ขเว มูสิกา คาธํ กัต์ตา โน วสิตา, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล วสิตา โหติ โน คาธํ กัต์ตา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ธัม์มํ ปริยาปุณาติ สุต์ตํ เคย์ยํ เวย์ยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุต์ตกํ ชาตกํ อัพ์ภุตธัม์มํ เวทัล์ลํ; โส “อิทํ ทุก์ขัน์ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ: เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล วสิตา โหติ โน คาธํ กัต์ตา: เสย์ยถาปิ สา ภิก์ขเว มูสิกา วสิตา โน คาธํ กัต์ตา; ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล เนว คาธํ กัต์ตา โหติ โน วสิตา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ธัม์มํ น ปริยาปุณาติ สุต์ตํ เคย์ยํ เวย์ยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุต์ตกํ ชาตกํ อัพ์ภุตธัม์มํ เวทัล์ลํ; โส “อิทํ ทุก์ขัน์ติ ยถาภูตํ นัป์ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขสมุทโยติ ยถาภูตํ นัป์ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขนิโรโธติ ยถาภูตํ นัป์ปชานาติ, “อยํ ทุก์ขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นัป์ปชานาติ: เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล เนว คาธํ กัต์ตา โหติ โน วสิตา: เสย์ยถาปิ สา ภิก์ขเว มูสิกา เนว คาธํ

กตฺตา โน วสิตา, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล คาธํ กตฺตา จ โหติ วสิตา จ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ธมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลํ; โส "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ. "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล คาธํ กตฺตา จ โหติ วสิตา จ. เสยฺยถาปิ สา ภิกฺขเว มูสิกา คาธํ กตฺตา จ วสิตา จ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร มูสิกูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๐๘ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว พลิวทฺทา. กตเม จตฺตาโร? สควจณฺโฑ โน ปรควจณฺโฑ, ปรควจณฺโฑ โน สควจณฺโฑ, สควจณฺโฑ จ ปรควจณฺโฑ จ, เนว สควจณฺโฑ โน ปรควจณฺโฑ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร พลิวทฺทา. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาโรเม พลิวทฺทูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? สควจณฺโฑ โน ปรควจณฺโฑ, ปรควจณฺโฑ โน สควจณฺโฑ, สควจณฺโฑ จ ปรควจณฺโฑ จ, เนว สควจณฺโฑ โน ปรควจณฺโฑ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สควจณฺโฑ โหติ โน ปรควจณฺโฑ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สกปริสํ

อุพ์พเชตา โหติ โน ปรปริสํ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล สควจัณ์โฑ โหติ โน ปรควจัณ์โฑ. เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว พลิวัท์โท สควจัณ์โฑ โน ปรควจัณ์โฑ, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล ปรควจัณ์โฑ โหติ โน สควจัณ์โฑ? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ปรปริสํ อุพ์เพเชตา โหติ โน สกปริสํ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล ปรควจัณ์โฑ โหติ โน สควจัณ์โฑ. เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว พลิวัท์โท ปรควจัณ์โฑ โน สควจัณ์โฑ, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล สควจัณ์โฑ จ โหติ ปรควจัณ์โฑ จ? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล สกปริสัญ์จ อุพ์พเชตา โหติ ปรปริสัญ์จ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล สควจัณ์โฑ จ โหติ ปรควจัณ์โฑ จ. เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว พลิวัท์โท สควจัณ์โฑ จ ปรควจัณ์โฑ จ, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล เนว สควจัณ์โฑ โหติ โน ปรควจัณ์โฑ? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล เนว สกปริสํ อุพ์พเชตา โหติ โน ปรปริสํ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล เนว สควจัณ์โฑ โหติ โน ปรควจัณ์โฑ. เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว พลิวัท์โท เนว สควจัณ์โฑ โน ปรควจัณ์โฑ, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร พลิวัท์ทุปมา ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มิน์ติ.

๑๐๙ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว รุกฺขา. กตเม จตฺตาโร? เผคฺคุ เผคฺคุปริวาโร, เผคฺคุ สารปริวาโร, สาโร เผคฺคุปริวาโร, สาโร สารปริวาโร. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร รุกฺขา. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาโรเม รุกฺขุปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? เผคฺคุ เผคฺคุปริวาโร, เผคฺคุ สารปริวาโร, สาโร เผคฺคุปริวาโร, สาโร สารปริวาโร. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เผคฺคุ โหติ เผคฺคุปริวาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ทุสฺสีโล โหติ ปาปธมฺโม, ปริสาปิสฺส ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เผคฺคุ โหติ เผคฺคุปริวาโร: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว รุกฺโข เผคฺคุ เผคฺคุปริวาโร, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เผคฺคุ โหติ สารปริวาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ทุสฺสีโล โหติ ปาปธมฺโม, ปริสา จ ขฺวสฺส โหติ สีลวตี กลฺยาณธมฺมา: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เผคฺคุ โหติ สารปริวาโร: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว รุกฺโข เผคฺคุ สารปริวาโร, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สาโร โหติ เผคฺคุปริวาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีลวา โหติ กลฺยาณธมฺโม, ปริสา จ ขฺวสฺส โหติ ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สาโร โหติ เผคฺคุปริวาโร: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว รุกฺโข สาโร เผคฺคุปริวาโร, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ

วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สาโร โหติ สารปริวาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีลวา โหติ กลฺยาณธมฺโม, ปริสาปิสฺส โหติ สีลวตี กลฺยาณธมฺมา: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สาโร โหติ สารปริวาโร: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว รุกฺโข สาโร สารปริวาโร, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร รุกฺขูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๑๐ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อาสีวิสา. กตเม จตฺตาโร? อาคตวิโส น โฆรวิโส, โฆรวิโส น อาคตวิโส, อาคตวิโส จ โฆรวิโส จ, เนว อาคตวิโส น โฆรวิโส. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร อาสีวิสา. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาโรเม อาสีวิสูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อาคตวิโส น โฆรวิโส, โฆรวิโส น อาคตวิโส, อาคตวิโส จ โฆรวิโส จ, เนว อาคตวิโส น โฆรวิโส. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อาคตวิโส โหติ น โฆรวิโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อภิณฺหํ กุชฺฌติ, โส จ ขฺวาสฺส โกโธ น ทีฆรตฺตํ อนุเสติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อาคตวิโส โหติ น โฆรวิโส: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว อาสีวิโส อาคตวิโส น โฆรวิโส, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล โฆรวิโส โหติ น อาคตวิโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล น เหว โข อภิณฺหํ กุชฺฌติ, โส จ ขฺวาสฺส โกโธ ทีฆรตฺตํ อนุเสติ:

เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล โฆรวิโส โหติ น อาคตวิโส. เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว อาสีวิโส โฆรวิโส น อาคตวิโส, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล อาคตวิโส จ โหติ โฆรวิโส จ? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล อภิณ์หํ กุช์ฌติ, โส จ ข์วาส์ส โกโธ ทีฆรัต์ตํ อนุเสติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล อาคตวิโส จ โหติ โฆรวิโส จ. เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว อาสีวิโส อาคตวิโส จ โฆรวิโส จ, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. กถญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล เนว อาคตวิโส โหติ น โฆรวิโส? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล น เหว โข อภิณ์หํ กุช์ฌติ, โส จ ข์วาส์ส โกโธ น ทีฆรัต์ตํ อนุเสติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล เนว อาคตวิโส โหติ น โฆรวิโส. เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว อาสีวิโส เนว อาคตวิโส น โฆรวิโส, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ปุค์คลํ วทามิ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร อาสีวิสูปมา ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มินติ.

วลาหกวัค์โค ปฐโม.

๑๑๑ อถโข เกสี อัส์สทัม์มสารถิ, เยน ภควา, เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิต์วา ภควันตํ อภิวาเทต์วา เอกมันตํ นิสีทิ; เอกมันตํ นิสินนํ โข เกสึ อัส์สทัม์มสารถึ ภควา เอตทโวจ "ต์วัม์ปิ จ ข์วาสิ เกสิ สัญ์ญาโต อัส์สทัม์มสารถิ. กถัญ์จ ปน ต์วํ เกสิ อัส์สทัม์มํ วิเนสีติ." "อหํ โข ภัน์เต อัส์สทัม์มํ สัณ์เหนปิ

วิเนมิ ผรุเสนปิ วิเนมิ สัณ์หผรุเสนปิ วิเนมีติ. "สเจ เต เกสิ อัส์สทัม์โม สัณ์เหน วินยํ น อุเปติ ผรุเสน วินยํ น อุเปติ สัณ์หผรุเสน วินยํ น อุเปติ, กิน์ติ ตํ กโรสีติ. "สเจ เม ภัน์เต อัส์สทัม์โม สัณ์เหน วินยํ น อุเปติ ผรุเสน วินยํ น อุเปติ สัณ์หผรุเสน วินยํ น อุเปติ, หนามิ นํ ภัน์เต. ตํ กิส์ส เหตุ "มา เม อาจริยกุลัส์ส อวัณ์โณ อโหสีติ. ภควา ปน ภัน์เต อนุต์ตโร ปุริสทัม์มสารถิ. กถํ ปน ภัน์เต ภควา ปุริสทัม์มํ วิเนตีติ. "อหํ โข เกสิ ปุริสทัม์มํ สัณ์เหนปิ วิเนมิ ผรุเสนปิ วิเนมิ สัณ์หผรุเสนปิ วิเนมิ. ตัต์ริทํ เกสิ สัณ์หัส์มึ: อิติ กายสุจริตํ, อิติ กายสุจริตัส์ส วิปาโก; อิติ วจีสุจริตํ, อิติ วจีสุจริตัส์ส วิปาโก; อิติ มโนสุจริตํ, อิติ มโนสุจริตัส์ส วิปาโก; อิติ เทวา, อิติ มนุส์สา. ตัต์ริทํ เกสิ ผรุสัส์มึ: อิติ กายทุจ์จริตํ, อิติ กายทุจ์จริตัส์ส วิปาโก; อิติ วจีทุจ์จริตํ, อิติ วจีทุจ์จริตัส์ส วิปาโก; อิติ มโนทุจ์จริตํ, อิติ มโนทุจ์จริตัส์ส วิปาโก; อิติ นิรโย, อิติ ติรัจ์ฉานโยนิ, อิติ ปิต์ติวิสโย. ตัต์ริทํ เกสิ สัณ์หผรุสัส์มึ: อิติ กายสุจริตํ, อิติ กายสุจริตัส์ส วิปาโก; อิติ กายทุจ์จริตํ, อิติ กายทุจ์จริตัส์ส วิปาโก; อิติ วจีสุจริตํ, อิติ วจีสุจริตัส์ส วิปาโก; อิติ วจีทุจ์จริตํ, อิติ วจีทุจ์จริตัส์ส วิปาโก; อิติ มโนสุจริตํ, อิติ มโนสุจริตัส์ส

วิปาโก; อิติ มโนทุจฺจริตํ, อิติ มโนทุจฺจริตสฺส วิปาโก; อิติ เทวา, อิติ มนุสฺสา; อิติ นิรโย, อิติ ติรจฺฉานโยนิ, อิติ ปิตฺติวิสโยติ. "สเจ เต ภนฺเต ปุริสทมฺโม สณฺหน วินยํ น อุเปติ ผรุเสน วินยํ น อุเปติ สณฺหผรุเสน วินยํ น อุเปติ, กินฺติ ตํ ภควา กโรตีติ. "สเจ เม เกสิ ปุริสทมฺโม สณฺหน วินยํ น อุเปติ ผรุเสน วินยํ น อุเปติ สณฺหผรุเสน วินยํ น อุเปติ, หนามิ นํ เกสีติ. "น โข โน ภนฺเต ภควโต ปาณาติปาโต กปฺปติ, อถ จ ปน ภควา เอวมาห "หนามิ นํ เกสีติ. "สจฺจํ เกสิ น ตถาคตสฺส ปาณาติปาโต กปฺปติ, อปิจ โย ปุริสทมฺโม สณฺหน วินยํ น อุเปติ ผรุเสน วินยํ น อุเปติ สณฺหผรุเสน วินยํ น อุเปติ, น ตํ ตถาคโต วตฺตพฺพํ อนุสาสิตพฺพํ มญฺญติ นปิ วิญฺญู สพฺรหฺมจารี วตฺตพฺพํ อนุสาสิตพฺพํ มญฺญนฺติ. สุวโธเหโส เกสิ อริยสฺส วินเย, ยํ น ตถาคโต วตฺตพฺพํ อนุสาสิตพฺพํ มญฺญติ นปิ วิญฺญู สพฺรหฺมจารี วตฺตพฺพํ อนุสาสิตพฺพํ มญฺญนฺตีติ. "โส หิ นูน ภนฺเต สุวโธ โหติ, ยํ น ตถาคโต วตฺตพฺพํ อนุสาสิตพฺพํ มญฺญติ นปิ วิญฺญู สพฺรหฺมจารี วตฺตพฺพํ อนุสาสิตพฺพํ มญฺญนฺติ. อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต; เสยฺยถาปิ ภนฺเต นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย, อนฺธกาเร วา

เตลปัช์โชตํ ธาเรย์ย "จัก์ขุมัน์โต รูปานิ ทัก์ขัน์ตีติ; เอวเมวํ ภควตา อเนกปริยาเยน ธัม์โม ปกาสิโต; เอสาหํ ภัน์เต ภควัน์ตํ สรณํ คัจ์ฉามิ ธัม์มัญ์จ ภิก์ขุสํฆัญ์จ, อุปาสกํ มํ ภัน์เต ภควา ธาเรตุ อัช์ชตัค์เค ปาณุเปตํ สรณํ คตัน์ติ.

๑๑๒ จตูหิ ภิก์ขเว อังเคหิ สมัน์นาคโต รัญ์โญ ภัท์โร อัส์สาชานิโย ราชารโห โหติ ราชโภค์โค รัญ์โญ อังคัน์เต๎วว สํขํ คัจ์ฉติ. กตเมหิ จตูหิ? อาช์ชเวน ชเวน ขัน์ติยา โสรัจ์เจน. อิเมหิ โข ภิก์ขเว จตูหิ อังเคหิ สมัน์นาคโต รัญ์โญ ภัท์โร อัส์สาชานิโย ราชารโห โหติ ราชโภค์โค รัญ์โญ อังคัน์เต๎วว สํขํ คัจ์ฉติ. เอวเมว โข ภิก์ขเว จตูหิ ธัม์เมหิ สมัน์นาคโต ภิก์ขุ อาหุเนย์โย โหติ ปาหุเนย์โย ทัก์ขิเณย์โย อัญ์ชลิกรณีโย อนุต์ตรํ ปุญ์ญัก์เขต์ตํ โลกัส์ส. กตเมหิ จตูหิ? อาช์ชเวน ชเวน ขัน์ติยา โสรัจ์เจน. อิเมหิ โข ภิก์ขเว จตูหิ ธัม์เมหิ สมัน์นาคโต ภิก์ขุ อาหุเนย์โย โหติ ฯเปฯ อนุต์ตรํ ปุญ์ญัก์เขต์ตํ โลกัส์สาติ.

๑๑๓ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว ภัท์รา อัส์สาชานิยา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มึ. กตเม จัต์ตาโร? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ภัท์โร อัส์สาชานิโย ปโตทัจ์ฉายํ ทิส์วา สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ "กิน์นุ โข มํ อัช์ช อัส์สทัม์มสารถิ การณํ กาเรส์สติ, กิมัส์สาหํ ปฏิกโรมีติ. เอวรูโปปิ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ภัท์โร อัส์สาชานิโย โหติ. อยํ ภิก์ขเว ปฐโม ภัท์โร อัส์สาชานิโย

สัน์โต สํวิช์ชมาโน โลกัส์มึ. ปุน จปรํ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ภัโท์ร อัส์สาชานิโย น เหว โข ปโตทัจ์ฉายํ ทิส์วา สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ, อปิจ โข โลมเวธวิท์โธ สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ "กิน์นุ โข มํ อัช์ช อัส์สทัม์มสารถิ การณํ กาเรส์สติ, กิมัส์สาหํ ปฏิกโรมีติ. เอวรูโปปิ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ภัโท์ร อัส์สาชานิโย โหติ. อยํ ภิก์ขเว ทุติโย ภัโท์ร อัส์สาชานิโย สัน์โต สํวิช์ชมาโน โลกัส์มึ. ปุน จปรํ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ภัโท์ร อัส์สาชานิโย น เหว โข ปโตทัจ์ฉายํ ทิส์วา สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ, นปิ โลมเวธวิท์โธ สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ; อปิจ โข จัม์มเวธวิท์โธ สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ "กิน์นุ โข มํ อัช์ช อัส์สทัม์มสารถิ การณํ กาเรส์สติ, กิมัส์สาหํ ปฏิกโรมีติ. เอวรูโปปิ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ภัโท์ร อัส์สาชานิโย โหติ. อยํ ภิก์ขเว ตติโย ภัโท์ร อัส์สาชานิโย สัน์โต สํวิช์ชมาโน โลกัส์มึ. ปุน จปรํ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ภัโท์ร อัส์สาชานิโย น เหว โข ปโตทัจ์ฉายํ ทิส์วา สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ, นปิ โลมเวธวิท์โธ สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ, นปิ จัม์มเวธวิท์โธ สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ; อปิจ โข อัฏ์ฐิเวธวิท์โธ สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ "กิน์นุ โข มํ อัช์ช อัส์สทัม์มสารถิ การณํ กาเรส์สติ, กิมัส์สาหํ ปฏิกโรมีติ. เอวรูโปปิ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ภัโท์ร อัส์สาชานิโย โหติ. อยํ ภิก์ขเว จตุต์โถ ภัโท์ร

อสฺสาชานิโย สนฺโต สํวิชฺชมาโน โลกสฺมึ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ภทฺรา อสฺสาชานิยา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาโรเม ภทฺรา ปุริสาชานิยา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ภทฺโร ปุริสาชานิโย สุณาติ "อมุกสฺมึ นาม คาเม วา นิคเม วา อิตฺถี วา ปุริโส วา ทุกฺขิโต วา กาลกโต วาติ; โส เตน สํวิชติ สํเวคํ อาปชฺชติ, สํวิคฺโค โยนิโส ปทหติ, ปหิตตฺโต กาเยน เจว ปรมสจฺจํ สจฺฉิกโรติ ปญฺญาย จ อติวิชฺฌ ปสฺสติ: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว ภทฺโร อสฺสาชานิโย ปโตทจฺฉายํ ทิสฺวา สํวิชติ สํเวคํ อาปชฺชติ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ภทฺรํ ปุริสาชานิยํ วทามิ. เอวรูโปปิ ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ภทฺโร ปุริสาชานิโย โหติ. อยํ ภิกฺขเว ปฐโม ภทฺโร ปุริสาชานิโย สนฺโต สํวิชฺชมาโน โลกสฺมึ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ภทฺโร ปุริสาชานิโย น เหว โข สุณาติ "อมุกสฺมึ คาเม วา นิคเม วา อิตฺถี วา ปุริโส วา ทุกฺขิโต วา กาลกโต วาติ, อปิจ โข สาม- ปสฺสติ อิตฺถึ วา ปุริสํ วา ทุกฺขิตํ วา กาลกตํ วา; โส เตน สํวิชติ สํเวคํ อาปชฺชติ, สํวิคฺโค โยนิโส ปทหติ, ปหิตตฺโต กาเยน เจว ปรมสจฺจํ สจฺฉิกโรติ ปญฺญาย จ อติวิชฺฌ ปสฺสติ: เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว ภทฺโร อสฺสาชานิโย โลมเวธวิทฺโธ สํวิชติ สํเวคํ อาปชฺชติ, ตถูปมาหํ

ภิกฺขเว อิมํ ภทฺรํ ปุริสาชานิยํ วทามิ. เอวรูโปปิ ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ภทฺโร ปุริสาชานิโย โหติ. อยํ ภิกฺขเว ทุติโย ภทฺโร ปุริสาชานิโย สนฺโต สํวิชฺชมาโน โลกสฺมึ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ภทฺโร ปุริสาชานิโย น เหว โข สุณาติ "อมุกสฺมึ นาม คาเม วา นิคเม วา อิตฺถี วา ปุริโส วา ทุกฺขิโต วา กาลกโต วาติ, นปิ สามํ ปสฺสติ อิตฺถึ วา ปุริสํ วา ทุกฺขิตํ วา กาลกตํ วา; อปิจ ขฺวสฺส ญาติ วา สาโลหิโต วา ทุกฺขิโต วา โหติ กาลกโต วา; โส เตน สํวิชฺชติ สํเวคํ อาปชฺชติ, สํวิคฺโค โยนิโส ปทหติ, ปหิตตฺโต กาเยน เจว ปรมสจฺจํ สจฺฉิกโรติ ปญฺญาย จ อติวิชฺฌ ปสฺสติ. เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว ภทฺโร อสฺสาชานิโย จมฺมเวธวิทฺโธ สํวิชฺชติ สํเวคํ อาปชฺชติ, ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ภทฺรํ ปุริสาชานิยํ วทามิ. เอวรูโปปิ ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ภทฺโร ปุริสาชานิโย โหติ. อยํ ภิกฺขเว ตติโย ภทฺโร ปุริสาชานิโย สนฺโต สํวิชฺชมาโน โลกสฺมึ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ภทฺโร ปุริสาชานิโย น เหว โข สุณาติ "อมุกสฺมึ นาม คาเม วา นิคเม วา อิตฺถี วา ปุริโส วา ทุกฺขิโต วา กาลกโต วาติ, นปิ สามํ ปสฺสติ อิตฺถึ วา ปุริสํ วา ทุกฺขิตํ วา กาลกตํ วา, นปิสฺส ญาติ วา สาโลหิโต วา ทุกฺขิโต วา โหติ กาลกโต วา; อปิจ โข สามญฺเญว ผุฏฺโฐ โหติ สารีริกาหิ เวทนาหิ ทุกฺขาหิ ติพฺพาหิ

ขราหิ กฏุกาหิ อสาตาหิ อมนาปาหิ ปาณหราหิ; โส เตน สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ, สํวิค์โค โยนิโส ปทหติ, ปหิตัต์โต กาเยน เจว ปรมสัจ์จํ สัจ์ฉิกโรติ ปั์ญ์ญาย จ อติวิช์ฌ ปัส์สติ. เสย์ยถาปิ โส ภิก์ขเว ภัโท์ร อัส์สาชานิโย อัฏ์ฐิเวธวิท์โธ สํวิชติ สํเวคํ อาปัช์ชติ, ตถูปมาหํ ภิก์ขเว อิมํ ภัท์รํ ปุริสาชานิยํ วทามิ. เอวรูโปปิ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ภัโท์ร ปุริสาชานิโย โหติ. อยํ ภิก์ขเว จตุต์โถ ภัโท์ร ปุริสาชานิโย สัน์โต สํวิช์ชมาโน โลกัส์มึ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร ภัท์รา ปุริสาชานิยา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มิน์ติ.

๑๑๔ จตูหิ ภิก์ขเว อังเคหิ สมัน์นาคโต รัญ์โญ นาโค ราชารโห โหติ ราชโภค์โค รัญ์โญ อังคัน์เต๎วว สํขํ คัจ์ฉติ. กตเมหิ จตูหิ; อิธ ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค โสตา จ โหติ; หัน์ตา จ, ขัน์ตา จ, คัน์ตา จ. กถัญ์จ ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค โสตา โหติ. อิธ ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค, ยเมนํ หัต์ถิทัม์มสารถิ การณํ กาเรติ ยทิ วา กตปุพ์พํ ยทิ วา อกตปุพ์พํ, ตํ อัฏ์ฐิกัต์วา มนสิกัต์วา สัพ์พํ เจตโส สมัน์นาหริต์วา โอหิตโสโต สุณาติ. เอวํ โข ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค โสตา โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค หัน์ตา โหติ? อิธ ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค สํคามคโต หัต์ถิม์ปิ หนติ หัต์ถารูหัม์ปิ หนติ อัส์สัม์ปิ หนติ อัส์สารูหัม์ปิ หนติ รถัม์ปิ หนติ รถิกัม์ปิ หนติ ปัต์ติกัม์ปิ หนติ. เอวํ โข

ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค หัน์ตา โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค ขัน์ตา โหติ? อิธ ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค สํคามคโต ขโม โหติ สัต์ติป์ปหารานํ อสิป์ปหารานํ อุสุป์ปหารานํ เภริปณวสํขติณวนิน์นาทสัท์ทานํ: เอวํ โข ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค ขัน์ตา โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค คัน์ตา โหติ? อิธ ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค, ยเมนํ หัต์ถิทัม์มสารถิ ทิสํ เปเสติ ยทิ วา คตปุพ์พํ ยทิ วา อคตปุพ์พํ, ตํ ขิป์ปัญ์เญว คัน์ตา โหติ. เอวํ โข ภิก์ขเว รัญ์โญ นาโค คัน์ตา โหติ. อิเมหิ โข ภิก์ขเว จตูหิ อังเคหิ สมัน์นาคโต รัญ์โญ นาโค ราชารโห โหติ ราชโภค์โค รัญ์โญ อังคัน์เต์วว สํขํ คจ์ฉติ. เอวเมว โข ภิก์ขเว จตูหิ ธัม์เมหิ สมัน์นาคโต ภิก์ขุ อาหุเนย์โย โหติ ปาหุเนย์โย ทัก์ขิเณย์โย อัญ์ชลิกรณีโย อนุต์ตรํ ปุญ์ญัก์เขต์ตํ โลกัส์ส. กตเมหิ จตูหิ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ โสตา จ โหติ, หัน์ตา จ, ขัน์ตา จ, คัน์ตา จ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ภิก์ขุ โสตา โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ ตถาคตัป์ปเวทิเต ธัม์มวินเย เทสิยมาเน อัฏ์ฐิกัต์วา มนสิกัต์วา สัพ์พํ เจตโส สมัน์นาหริต์วา โอหิตโสโต ธัม์มํ สุณาติ: เอวํ โข ภิก์ขเว ภิก์ขุ โสตา โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ภิก์ขุ หัน์ตา โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ อุป์ปัน์นํ กามวิตัก์กํ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พ์ยัน์ตีกโรติ อนภาวํ คเมติ, อุป์ปัน์นํ พ์ยาปาทวิตัก์กํ

นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ, อุปฺปนฺนํ วิหึสาวิตกฺกํ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ, อุปฺปนฺนุปฺปนฺเน ปาปเก อกุสเล ธมฺเม นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ หนฺตา โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ขนฺตา โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ขโม โหติ สีตสฺส อุณฺหสฺส ชิฆจฺฉาย ปิปาสาย ฑํสมกสวาตาตปสิรึสปสมฺผสฺสานํ ทุรุตฺตานํ ทุราคตานํ วจนปถานํ อุปฺปนฺนานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุกฺขานํ ติพฺพานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อธิวาสกชาติโก โหติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ขนฺตา โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ คนฺตา โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ, ยา ทิสา อคตปุพฺพา อิมินา ทีเฆน อทฺธุนา, ยทิทํ สพฺพสงฺขารสมโถ สพฺพุปธิปฏินิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ, ตํ ขิปฺปญฺเญว คนฺตา โหติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ คนฺตา โหติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ.

๑๑๕ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว ฐานานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อตฺถิ ภิกฺขเว ฐานํ อมนาปํ กาตุํ, ตญฺจ กยิรมานํ อนตฺถาย

สํวตฺตติ; อตฺถิ ภิกฺขเว ฐานํ อมนาปํ กาตุํ, ตญฺจ กยิรมานํ อตฺถาย สํวตฺตติ; อตฺถิ ภิกฺขเว ฐานํ มนาปํ กาตุํ, ตญฺจ กยิรมานํ อนตฺถาย สํวตฺตติ; อตฺถิ ภิกฺขเว ฐานํ มนาปํ กาตุํ, ตญฺจ กยิรมานํ อตฺถาย สํวตฺตติ. ตตฺร ภิกฺขเว ยทิทํ ฐานํ อมนาปํ กาตุํ, ตญฺจ กยิรมานํ อนตฺถาย สํวตฺตติ; อิทํ ภิกฺขเว ฐานํ อุภเยเนว น กตฺตพฺพํ มญฺญติ; ยมฺปิทํ ฐานํ อมนาปํ กาตุํ, อิมินาปิ น กตฺตพฺพํ มญฺญติ; ยมฺปิทํ ฐานํ กยิรมานํ อนตฺถาย สํวตฺตติ, อิมินาปิ น กตฺตพฺพํ มญฺญติ. อิทํ ภิกฺขเว ฐานํ อุภเยเนว น กตฺตพฺพํ มญฺญติ. ตตฺร ภิกฺขเว ยทิทํ ฐานํ อมนาปํ กาตุํ, ตญฺจ กยิรมานํ อตฺถาย สํวตฺตติ; อิมสฺมึ ภิกฺขเว ฐาเน พาโล จ ปณฺฑิโต จ เวทิตพฺโพ ปุริสตฺถาเม ปุริสวีริเย ปุริสปรกฺกเม. น ภิกฺขเว พาโล อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ "กิญฺจาปิ โข อิทํ ฐานํ อมนาปํ กาตุํ, อถจรหิทํ ฐานํ กยิรมานํ อตฺถาย สํวตฺตตีติ; โส ตํ ฐานํ น กโรติ, ตสฺส ตํ ฐานํ อกยิรมานํ อนตฺถาย สํวตฺตติ. ปณฺฑิโต จ โข ภิกฺขเว อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ "กิญฺจาปิ โข อิทํ ฐานํ อมนาปํ กาตุํ, อถจรหิทํ ฐานํ กยิรมานํ อตฺถาย สํวตฺตตีติ; โส ตํ ฐานํ กโรติ, ตสฺส ตํ ฐานํ กยิรมานํ อตฺถาย สํวตฺตติ. ตตฺร ภิกฺขเว ยทิทํ ฐานํ มนาปํ กาตุํ, ตญฺจ กยิรมานํ อนตฺถาย

สํวตฺตติ; อิมสฺมึปิ ภิกฺขเว ฐาเน พาโล จ ปณฺฑิโต จ เวทิตพฺโพ ปุริสตฺถาเม ปุริสวิริเย ปุริสปรกฺกเม. น ภิกฺขเว พาโล อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ "กิญฺจาปิ โข อิทํ ฐานํ มนาปํ กาตุํ, อถจรหีทํ ฐานํ กยิรมานํ อนตฺถาย สํวตฺตตีติ; โส ตํ ฐานํ กโรติ, ตสฺส ตํ ฐานํ กยิรมานํ อนตฺถาย สํวตฺตติ. ปณฺฑิโต จ โข ภิกฺขเว อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ "กิญฺจาปิ โข อิทํ ฐานํ มนาปํ กาตุํ, อถจรหีทํ ฐานํ กยิรมานํ อนตฺถาย สํวตฺตตีติ; โส ตํ ฐานํ น กโรติ, ตสฺส ตํ ฐานํ อกยิรมานํ อตฺถาย สํวตฺตติ. ตตฺร ภิกฺขเว ยทิทํ ฐานํ มนาปํ กาตุํ, ตญฺจ กยิรมานํ อตฺถาย สํวตฺตติ; อิทํ ภิกฺขเว ฐานํ อุภเยเนว กตฺตพฺพํ มญฺญติ: ยมฺปิทํ ฐานํ มนาปํ กาตุํ, อิมินาปิ กตฺตพฺพํ มญฺญติ; ยมฺปิทํ ฐานํ กยิรมานํ อตฺถาย สํวตฺตติ, อิมินาปิ กตฺตพฺพํ มญฺญติ. อิทํ ภิกฺขเว ฐานํ อุภเยเนว กตฺตพฺพํ มญฺญติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ฐานานีติ.

๑๑๖ จตูหิ ภิกฺขเว ฐาเนหิ อปฺปมาโท กรณีโย. กตเมหิ จตูหิ? กายทุจฺจริตํ ภิกฺขเว ปชหถ กายสุจริตํ ภาเวถ ตตฺถ จ มา ปมาทตฺถ, วจีทุจฺจริตํ ภิกฺขเว ปชหถ วจีสุจริตํ ภาเวถ ตตฺถ จ มา ปมาทตฺถ, มโนทุจฺจริตํ ภิกฺขเว ปชหถ มโนสุจริตํ ภาเวถ ตตฺถ จ มา ปมาทตฺถ, มิจฺฉาทิฏฺฐึ

ภิกฺขเว ปชหถ สมฺมาทิฏฺฐึ ภาเวถ ตตฺถ จ มา ปมาทตฺถ. ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน กายทุจฺจริตํ ปหีนํ โหติ กายสุจริตํ ภาวิตํ, วจีทุจฺจริตํ ปหีนํ โหติ วจีสุจริตํ ภาวิตํ, มโนทุจฺจริตํ ปหีนํ โหติ มโนสุจริตํ ภาวิตํ, มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหีนา โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาวิตา; โส น ภายติ สมฺปรายิกสฺส มรณสฺสาติ.

๑๑๗ จตูสุ ภิกฺขเว ฐาเนสุ อตฺตรูเปน อปฺปมาโท สติเจตโสอารกฺโข กรณีโย. กตเมสุ จตูสุ? "มา เม รชนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ รชฺชีติ อตฺตรูเปน อปฺปมาโท สติเจตโสอารกฺโข กรณีโย, "มา เม โทสนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ ทุสฺสีติ อตฺตรูเปน อปฺปมาโท สติเจตโสอารกฺโข กรณีโย, "มา เม โมหนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ มุยฺหีติ อตฺตรูเปน อปฺปมาโท สติเจตโสอารกฺโข กรณีโย, "มา เม มทนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ มชฺชีติ อตฺตรูเปน อปฺปมาโท สติเจตโสอารกฺโข กรณีโย. ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน รชนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ น รชฺชติ วีตราคตฺตา, โทสนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ น ทุสฺสติ วีตโทสตฺตา, โมหนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ น มุยฺหติ วีตโมหตฺตา, มทนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ น มชฺชติ วีตมทตฺตา; โส นจฺฉมฺภติ น กมฺปติ น เวธติ น สนฺตาสํ อาปชฺชติ น จ ปน สมณวจนเหตุปิ คจฺฉตีติ.

๑๑๘ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว สทฺธสฺส กุลปุตฺตสฺส ทสฺสนียานิ

สํเวชนียานิ ฐานานิ. กตมานิ จตฺตาริ? "อิธ ตถาคโต ชาโตติ ภิกฺขเว สทฺธสฺส กุลปุตฺตสฺส ทสฺสนียํ สํเวชนียํ ฐานํ, "อิธ ตถาคโต อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธึ อภิสมฺพุทฺโธติ ภิกฺขเว สทฺธสฺส กุลปุตฺตสฺส ทสฺสนียํ สํเวชนียํ ฐานํ, "อิธ ตถาคโต อนุตฺตรํ ธมฺมจกฺกํ ปวตฺเตสีติ ภิกฺขเว สทฺธสฺส กุลปุตฺตสฺส ทสฺสนียํ สํเวชนียํ ฐานํ, "อิธ ตถาคโต อนุปาทิเสสาย นิพฺพานธาตุยา ปรินิพฺพุโตติ ภิกฺขเว สทฺธสฺส กุลปุตฺตสฺส ทสฺสนียํ สํเวชนียํ ฐานํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ สทฺธสฺส กุลปุตฺตสฺส ทสฺสนียานิ สํเวชนียานิ ฐานานีติ.

๑๑๙ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว ภยานิ: กตมานิ จตฺตาริ? ชาติภยํ ชราภยํ พฺยาธิภยํ มรณภยํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ภยานีติ.

๑๒๐ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว ภยานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อคฺคิภยํ อุทกภยํ ราชภยํ โจรภยํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ภยานีติ.

เกสีวคฺโค ทุติโย.

๑๒๑ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว ภยานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อตฺตานุวาทภยํ ปรานุวาทภยํ ทณฺฑภยํ ทุคฺคติภยํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว อตฺตานุวาทภยํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ

"อหญฺเจว โข ปน กาเยน ทุจฺจริตํ จเรยฺยํ วาจาย ทุจฺจริตํ จเรยฺยํ มนสา ทุจฺจริตํ จเรยฺยํ, กิญฺจ มํ อตฺตา สีลโต น อุปวเทยฺยาติ; โส อตฺตานุวาทภยสฺส ภีโต กายทุจฺจริตํ ปหาย กายสุจริตํ ภาเวติ, วจีทุจฺจริตํ ปหาย วจีสุจริตํ ภาเวติ, มโนทุจฺจริตํ ปหาย มโนสุจริตํ ภาเวติ, สุทฺธํ อตฺตานํ ปริหรติ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อตฺตานุวาทภยํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว ปรานุวาทภยํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ "อหญฺเจว โข ปน กาเยน ทุจฺจริตํ จเรยฺยํ วาจาย ทุจฺจริตํ จเรยฺยํ มนสา ทุจฺจริตํ จเรยฺยํ, กิญฺจ มํ ปเร สีลโต น อุปวเทยฺยุนฺติ; โส ปรานุวาทภยสฺส ภีโต กายทุจฺจริตํ ปหาย กายสุจริตํ ภาเวติ, วจีทุจฺจริตํ ปหาย วจีสุจริตํ ภาเวติ, มโนทุจฺจริตํ ปหาย มโนสุจริตํ ภาเวติ, สุทฺธํ อตฺตานํ ปริหรติ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปรานุวาทภยํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว ทณฺฑภยํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปสฺสติ โจรํ อาคุจารึ ราชาโน คเหตฺวา วิวิธา กมฺมกรณา กโรนฺเต กสาหิปิ ตาเฬนฺเต เวตฺเตหิปิ ตาเฬนฺเต อฑฺฒทณฺฑเกหิปิ ตาเฬนฺเต, หตฺถมฺปิ ฉินฺทนฺเต ปาทมฺปิ ฉินฺทนฺเต หตฺถปาทมฺปิ ฉินฺทนฺเต กณฺณมฺปิ ฉินฺทนฺเต นาสมฺปิ ฉินฺทนฺเต กณฺณนาสมฺปิ ฉินฺทนฺเต พิลงฺคถาลิกมฺปิ กโรนฺเต สงฺขมุณฺฑิกมฺปิ กโรนฺเต ราหุมุขมฺปิ กโรนฺเต โชติมาลิกมฺปิ กโรนฺเต หตฺถปชฺโชติกมฺปิ กโรนฺเต เอรกวตฺติกมฺปิ กโรนฺเต

จิรกวาสิกมฺปิ กโรนฺเต เอเณยฺยกมฺปิ กโรนฺเต พลิสมํสิกมฺปิ กโรนฺเต กหาปณกมฺปิ กโรนฺเต ขาราปฏิจฺฉกมฺปิ กโรนฺเต ปลิฆปริวตฺตกมฺปิ กโรนฺเต ปลาลปีฐกมฺปิ กโรนฺเต ตตฺเตนปิ เตเลน โอสิญฺจนฺเต สุนเขหิปิ ขาทาเปนฺเต ชีวนฺตมฺปิ สูเล อุตฺตาเสนฺเต อสินาปิ สีสํ ฉินฺทนฺเต; ตสฺส เอวํ โหติ "ยถารูปานํ โข ปาปกานํ กมฺมานํ เหตุ โจรํ อาคุจารึ ราชาโน คเหตฺวา วิวิธา กมฺมการณา กโรนฺติ กสาหิปิ ตาเฬนฺติ ฯเปฯ อสินาปิ สีสํ ฉินฺทนฺติ, อหญฺเจว โข ปน เอวรูปํ ปาปกมฺมํ กเรยฺยํ, มมฺปิ ราชาโน คเหตฺวา เอวรูปา วิวิธา กมฺมการณา กเรยฺยุํ กสาหิปิ ตาเฬยฺยุํ ฯเปฯ อสินาปิ สีสํ ฉินฺเทยฺยุนฺติ; โส ทณฺฑภยสฺส ภีโต น ปเรสํ ปาภตํ ปลุมฺปนฺโต จรติ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทณฺฑภยํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุคฺคติภยํ ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ "กายทุจฺจริตสฺส โข ปาปโก วิปาโก อภิสมฺปรายํ, วจีทุจฺจริตสฺส ปาปโก วิปาโก อภิสมฺปรายํ, มโนทุจฺจริตสฺส ปาปโก วิปาโก อภิสมฺปรายํ; อหญฺเจว โข ปน กาเยน ทุจฺจริตํ จเรยฺยํ วาจาย ทุจฺจริตํ จเรยฺยํ มนสา ทุจฺจริตํ จเรยฺยํ, กิญฺจ ตํ, เยนาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ; โส ทุคฺคติภยสฺส ภีโต กายทุจฺจริตํ ปหาย กายสุจริตํ ภาเวติ, วจีทุจฺจริตํ

ปหาย วจีสุจริตํ ภาเวติ, มโนทุจฺจริตํ ปหาย มโนสุจริตํ ภาเวติ, สุทฺธํ อตฺตานํ ปริหรติ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุคฺคติภยํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ภยานีติ.

๑๒๒ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว ภยานิ อุทโกโรหนฺตสฺส ปาฏิกงฺขิตพฺพานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อูมิภยํ กุมฺภีลภยํ อาวฏฺฏภยํ สุสุกาภยํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ภยานิ อุทโกโรหนฺตสฺส ปาฏิกงฺขิตพฺพานิ. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาริมานิ ภยานิ อิเธกจฺจสฺส กุลปุตฺตสฺส อิมสฺมึ ธมฺมวินเย สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชโต ปาฏิกงฺขิตพฺพานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อูมิภยํ กุมฺภีลภยํ อาวฏฺฏภยํ สุสุกาภยํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว อูมิภยํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ "โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชรามรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต, อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ; ตเมนํ ตถาปพฺพชิตํ สมานํ สพฺรหฺมจารี โอวทนฺติ อนุสาสนฺติ "เอวนฺเต อภิกฺกมิตพฺพํ, เอวนฺเต ปฏิกฺกมิตพฺพํ, เอวนฺเต อาโลเกตพฺพํ, เอวนฺเต วิโลเกตพฺพํ, เอวนฺเต สมฺมิญฺชิตพฺพํ, เอวนฺเต ปสาเรตพฺพํ, เอวนฺเต สงฺฆาฏิปตฺตจีวรํ ธาเรตพฺพนฺติ; ตสฺส เอวํ โหติ "มยํ โข ปุพฺเพ อคาริยภูตา สมานา อญฺเญ โอวทามปิ อนุสาสามปิ, อิเม ปน อมฺหากํ ปุตฺตมตฺตา มญฺเญ นตฺตมตฺตา มญฺเญ โอวทิตพฺพํ

อนุสาสิตพฺพํ มญฺญนฺติ; โส กุปิโต อนตฺตมโน สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อูมิภยสฺส ภีโต สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺโต. อูมิภยนฺติ โข ภิกฺขเว โกธุปายาสสฺเสตํ อธิวจนํ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อูมิภยํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กุมฺภีลภยํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ "โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชรามรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต, อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ; ตเมนํ ตถาปพฺพชิตํ สมานํ สพฺรหฺมจารี โอวทนฺติ อนุสาสนฺติ "อิทนฺเต ขาทิตพฺพํ, อิทนฺเต น ขาทิตพฺพํ, อิทนฺเต ภุญฺชิตพฺพํ, อิทนฺเต น ภุญฺชิตพฺพํ, อิทนฺเต สายิตพฺพํ, อิทนฺเต น สายิตพฺพํ, อิทนฺเต ปาตพฺพํ, อิทนฺเต น ปาตพฺพํ; กปฺปิยนฺเต ขาทิตพฺพํ, อกปฺปิยนฺเต น ขาทิตพฺพํ, กปฺปิยนฺเต ภุญฺชิตพฺพํ, อกปฺปิยนฺเต น ภุญฺชิตพฺพํ, กปฺปิยนฺเต สายิตพฺพํ, อกปฺปิยนฺเต น สายิตพฺพํ, กปฺปิยนฺเต ปาตพฺพํ, อกปฺปิยนฺเต น ปาตพฺพํ; กาเล เต ขาทิตพฺพํ, วิกาเล เต น ขาทิตพฺพํ, กาเล เต ภุญฺชิตพฺพํ, วิกาเล เต น ภุญฺชิตพฺพํ, กาเล เต สายิตพฺพํ, วิกาเล เต น สายิตพฺพํ, กาเล เต ปาตพฺพํ, วิกาเล เต น ปาตพฺพนฺติ; ตสฺส เอวํ โหติ "มยํ โข ปุพฺเพ อคาริยภูตา

สมานา ยํ อิจ์ฉาม ตํ ขาทาม, ยํ น อิจ์ฉาม น ตํ ขาทาม, ยํ อิจ์ฉาม ตํ ภุญ์ชาม, ยํ น อิจ์ฉาม น ตํ ภุญ์ชาม, ยํ อิจ์ฉาม ตํ สายาม, ยํ น อิจ์ฉาม น ตํ สายาม, ยํ อิจ์ฉาม ตํ ปิวาม, ยํ น อิจ์ฉาม น ตํ ปิวาม; กัป์ปิยัม์ปิ ขาทาม, อกัป์ปิยัม์ปิ ขาทาม, กัป์ปิยัม์ปิ ภุญ์ชาม, อกัป์ปิยัม์ปิ ภุญ์ชาม, กัป์ปิยัม์ปิ สายาม, อกัป์ปิยัม์ปิ สายาม, กัป์ปิยัม์ปิ ปิวาม, อกัป์ปิยัม์ปิ ปิวาม; กาเลปิ ขาทาม, วิกาเลปิ ขาทาม, กาเลปิ ภุญ์ชาม, วิกาเลปิ ภุญ์ชาม, กาเลปิ สายาม, วิกาเลปิ สายาม, กาเลปิ ปิวาม, วิกาเลปิ ปิวาม: ยัม์ปิ โน สัท์ธา คหปติกา ทิวา วิกาเล ปณีตํ ขาทนียํ วา โภชนียํ วา เทน์ติ, ตัต์รปิเม มุขาวรณํ มัญ์เญ กโรน์ตีติ; โส กุปิโต อนัต์ตมโน สิก์ขํ ปัจ์จัก์ขาย หีนายาวัต์ตติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ภิก์ขุ กุม์ภีลภยัส์ส ภีโต สิก์ขํ ปัจ์จัก์ขาย หีนายาวัต์โต. กุม์ภีลภยัน์ติ โข ภิก์ขเว โอทริกัต์ตัส์เสตํ อธิวจนํ. อิทํ วุจ์จติ ภิก์ขเว กุม์ภีลภยํ. กตมัญ์จ ภิก์ขเว อาวฏ์ฏภยํ? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ กุลปุต์โต สัท์ธา อคารัส์มา อนคาริยํ ปัพ์พชิโต โหติ "โอติณ์โณม์หิ ชาติยา ชรามรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุก์เขหิ โทมนัส์เสหิ อุปายาเสหิ ทุก์โขติณ์โณ ทุก์ขปเรโต, อัป์เปวนาม อิมัส์ส เกวลัส์ส ทุก์ขัก์ขัน์ธัส์ส อัน์ตกิริยา ปัญ์ญาเยถาติ; โส เอวํ ปัพ์พชิโต สมาโน ปุพ์พัณ์หสมยํ นิวาเสต์วา ปัต์ตจีวรมาทาย

คามํ วา นิคมํ วา บิณ๎ฑาย ปวิสติ อรัก๎ขิเตเนว กาเยน อรัก๎ขิตาย วาจาย อรัก๎ขิเตน จิต๎เตน อนุปัฏ๎ฐิตาย สติยา อสํวุเตหิ อินท๎ริเยหิ, โส ตัต๎ถ ปัส๎สติ คหปตึ วา คหปติปุต๎ตํ วา ปัญ๎จหิ กามคุเณหิ สมัป๎ปิตํ สมังคิภูตํ ปริจารยมานํ, ตัส๎ส เอวํ โหติ "มยํ โข ปุพ๎เพ อคาริยภูตา สมานา ปัญ๎จหิ กามคุเณหิ สมัป๎ปิตา สมังคิภูตา ปริจารยิม๎หา; สํวิช๎ชัน๎เต โข ปน เม กุเล โภคา, สัก๎กา โภเค จ ภุญ๎ชิตุํ ปุญ๎ญานิ จ กาตุํ; ยัน๎นูนาหํ สิก๎ขํ ปัจ๎จัก๎ขาย หีนายาวัต๎ติต๎วา โภเค จ ภุญ๎เชย๎ยํ ปุญ๎ญานิ จ กเรย๎ยัน๎ติ; โส สิก๎ขํ ปัจ๎จัก๎ขาย หีนายาวัต๎ตติ. อยํ วุจ๎จติ ภิก๎ขเว ภิก๎ขุ อาวัฏ๎ฏภยัส๎ส ภีโต สิก๎ขํ ปัจ๎จัก๎ขาย หีนายาวัต๎โต. อาวัฏ๎ฏัน๎ติ โข ภิก๎ขเว ปัญ๎จัน๎นํ กามคุณานํ อธิวจนํ. อิทํ วุจ๎จติ ภิก๎ขเว อาวัฏ๎ฏภยํ. กตมัญ๎จ ภิก๎ขเว สุสุกาภยํ? อิธ ภิก๎ขเว เอกัจ๎โจ กุลปุต๎โต สัท๎ธา อคารัส๎มา อนคาริยํ ปัพ๎พชิโต โหติ "โอติณ๎โณม๎หิ ชาติยา ชรามรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุก๎เขหิ โทมนัส๎เสหิ อุปายาเสหิ ทุก๎โข-ติณ๎โณ ทุก๎ขปเรโต, อัป๎เปวนาม อิมัส๎ส เกวลัส๎ส ทุก๎ขัก๎ขันธัส๎ส อัน๎ตกิริยา ปัญ๎ญาเยถาติ; โส เอวํ ปัพ๎พชิโต สมาโน ปุพ๎พัณ๎หสมยํ นิวาเสต๎วา ปัต๎ตจีวรมาทาย คามํ วา นิคมํ วา บิณ๎ฑาย ปวิสติ อรัก๎ขิเตเนว กาเยน อรัก๎ขิตาย วาจาย อรัก๎ขิเตน จิต๎เตน อนุปัฏ๎ฐิตาย สติยา อสํวุเตหิ อินท๎ริเยหิ, โส ตัต๎ถ

ปัส์สติ มาตุคามํ ทุน์นิวัต์ถํ วา ทุป์ปารุตํ วา, ตัส์ส มาตุคามํ ทิส์วา ทุน์นิวัต์ถํ วา ทุป์ปารุตํ วา ราโค จิต์ตํ อนุท์ธํเสติ, โส ราคานุท์ธํเสน จิต์เตน สิก์ขํ ปัจ์จัก์ขาย หีนายาวัต์ตติ. อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ภิก์ขุ สุสุกาภยัส์ส ภีโต สิก์ขํ ปัจ์จัก์ขาย หีนายาวัต์โต. สุสุการภยัน์ติ โข ภิก์ขเว มาตุคามัส์เสตํ อธิวจนํ. อิทํ วุจ์จติ ภิก์ขเว สุสุกาภยํ. อิมานิ โข ภิก์ขเว จัต์ตาริ ภยานิ อิเธกัจ์จัส์ส กุลปุต์ตัส์ส อิมัส์มึ ธัม์มวินเย สัท์ธา อคารัส์มา อนคาริยํ ปัพ์พชิโต ปาฏิกังขิตัพ์พานิ.

๑๒๓ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มึ. กตเม จัต์ตาโร? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล วิวิจ์เจว กาเมหิ วิวิจ์จ อกุสเลหิ ธัม์เมหิ สวิตัก์กํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสัม์ปัช์ช วิหรติ, โส ตทัส์สาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิต์ตึ อาปัช์ชติ, ตัต์ถ ฐิโต ตทธิมุต์โต ตัพ์พหุลวิหารี อปริหีโน กาลํ กุรุมาโน พ์รห์มกายิกานํ เทวานํ สหัพ์ยตํ อุปปัช์ชติ; พ์รห์มกายิกานํ ภิก์ขเว เทวานํ กัป์โป อายุป์ปมาณํ, ตัต์ถ ปุถุช์ชโน ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป์ปมาณํ, ตํ สัพ์พํ เขเปต์วา นิรย์ปิ คัจ์ฉติ ติรัจ์ฉานโยนิม์ปิ คัจ์ฉติ ปิต์ติวิสย์ปิ คัจ์ฉติ. ภควโต ปน สาวโก ตัต์ถ ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป์ปมาณํ, ตํ สัพ์พํ เขเปต์วา ตัส์มึเยว ภเว ปรินิพ์พายติ. อยํ โข ภิก์ขเว

วิเสโส อยํ อธิป์ปายโส อิทํ นานากรณํ สุตวโต อริยสาวกัส์ส อัส์สุตวตา ปุถุช์ชเนน, ยทิทํ คติยา อุปปัต์ติยา สติ. ปุน จปรํ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ปุค์คโล วิตัก์กวิจารานํ วูปสมา อัช์ฌัต์ตํ สัม์ปสาทนํ เจตโสเอโกทิภาวํ อวิตัก์กํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสัม์ปัช์ช วิหรติ, โส ตทัส์สาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิต์ตึ อาปัช์ชติ, ตัต์ถ ฐิโต ตทธิมุต์โต ตัพ์พหุลวิหารี อปริหีโน กาลํ กุรุมาโน อาภัส์สรานํ เทวานํ สหัพ์ยตํ อุปปัช์ชติ; อาภัส์สรานํ ภิก์ขเว เทวานํ เท์ว กัป์ปา อายุป์ปมาณํ, ตัต์ถ ปุถุช์ชโน ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป์ปมาณํ, ตํ สัพ์พํ เขเปต์วา นิรยํปิ คัจ์ฉติ ติรัจ์ฉานโยนิํปิ คัจ์ฉติ ปิต์ติวิสยํปิ คัจ์ฉติ. ภควโต ปน สาวโก ตัต์ถ ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป์ปมาณํ, ตํ สัพ์พํ เขเปต์วา ตัส์มึเยว ภเว ปรินิพ์พายติ. อยํ โข ภิก์ขเว วิเสโส อยํ อธิป์ปายโส อิทํ นานากรณํ สุตวโต อริยสาวกัส์ส อัส์สุตวตา ปุถุช์ชเนน, ยทิทํ คติยา อุปปัต์ติยา สติ. ปุน จปรํ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ปุค์คโล ปีติยา จ วิราคา อุเปก์ขโก จ วิหรติ สโต จ สัม์ปชาโน สุขัญ์จ กาเยน ปฏิสํเวเทติ, ยัน์ตํ อริยา อาจิก์ขัน์ติ "อุเปก์ขโก สติมา สุขวิหารีติ, ตติยํ ฌานํ อุปสัม์ปัช์ช วิหรติ, โส ตทัส์สาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิต์ตึ อาปัช์ชติ, ตัต์ถ ฐิโต ตทธิมุต์โต

ตัพ์พหุลวิหารี อปริหีโน กาลํ กุรุมาโน สุภกิณ์หานํ เทวานํ สหัพ์ยตํ อุปปัช์ชติ; สุภกิณ์หานํ ภิก์ขเว เทวานํ จัต์ตาโร กัป์ปา อายุป์ปมาณํ, ตัต์ถ ปุถุช์ชโน ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป์ปมาณํ, ตํ สัพ์พํ เขเปต์วา นิรยัม์ปิ คัจ์ฉติ ติรัจ์ฉานโยนิม์ปิ คัจ์ฉติ ปิต์ติวิสยัม์ปิ คัจ์ฉติ. ภควโต ปน สาวโก ตัต์ถ ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป์ปมาณํ, ตํ สัพ์พํ เขเปต์วา ตัส์มิํเยว ภเว ปรินิพ์พายติ. อยํ โข ภิก์ขเว วิเสโส อยํ อธิป์ปายโส อิทํ นานากรณํ สุตวโต อริยสาวกัส์ส อัส์สุตวตา ปุถุช์ชเนน, ยทิทํ คติยา อุปปัต์ติยา สติ. ปุน จปรํ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ปุค์คโล สุขัส์ส จ ปหานา ทุก์ขัส์ส จ ปหานา ปุพ์เพว โสมนัส์ส-โทมนัส์สานํ อัต์ถังคมา อทุก์ขมสุขํ อุเปก์ขาสติปาริสุท์ธิํ จตุต์ถํ ฌานํ อุปสัม์ปัช์ช วิหรติ, โส ตทัส์สาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิต์ติํ อาปัช์ชติ, ตัต์ถ ฐิโต ตทธิมุต์โต ตัพ์พหุลวิหารี อปริหีโน กาลํ กุรุมาโน เวหัป์ผลานํ เทวานํ สหัพ์ยตํ อุปปัช์ชติ; เวหัป์ผลานํ ภิก์ขเว เทวานํ ปัญ์จ กัป์ปสตานิ อายุป์ปมาณํ, ตัต์ถ ปุถุช์ชโน ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป์ปมาณํ, ตํ สัพ์พํ เขเปต์วา นิรยัม์ปิ คัจ์ฉติ ติรัจ์ฉานโยนิม์ปิ คัจ์ฉติ ปิต์ติวิสยัม์ปิ คัจ์ฉติ. ภควโต ปน สาวโก ตัต์ถ ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป์ปมาณํ,

ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา ตสฺมึเยว ภเว ปรินิพฺพายติ. อยํ โข ภิกฺขเว วิเสโส อยํ อธิปฺปายโส อิทํ นานากรณํ สุตวโต อริยสาวกสฺส อสฺสุตวตา ปุถุชฺชเนน, ยทิทํ คติยา อุปปตฺติยา สติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๒๔ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, โส ยเทว ตตฺถ โหติ รูปคตํ เวทนาคตํ สญฺญาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ, เต ธมฺเม อนิจฺจโต ทุกฺขโต โรคโต คณฺฑโต สลฺลโต อฆโต อาพาธโต ปรโต ปโลกโต สุญฺญโต อนตฺตโต สมนุปสฺสติ, โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุทฺธาวาสานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชติ. อยํ โข ภิกฺขเว อุปปตฺติ อสาธารณา ปุถุชฺชเนหิ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ปุคฺคโล วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯ เป ฯ ตติยํ ฌานํ ฯ เป ฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, โส ยเทว ตตฺถ โหติ รูปคตํ เวทนาคตํ สญฺญาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ, เต ธมฺเม อนิจฺจโต ทุกฺขโต โรคโต คณฺฑโต สลฺลโต อฆโต อาพาธโต ปรโต ปโลกโต สุญฺญโต อนตฺตโต สมนุปสฺสติ, โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุทฺธาวาสานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชติ. อยํ โข ภิกฺขเว อุปปตฺติ อสาธารณา

ปุถุชฺชเนหิ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๒๕ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ, ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ, เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ; โส ตทสฺสาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิตฺตึ อาปชฺชติ, ตตฺถ ฐิโต ตทธิมุตฺโต ตพฺพหุลวิหารี อปริหีโน กาลํ กุรุมาโน พฺรหฺมกายิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชติ; พฺรหฺมกายิกานํ ภิกฺขเว เทวานํ กปฺโป อายุปฺปมาณํ, ตตฺถ ปุถุชฺชโน ยาวตายุกํ ฐตฺวา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุปฺปมาณํ, ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา นิรยมฺปิ คจฺฉติ ติรจฺฉานโยนิมฺปิ คจฺฉติ ปิตฺติวิสยมฺปิ คจฺฉติ. ภควโต ปน สาวโก ตตฺถ ยาวตายุกํ ฐตฺวา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุปฺปมาณํ, ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา ตสฺมึเยว ภเว ปรินิพฺพายติ. อยํ โข ภิกฺขเว วิเสโส อยํ อธิปฺปายโส อิทํ นานากรณํ สุตวโต อริยสาวกสฺส อสฺสุตวตา ปุถุชฺชเนน, ยทิทํ คติยา อุปปตฺติยา สติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ปุคฺคโล กรุณาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ, ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ

อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ, กรุณาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ; โส ตทสฺสาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิตฺตึ อาปชฺชติ, ตตฺถ ฐิโต ตทธิมุตฺโต ตพฺพหุลวิหารี อปริหีโน กาลํ กุรุมาโน อาภสฺสรานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชติ, อาภสฺสรานํ ภิกฺขเว เทวานํ เทฺว กปฺปา อายุปฺปมาณํ, ตตฺถ ปุถุชฺชโน ยาวตายุกํ ฐตฺวา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุปฺปมาณํ ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา นิรยมฺปิ คจฺฉติ ติรจฺฉานโยนิมฺปิ คจฺฉติ ปิตฺติวิสยมฺปิ คจฺฉติ. ภควโต ปน สาวโก ตตฺถ ยาวตายุกํ ฐตฺวา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุปฺปมาณํ, ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา ตสฺมึเยว ภเว ปรินิพฺพายติ. อยํ โข ภิกฺขเว วิเสโส อยํ อธิปฺปายโส อิทํ นานาการณํ สุตวโต อริยสาวกสฺส อสฺสุตวตา ปุถุชฺชเนน, ยทิทํ คติยา อุปปตฺติยา สติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ปุคฺคโล มุทิตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ, ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ, มุทิตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ; โส ตทสฺสาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิตฺตึ อาปชฺชติ, ตตฺถ ฐิโต ตทธิมุตฺโต ตพฺพหุลวิหารี อปริหีโน กาลํ กุรุมาโน

สุภกิณ์หานํ เทวานํ สหัพ์ยตํ อุปปัช์ชติ; สุภกิณ์หานํ ภิก์ขเว เทวานํ จัต์ตาโร กัป๎ปา อายุป๎ปมาณํ, ตัต์ถ ปุถุช์ชโน ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป๎ปมาณํ, ตํ สัพ์พํ เขเปต์วา นิรยํปิ คัจ์ฉติ ติรัจ์ฉานโยนิํปิ คัจ์ฉติ ปิต์ติวิสยํปิ คัจ์ฉติ. ภควโต ปน สาวโก ตัต์ถ ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป๎ปมาณํ, ตํ สัพ์พํ เขเปต์วา ตัส์มิํเยว ภเว ปรินิพ์พายติ. อยํ โข ภิก์ขเว วิเสโส อยํ อธิป๎ปายโส อิทํ นานากรณํ สุตวโต อริยสาวกัส์ส อัส์สุตวตา ปุถุช์ชเนน, ยทิทํ คติยา อุปปัต์ติยา สติ. ปุน จปรํ ภิก์ขเว อิเธกัจ์โจ ปุค์คโล อุเปก์ขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริต์วา วิหรติ, ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุต์ถํ อิติ อุท์ธมโธ ติริยํ สัพ์พธิ สัพ์พัต์ตตาย สัพ์พาวัน์ตํ โลกํ อุเปก์ขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหัค์คเตน อัป๎ปมาเณน อเวเรน อพ์ยาปัช์เฌน ผริต์วา วิหรติ; โส ตทัส์สาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิต์ตึ อาปัช์ชติ, ตัต์ถ ฐิโต ตทธิมุต์โต ตัพ์พหุลวิหารี อปริหีโน กาลํ กุรุมาโน เวหัป๎ผลานํ เทวานํ สหัพ์ยตํ อุปปัช์ชติ; เวหัป๎ผลานํ ภิก์ขเว เทวานํ ปัญ์จ กัป๎ปสตานิ อายุป๎ปมาณํ, ตัต์ถ ปุถุช์ชโน ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป๎ปมาณํ ตํ สัพ์พํ เขเปต์วา นิรยํปิ คัจ์ฉติ ติรัจ์ฉานโยนิํปิ คัจ์ฉติ ปิต์ติวิสยํปิ คัจ์ฉติ. ภควโต ปน สาวโก ตัต์ถ ยาวตายุกํ ฐัต์วา, ยาวตกํ เตสํ เทวานํ อายุป๎ปมาณํ, ตํ สัพ์พํ เขเปต์วา ตัส์มิํเยว

ภเว ปรินิพฺพายติ. อยํ โข ภิกฺขเว วิเสโส อยํ อธิปฺปายโส อิทํ นานากรณํ สุตวโต อริยสาวกสฺส อสฺสุตวตา ปุถุชฺชเนน, ยทิทํ คติยา อุปปตฺติยา สติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๒๖ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ, ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถึ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ, เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ; โส ยทเทว ตตฺถ โหติ รูปคตํ เวทนาคตํ สญฺญาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ, เต ธมฺเม อนิจฺจโต ทุกฺขโต โรคโต คณฺฑโต สลฺลโต อฆโต อาพาธโต ปรโต ปโลกโต สุญฺญโต อนตฺตโต สมนุปสฺสติ; โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุทฺธาวาสานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชติ. อยํ โข ภิกฺขเว อุปปตฺติ อสาธารณา ปุถุชฺชเนหิ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ปุคฺคโล กรุณาสหคเตน เจตสา... มุทิตาสหคเตน เจตสา..., อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ, ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถึ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ, อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา

วิหรติ; โส ยเทว ตัต์ถ โหติ รูปคตํ เวทนาคตํ สัญ์ญาคตํ สังขารคตํ วิญ์ญาณคตํ, เต ธัม์เม อนิจ์จโต ทุก์ขโต โรคโต คัณ์ฑโต สัล์ลโต อฆโต อาพาธโต ปรโต ปโลกโต สุญ์ญโต อนัต์ตโต สมนุปัส์สติ; โส กายัส์ส เภทา ปรัม์มรณา สุท์ธาวาสานํ เทวานํ สหัพ์ยตํ อุปปัช์ชติ. อยํ โข ภิก์ขเว อุปปัต์ติ อสาธารณา ปุถุช์ชเนหิ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มิน์ติ.

๑๒๗ ตถาคตัส์ส ภิก์ขเว อรหโต สัม์มาสัม์พุท์ธัส์ส ปาตุภาวา จัต์ตาโร อัจ์ฉริยา อัพ์ภุตธัม์มา ปาตุภวัน์ติ. กตเม จัต์ตาโร? ยทา ภิก์ขเว โพธิสัต์โต ตุสิตา กายา จวิต์วา สโต สัม์ปชาโน มาตุ กุจ์ฉึ โอก์กมติ, อถ สเทวเก โลเก สมารเก สพ์รห์มเก สัส์สมณพ์ราห์มณิยา ปชาย สเทวมนุส์สาย อัป์ปมาโณ อุฬาโร โอภาโส ปาตุภวติ อติก์กัม์เมว เทวานํ เทวานุภาวํ, ยาปิ ตา โลกัน์ตริกา อฆา อสํวุตา อัน์ธการา อัน์ธการติมิสา. ยัต์ถปิเม จัน์ทิมสุริยานํ เอวํมหิท์ธิกานํ เอวํมหานุภาวานํ อาภา นานุโภน์ติ, ตัต์ถปิ อัป์ปมาโณ อุฬาโร โอภาโส ปาตุภวติ อติก์กัม์เมว เทวานํ เทวานุภาวํ, เยปิ ตัต์ถ สัต์ตา อุปปัน์นา, เตปิ เตโนภาเสน อัญ์ญมัญ์ญํ สัญ์ชานัน์ติ " อัญ์เญปิ กิร โภ สัน์ติ สัต์ตา อิธูปปัน์นาติ.

ตถาคตัส์ส ภิก์ขเว อรหโต สัม์มาสัม์พุท์ธัส์ส ปาตุภาวา

อยํ ปฐโม อัจฉริโย อัพภุตธัมโม ปาตุภวติ. ปุน จปรํ ภิกขเว ยทา โพธิสัตโต สโต สัมปชาโน มาตุ กุจฉิสมา นิกขมติ, ฯ เป ฯ ตถาคตัสส ภิกขเว อรหโต สัมมาสัมพุทธัสส ปาตุภาวา อยํ ทุติโย อัจฉริโย อัพภุตธัมโม ปาตุภวติ. ปุน จปรํ ภิกขเว ยทา ตถาคโต อนุตตรํ สัมมาสัมโพธึ อภิสัมพุชฌติ, ฯ เป ฯ ตถาคตัสส ภิกขเว อรหโต สัมมาสัมพุทธัสส ปาตุภาวา อยํ ตติโย อัจฉริโย อัพภุตธัมโม ปาตุภวติ. ปุน จปรํ ภิกขเว ยทา ตถาคโต อนุตตรํ ธัมมจักกํ ปวัตเตติ, อถ สเทวเก โลเก สมารเก สพรหมเก สัสสมณพราหมณิยา ปชาย สเทวมนุสสาย อัปปมาโณ อุฬาโร โอภาโส ปาตุภวติ อติกกัมเมว เทวานํ เทวานุภาวํ, ยาปิ ตา โลกันตริกา อฆา อสํวุตา อันธการา อันธการติมิสา, ยัตถปิเม จันทิมสุริยานํ เอวํมหิทธิกานํ เอวํมหานุภาวานํ อาภา นานุโภนติ, ตัตถปิ อัปปมาโณ อุฬาโร โอภาโส ปาตุภวติ อติกกัมเมว เทวานํ เทวานุภาวํ, เยปิ ตัตถ สัตตา อุปปันนา, เตปิ เตโนภาเสน อัญญมัญญํ สัญชานันติ "อัญเญปิ กิร โภ สันติ สัตตา อิธุปปันนาติ": ตถาคตัสส ภิกขเว อรหโต สัมมาสัมพุทธัสส ปาตุภาวา อยํ จตุตโถ อัจฉริโย อัพภุตธัมโม ปาตุภวติ. ตถาคตัสส ภิกขเว อรหโต สัมมาสัมพุทธัสส ปาตุภาวา อิเม จัตตาโร อัจฉริยา อัพภุตธัมมา ปาตุภวันตีติ.

๑๒๘ ตถาคตัสส ภิกขเว อรหโต สัมมาสัมพุทธัสส ปาตุภาวา

จตฺตาโร อจฺฉริยา อพฺภุตธมฺมา ปาตุภวนฺติ. กตเม จตฺตาโร? อาลยารามา ภิกฺขเว ปชา อาลยรตา อาลยสมฺมุทิตา, สา ตถาคเตน อนาลเย ธมฺเม เทสิยมาเน สุสฺสุสติ โสตํ โอทหติ อญฺญาจิตฺตํ อุปฏฺฐเปติ. ตถาคตสฺส ภิกฺขเว อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาตุภาวา อยํ ปฐโม อจฺฉริโย อพฺภุตธมฺโม ปาตุภวติ. มานารามา ภิกฺขเว ปชา มานรตา มานสมฺมุทิตา, สา ตถาคเตน มานวินเย ธมฺเม เทสิยมาเน สุสฺสุสติ โสตํ โอทหติ อญฺญาจิตฺตํ อุปฏฺฐเปติ. ตถาคตสฺส ภิกฺขเว อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาตุภาวา อยํ ทุติโย อจฺฉริโย อพฺภุตธมฺโม ปาตุภวติ. อนุปสมารามา ภิกฺขเว ปชา อนุปสมรตา อนุปสมสมฺมุทิตา, สา ตถาคเตน โอปสมิเก ธมฺเม เทสิยมาเน สุสฺสุสติ โสตํ โอทหติ อญฺญาจิตฺตํ อุปฏฺฐเปติ. ตถาคตสฺส ภิกฺขเว อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาตุภาวา อยํ ตติโย อจฺฉริโย อพฺภุตธมฺโม ปาตุภวติ. อวิชฺชาคตา ภิกฺขเว ปชา อณฺฑภูตา ปริโยนทฺธา, สา ตถาคเตน อวิชฺชาวินเย ธมฺเม เทสิยมาเน สุสฺสุสติ โสตํ โอทหติ อญฺญาจิตฺตํ อุปฏฺฐเปติ. ตถาคตสฺส ภิกฺขเว อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาตุภาวา อยํ จตุตฺโถ อจฺฉริโย อพฺภุตธมฺโม ปาตุภวติ. ตถาคตสฺส ภิกฺขเว อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาตุภาวา อิเม จตฺตาโร อจฺฉริยา อพฺภุตธมฺมา ปาตุภวนฺตีติ.

๑๒๙ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อจฺฉริยา อพฺภุตธมฺมา อานนฺเท.

กตเม จัต์ตาโร? สเจ ภิก์ขเว ภิก์ขุปริสา อานัน์ทํ ทัส์สนาย อุปสังกมติ, ทัส์สเนนปิ สา อัต์ตมนา โหติ; ตัต์ถ เจ อานัน์โท ธัม์มํ ภาสติ, ภาสิเตนปิ สา อัต์ตมนา โหติ, อติต์ตาว ภิก์ขเว ภิก์ขุปริสา โหติ, อถ อานัน์โท ตุณ์หี ภวติ. สเจ ภิก์ขุนีปริสา อานัน์ทํ ทัส์สนาย อุปสังกมติ, ทัส์สเนนปิ สา อัต์ตมนา โหติ; ตัต์ถ เจ อานัน์โท ธัม์มํ ภาสติ, ภาสิเตนปิ สา อัต์ตมนา โหติ, อติต์ตาว ภิก์ขเว ภิก์ขุนีปริสา โหติ, อถ อานัน์โท ตุณ์หี ภวติ. สเจ ภิก์ขเว อุปาสกปริสา อานัน์ทํ ทัส์สนาย อุปสังกมติ, ทัส์สเนนปิ สา อัต์ตมนา โหติ; ตัต์ถ เจ อานัน์โท ธัม์มํ ภาสติ, ภาสิเตนปิ สา อัต์ตมนา โหติ, อติต์ตาว ภิก์ขเว อุปาสกปริสา โหติ, อถ อานัน์โท ตุณ์หี ภวติ. สเจ ภิก์ขเว อุปาสิกาปริสา อานัน์ทํ ทัส์สนาย อุปสังกมติ, ทัส์สเนนปิ สา อัต์ตมนา โหติ; ตัต์ถ เจ อานัน์โท ธัม์มํ ภาสติ, ภาสิเตนปิ สา อัต์ตมนา โหติ, อติต์ตาว ภิก์ขเว อุปาสิกาปริสา โหติ, อถ อานัน์โท ตุณ์หี ภวติ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร อัจ์ฉริยา อัพ์ภุตธัม์มา อานัน์เท.

๑๓๐ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว อัจ์ฉริยา อัพ์ภุตธัม์มา รัญ์เญ จัก์กวัต์ติม์หิ. กตเม จัต์ตาโร? สเจ ภิก์ขเว ขัต์ติยปริสา ราชานํ จัก์กวัต์ติํ ทัส์สนาย อุปสังกมติ, ทัส์สเนนปิ สา อัต์ตมนา โหติ; ตัต์ถ เจ ราชา จัก์กวัต์ตี ภาสติ, ภาสิเตนปิ

สา อัต์ตมนา โหติ, อติต์ตาว ภิก์ขเว ขัต์ติยปริสา โหติ, อถ ราชา จัก์กวัต์ตี ตุณ์หี ภวติ. สเจ ภิก์ขเว พ์ราห์มณปริสา ราชานํ จัก์กวัต์ตึ ทัส์สนาย อุปสังกมติ, ทัส์สเนนปิ สา อัต์ตมนา โหติ; ตัต์ถ เจ ราชา จัก์กวัต์ตี ภาสติ, ภาสิเตนปิ สา อัต์ตมนา โหติ, อติต์ตาว ภิก์ขเว พ์ราห์มณปริสา โหติ, อถ ราชา จัก์กวัต์ตี ตุณ์หี ภวติ. สเจ ภิก์ขเว คหปติปริสา ราชานํ จัก์กวัต์ตึ ทัส์สนาย อุปสังกมติ, ทัส์สเนนปิ สา อัต์ตมนา โหติ, ตัต์ถ เจ ราชา จัก์กวัต์ตี ภาสติ, ภาสิเตนปิ สา อัต์ตมนา โหติ, อติต์ตาว ภิก์ขเว คหปติปริสา โหติ, อถ ราชา จัก์กวัต์ตี ตุณ์หี ภวติ. สเจ ภิก์ขเว สมณปริสา ราชานํ จัก์กวัต์ตึ ทัส์สนาย อุปสังกมติ, ทัส์สเนนปิ สา อัต์ตมนา โหติ; ตัต์ถ เจ ราชา จัก์กวัต์ตี ภาสติ, ภาสิเตนปิ สา อัต์ตมนา โหติ, อติต์ตาว ภิก์ขเว สมณปริสา โหติ, อถ ราชา จัก์กวัต์ตี ตุณ์หี ภวติ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร อัจ์ฉริยา อัพ์ภุตธัม์มา รัญ์เญ จัก์กวัต์ติม์หิ. เอวเมว โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร อัจ์ฉริยา อัพ์ภุตธัม์มา อานัน์เท. กตเม จัต์ตาโร? สเจ ภิก์ขุปริสา อานัน์ทํ ทัส์สนาย อุปสังกมติ, ทัส์สเนนปิ สา อัต์ตมนา โหติ; ตัต์ถ เจ อานัน์โท ธัม์มํ ภาสติ, ภาสิเตนปิ สา อัต์ตมนา โหติ, อติต์ตาว ภิก์ขเว ภิก์ขุปริสา โหติ, อถ อานัน์โท ตุณ์หี ภวติ. สเจ ภิก์ขเว ภิก์ขุนีปริสา ... สเจ ภิก์ขเว อุปาสกปริสา ... สเจ ภิก์ขเว

อุปาสิกาปริสา อานันทํ ทัส์สนาย อุปสังกมติ, ทัส์สเนนปิ สา อัต์ตมนา โหติ; ตัต์ถ เจ อานันโท ธัม์มํ ภาสติ, ภาสิเตนปิ สา อัต์ตมนา โหติ, อติต์ตาว ภิก์ขเว อุปาสิกาปริสา โหติ, อถ อานันโท ตุณ์หี ภวติ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร อัจ์ฉริยา อัพ์ภุตธัม์มา อานันเทติ.

ภยวัค์โค ตติโย.

๑๓๑ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มึ. กตเม จัต์ตาโร? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์จัส์ส ปุค์คลัส์ส โอรัม์ภาคิยานิ สัญ์โญชนานิ อัป์ปหีนานิ โหน์ติ, อุป์ปัต์ติปฏิลาภิกานิ สัญ์โญชนานิ อัป์ปหีนานิ โหน์ติ, ภวปฏิลาภิกานิ สัญ์โญชนานิ อัป์ปหีนานิ โหน์ติ. อิธ ปน ภิก์ขเว เอกัจ์จัส์ส ปุค์คลัส์ส โอรัม์ภาคิยานิ สัญ์โญชนานิ ปหีนานิ โหน์ติ, อุป์ปัต์ติปฏิลาภิกานิ สัญ์โญชนานิ อัป์ปหีนานิ โหน์ติ, ภวปฏิลาภิกานิ สัญ์โญชนานิ อัป์ปหีนานิ โหน์ติ. อิธ ปน ภิก์ขเว เอกัจ์จัส์ส ปุค์คลัส์ส โอรัม์ภาคิยานิ สัญ์โญชนานิ ปหีนานิ โหน์ติ, อุป์ปัต์ติปฏิลาภิกานิ สัญ์โญชนานิ ปหีนานิ โหน์ติ; ภวปฏิลาภิกานิ สัญ์โญชนานิ อัป์ปหีนานิ โหน์ติ. อิธ ปน ภิก์ขเว เอกัจ์จัส์ส ปุค์คลัส์ส โอรัม์ภาคิยานิ สัญ์โญชนานิ ปหีนานิ โหน์ติ, อุป์ปัต์ติปฏิลาภิกานิ สัญ์โญชนานิ ปหีนานิ โหน์ติ, ภวปฏิลาภิกานิ สัญ์โญชนานิ ปหีนานิ โหน์ติ. กตมัส์ส ภิก์ขเว ปุค์คลัส์ส โอรัม์ภาคิยานิ

สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ, อุปฺปตฺติปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ, ภวปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ? สกทาคามิสฺส. อิมสฺส โข ภิกฺขเว ปุคฺคลสฺส โอรมฺภาคิยานิ สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ, อุปฺปตฺติปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ, ภวปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ. กตมสฺส ภิกฺขเว ปุคฺคลสฺส โอรมฺภาคิยานิ สํโยชนานิ ปหีนานิ, อุปฺปตฺติปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ, ภวปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ? อุทฺธํโสตสฺส อกนิฏฺฐคามิโน. อิมสฺส โข ภิกฺขเว ปุคฺคลสฺส โอรมฺภาคิยานิ สํโยชนานิ ปหีนานิ, อุปฺปตฺติปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ, ภวปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ. กตมสฺส ภิกฺขเว ปุคฺคลสฺส โอรมฺภาคิยานิ สํโยชนานิ ปหีนานิ, อุปฺปตฺติปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ ปหีนานิ, ภวปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ? อนฺตราปรินิพฺพายิสฺส. อิมสฺส โข ภิกฺขเว ปุคฺคลสฺส โอรมฺภาคิยานิ สํโยชนานิ ปหีนานิ, อุปฺปตฺติปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ ปหีนานิ, ภวปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ อปฺปหีนานิ. กตมสฺส ภิกฺขเว ปุคฺคลสฺส โอรมฺภาคิยานิ สํโยชนานิ ปหีนานิ, อุปฺปตฺติปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ ปหีนานิ, ภวปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ ปหีนานิ? อรหโต ขีณาสวสฺส. อิมสฺส โข ภิกฺขเว ปุคฺคลสฺส โอรมฺภาคิยานิ สํโยชนานิ ปหีนานิ, อุปฺปตฺติปฏิลาภิกานิ สํโยชนานิ

ปหีนานิ, ภวปฏิลาภิกานิ สญฺโญชนานิ ปหีนานิ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๓๒ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? ยุตฺตปฏิภาโณ น มุตฺตปฏิภาโณ, มุตฺตปฏิภาโณ น ยุตฺตปฏิภาโณ, ยุตฺตปฏิภาโณ จ มุตฺตปฏิภาโณ จ, เนว ยุตฺตปฏิภาโณ น มุตฺตปฏิภาโณ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๓๓ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อุคฺฆฏิตญฺญู, วิปจิตญฺญู, เนยฺโย, ปทปรโม. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๓๔ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อุฏฺฐานผลูปชีวี น กมฺมผลูปชีวี, กมฺมผลูปชีวี น อุฏฺฐานผลูปชีวี, อุฏฺฐานผลูปชีวี เจว กมฺมผลูปชีวี จ, เนว อุฏฺฐานผลูปชีวี น กมฺมผลูปชีวี. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๓๕ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? สาวชฺโช, วชฺชพหุโล, อปฺปวชฺโช, อนวชฺโช. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สาวชฺโช โหติ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สาวชฺเชน กายกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, สาวชฺเชน วจีกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, สาวชฺเชน

มโนกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สาวชฺโช โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล วชฺชพหุโล โหติ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สาวชฺเชน พหุลํ กายกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, อปฺปํ อนวชฺเชน; สาวชฺเชน พหุลํ วจีกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, อปฺปํ อนวชฺเชน; สาวชฺเชน พหุลํ มโนกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, อปฺปํ อนวชฺเชน: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล วชฺชพหุโล โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อปฺปวชฺโช โหติ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อนวชฺเชน พหุลํ กายกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, อปฺปํ สาวชฺเชน; อนวชฺเชน พหุลํ วจีกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, อปฺปํ สาวชฺเชน; อนวชฺเชน พหุลํ มโนกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, อปฺปํ สาวชฺเชน: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อปฺปวชฺโช โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อนวชฺโช โหติ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อนวชฺเชน กายกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, อนวชฺเชน วจีกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ, อนวชฺเชน มโนกมฺเมน สมนฺนาคโต โหติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อนวชฺโช โหติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๓๖ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีเลสุ น ปริปูรการี โหติ, สมาธิสฺมึ น ปริปูรการี, ปญฺญาย น

ปริปูรการี; อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีเลสุ ปริปูรการี โหติ, สมาธิสฺมึ น ปริปูรการี, ปญฺญาย น ปริปูรการี; อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีเลสุ ปริปูรการี โหติ, สมาธิสฺมึ ปริปูรการี, ปญฺญาย น ปริปูรการี; อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีเลสุ ปริปูรการี โหติ, สมาธิสฺมึ ปริปูรการี, ปญฺญาย ปริปูรการี. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๓๗ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล น สีลครุ โหติ น สีลาธิปเตยฺโย, น สมาธิครุ โหติ น สมาธาธิปเตยฺโย, น ปญฺญาครุ โหติ น ปญฺญาธิปเตยฺโย; อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีลครุ โหติ สีลาธิปเตยฺโย, น สมาธิครุ โหติ น สมาธาธิปเตยฺโย, น ปญฺญาครุ โหติ น ปญฺญาธิปเตยฺโย; อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีลครุ โหติ สีลาธิปเตยฺโย, สมาธิครุ โหติ สมาธาธิปเตยฺโย, น ปญฺญาครุ โหติ น ปญฺญาธิปเตยฺโย; อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีลครุ โหติ สีลาธิปเตยฺโย, สมาธิครุ โหติ สมาธาธิปเตยฺโย, ปญฺญาครุ โหติ ปญฺญาธิปเตยฺโย. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๓๘ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ.

กต.ม จตฺตาโร? นิกฺกฏฺฐกาโย อนิกฺกฏฺฐจิตฺโต, อนิกฺกฏฺฐกาโย นิกฺกฏฺฐจิตฺโต, อนิกฺกฏฺฐกาโย จ อนิกฺกฏฺฐจิตฺโต จ, นิกฺกฏฺฐกาโย จ นิกฺกฏฺฐจิตฺโต จ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล นิกฺกฏฺฐกาโย โหติ อนิกฺกฏฺฐจิตฺโต? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อรญฺเญ วนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวติ, โส ตตฺถ กามวิตกฺกมฺปิ วิตกฺเกติ พฺยาปาทวิตกฺกมฺปิ วิตกฺเกติ วิหึสาวิตกฺกมฺปิ วิตกฺเกติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล นิกฺกฏฺฐกาโย โหติ อนิกฺกฏฺฐจิตฺโต กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อนิกฺกฏฺฐกาโย โหติ นิกฺกฏฺฐจิตฺโต? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล นเหว โข อรญฺเญ วนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวติ, โส ตตฺถ เนกฺขมฺมวิตกฺกมฺปิ วิตกฺเกติ อพฺยาปาทวิตกฺกมฺปิ วิตกฺเกติ อวิหึสาวิตกฺกมฺปิ วิตกฺเกติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อนิกฺกฏฺฐกาโย โหติ นิกฺกฏฺฐจิตฺโต. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อนิกฺกฏฺฐกาโย จ โหติ อนิกฺกฏฺฐจิตฺโต จ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล นเหว โข อรญฺเญ วนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวติ, โส ตตฺถ กามวิตกฺกมฺปิ วิตกฺเกติ, พฺยาปาทวิตกฺกมฺปิ วิตกฺเกติ, วิหึสาวิตกฺกมฺปิ วิตกฺเกติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อนิกฺกฏฺฐกาโย จ โหติ อนิกฺกฏฺฐจิตฺโต จ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล นิกฺกฏฺฐกาโย จ โหติ นิกฺกฏฺฐจิตฺโต จ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อรญฺเญ วนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวติ, โส ตตฺถ

เนกฺขมฺมวิตกฺกํปิ วิตกฺเกติ, อพฺยาปาทวิตกฺกํปิ วิตกฺเกติ, อวิหึสาวิตกฺกํปิ วิตกฺเกติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล นิกฺกุฏฺจกาโย จ โหติ นิกฺกุฏฺจจิตฺโต จ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๓๙ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ธมฺมกถิกา. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ธมฺมกถิโก อปฺปญฺจ ภาสติ อสหิตญฺจ, ปริสา จ น กุสลา โหติ สหิตาสหิตสฺส; เอวรูโป ภิกฺขเว ธมฺมกถิโก เอวรูปาย ปริสาย ธมฺมกถิโกเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ. อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ธมฺมกถิโก อปฺปญฺจ ภาสติ สหิตญฺจ, ปริสา จ กุสลา โหติ สหิตาสหิตสฺส; เอวรูโป ภิกฺขเว ธมฺมกถิโก เอวรูปาย ปริสาย ธมฺมกถิโกเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ. อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ธมฺมกถิโก พหุญฺจ ภาสติ อสหิตญฺจ, ปริสา จ น กุสลา โหติ สหิตาสหิตสฺส; เอวรูโป ภิกฺขเว ธมฺมกถิโก เอวรูปาย ปริสาย ธมฺมกถิโกเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ. อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ธมฺมกถิโก พหุญฺจ ภาสติ สหิตญฺจ, ปริสา จ กุสลา โหติ สหิตาสหิตสฺส; เอวรูโป ภิกฺขเว ธมฺมกถิโก เอวรูปาย ปริสาย ธมฺมกถิโกเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ธมฺมกถิกาติ.

๑๔๐ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว วาที. กตเม จตฺตาโร? อตฺถิ ภิกฺขเว วาที อตฺถโต ปริยาทานํ คจฺฉติ โน พฺยญฺชนโต,

อตฺถิ ภิกฺขเว วาที พฺยญฺชนโต ปริยาทานํ คจฺฉติ โน อตฺถโต, อตฺถิ ภิกฺขเว วาที อตฺถโต จ พฺยญฺชนโต จ ปริยาทานํ คจฺฉติ, อตฺถิ ภิกฺขเว วาที เนว อตฺถโต โน พฺยญฺชนโต ปริยาทานํ คจฺฉติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร วาที. อฏฺฐานเมตํ ภิกฺขเว อนวกาโส, ยํ จตูหิ ปฏิสมฺภิทาหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อตฺถโต วา พฺยญฺชนโต วา ปริยาทานํ คจฺเฉยฺยาติ.

ปุคฺคลวคฺโค จตุตฺโถ.

๑๔๑ จตสฺโส อิมา ภิกฺขเว อาภา. กตมา จตสฺโส? จนฺทาภา สุริยาภา อคฺคาภา ปญฺญาภา. อิมา โข ภิกฺขเว จตสฺโส อาภา. เอตทคฺคํ ภิกฺขเว อิมาสํ จตสฺสนฺนํ อาภานํ, ยทิทํ ปญฺญาภาติ.

๑๔๒ จตสฺโส อิมา ภิกฺขเว ปภา. กตมา จตสฺโส? จนฺทปฺปภา สุริยปฺปภา อคฺคิปฺปภา ปญฺญาปฺปภา. อิมา โข ภิกฺขเว จตสฺโส ปภา. เอตทคฺคํ ภิกฺขเว อิมาสํ จตสฺสนฺนํ ปภานํ, ยทิทํ ปญฺญาปฺปภาติ.

๑๔๓ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อาโลกา. กตเม จตฺตาโร? จนฺทาโลโก สุริยาโลโก อคฺคาโลโก ปญฺญาโลโก. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร อาโลกา. เอตทคฺคํ ภิกฺขเว อิเมสํ จตุนฺนํ อาโลกานํ, ยทิทํ ปญฺญาโลโกติ.

๑๔๔ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว โอภาสา. กตเม จตฺตาโร? จนฺโทภาโส

สุริโยภาโส อัค์โคภาโส ปัญ์โญภาโส อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร โอภาสา. เอตทัค์คํ ภิก์ขเว อิเมสํ จตุน์นํ โอภาสานํ, ยทิทํ ปัญ์โญภาโสติ.

๑๔๕ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว ปัช์โชตา. กตเม จัต์ตาโร? จัน์ทปัช์โชโต สุริยปัช์โชโต อัค์คิปัช์โชโต ปัญ์ญาปัช์โชโต. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร ปัช์โชตา. เอตทัค์คํ ภิก์ขเว อิเมสํ จตุน์นํ ปัช์โชตานํ, ยทิทํ ปัญ์ญาปัช์โชโตติ.

๑๔๖ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว กาลา. กตเม จัต์ตาโร? กาเลน ธัม์มัส์สวนํ, กาเลน ธัม์มสากัจ์ฉา, กาเลน สมโถ, กาเลน วิปัส์สนา. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร กาลาติ.

๑๔๗ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว กาลา สัม์มาภาวิยมานา สัม์มาอนุปริวัต์ติยมานา อนุปุพ์เพน อาสวานํ ขยํ ปาเปน์ติ. กตเม จัต์ตาโร? กาเลน ธัม์มัส์สวนํ, กาเลน ธัม์มสากัจ์ฉา, กาเลน สมโถ, กาเลน วิปัส์สนา. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร กาลา สัม์มาภาวิยมานา สัม์มาอนุปริวัต์ติยมานา อนุปุพ์เพน อาสวานํ ขยํ ปาเปน์ติ. เสย์ยถาปิ ภิก์ขเว อุปริปัพ์พเต ถุล์ลผุสิตเก เทเว วัส์สัน์เต อุทกํ ยถานิน์นํ ปวัต์ตมานํ ปัพ์พตกัน์ทรปทรสาขา ปริปูเรติ, ปัพ์พตกัน์ทรปทรสาขา ปริปูรา กุโสพ์เภ ปริปูเรน์ติ, กุโสพ์ภา ปริปูรา มหาโสพ์เภ ปริปูเรน์ติ, มหาโสพ์ภา ปริปูรา กุน์นทิโย

ปริปูเรนฺติ, กุนฺนทิโย ปริปูรา มหานทิโย ปริปูเรนฺติ, มหานทิโย ปริปูรา สมุทฺทสาครํ ปริปูเรนฺติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเม จตฺตาโร กาลา สมฺมาภาวิยมานา สมฺมาอนุปริวตฺติยมานา อนุปุพฺเพน อาสวานํ ขยํ ปาเปนฺตีติ.

๑๔๘ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว วจีทุจฺจริตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? มุสาวาโท ปิสุณา วาจา ผรุสา วาจา สมฺผปฺปลาโป. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ วจีทุจฺจริตานีติ.

๑๔๙ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว วจีสุจริตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? สจฺจวาจา อปิสุณวาจา สณฺหวาจา มนฺตาภาสา. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ วจีสุจริตานีติ.

๑๕๐ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว สารา. กตเม จตฺตาโร? สีลสาโร สมาธิสาโร ปญฺญาสาโร วิมุตฺติสาโร. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร สาราติ.

อาภาวคฺโค ปญฺจโม.

ตติโย ปณฺณาสโก นิฏฺฐิโต.

จตุตฺถปณฺณาสโก.

๑๕๑ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ. กตมานิ จตฺตาริ? สทฺธินฺทฺริยํ วิริยินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อินฺทฺริยานีติ.

๑๕๒ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว พลานิ. กตมานิ จตฺตาริ? สทฺธาพลํ วิริยพลํ สมาธิพลํ ปญฺญาพลํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ พลานีติ.

๑๕๓ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว พลานิ. กตมานิ จตฺตาริ? ปญฺญาพลํ วิริยพลํ อนวชฺชพลํ สงฺคาหกพลํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ พลานีติ.

๑๕๔ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว พลานิ. กตมานิ จตฺตาริ? สติพลํ สมาธิพลํ อนวชฺชพลํ สงฺคาหกพลํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ พลานีติ.

๑๕๕ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว พลานิ. กตมานิ จตฺตาริ? ปฏิสงฺขานพลํ ภาวนาพลํ อนวชฺชพลํ สงฺคาหกพลํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ พลานีติ.

๑๕๖ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว กปฺปสฺส อสงฺเขยฺยานิ. กตมานิ จตฺตาริ? ยทา ภิกฺขเว กปฺโป สํวฏฺโฏ ติฏฺฐติ, ตํ น สุกรํ สงฺขาตุํ "เอตฺตกานิ วสฺสานีติ วา "เอตฺตกานิ วสฺสสตานีติ วา "เอตฺตกานิ วสฺสสหสฺสานีติ วา "เอตฺตกานิ วสฺสสตสหสฺสานีติ วา, ยทา ภิกฺขเว กปฺโป สํวฏฺฏฏฺฐายี ติฏฺฐติ, ตํ น สุกรํ สงฺขาตุํ "เอตฺตกานิ วสฺสานีติ วา "เอตฺตกานิ วสฺสสตานีติ วา "เอตฺตกานิ วสฺสสหสฺสานีติ วา "เอตฺตกานิ วสฺสสตสหสฺสานีติ วา, ยทา ภิกฺขเว กปฺโป วิวฏฺโฏ ติฏฺฐติ, ตํ น สุกรํ สงฺขาตุํ "เอตฺตกานิ วสฺสานีติ วา "เอตฺตกานิ วสฺสสตานีติ วา "เอตฺตกานิ วสฺสสหสฺสานีติ วา "เอตฺตกานิ วสฺสสตสหสฺสานีติ วา, ยทา ภิกฺขเว กปฺโป วิวฏฺฏฏฺฐายี ติฏฺฐติ, ตํ น สุกรํ สงฺขาตุํ

"เอต์ตกานิ วัส์สานีติ วา "เอต์ตกานิ วัส์สสตานีติ วา "เอต์ตกานิ วัส์สสหัส์สานีติ วา "เอต์ตกานิ วัส์สสตสหัส์สานีติ วา. อิมานิ โข ภิก์ขเว จัต์ตาริ กัป์ปัส์ส อสํเขย์ยานีติ.

๑๕๗ เท์วเม ภิก์ขเว โรคา. กตเม เท์ว ? กายิโก จ โรโค เจตสิโก จ โรโค. ทิส์สัน์ติ ภิก์ขเว สัต์ตา กายิเกน โรเคน เอกํปิ วัส์สํ อโรคํ ปฏิชานมานา, เท์วปิ วัส์สานิ อโรคํ ปฏิชานมานา, ตีณิปิ วัส์สานิ อโรคํ ปฏิชานมานา, จัต์ตาริปิ วัส์สานิ อโรคํ ปฏิชานมานา, ปัญ์จปิ วัส์สานิ อโรคํ ปฏิชานมานา, ทสปิ วัส์สานิ อโรคํ ปฏิชานมานา, วีสํปิ วัส์สานิ อโรคํ ปฏิชานมานา, ตีสํปิ วัส์สานิ อโรคํ ปฏิชานมานา, จัต์ตาฬีสํปิ วัส์สานิ อโรคํ ปฏิชานมานา, ปัญ์ญาสํปิ วัส์สานิ อโรคํ ปฏิชานมานา, วัส์สสตํปิ ภิย์โยปิ อโรคํ ปฏิชานมานา. เต ภิก์ขเว สัต์ตา ทุล์ลภา โลกัส์มิํ. เย เจตสิเกน โรเคน มุหุต์ตัม์ปิ อโรคํ ปฏิชานัน์ติ, อัญ์ญัต์ร ขีณาสเวหิ. จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว ปัพ์พชิตัส์ส โรคา. กตเม จัต์ตาโร ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ มหิจ์โฉ โหติ, วิฆาตวา, อสัน์ตุฏ์โฐ อิตรีตรจีวรปิณ์ฑปาต-เสนาสนคิลานปัจ์จยเภสัช์ชปริก์ขาเรน; โส มหิจ์โฉ สมาโน วิฆาตวา อสัน์ตุฏ์โฐ อิตรีตรจีวรปิณ์ฑปาตเสนาสนคิลานปัจ์จยเภสัช์ช-ปริก์ขาเรน ปาปิกํ อิจ์ฉํ ปณิทหติ อนวัญ์ญปฏิลาภาย ลาภสัก์การสิโลกปฏิลาภาย; โส อุฏ์ฐหติ ฆฏติ วายมติ

อนวัณ์ณปฏิลาภาย ลาภสัก์การสิโลกปฏิลาภาย; โส สํขาย กุลานิ อุปสังกมติ, สํขาย นิสีทติ, สํขาย ธัม์มํ ภาสติ, สํขาย อุจ์จารปัส์สาวํ สัน์ธาเรติ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร ปัพ์พชิตัส์ส โรคา. ตัส์มา ติห ภิก์ขเว เอวํ สิก์ขิตัพ์พํ "น มหิจ์ฉา ภวิส์สาม วิฆาตจิต์ตา อสัน์ตุฏ์ฐา อิตรีตรจีวรปิณ์ฑปาตเสนาสน-คิลานปัจ์จยเภสัช์ชปริก์ขาเรน, น ปาปิกํ อิจ์ฉํ ปณิทหิส์สาม อนวัณ์ณปฏิลาภาย ลาภสัก์การสิโลกปฏิลาภาย, น อุฏ์ฐหิส์สาม น ฆฏิส์สาม น วายมิส์สาม อนวัณ์ณปฏิลาภาย ลาภสัก์การสิโลก-ปฏิลาภาย, ขมา ภวิส์สาม สีตัส์ส อุณ์หัส์ส ชิฆัจ์ฉาย ปิปาสาย ฑํสมกสวาตาตปสิรึสปสัม์ผัส์สานํ ทุรุต์ตานํ ทุราคตานํ วจนปถานํ อุปปัน์นานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุก์ขานํ ติพ์พานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อธิวาสกชาติกา ภวิส์สามาติ. เอวํ หิ โว ภิก์ขเว สิก์ขิตัพ์พัน์ติ.

๑๕๘ ตัต์ร โข อายัส์มา สาริปุต์โต ภิก์ขู อามัน์เตสิ "อาวุโส ภิก์ขโวติ. "อาวุโสติ โข เต ภิก์ขู อายัส์มโต สาริปุต์ตัส์ส ปัจ์จัส์โสสุํ. อายัส์มา สาริปุต์โต เอตทโวจ "โย หิ โกจิ อาวุโส ภิก์ขู วา ภิก์ขุนี วา จัต์ตาโร ธัม์เม อัต์ตนิ สมนุปัส์สติ, นิฏ์ฐเมต์ถ คัน์ตัพ์พํ "ปริหายามิ กุสเลหิ ธัม์เมหิ, ปริหานเมตํ วุต์ตํ ภควตา." กตเม จัต์ตาโร? ราคเวปุล์ลตํ โทสเวปุล์ลตํ โมหเวปุล์ลตํ คัม์ภีเรสุ โข ปนัส์ส ฐานาฐาเนสุ

ปญฺญาจกฺขุํ นกฺกมติ. โย หิ โกจิ อาวุโส ภิกฺขุ วา ภิกฺขุนี วา อิเม จตฺตาโร ธมฺเม อตฺตนิ สมนุปสฺสติ, นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ "ปริหายามิ กุสเลหิ ธมฺเมหิ, ปริหานเมตํ วุตฺตํ ภควตา." โย หิ โกจิ อาวุโส ภิกฺขุ วา ภิกฺขุนี วา จตฺตาโร ธมฺเม อตฺตนิ สมนุปสฺสติ, นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ "น ปริหายามิ กุสเลหิ ธมฺเมหิ, อปริหานเมตํ วุตฺตํ ภควตา." กตเม จตฺตาโร? ราคตนุตฺตํ โทสตนุตฺตํ โมหตนุตฺตํ คมฺภีเรสุ โข ปนสฺส ฐานาฐาเนสุ ปญฺญาจกฺขุํ กมติ. โย หิ โกจิ อาวุโส ภิกฺขุ วา ภิกฺขุนี วา อิเม จตฺตาโร ธมฺเม อตฺตนิ สมนุปสฺสติ, นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ "น ปริหายามิ กุสเลหิ ธมฺเมหิ, อปริหานเมตํ วุตฺตํ ภควตาติ.

๑๕๙ เอกํ สมยํ อายสฺมา อานนฺโท โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเม. อถโข อญฺญตรา ภิกฺขุนี อญฺญตรํ ปุริสํ อามนฺเตสิ "เอหิ ตฺวํ อมฺโภ ปุริส, เยน อยฺโย อานนฺโท, เตนุปสงฺกม; อุปสงฺกมิตฺวา มม วจเนน อยฺยสฺส อานนฺทสฺส ปาเท สิรสา วนฺท "อิตฺถนฺนามา ภนฺเต ภิกฺขุนี อาพาธิกินี ทุกฺขิตา พาฬฺหคิลานา, สา อยฺยสฺส อานนฺทสฺส ปาเท สิรสา วนฺทตีติ, เอวญฺจ วเทหิ "สาธุ กิร ภนฺเต อยฺโย อานนฺโท เยน ภิกฺขุนุปสฺสโย เยน สา ภิกฺขุนี, เตนุปสงฺกมตุ อนุกมฺปํ อุปาทายาติ. "เอวํ อยฺเยติ โข โส ปุริโส ตสฺสา ภิกฺขุนิยา

ปฏิสฺสุณิตฺวา, เยนายสฺมา อานนฺโท, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ปุริโส อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ "อิตฺถนฺนามา ภนฺเต ภิกฺขุนี อาพาธิกินี ทุกฺขิตา พาฬฺหคิลานา, สา อยฺยสฺส อานนฺทสฺส ปาเท สิรสา วนฺทติ, เอวญฺจ วเทติ "สาธุ กิร ภนฺเต อยฺโย อานนฺโท, เยน ภิกฺขุนูปสฺสโย เยน สา ภิกฺขุนี, เตนุปสงฺกมตุ อนุกมฺปํ อุปาทายาติ. อธิวาเสสิ อายสฺมา อานนฺโท ตุณฺหีภาเวน. อถโข อายสฺมา อานนฺโท ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน ภิกฺขุนูปสฺสโย, เตนุปสงฺกมิ. อทฺทสา โข สา ภิกฺขุนี อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ, ทิสฺวา สสีสํ ปารุปิตฺวา มญฺจเก นิปชฺชิ. อถโข อายสฺมา อานนฺโท, เยน สา ภิกฺขุนี, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ. นิสชฺช โข อายสฺมา อานนฺโท ตํ ภิกฺขุนึ เอตทโวจ "อาหารสมฺภูโต อยํ ภคินิ กาโย, อาหารํ นิสฺสาย อาหาโร ปหาตพฺโพ. ตณฺหาสมฺภูโต อยํ ภคินิ กาโย, ตณฺหํ นิสฺสาย ตณฺหา ปหาตพฺพา. มานสมฺภูโต อยํ ภคินิ กาโย, มานํ นิสฺสาย มาโน ปหาตพฺโพ. เมถุนสมฺภูโต อยํ ภคินิ กาโย, เมถุโน ปหาตพฺโพ; เมถุโน เสตุฆาโต วุตฺโต ภควตา. "อาหารสมฺภูโต อยํ ภคินิ กาโย, อาหารํ นิสฺสาย อาหาโร ปหาตพฺโพติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ, กิญฺเจตํ

ปฏิจฺจ วุตฺตํ? อิธ ภคินิ ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารํ อาหาเรติ "เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย น วิภูสนาย. ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส ิติยา ยาปนาย วิหึสุปรติยา พฺรหฺมจริยานุคฺคหาย, อิติ ปุราณญฺจ เวทนํ ปฏิหงฺขามิ นวญฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ, ยาตฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสุวิหาโร จาติ, โส อปเรน สมเยน อาหารํ นิสฺสาย อาหารํ ปชหติ. "อาหารสมฺภูโต อยํ ภคินิ กาโย, อาหารํ นิสฺสาย อาหาโร ปหาตพฺโพติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ, อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ. "ตณฺหาสมฺภูโต อยํ ภคินิ กาโย, ตณฺหํ นิสฺสาย ตณฺหา ปหาตพฺพาติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ, กิญฺเจตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ? อิธ ภคินิ ภิกฺขุ สุณาติ "อิตฺถนฺนาโม กิร ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรตีติ, ตสฺส เอวํ โหติ "กทาสฺสุ นามาหํปิ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสามีติ, โส อปเรน สมเยน ตณฺหํ นิสฺสาย ตณฺหํ ปชหติ. "ตณฺหาสมฺภูโต อยํ ภคินิ กาโย, ตณฺหํ นิสฺสาย ตณฺหา ปหาตพฺพาติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ, อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ. "มานสมฺภูโต อยํ ภคินิ กาโย, มานํ นิสฺสาย มาโน ปหาตพฺโพติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ, กิญฺเจตํ ปฏิจฺจ

วุตฺตํ? อิธ ภคินิ ภิกฺขุ สุณาติ "อิตฺถนฺนาโม กิร ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรตีติ, ตสฺส เอวํ โหติ "โส หิ นาม อายสฺมา อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสติ, กิมงฺคํ ปนาหนฺติ, โส อปเรน สมเยน มานํ นิสฺสาย มานํ ปชหติ. "มานสมฺภูโต อยํ ภคินิ กาโย, มานํ นิสฺสาย มาโน ปหาตพฺโพติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ, อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ. "เมถุนสมฺภูโต อยํ ภคินิ กาโย, เมถุโน ปหาตพฺโพ; เมถุโน เสตุฆาโต วุตฺโต ภควตาติ. อถโข สา ภิกฺขุนี มญฺจกา วุฏฺฐหิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ "อจฺจโย มํ ภนฺเต อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูฬฺหํ ยถาอกุสลํ, ยาหํ เอวมกาสึ; ตสฺสา เม ภนฺเต อยฺโย อานนฺโท อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏิคฺคณฺหาตุ อายตึ สํวรายาติ. "ตคฺฆ ตํ ภคินิ อจฺจโย อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูฬฺหํ ยถาอกุสลํ, ยา ตฺวํ เอวมกาสิ; ยโต จ โข ตฺวํ ภคินิ อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏิกโรสิ, ตนฺเต มยํ ปฏิคฺคณฺหาม, วุฑฺฒิเหสา ภคินิ อริยสฺส วินเย, ยา อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏิกโรติ

อายตึ สํวรํ อาปชฺชตีติ.

๑๖๐ สุคโต วา ภิกฺขเว โลเก ติฏฺฐมาโน สุคตวินโย วา, ตทสฺส พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานํ. กตโม จ ภิกฺขเว สุคโต? อิธ ภิกฺขเว ตถาคโต โลเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาฯ อยํ ภิกฺขเว สุคโต. กตโม จ ภิกฺขเว สุคตวินโย? โส ธมฺมํ เทเสติ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌ-กลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสติฯ อยํ ภิกฺขเว สุคตวินโย. เอวํ สุคโต วา ภิกฺขเว โลเก ติฏฺฐมาโน สุคตวินโย วา, ตทสฺส พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานํ.

จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ธมฺมา สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย อนฺตรธานาย สํวตฺตนฺติ. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขู ทุคฺคหิตํ สุตฺตนฺตํ ปริยาปุณนฺติ ทุนฺนิกฺขิตฺเตหิ ปทพฺยญฺชเนหิ, ทุนฺนิกฺขิตฺตสฺส ภิกฺขเว ปทพฺยญฺชนสฺส อตฺโถปิ ทุนฺนโย โหติฯ อยํ ภิกฺขเว ปฐโม ธมฺโม สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย อนฺตรธานาย สํวตฺตติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขู ทุพฺพจา โหนฺติ โทวจสฺสกรเณหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคตา อกฺขมา อปฺปทกฺขิณคฺคาหิโน อนุสาสนิฯ อยํ

ภิกฺขเว ทุติโย ธมฺโม สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย อนฺตรธานาย สํวตฺตติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขู พหุสฺสุตา อาคตาคมา ธมฺมธรา วินยธรา มาติกาธรา, เต น สกฺกจฺจํ สุตฺตนฺตํ ปรํ วาเจนฺติ; เตสํ อจฺจเยน ฉินฺนมูลโก สุตฺตนฺโต โหติ อปฺปฏิสรโณ: อยํ ภิกฺขเว ตติโย ธมฺโม สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย อนฺตรธานาย สํวตฺตติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว เถรา ภิกฺขู พาหุลิกา โหนฺติ สาถลิกา โอกฺกมเน ปุพฺพงฺคมา ปวิเวเก นิกฺขิตฺตธุรา น วิริยํ อารภนฺติ อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนธิคตสฺส อธิคมาย อสจฺฉิกตสฺส สจฺฉิกิริยาย; เตสํ ปจฺฉิมา ชนตา ทิฏฺฐานุคตึ อาปชฺชติ, สาปิ โหติ พาหุลิกา สาถลิกา โอกฺกมเน ปุพฺพงฺคมา ปวิเวเก นิกฺขิตฺตธุรา น วิริยํ อารภติ อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนธิคตสฺส อธิคมาย อสจฺฉิกตสฺส สจฺฉิกิริยาย: อยํ ภิกฺขเว จตุตฺโถ ธมฺโม สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย อนฺตรธานาย สํวตฺตติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ธมฺมา สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย อนฺตรธานาย สํวตฺตนฺติ. จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ธมฺมา สทฺธมฺมสฺส ฐิติยา อสมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตนฺติ. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขู สุคฺคหิตํ สุตฺตนฺตํ ปริยาปุณนฺติ สุนิกฺขิตฺเตหิ ปทพฺยญฺชเนหิ, สุนิกฺขิตฺตสฺส ภิกฺขเว ปทพฺยญฺชนสฺส อตฺโถปิ สุนโย โหติ: อยํ ภิกฺขเว ปฐโม ธมฺโม สทฺธมฺมสฺส ฐิติยา อสมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขู

สุวฺจา โหนฺติ โสวจสฺสกรเณหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคตา ขมา ปทกฺขิณคฺคาหิโน อนุสาสนึ: อยํ ภิกฺขเว ทุติโย ธมฺโม สทฺธมฺมสฺส ฐิติยา อสมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขู พหุสฺสุตา อาคตาคมา ธมฺมธรา วินยธรา มาติกาธรา, เต สกฺกจฺจํ สุตฺตนฺตํ ปรํ วาเจนฺติ; เตสํ อจฺจเยน อจฺฉินฺนมูลโก สุตฺตนฺโต โหติ สปฺปฏิสรโณ: อยํ ภิกฺขเว ตติโย ธมฺโม สทฺธมฺมสฺส ฐิติยา อสมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตติ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว เถรา ภิกฺขู น พาหุลิกา โหนฺติ น สาถลิกา โอกฺกมเน นิกฺขิตฺตธุรา ปวิเวเก ปุพฺพงฺคมา วิริยํ อารภนฺติ อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนธิคตสฺส อธิคมาย อสจฺฉิกตสฺส สจฺฉิกิริยาย; เตสํ ปจฺฉิมา ชนตา ทิฏฺฐานุคตึ อาปชฺชติ, สาปิ โหติ น พาหุลิกา น สาถลิกา โอกฺกมเน นิกฺขิตฺตธุรา ปวิเวเก ปุพฺพงฺคมา วิริยํ อารภติ อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนธิคตสฺส อธิคมาย อสจฺฉิกตสฺส สจฺฉิกิริยาย: อยํ ภิกฺขเว จตุตฺโถ ธมฺโม สทฺธมฺมสฺส ฐิติยา อสมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ธมฺมา สทฺธมฺมสฺส ฐิติยา อสมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตนฺตีติ.

อินฺทฺริยวคฺโค ปจโม.

๑๖๑ จตสฺโส อิมา ภิกฺขเว ปฏิปทา. กตมา จตสฺโส? ทุกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, ทุกฺขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา, สุขา

ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา. อิมา โข ภิกฺขเว จตสฺโส ปฏิปทาติ.

๑๖๒ จตสฺโส อิมา ภิกฺขเว ปฏิปทา. กตมา จตสฺโส? ทุกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, ทุกฺขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา. กตมา จ ภิกฺขเว ทุกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ปกติยาปิ ติพฺพราคชาติโก โหติ, อภิกฺขณํ ราคชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ; ปกติยาปิ ติพฺพโทสชาติโก โหติ, อภิกฺขณํ โทสชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ; ปกติยาปิ ติพฺพโมหชาติโก โหติ, อภิกฺขณํ โมหชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ. ตสฺสิมานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ มุทูนิ ปาตุภวนฺติ: สทฺธินฺทฺริยํ วิริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ. โส อิเมสํ ปญฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ มุทุตฺตา ทนฺธํ อนนฺตริยํ ปาปุณาติ อาสวานํ ขยาย. อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา. กตมา จ ภิกฺขเว ทุกฺขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ปกติยาปิ ติพฺพราคชาติโก โหติ, อภิกฺขณํ ราคชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ; ปกติยาปิ ติพฺพโทสชาติโก โหติ, อภิกฺขณํ โทสชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ; ปกติยาปิ ติพฺพโมหชาติโก โหติ, อภิกฺขณํ โมหชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ. ตสฺสิมานิ

ปัญ์จินท์ริยานิ อธิมัต์ตานิ ปาตุภวัน์ติ: สัท์ธินท์ริยํ วิริยินท์ริยํ สตินท์ริยํ สมาธินท์ริยํ ปัญ์ญินท์ริยํ. โส อิเมสํ ปัญ์จันนํ อินท์ริยานํ อธิมัต์ตัต์ตา ขิป์ปํ อนัน์ตริยํ ปาปุณาติ อาสวานํ ขยาย. อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ทุก์ขา ปฏิปทา ขิป์ปาภิญ์ญา. กตมา จ ภิก์ขเว สุขา ปฏิปทา ทัน์ธาภิญ์ญา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ปกติยาปิ น ติพ์พราคชาติโก โหติ, น อภิก์ขณํ ราคชํ ทุก์ขํ โทมนัส์สํ ปฏิสํเวเทติ; ปกติยาปิ น ติพ์พโทสชาติโก โหติ, น อภิก์ขณํ โทสชํ ทุก์ขํ โทมนัส์สํ ปฏิสํเวเทติ; ปกติยาปิ น ติพ์พโมหชาติโก โหติ, น อภิก์ขณํ โมหชํ ทุก์ขํ โทมนัส์สํ ปฏิสํเวเทติ. ตัส์สิมานิ ปัญ์จินท์ริยานิ มุทูนิ ปาตุภวัน์ติ: สัท์ธินท์ริยํ วิริยินท์ริยํ สตินท์ริยํ สมาธินท์ริยํ ปัญ์ญินท์ริยํ. โส อิเมสํ ปัญ์จันนํ อินท์ริยานํ มุทุต์ตา ทัน์ธํ อนัน์ตริยํ ปาปุณาติ อาสวานํ ขยาย. อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว สุขา ปฏิปทา ทัน์ธาภิญ์ญา. กตมา จ ภิก์ขเว สุขา ปฏิปทา ขิป์ปาภิญ์ญา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ปกติยาปิ น ติพ์พราคชาติโก โหติ, น อภิก์ขณํ ราคชํ ทุก์ขํ โทมนัส์สํ ปฏิสํเวเทติ; ปกติยาปิ น ติพ์พโทสชาติโก โหติ, น อภิก์ขณํ โทสชํ ทุก์ขํ โทมนัส์สํ ปฏิสํเวเทติ; ปกติยาปิ น ติพ์พโมหชาติโก โหติ, น อภิก์ขณํ โมหชํ ทุก์ขํ โทมนัส์สํ ปฏิสํเวเทติ. ตัส์สิมานิ ปัญ์จินท์ริยานิ อธิมัต์ตานิ

ปาตุภวันติ: สัท์ธินท์ริยํ วิริยินท์ริยํ สตินท์ริยํ สมาธินท์ริยํ ปัญ์ญินท์ริยํ. โส อิเมสํ ปัญ์จันนํ อินท์ริยานํ อธิมัต์ตัต์ตา ขิป์ปํ อนันตริยํ ปาปุณาติ อาสวานํ ขยาย. อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว สุขา ปฏิปทา ขิป์ปาภิญ์ญา. อิมา โข ภิก์ขเว จตัส์โส ปฏิปทาติ.

๑๖๓ จตัส์โส อิมา ภิก์ขเว ปฏิปทา. กตมา จตัส์โส? ทุก์ขา ปฏิปทา ทันธาภิญ์ญา, ทุก์ขา ปฏิปทา ขิป์ปาภิญ์ญา, สุขา ปฏิปทา ทันธาภิญ์ญา, สุขา ปฏิปทา ขิป์ปาภิญ์ญา. กตมา จ ภิก์ขเว ทุก์ขา ปฏิปทา ทันธาภิญ์ญา? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ อสุภานุปัส์สี กาเย วิหรติ อาหาเร ปฏิกูลสัญ์ญี สัพ์พโลเก อนภิรตสัญ์ญี สัพ์พสํขาเรสุ อนิจ์จานุปัส์สี, มรณสัญ์ญา โข ปนัส์ส อัช์ฌัต์ตํ สุปัฏ์ฐิตา โหติ. โส อิมานิ ปัญ์จ เสก์ขพลานิ อุปนิส์สาย วิหรติ: สัท์ธาพลํ หิรีพลํ โอต์ตัป์ปพลํ วิริยพลํ ปัญ์ญาพลํ. ตัส์สิมานิ ปัญ์จินท์ริยานิ มุทูนิ ปาตุภวันติ: สัท์ธินท์ริยํ วิริยินท์ริยํ สตินท์ริยํ สมาธินท์ริยํ ปัญ์ญินท์ริยํ. โส อิเมสํ ปัญ์จันนํ อินท์ริยานํ มุทุต์ตา ทันธํ อนันตริยํ ปาปุณาติ อาสวานํ ขยาย. อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ทุก์ขา ปฏิปทา ทันธาภิญ์ญา. กตมา จ ภิก์ขเว ทุก์ขา ปฏิปทา ขิป์ปาภิญ์ญา? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ อสุภานุปัส์สี กาเย วิหรติ อาหาเร ปฏิกูลสัญ์ญี สัพ์พโลเก อนภิรตสัญ์ญี

สพฺพสงฺขาเรสุ อนิจฺจานุปสฺสี, มรณสญฺญา โข ปนสฺส อชฺฌตฺตํ สุปฏฺฐิตา โหติ. โส อิมานิ ปญฺจ เสกฺขพลานิ อุปนิสฺสาย วิหรติ: สทฺธาพลํ หิรีพลํ โอตฺตปฺปพลํ วิริยพลํ ปญฺญาพลํ. ตสฺสิมานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ อธิมตฺตานิ ปาตุภวนฺติ: สทฺธินฺทฺริยํ วิริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ. โส อิเมสํ ปญฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ อธิมตฺตตฺตา ทิฏฺเฐว ธมฺเม ขิปฺปํ อนนฺตริยํ ปาปุณาติ อาสวานํ ขยาย. อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุกฺขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา. กตมา จ ภิกฺขเว สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสํเวเทติ, ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ "อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ, ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธึ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ. โส อิมานิ ปญฺจ เสกฺขพลานิ อุปนิสฺสาย วิหรติ: สทฺธาพลํ หิรีพลํ โอตฺตปฺปพลํ วิริยพลํ ปญฺญาพลํ. ตสฺสิมานิ

ปญฺจินฺทฺริยานิ มุทูนิ ปาตุภวนฺติ: สทฺธินฺทฺริยํ วิริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ. โส อิเมสํ ปญฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ มุทุตฺตา ทนฺธํ อนนฺตริยํ ปาปุณาติ อาสวานํ ขยาย. อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา. กตมา จ ภิกฺขเว สุขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯ เปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯ เปฯ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ปีติยา จ วิราคา ฯ เปฯ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ฯ เปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ. โส อิมานิ ปญฺจ เสกฺขพลานิ อุปนิสฺสาย วิหรติ: สทฺธาพลํ หิรีพลํ โอตฺตปฺปพลํ วิริยพลํ ปญฺญาพลํ. ตสฺสิมานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ อธิมตฺตานิ ปาตุภวนฺติ: สทฺธินฺทฺริยํ วิริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ. โส อิเมสํ ปญฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ อธิมตฺตตฺตา ขิปฺปํ อนนฺตริยํ ปาปุณาติ อาสวานํ ขยาย. อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สุขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา. อิมา โข ภิกฺขเว จตสฺโส ปฏิปทาติ.

๑๖๔ จตสฺโส อิมา ภิกฺขเว ปฏิปทา. กตมา จตสฺโส? อกฺขมา ปฏิปทา, ขมา ปฏิปทา, ทมา ปฏิปทา, สมา ปฏิปทา.

กตมา จ ภิก์ขเว อัก์ขมา ปฏิปทา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล อัก์โกสัน์ตํ ปัจ์จัก์โกสติ, โรสัน์ตํ ปฏิโรสติ, ภัณ์ฑัน์ตํ ปฏิภัณ์ฑติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว อัก์ขมา ปฏิปทา. กตมา จ ภิก์ขเว ขมา ปฏิปทา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล อัก์โกสัน์ตํ น ปัจ์จัก์โกสติ, โรสัน์ตํ น ปฏิโรสติ, ภัณ์ฑัน์ตํ น ปฏิภัณ์ฑติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ขมา ปฏิปทา. กตมา จ ภิก์ขเว ทมา ปฏิปทา? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ จัก์ขุนา รูปํ ทิส์วา น นิมิต์ตัค์คาหี โหติ นานุพ์ยัญ์ชนัค์คาหี, ยัต์วาธิกรณเมนํ จัก์ขุน์ท์ริยํ อสํวุตํ วิหรัน์ตํ อภิช์ฌาโทมนัส์สา ปาปกา อกุสลา ธัม์มา อัน์วาส์สเวย์ยุํ, ตัส์ส สํวราย ปฏิปัช์ชติ, รัก์ขติ จัก์ขุน์ท์ริยํ, จัก์ขุน์ท์ริเย สํวรํ อาปัช์ชติ; โสเตน สัท์ทํ สุต์วา ... ฆาเนน คัน์ธํ ฆายิต์วา ... ชิว์หาย รสํ สายิต์วา ... กาเยน โผฏ์ฐัพ์พํ ผุสิต์วา ... มนสา ธัม์มํ วิญ์ญาย น นิมิต์ตัค์คาหี โหติ นานุพ์ยัญ์ชนัค์คาหี, ยัต์วาธิกรณเมนํ มนิน์ท์ริยํ อสํวุตํ วิหรัน์ตํ อภิช์ฌาโทมนัส์สา ปาปกา อกุสลา ธัม์มา อัน์วาส์สเวย์ยุํ, ตัส์ส สํวราย ปฏิปัช์ชติ, รัก์ขติ มนิน์ท์ริยํ, มนิน์ท์ริเย สํวรํ อาปัช์ชติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ทมา ปฏิปทา. กตมา จ ภิก์ขเว สมา ปฏิปทา? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ อุป์ปัน์นํ กามวิตัก์กํ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ สเมติ พ์ยัน์ตีกโรติ อนภาวํ คเมติ, อุป์ปัน์นํ พ์ยาปาทวิตัก์กํ ... อุป์ปัน์นํ

วิหึสาวิตัก์กํ ... อุป์ปัน์นุป์ปัน์เน ปาปเก อกุสเล ธัม์เม นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ สเมติ พ์ยัน์ตีกโรติ อนภาวํ คเมติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว สมา ปฏิปทา. อิมา โข ภิก์ขเว จตัส์โส ปฏิปทาติ.

๑๖๕ จตัส์โส อิมา ภิก์ขเว ปฏิปทา. กตมา จตัส์โส? อัก์ขมา ปฏิปทา, ขมา ปฏิปทา, ทมา ปฏิปทา, สมา ปฏิปทา. กตมา จ ภิก์ขเว อัก์ขมา ปฏิปทา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล อัก์ขโม โหติ สีตัส์ส อุณ์หัส์ส ชิฆัจ์ฉาย ปิปาสาย ฑํสมกสวาตาตปสิรึสปสัม์ผัส์สานํ ทุรุต์ตานํ ทุราคตานํ วจนปถานํ อุป์ปัน์นานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุก์ขานํ ติพ์พานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อนธิวาสกชาติโก โหติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว อัก์ขมา ปฏิปทา. กตมา จ ภิก์ขเว ขมา ปฏิปทา? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ขโม โหติ สีตัส์ส อุณ์หัส์ส ชิฆัจ์ฉาย ปิปาสาย ฑํสมกสวาตาตปสิรึสปสัม์ผัส์สานํ ทุรุต์ตานํ ทุราคตานํ วจนปถานํ อุป์ปัน์นานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุก์ขานํ ติพ์พานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อธิวาสกชาติโก โหติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ขมา ปฏิปทา. กตมา จ ภิก์ขเว ทมา ปฏิปทา? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ จัก์ขุนา รูปํ ทิส์วา น นิมิต์ตัค์คาหี โหติ นานุพ์ยัญ์ชนัค์คาหี, ยัต์วาธิกรณเมนํ จัก์ขุน์ทริยํ อสํวุตํ วิหรัน์ตํ อภิช์ฌาโทมนัส์สา

ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ, ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยํ, จกฺขุนฺทฺริเย สํวรํ อาปชฺชติ; โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ... มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี, ยตฺวาธิกรณเมนํ มนินฺทฺริยํ อสํวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ, ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ มนินฺทฺริยํ, มนินฺทฺริเย สํวรํ อาปชฺชติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทมา ปฏิปทา. กตมา จ ภิกฺขเว สมา ปฏิปทา? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปนฺนํ กามวิตกฺกํ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ สเมติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ, อุปฺปนฺนํ พฺยาปาทวิตกฺกํ ... อุปฺปนฺนํ วิหึสาวิตกฺกํ ... อุปฺปนฺนุปฺปนฺเน ปาปเก อกุสเล ธมฺเม นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ สเมติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมา ปฏิปทา. อิมา โข ภิกฺขเว จตสฺโส ปฏิปทาติ.

๑๖๖ จตสฺโส อิมา ภิกฺขเว ปฏิปทา. กตมา จตสฺโส? ทุกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, ทุกฺขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา. ตตฺร ภิกฺขเว ยายํ ปฏิปทา ทุกฺขา ทนฺธาภิญฺญา, อยํ ภิกฺขเว ปฏิปทา อุภเยเนว หีนา อกฺขายติ: ยมฺปายํ ปฏิปทา ทุกฺขา, อิมินาปายํ หีนา อกฺขายติ; ยมฺปายํ ปฏิปทา

ทนฺธา, อิมินาปายํ หีนา อกฺขายติ. อยํ ภิกฺขเว ปฏิปทา อุภเยเนว หีนา อกฺขายติ. ตตฺร ภิกฺขเว ยายํ ปฏิปทา ทุกฺขา ขิปฺปาภิญฺญา, อยํ ภิกฺขเว ปฏิปทา ทุกฺขตฺตา หีนา อกฺขายติ. ตตฺร ภิกฺขเว ยายํ ปฏิปทา สุขา ทนฺธาภิญฺญา, อยํ ภิกฺขเว ปฏิปทา ทนฺธตฺตา หีนา อกฺขายติ. ตตฺร ภิกฺขเว ยายํ ปฏิปทา สุขา ขิปฺปาภิญฺญา, อยํ ภิกฺขเว ปฏิปทา อุภเยเนว ปณีตา อกฺขายติ: ยมฺปายํ ปฏิปทา สุขา, อิมินาปายํ ปณีตา อกฺขายติ; ยมฺปายํ ปฏิปทา ขิปฺปา, อิมินาปายํ ปณีตา อกฺขายติ. อยํ ภิกฺขเว ปฏิปทา อุภเยเนว ปณีตา อกฺขายติ. อิมา โข ภิกฺขเว จตสฺโส ปฏิปทาติ.

๑๖๗ อถโข อายสฺมา สาริปุตฺโต, เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา มหาโมคฺคลฺลาเนน สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สาริปุตฺโต อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ "จตสฺโส อิมา อาวุโส โมคฺคลฺลาน ปฏิปทา. กตมา จตสฺโส? ทุกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, ทุกฺขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา. อิมา โข อาวุโส จตสฺโส ปฏิปทา. อิมาสํ อาวุโส จตสฺสนฺนํ ปฏิปทานํ กตมํ เต ปฏิปทํ อาคมฺม อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตนฺติ. "จตสฺโส อิมา อาวุโส สาริปุตฺต

ปฏิปทา. กตมา จตสฺโส? ทุกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, ทุกฺขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา. อิมา โข อาวุโส จตสฺโส ปฏิปทา. อิมาสํ อาวุโส จตสฺสนฺนํ ปฏิปทานํ ยายํ ปฏิปทา ทุกฺขา ขิปฺปาภิญฺญา, อิมํ เม ปฏิปทํ อาคมฺม อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตนฺติ.

๑๖๘ อถโข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน, เยนายสฺมา สาริปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สาริปุตฺเตน สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ "จตสฺโส อิมา อาวุโส สาริปุตฺต ปฏิปทา. กตมา จตสฺโส? ทุกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, ทุกฺขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา. อิมา โข อาวุโส จตสฺโส ปฏิปทา. อิมาสํ อาวุโส จตสฺสนฺนํ ปฏิปทานํ กตมํ เต ปฏิปทํ อาคมฺม อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตนฺติ. "จตสฺโส อิมา อาวุโส โมคฺคลฺลาน ปฏิปทา. กตมา จตสฺโส? ทุกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, ทุกฺขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา, สุขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา. อิมา โข อาวุโส จตสฺโส ปฏิปทา. อิมาสํ อาวุโส จตสฺสนฺนํ ปฏิปทานํ ยายํ ปฏิปทา สุขา ขิปฺปาภิญฺญา,

อิมํ เม ปฏิปทํ อาคัม์ม อนุปาทาย อาสเวหิ จิต์ตํ วิมุต์ตัน์ติ.

๑๖๙ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มึ. กตเม จัต์ตาโร? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ทิฏ์เฐว ธัม์เม สสํขารปรินิพ์พายี โหติ, อิธ ปน ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล กายัส์ส เภทา สสํขารปรินิพ์พายี โหติ, อิธ ปน ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล ทิฏ์เฐว ธัม์เม อสํขารปรินิพ์พายี โหติ, อิธ ปน ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปุค์คโล กายัส์ส เภทา อสํขารปรินิพ์พายี โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล ทิฏ์เฐว ธัม์เม สสํขารปรินิพ์พายี โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ อสุภานุปัส์สี กาเย วิหรติ อาหาเร ปฏิก์กูลสัญ์ญี สัพ์พโลเก อนภิรตสัญ์ญี สัพ์พสํขาเรสุ อนิจ์จานุปัส์สี, มรณสัญ์ญา โข ปนัส์ส อัช์ฌัต์ตํ สุปัฏ์ฐิตา โหติ. โส อิมานิ ปัญ์จ เสก์ขพลานิ อุปนิส์สาย วิหรติ: สัท์ธาพลํ หิรีพลํ โอต์ตัป์ปพลํ วิริยพลํ ปัญ์ญาพลํ. ตัส์สิมานิ ปัญ์จินท์ริยานิ อธิมัต์ตานิ ปาตุภวัน์ติ: สัท์ธินท์ริยํ วิริยินท์ริยํ สตินท์ริยํ สมาธินท์ริยํ ปัญ์ญินท์ริยํ. โส อิเมสํ ปัญ์จัน์นํ อินท์ริยานํ อธิมัต์ตัต์ตา ทิฏ์เฐว ธัม์เม สสํขารปรินิพ์พายี โหติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล ทิฏ์เฐว ธัม์เม สสํขารปรินิพ์พายี โหติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว ปุค์คโล กายัส์ส เภทา สสํขารปรินิพ์พายี โหติ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ อสุภานุปัส์สี กาเย วิหรติ อาหาเร ปฏิก์กูลสัญ์ญี สัพ์พโลเก อนภิรตสัญ์ญี

สพฺพสงฺขาเรสุ อนิจฺจานุปสฺสี, มรณสญฺญา โข ปนสฺส อชฺฌตฺตํ สุปฏฺฐิตา โหติ. โส อิมานิ ปญฺจ เสกฺขพลานิ อุปนิสฺสาย วิหรติ: สทฺธาพลํ หิรีพลํ โอตฺตปฺปพลํ วิริยพลํ ปญฺญาพลํ. ตสฺสิมานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ มุทูนิ ปาตุภวนฺติ: สทฺธินฺทฺริยํ วิริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ. โส อิเมสํ ปญฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ มุทุตฺตา กายสฺส เภทา สสงฺขารปรินิพฺพายี โหติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล กายสฺส เภทา สสงฺขารปรินิพฺพายี โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ทิฏฺเฐว ธมฺเม อสงฺขารปรินิพฺพายี โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ปีติยา จ วิราคา ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ. โส อิมานิ ปญฺจ เสกฺขพลานิ อุปนิสฺสาย วิหรติ: สทฺธาพลํ หิรีพลํ โอตฺตปฺปพลํ วิริยพลํ ปญฺญาพลํ. ตสฺสิมานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ อธิมตฺตานิ ปาตุภวนฺติ: สทฺธินฺทฺริยํ วิริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ. โส อิเมสํ ปญฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ อธิมตฺตตฺตา ทิฏฺเฐว ธมฺเม อสงฺขารปรินิพฺพายี โหติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ทิฏฺเฐว ธมฺเม อสงฺขารปรินิพฺพายี โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล กายสฺส เภทา อสงฺขารปรินิพฺพายี โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว

กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ปีติยา จ วิราคา ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ. โส อิมานิ ปญฺจ เสกฺขพลานิ อุปนิสฺสาย วิหรติ: สทฺธาพลํ หิริพลํ โอตฺตปฺปพลํ วิริยพลํ ปญฺญาพลํ. ตสฺสิมานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ มุทูนิ ปาตุภวนฺติ: สทฺธินฺทฺริยํ วิริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ. โส อิเมสํ ปญฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ มุทุตฺตา กายสฺส เภทา อสงฺขารปรินิพฺพายี โหติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล กายสฺส เภทา อสงฺขารปรินิพฺพายี โหติ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๗๐ เอกํ สมยํ อายสฺมา อานนฺโท โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเม. ตตฺร โข อายสฺมา อานนฺโท ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อาวุโส ภิกฺขโวติ. "อาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปจฺจสฺโสสุํ. อายสฺมา อานนฺโท เอตทโวจ "โย หิ โกจิ อาวุโส ภิกฺขุ วา ภิกฺขุนี วา มม สนฺติเก อรหตฺตปฺปตฺตึ พฺยากโรติ, สพฺพโส จตูหิ มคฺเคหิ เอเตสํ วา อญฺญตเรน. กตเมหิ จตูหิ? อิธาวุโส ภิกฺขุ สมถปุพฺพงฺคมํ วิปสฺสนํ ภาเวติ, ตสฺส สมถปุพฺพงฺคมํ วิปสฺสนํ ภาวยโต มคฺโค สญฺชายติ,

โส ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุลีกโรติ, ตสฺส ตํ มคฺคํ อาเสวโต ภาวยโต พหุลีกโรโต สํโยชนานิ ปหียนฺติ, อนุสยา พฺยนฺตีโหนฺติ. ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ วิปสฺสนาปุพฺพงฺคมํ สมถํ ภาเวติ, ตสฺส วิปสฺสนาปุพฺพงฺคมํ สมถํ ภาวยโต มคฺโค สญฺชายติ, โส ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุลีกโรติ, ตสฺส ตํ มคฺคํ อาเสวโต ภาวยโต พหุลีกโรโต สํโยชนานิ ปหียนฺติ, อนุสยา พฺยนฺตีโหนฺติ. ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ สมถวิปสฺสนํ ยุคนทฺธํ ภาเวติ, ตสฺส สมถวิปสฺสนํ ยุคนทฺธํ ภาวยโต มคฺโค สญฺชายติ, โส ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุลีกโรติ, ตสฺส ตํ มคฺคํ อาเสวโต ภาวยโต พหุลีกโรโต สํโยชนานิ ปหียนฺติ, อนุสยา พฺยนฺตีโหนฺติ. ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุโน ธมฺมุทฺธจฺจวิคฺคหิตํ มานสํ โหติ, โส อาวุโส สมโย, ยนฺตํ จิตฺตํ อชฺฌตฺตํเยว สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิ โหติ สมาธิยติ, ตสฺส มคฺโค สญฺชายติ, โส ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุลีกโรติ, ตสฺส ตํ มคฺคํ อาเสวโต ภาวยโต พหุลีกโรโต สํโยชนานิ ปหียนฺติ, อนุสยา พฺยนฺตีโหนฺติ. โย หิ โกจิ อาวุโส ภิกฺขุ วา ภิกฺขุนี วา มม สนฺติเก อรหตฺตปฺปตฺตึ พฺยากโรติ, สพฺพโส อิเมหิ จตูหิ มคฺเคหิ เอเตสํ วา อญฺญตเรนาติ.

ปฏิปทาวคฺโค ตติโย.

๑๗๑ กาเย วา ภิกฺขเว สติ กายสญฺเจตนาเหตุ อุปฺปชฺชติ

อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ, วาจาย วา ภิก์ขเว สติ วจีสัญ์เจตนาเหตุ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ, มเน วา ภิก์ขเว สติ มโนสัญ์เจตนาเหตุ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ อวิช์ชาปัจ์จยา วา; สามํ วา ตํ ภิก์ขเว กายสํขารํ อภิสํขโรติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; ปเร วาส์ส ตํ ภิก์ขเว กายสํขารํ อภิสํขโรน์ติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; สัม์ปชาโน วา ตํ ภิก์ขเว กายสํขารํ อภิสํขโรติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; อสัม์ปชาโน วา ตํ ภิก์ขเว กายสํขารํ อภิสํขโรติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; สามํ วา ตํ ภิก์ขเว วจีสํขารํ อภิสํขโรติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; ปเร วาส์ส ตํ ภิก์ขเว วจีสํขารํ อภิสํขโรน์ติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; สัม์ปชาโน วา ตํ ภิก์ขเว วจีสํขารํ อภิสํขโรติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; อสัม์ปชาโน วา ตํ ภิก์ขเว วจีสํขารํ อภิสํขโรติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; สามํ วา ตํ ภิก์ขเว มโนสํขารํ อภิสํขโรติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; ปเร วาส์ส ภิก์ขเว มโนสํขารํ อภิสํขโรน์ติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; สัม์ปชาโน วา ตํ ภิก์ขเว มโนสํขารํ อภิสํขโรติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ

อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; อสัม์ปชาโน วา ตํ ภิก์ขเว มโนสํขารํ อภิสํขโรติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ. อิเมสุ ภิก์ขเว ธัม์เมสุ อวิช์ชา อนุปติตา. อวิช์ชายเต์วว อเสสวิราคนิโรธา โส กาโย น โหติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; สา วาจา น โหติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; โส มโน น โหติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขํ; เขต์ตัน์ตํ น โหติ, ... วัต์ถุน์ตํ น โหติ, ... อายตนัน์ตํ น โหติ, ... อธิกรณัน์ตํ น โหติ, ยํปัจ์จยาส์ส ตํ อุป์ปัช์ชติ อัช์ฌัต์ตํ สุขทุก์ขัน์ติ. จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว อัต์ตภาวปฏิลาภา. กตเม จัต์ตาโร ? อัต์ถิ ภิก์ขเว อัต์ตภาวปฏิลาโภ, ยัส์มึ อัต์ตภาวปฏิลาเภ อัต์ตสัญ์เจตนา กมติ โน ปรสัญ์เจตนา; อัต์ถิ ภิก์ขเว อัต์ตภาวปฏิลาโภ. ยัส์มึ อัต์ตภาวปฏิลาเภ ปรสัญ์เจตนา กมติ โน อัต์ตสัญ์เจตนา; อัต์ถิ ภิก์ขเว อัต์ตภาวปฏิลาโภ, ยัส์มึ อัต์ตภาวปฏิลาเภ อัต์ตสัญ์เจตนา จ กมติ ปรสัญ์เจตนา จ; อัต์ถิ ภิก์ขเว อัต์ตภาวปฏิลาโภ, ยัส์มึ อัต์ตภาวปฏิลาเภ เนว อัต์ตสัญ์เจตนา กมติ โน ปรสัญ์เจตนา. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร อัต์ตภาวปฏิลาภาติ. เอวํ วุต์เต อายัส์มา สาริปุต์โต ภควัน์ตํ เอตทโวจ "อิมัส์ส ข์วาหํ ภัน์เต ภควตา สํขิต์เตน ภาสิตัส์ส เอวํ วิต์ถาเรน อัต์ถํ อาชานามิ: ตัต์ร ภัน์เต ย์วายํ

อัต์ตภาวปฏิลาโภ, ยัส์มึ อัต์ตภาวปฏิลาเภ อัต์ตสัญ์เจตนา กมติ โน ปรสัญ์เจตนา; อัต์ตสัญ์เจตนาเหตุ เตสํ สัต์ตานํ ตัม์หา กายา จุติ โหติ. ตัต์ร ภัน์เต ย์วายํ อัต์ตภาวปฏิลาโภ, ยัส์มึ อัต์ตภาวปฏิลาเภ ปรสัญ์เจตนา กมติ โน อัต์ตสัญ์เจตนา; ปรสัญ์เจตนาเหตุ เตสํ สัต์ตานํ ตัม์หา กายา จุติ โหติ. ตัต์ร ภัน์เต ย์วายํ อัต์ตภาวปฏิลาโภ, ยัส์มึ อัต์ตภาวปฏิลาเภ อัต์ตสัญ์เจตนา จ กมติ ปรสัญ์เจตนา จ; อัต์ตสัญ์เจตนาจ-ปรสัญ์เจตนาจเหตุ เตสํ สัต์ตานํ ตัม์หา กายา จุติ โหติ. ตัต์ร ภัน์เต ย์วายํ อัต์ตภาวปฏิลาโภ, ยัส์มึ อัต์ตภาวปฏิลาเภ เนว อัต์ตสัญ์เจตนา กมติ โน ปรสัญ์เจตนา; กตเม เตน เทวา ทัฏ์ฐัพ์พาติ. "เนวสัญ์ญานาสัญ์ญายตนุปคา สาริปุต์ต เทวา เตน ทัฏ์ฐัพ์พาติ. "โก นุ โข ภัน์เต เหตุ โก ปัจ์จโย, เยน มิเธกัจ์เจ สัต์ตา ตัม์หา กายา จุตา อาคามิโน โหน์ติ อาคัน์ตาโร อิต์ถัต์ตํ; โก ปน ภัน์เต เหตุ โก ปัจ์จโย, เยน มิเธกัจ์เจ สัต์ตา ตัม์หา กายา จุตา อนาคามิโน โหน์ติ อนาคัน์ตาโร อิต์ถัต์ตัน์ติ. "อิธ สาริปุต์ต เอกัจ์จัส์ส ปุค์คลัส์ส โอรัม์ภาคิยานิ สัญ์โญชนานิ อัป์ปหีนานิ โหน์ติ, โส ทิฏ์เฐว ธัม์เม เนวสัญ์ญานาสัญ์ญายตนํ อุปสัม์ปัช์ช วิหรติ, โส ตทัส์สาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิต์ตึ อาปัช์ชติ, ตัต์ถ ฐิโต ตทธิมุต์โต ตัพ์พหุลวิหารี อปริหีโน กาลํ

กุรุมาโน เนวสญฺญานาสญฺญายตนุปคานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชติ; โส ตโต จุโต อาคามี โหติ อาคนฺตา อิตฺถตฺตํ. อิธ ปน สาริปุตฺต เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส โอรมฺภาคิยานิ สญฺโญชนานิ ปหีนานิ โหนฺติ, โส ทิฏฺเฐว ธมฺเม เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, โส ตทสฺสาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิตฺตึ อาปชฺชติ, ตตฺถ ฐิโต ตทธิมุตฺโต ตพฺพหุลวิหารี อปริหีโน กาลํ กุรุมาโน เนวสญฺญานาสญฺญายตนุปคานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชติ; โส ตโต จุโต อนาคามี โหติ อนาคนฺตา อิตฺถตฺตํ. อยํ โข สาริปุตฺต เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ตมฺหา กายา จุตา อาคามิโน โหนฺติ อาคนฺตาโร อิตฺถตฺตํ; อยํ ปน สาริปุตฺต เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ตมฺหา กายา จุตา อนาคามิโน โหนฺติ อนาคนฺตาโร อิตฺถตฺตนฺติ.

๑๗๒ ตตฺร โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อาวุโส ภิกฺขโวติ. "อาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสุํ. อายสฺมา สาริปุตฺโต เอตทโวจ "อฑฺฒมาสุปสมฺปนฺเนน เม อาวุโส อตฺถปฏิสมฺภิทา สจฺฉิกตา โอธิโส พฺยญฺชนโส, ตมหํ อเนกปริยาเยน อาจิกฺขามิ เทเสมิ ปญฺญาเปมิ ปฏฺฐเปมิ วิวรามิ วิภชามิ อุตฺตานีกโรมิ, ยสฺส โข ปนสฺส กงฺขา วา วิมติ วา, โส มํ ปญฺเหน, อหํ เวยฺยากรเณน, สมฺมุขีภูโต โน สตฺถา, โย โน ธมฺมานํ สุกุสโล;

อชฺฌิมาสุปสมฺปนฺเนน เม อาวุโส ธมฺมปฏิสมฺภิทา สจฺฉิกตา โอธิโส พฺยญฺชนโส, ตมหํ อเนกปริยาเยน อาจิกฺขามิ เทเสมิ ปญฺญาเปมิ ปฏฺฐเปมิ วิวรามิ วิภชามิ อุตฺตานีกโรมิ, ยสฺส โข ปนสฺส กงฺขา วา วิมติ วา, โส มํ ปญฺเหน, อหํ เวยฺยากรเณน, สมฺมุขีภูโต โน สตฺถา, โย โน ธมฺมานํ สุกุสโล; อชฺฌิมาสุปสมฺปนฺเนน เม อาวุโส นิรุตฺติปฏิสมฺภิทา สจฺฉิกตา โอธิโส พฺยญฺชนโส, ตมหํ อเนกปริยาเยน อาจิกฺขามิ เทเสมิ ปญฺญาเปมิ ปฏฺฐเปมิ วิวรามิ วิภชามิ อุตฺตานีกโรมิ, ยสฺส โข ปนสฺส กงฺขา วา วิมติ วา, โส มํ ปญฺเหน, อหํ เวยฺยากรเณน, สมฺมุขีภูโต โน สตฺถา, โย โน ธมฺมานํ สุกุสโล; อชฺฌิมาสุปสมฺปนฺเนน เม อาวุโส ปฏิภาณปฏิสมฺภิทา สจฺฉิกตา โอธิโส พฺยญฺชนโส, ตมหํ อเนกปริยาเยน อาจิกฺขามิ เทเสมิ ปญฺญาเปมิ ปฏฺฐเปมิ วิวรามิ วิภชามิ อุตฺตานีกโรมิ, ยสฺส โข ปนสฺส กงฺขา วา วิมติ วา, โส มํ ปญฺเหน, อหํ เวยฺยากรเณน, สมฺมุขีภูโต โน สตฺถา, โย โน ธมฺมานํ สุกุสโลติ.

๑๗๓ อถ โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโต, เยนายสฺมา สาริปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สาริปุตฺเตน สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโต อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ

เอตทโวจ "ฉนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา อตฺถญฺญํ กิญฺจีติ. "มา เหวํ อาวุโส." "ฉนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา นตฺถญฺญํ กิญฺจีติ. "มา เหวํ อาวุโส." "ฉนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา อตฺถิ จ นตฺถิ จญฺญํ กิญฺจีติ. "มา เหวํ อาวุโส." "ฉนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา เนวตฺถิ โน นตฺถญฺญํ กิญฺจีติ. "มา เหวํ อาวุโส." "ฉนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตนานํ อเสสวิราค-นิโรธา อตฺถญฺญํ กิญฺจีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "มา เหวํ อาวุโสติ วเทสิ, "ฉนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา นตฺถญฺญํ กิญฺจีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "มา เหวํ อาวุโสติ วเทสิ, "ฉนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา อตฺถิ จ นตฺถิ จญฺญํ กิญฺจีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "มา เหวํ อาวุโสติ วเทสิ, "ฉนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา เนวตฺถิ โน นตฺถญฺญํ กิญฺจีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "มา เหวํ อาวุโสติ วเทสิ. ยถากถํ ปนาวุโส อิมสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ ทฏฺฐพฺโพติ. "ฉนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา อตฺถญฺญํ กิญฺจีติ อิติ วทํ อปฺปปญฺจํ ปปญฺเจติ, "ฉนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา นตฺถญฺญํ กิญฺจีติ อิติ วทํ อปฺปปญฺจํ ปปญฺเจติ, "ฉนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา อตฺถิ จ นตฺถิ จญฺญํ กิญฺจีติ อิติ วทํ

อป๎ปปัญ์จํ ปปัญ์เจติ, "ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา เนวัต์ถิ โน นัต์ถัญ์ญํ กิญ์จีติ อิติ วทํ อป๎ปปัญ์จํ ปปัญ์เจติ. ยาวตา อาวุโส ฉัน์นํ ผัส์สายตนานํ คติ, ตาวตา ปปัญ์จัส์ส คติ; ยาวตา ปปัญ์จัส์ส คติ, ตาวตา ฉัน์นํ ผัส์สายตนานํ คติ. ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา ปปัญ์จนิโรโธ ปปัญ์จวูปสโมติ.

๑๗๔ อถโข อายัส์มา อานัน์โท, เยนายัส์มา มหาโกฏ์ฐิโต, เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิต๎วา อายัส์มตา มหาโกฏ์ฐิเตน สัท์ธึ สัม์โมทิ; สัม์โมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรต๎วา เอกมัน์ตํ นิสีทิ; เอกมัน์ตํ นิสิน์โน โข อายัส์มา อานัน์โท อายัส์มัน์ตํ มหาโกฏ์ฐิตํ เอตทโวจ "ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา อัต์ถัญ์ญํ กิญ์จีติ." "มา เหวํ อาวุโส." "ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา นัต์ถัญ์ญํ กิญ์จีติ." "มา เหวํ อาวุโส." "ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา อัต์ถิ จ นัต์ถิ จัญ์ญํ กิญ์จีติ." "มา เหวํ อาวุโส." ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา เนวัต์ถิ โน นัต์ถัญ์ญํ กิญ์จีติ. "มา เหวํ อาวุโส." "ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา อัต์ถัญ์ญํ กิญ์จีติ อิติ ปุฏ์โฐ สมาโน "มา เหวํ อาวุโสติ วเทสิ, "ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ

อเสสวิราคนิโรธา นัต์ถัญ์ญํ กิญ์จีติ อิติ ปุฏ์โฐ สมาโน "มา เหวํ อาวุโสติ วเทสิ, "ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา อัต์ถิ จ นัต์ถิ จ อัญ์ญํ กิญ์จีติ อิติ ปุฏ์โฐ สมาโน "มา เหวํ อาวุโสติ วเทสิ, "ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา เนวัต์ถิ โน นัต์ถัญ์ญํ กิญ์จีติ อิติ ปุฏ์โฐ สมาโน "มา เหวํ อาวุโสติ วเทสิ. ยถากถํ ปนาวุโส อิมัส์ส ภาสิตัส์ส อัต์โถ ทัฏ์ฐัพ์โพติ. "ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา อัต์ถัญ์ญํ กิญ์จีติ อิติ วทํ อปปัญ์จํ ปปัญ์เจติ, "ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา นัต์ถัญ์ญํ กิญ์จีติ อิติ วทํ อปปัญ์จํ ปปัญ์เจติ, ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา อัต์ถิ จ นัต์ถิ จ อัญ์ญํ กิญ์จีติ อิติ วทํ อปปัญ์จํ ปปัญ์เจติ, "ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา เนวัต์ถิ โน นัต์ถัญ์ญํ กิญ์จีติ อิติ วทํ อปปัญ์จํ ปปัญ์เจติ. ยาวตา อาวุโส ฉัน์นํ ผัส์สายตนานํ คติ, ตาวตา ปปัญ์จัส์ส คติ; ยาวตา ปปัญ์จัส์ส คติ, ตาวตา ฉัน์นํ ผัส์สายตนานํ คติ. ฉัน์นํ อาวุโส ผัส์สายตนานํ อเสสวิราคนิโรธา ปปัญ์จนิโรโธ ปปัญ์จวูปสโมติ.

๑๗๕ อถโข อายัส์มา อุปวาโน, เยนายัส์มา สาริปุต์โต, เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิต์วา อายัส์มตา สาริปุต์เตน สัท์ธึ สัม์โมทิ; สัม์โมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรต์วา เอกมัน์ตํ นิสีทิ; เอกมัน์ตํ

นิสินฺโน โข อายสฺมา อุปวาโน อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ "กินฺนุ โข อาวุโส วิชฺชายนฺตกโร โหตีติ. "โน หิทํ อาวุโส." "กึ ปนาวุโส จรเณนนฺตกโร โหตีติ. "โน หิทํ อาวุโส." "กินฺนุ โข อาวุโส วิชฺชาจรเณนนฺตกโร โหตีติ. "โน หิทํ อาวุโส." "กึ ปนาวุโส อญฺญตฺร วิชฺชาจรเณนนฺตกโร โหตีติ. "โน หิทํ อาวุโส." "กินฺนุ โข อาวุโส วิชฺชายนฺตกโร โหตีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "โน หิทํ อาวุโสติ วเทสิ, "กึ ปนาวุโส จรเณนนฺตกโร โหตีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "โน หิทํ อาวุโสติ วเทสิ, "กินฺนุ โข อาวุโส วิชฺชาจรเณนนฺตกโร โหตีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "โน หิทํ อาวุโสติ วเทสิ, "กึ ปนาวุโส อญฺญตฺร วิชฺชาจรเณนนฺตกโร โหตีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน "โน หิทํ อาวุโสติ วเทสิ. ยถากถํ ปนาวุโส อนฺตกโร โหตีติ. "วิชฺชาย เจ อาวุโส อนฺตกโร อภวิสฺส, สอุปาทาโนว สมาโน อนฺตกโร อภวิสฺส; จรเณน เจ อาวุโส อนฺตกโร อภวิสฺส, สอุปาทาโนว สมาโน อนฺตกโร อภวิสฺส; วิชฺชาจรเณน เจ อาวุโส อนฺตกโร อภวิสฺส, สอุปาทาโนว สมาโน อนฺตกโร อภวิสฺส; อญฺญตฺร วิชฺชาจรเณน เจ อาวุโส อนฺตกโร อภวิสฺส, ปุถุชฺชโน อนฺตกโร อภวิสฺส; ปุถุชฺชโน หิ อาวุโส อญฺญตฺร วิชฺชาจรเณน. จรณวิปนฺโน โข อาวุโส ยถาภูตํ น ชานาติ น ปสฺสติ; จรณสมฺปนฺโน ยถาภูตํ ชานาติ ปสฺสติ, ยถาภูตํ ชานํ ปสฺสํ อนฺตกโร โหตีติ.

๑๗๖ สทฺโธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ สมฺมา อายาจมาโน อายาเจยฺย "ตาทิโส โหมิ, ยาทิสา สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานาติ. เอสา ภิกฺขเว ตุลา เอตํ ปมาณํ มม สาวกานํ ภิกฺขูนํ, ยทิทํ สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา. สทฺธา ภิกฺขเว ภิกฺขุนี เอวํ สมฺมา อายาจมานา อายาเจยฺย "ตาทิสา โหมิ, ยาทิสา เขมา จ ภิกฺขุนี อุปฺปลวณฺณา จาติ. เอสา ภิกฺขเว ตุลา เอตํ ปมาณํ มม สาวิกานํ ภิกฺขุนีนํ, ยทิทํ เขมา จ ภิกฺขุนี อุปฺปลวณฺณา จ. สทฺโธ ภิกฺขเว อุปาสโก เอวํ สมฺมา อายาจมาโน อายาเจยฺย "ตาทิโส โหมิ, ยาทิโส จิตฺโต จ คหปติ หตฺถโก จ อาฬวโกติ. เอสา ภิกฺขเว ตุลา เอตํ ปมาณํ มม สาวกานํ อุปาสกานํ, ยทิทํ จิตฺโต จ คหปติ หตฺถโก จ อาฬวโก. สทฺธา ภิกฺขเว อุปาสิกา เอวํ สมฺมา อายาจมานา อายาเจยฺย "ตาทิสา โหมิ, ยาทิสา ขุชฺชุตฺตรา จ อุปาสิกา เวฬุกณฺฏกิยา จ นนฺทมาตาติ. เอสา ภิกฺขเว ตุลา เอตํ ปมาณํ มม สาวิกานํ อุปาสิกานํ, ยทิทํ ขุชฺชุตฺตรา จ อุปาสิกา เวฬุกณฺฏกิยา จ นนฺทมาตาติ.

๑๗๗ อถโข อายสฺมา ราหุโล, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ ราหุลํ ภควา เอตทโวจ "ยา จ ราหุล อชฺฌตฺติกา ปฐวีธาตุ ยา จ พาหิรา ปฐวีธาตุ, ปฐวีธาตุเรเวสา, ตํ "เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ, เอวเมตํ

ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ, เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทิสฺวา ปฐวีธาตุยา นิพฺพินฺทติ ปฐวีธาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ. ยา จ ราหุล อชฺฌตฺติกา อาโปธาตุ ยา จ พาหิรา อาโปธาตุ, อาโปธาตุเรเวสา, ตํ "เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ, เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ, เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทิสฺวา อาโปธาตุยา นิพฺพินฺทติ อาโปธาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ. ยา จ ราหุล อชฺฌตฺติกา เตโชธาตุ ยา จ พาหิรา เตโชธาตุ, เตโชธาตุเรเวสา ตํ "เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ, เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ, เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทิสฺวา เตโชธาตุยา นิพฺพินฺทติ เตโชธาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ. ยา จ ราหุล อชฺฌตฺติกา วาโยธาตุ ยา จ พาหิรา วาโยธาตุ, วาโยธาตุเรเวสา, ตํ "เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ, เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ, เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทิสฺวา วาโยธาตุยา นิพฺพินฺทติ วาโยธาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ. ยโต โข ราหุล ภิกฺขุ อิมาสุ จตูสุ ธาตูสุ เนวตฺตานํ นาตฺตนิยํ สมนุปสฺสติ, อยํ วุจฺจติ ราหุล ภิกฺขุ "อจฺเฉชฺชิ ตณฺหํ, วิวฏฺฏยิ สญฺโญชนํ, สมฺมามานาภิสมยา อนฺตมกาสิ ทุกฺขสฺสาติ.

๑๗๘ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา

โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตึ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, โส สกฺกายนิโรธํ มนสิกโรติ, ตสฺส สกฺกายนิโรธํ มนสิกโรโต สกฺกายนิโรเธ จิตฺตํ น ปกฺขนฺทติ น ปสีทติ น สนฺติฏฺฐติ น อธิมุจฺจติ; ตสฺส โข เอตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน น สกฺกายนิโรโธ ปาฏิกงฺโข. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส ลปคเตน หตฺเถน สาขํ คณฺเหยฺย, ตสฺส โส หตฺโถ สชฺเชยฺยปิ คณฺเหยฺยปิ พชฺเฌยฺยปิ, เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตึ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, โส สกฺกายนิโรธํ มนสิกโรติ, ตสฺส สกฺกายนิโรธํ มนสิกโรโต สกฺกายนิโรเธ จิตฺตํ น ปกฺขนฺทติ น ปสีทติ น สนฺติฏฺฐติ นาธิมุจฺจติ; ตสฺส โข เอตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน น สกฺกายนิโรโธ ปาฏิกงฺโข. อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตึ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, โส สกฺกายนิโรธํ มนสิกโรติ, ตสฺส สกฺกายนิโรธํ มนสิกโรโต สกฺกายนิโรเธ จิตฺตํ ปกฺขนฺทติ ปสีทติ สนฺติฏฺฐติ อธิมุจฺจติ; ตสฺส โข เอตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สกฺกายนิโรโธ ปาฏิกงฺโข. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส สุทฺเธน หตฺเถน สาขํ คณฺเหยฺย, ตสฺส โส หตฺโถ เนว สชฺเชยฺย น คณฺเหยฺย น พชฺเฌยฺย, เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตึ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, โส สกฺกายนิโรธํ มนสิกโรติ, ตสฺส สกฺกายนิโรธํ มนสิกโรโต สกฺกายนิโรเธ

จิตฺตํ ปกฺขนฺทติ ปสีทติ สนฺติฏฺฐติ อธิมุจฺจติ; ตสฺส โข เอตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สกฺกายนิโรโธ ปาฏิกงฺโข. อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตึ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, โส อวิชฺชาปฺปเภทํ มนสิกโรติ, ตสฺส อวิชฺชาปฺปเภทํ มนสิกโรโต อวิชฺชาปฺปเภเท จิตฺตํ น ปกฺขนฺทติ น ปสีทติ น สนฺติฏฺฐติ นาธิมุจฺจติ; ตสฺส โข เอตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน น อวิชฺชาปฺปเภโท ปาฏิกงฺโข: เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ชมฺพาลี อเนกวสฺสคณิกา, ตสฺสา ปุริโส ยานิ เจว อายมุขานิ ตานิ ปิทเหยฺย, ยานิ จ อปายมุขานิ ตานิ วิวเรยฺย, เทโว จ น สมฺมา ธารํ อนุปฺปเวจฺเฉยฺย, เอวํ หิ ตสฺสา ภิกฺขเว ชมฺพาลิยา น อาลิปฺปเภโท ปาฏิกงฺโข; เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตึ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, โส อวิชฺชาปฺปเภทํ มนสิกโรติ, ตสฺส อวิชฺชาปฺปเภทํ มนสิกโรโต อวิชฺชาปฺปเภเท จิตฺตํ น ปกฺขนฺทติ น ปสีทติ น สนฺติฏฺฐติ นาธิมุจฺจติ; ตสฺส โข เอตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน น อวิชฺชาปฺปเภโท ปาฏิกงฺโข. อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตึ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, โส อวิชฺชาปฺปเภทํ มนสิกโรติ, ตสฺส อวิชฺชาปฺปเภทํ มนสิกโรโต อวิชฺชาปฺปเภเท จิตฺตํ ปกฺขนฺทติ ปสีทติ สนฺติฏฺฐติ อธิมุจฺจติ; ตสฺส โข เอตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อวิชฺชาปฺปเภโท ปาฏิกงฺโข: เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ชมฺพาลี

อเนกวิสฺสคณิกา, ตสฺสา ปุริโส ยานิ เจว อายมุขานิ ตานิ วิวเรยฺย, ยานิ จ อปายมุขานิ ตานิ ปิทเหยฺย, เทโว จ สมฺมา ธารํ อนุปฺปเวจฺเฉยฺย, เอวํ หิ ตสฺสา ภิกฺขเว ชมฺพาลิยา อาลิปฺปเภโท ปาฏิกงฺโข; เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภิกฺกนฺตํ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตึ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, โส อวิชฺชาปฺปเภทํ มนสิกโรติ, ตสฺส อวิชฺชาปฺปเภทํ มนสิกโรโต อวิชฺชาปฺปเภเท จิตฺตํ ปกฺขนฺทติ ปสีทติ สนฺติฏฺฐติ อธิมุจฺจติ; ตสฺส โข เอตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อวิชฺชาปฺปเภโท ปาฏิกงฺโข. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ.

๑๗๙ อถโข อายสฺมา อานนฺโท, เยนายสฺมา สาริปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สาริปุตฺเตน สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ "โก นุ โข อาวุโส สาริปุตฺต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐว ธมฺเม น ปรินิพฺพายนฺตีติ. "อิธาวุโส อานนฺท สตฺตา "อิมา หานภาคิยา สญฺญาติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ, "อิมา ฐิติภาคิยา สญฺญาติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ, "อิมา วิเสสภาคิยา สญฺญาติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ, "อิมา นิพฺเพธภาคิยา สญฺญาติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ. อยํ โข อาวุโส อานนฺท เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐว

ธมฺโม น ปรินิพฺพายนฺตีติ. "โก ปนาวุโส สาริปุตฺต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ. "อิธาวุโส อานนฺท สตฺตา "อิมา หานภาคิยา สญฺญาติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ, "อิมา ฐิติภาคิยา สญฺญาติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ, "อิมา วิเสสภาคิยา สญฺญาติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ, "อิมา นิพฺเพธภาคิยา สญฺญาติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ. อยํ โข อาวุโส อานนฺท เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ.

๑๘๐ เอกํ สมยํ ภควา โภคนคเร วิหรติ อานนฺทเจติเย. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "ภิกฺขโวติ. "ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ. ภควา เอตทโวจ "จตฺตาโรเม ภิกฺขเว มหาปเทเส เทเสสฺสามิ, ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสฺสามีติ. "เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ. ภควา เอตทโวจ "กตเม จ ภิกฺขเว จตฺตาโร มหาปเทสา? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย "สมฺมุขา เมตํ อาวุโส ภควโต สุตํ สมฺมุขา ปฏิคฺคหิตํ "อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนนฺติ, ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว อภินนฺทิตพฺพํ นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ, อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา ตานิ ปทพฺยญฺชนานิ สาธุกํ อุคฺคเหตฺวา สุตฺเต โอตาเรตพฺพานิ วินเย

สนฺทสฺเสตพฺพานิ, ตานิ เจ สุตฺเต โอตาริยมานานิ วินเย สนฺทสฺสิยมานานิ น เจว สุตฺเต โอตรนฺติ น วินเย สนฺทิสฺสนฺติ, นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ "อทฺธา อิทํ น เจว ตสฺส ภควโต วจนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส, อิมสฺส จ ภิกฺขุโน ทุคฺคหิตนฺติ, อิติ หีทํ ภิกฺขเว ฉฑฺเฑยฺยาถ. อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย "สมฺมุขา เมตํ อาวุโส ภควโต สุตํ สมฺมุขา ปฏิคฺคหิตํ "อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนนฺติ, ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว อภินนฺทิตพฺพํ นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ, อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา ตานิ ปทพฺยญฺชนานิ สาธุกํ อุคฺคเหตฺวา สุตฺเต โอตาเรตพฺพานิ วินเย สนฺทสฺเสตพฺพานิ, ตานิ เจ สุตฺเต โอตาริยมานานิ วินเย สนฺทสฺสิยมานานิ สุตฺเต เจว โอตรนฺติ วินเย จ สนฺทิสฺสนฺติ, นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ "อทฺธา อิทํ ตสฺส ภควโต วจนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส, อิมสฺส จ ภิกฺขุโน สุคฺคหิตนฺติ, อิทํ ภิกฺขเว ปฐมํ มหาปเทสํ ธาเรยฺยาถ. อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย "อมุกสฺมึ นาม อาวาเส สํโฆ วิหรติ สเถโร สปาโมกฺโข, ตสฺส เม สํฆสฺส สมฺมุขา สุตํ สมฺมุขา ปฏิคฺคหิตํ "อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนนฺติ, ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว อภินนฺทิตพฺพํ นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ, อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา ตานิ ปทพฺยญฺชนานิ สาธุกํ อุคฺคเหตฺวา สุตฺเต

โอตาเรตพฺพานิ วินเย สนฺทสฺเสตพฺพานิ, ตานิ เจ สุตฺเต โอตาริยมานานิ วินเย สนฺทสฺสิยมานานิ น เจว สุตฺเต โอตรนฺติ น วินเย สนฺทิสฺสนฺติ, นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ "อทฺธา อิทํ น เจว ตสฺส ภควโต วจนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส, ตสฺส จ สงฺฆสฺส ทุคฺคหิตนฺติ, อิติ หิทํ ภิกฺขเว ฉฑฺเฑยฺยาถ. อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย "อมุกสฺมึ นาม อาวาเส สงฺโฆ วิหรติ สเถโร สปาโมกฺโข, ตสฺส เม สงฺฆสฺส สมฺมุขา สุตํ สมฺมุขา ปฏิคฺคหิตํ "อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนนฺติ, ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว อภินนฺทิตพฺพํ นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ, อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา ตานิ ปทพฺยญฺชนานิ สาธุกํ อุคฺคเหตฺวา สุตฺเต โอตาเรตพฺพานิ วินเย สนฺทสฺเสตพฺพานิ, ตานิ เจ สุตฺเต โอตาริยมานานิ วินเย สนฺทสฺสิยมานานิ สุตฺเต เจว โอตรนฺติ วินเย จ สนฺทิสฺสนฺติ, นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ "อทฺธา อิทํ ตสฺส ภควโต วจนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส, ตสฺส จ สงฺฆสฺส สุคฺคหิตนฺติ, อิทํ ภิกฺขเว ทุติยํ มหาปเทสํ ธาเรยฺยาถ. อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย "อมุกสฺมึ นาม อาวาเส สมฺพหุลา เถรา ภิกฺขู วิหรนฺติ พหุสฺสุตา อาคตาคมา ธมฺมธรา วินยธรา มาติกาธรา, เตสํ เม เถรานํ สมฺมุขา สุตํ สมฺมุขาปฏิคฺคหิตํ "อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนนฺติ. ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว

อภินนฺทิตพฺพํ นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ, อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา ตานิ ปทพฺยญฺชนานิ สาธุกํ อุคฺคเหตฺวา สุตฺเต โอตาเรตพฺพานิ วินเย สนฺทสฺเสตพฺพานิ, ตานิ เจ สุตฺเต โอตาริยมานานิ วินเย สนฺทสฺสิยมานานิ น เจว สุตฺเต โอตรนฺติ น วินเย สนฺทิสฺสนฺติ, นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ " อทฺธา อิทํ น เจว ตสฺส ภควโต วจนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส, เถรานํ ทุคฺคหิตนฺติ, อิติ หีทํ ภิกฺขเว ฉฑฺเฑยฺยาถ. อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย " อมุกสฺมึ นาม อาวาเส สมฺพหุลา เถรา ภิกฺขู วิหรนฺติ พหุสฺสุตา อาคตาคมา ธมฺมธรา วินยธรา มาติกาธรา, เตสํ เม เถรานํ สมฺมุขา สุตํ สมฺมุขา ปฏิคฺคหิตํ " อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนนฺติ, ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว อภินนฺทิตพฺพํ นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ, อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา ตานิ ปทพฺยญฺชนานิ สาธุกํ อุคฺคเหตฺวา สุตฺเต โอตาเรตพฺพานิ วินเย สนฺทสฺเสตพฺพานิ, ตานิ เจ สุตฺเต โอตาริยมานานิ วินเย สนฺทสฺสิยมานานิ สุตฺเต เจว โอตรนฺติ วินเย จ สนฺทิสฺสนฺติ, นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ " อทฺธา อิทํ ตสฺส ภควโต วจนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส, เตสญฺจ เถรานํ สุคฺคหิตนฺติ, อิทํ ภิกฺขเว ตติยํ มหาปเทสํ ธาเรยฺยาถ. อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย " อมุกสฺมึ นาม อาวาเส เอโก เถโร ภิกฺขุ วิหรติ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร, ตสฺส

เม เถรัส์ส สัม์มุขา สุตํ สัม์มุขา ปฏิค์คหิตํ "อยํ ธัม์โม, อยํ
วินโย, อิทํ สัต์ถุสาสนัน์ติ, ตัส์ส ภิก์ขเว ภิก์ขุโน ภาสิตํ
เนว อภินัน์ทิตัพ์พํ นัป์ปฏิก์โกสิตัพ์พํ, อนภินัน์ทิต์วา
อัป์ปฏิก์โกสิต์วา ตานิ ปทพ์ยัญ์ชนานิ สาธุกํ อุค์คเหต์วา
สุต์เต โอตาเรตัพ์พานิ วินเย สัน์ทัส์เสตัพ์พานิ, ตานิ เจ สุต์เต
โอตาริยมานานิ วินเย สัน์ทัส์สิยมานานิ น เจว สุต์เต โอตรัน์ติ
น วินเย สัน์ทิส์สัน์ติ, นิฏ์ฐเมต์ถ คัน์ตัพ์พํ "อัท์ธา อิทํ น
เจว ตัส์ส ภควโต วจนํ อรหโต สัม์มาสัม์พุท์ธัส์ส, ตัส์ส จ
เถรัส์ส ทุค์คหิตัน์ติ, อิติ หิทํ ภิก์ขเว ฉัท์เทย์ยาถ. อิธ ปน
ภิก์ขเว ภิก์ขุ เอวํ วเทย์ย "อมุกัส์มึ นาม อาวาเส เอโก
เถโร ภิก์ขุ วิหรติ พหุส์สุโต อาคตาคโม ธัม์มธโร วินยธโร
มาติกาธโร, ตัส์ส เม เถรัส์ส สัม์มุขา สุตํ สัม์มุขา ปฏิค์คหิตํ
"อยํ ธัม์โม, อยํ วินโย, อิทํ สัต์ถุสาสนัน์ติ, ตัส์ส ภิก์ขเว
ภิก์ขุโน ภาสิตํ เนว อภินัน์ทิตัพ์พํ นัป์ปฏิก์โกสิตัพ์พํ,
อนภินัน์ทิต์วา อัป์ปฏิก์โกสิต์วา ตานิ ปทพ์ยัญ์ชนานิ สาธุกํ
อุค์คเหต์วา สุต์เต โอตาเรตัพ์พานิ วินเย สัน์ทัส์เสตัพ์พานิ, ตานิ
เจ สุต์เต โอตาริยมานานิ วินเย สัน์ทัส์สิยมานานิ สุต์เต เจว
โอตรัน์ติ วินเย จ สัน์ทิส์สัน์ติ, นิฏ์ฐเมต์ถ คัน์ตัพ์พํ "อัท์ธา
อิทํ ตัส์ส ภควโต วจนํ อรหโต สัม์มาสัม์พุท์ธัส์ส, ตัส์ส จ
เถรัส์ส สุค์คหิตัน์ติ, อิทํ ภิก์ขเว จตุต์ถํ มหาปเทสํ ธาเรย์ยาถ.

อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร มหาปเทสาติ.

สญฺเจตนิยวคฺโค ตติโย.

๑๘๑ จตูหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคโต โยธาชีโว ราชารโห โหติ ราชโภคฺโค รญฺโญ องฺคนฺเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ. กตเมหิ จตูหิ? อิธ ภิกฺขเว โยธาชีโว ฐานกุสโล จ โหติ ทูเรปาตี จ อกฺขณเวธี จ มหโต จ กายสฺส ปทาเลตา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต โยธาชีโว ราชารโห โหติ ราชโภคฺโค รญฺโญ องฺคนฺเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส. กตเมหิ จตูหิ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฐานกุสโล จ โหติ ทูเรปาตี จ อกฺขณเวธี จ มหโต จ กายสฺส ปทาเลตา. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฐานกุสโล โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลวา โหติ, ฯ เป ฯ สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฐานกุสโล โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทูเรปาตี โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ "ยงฺกิญฺจิ รูปํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา, สพฺพํ รูปํ; เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ, "ยากาจิ เวทนา . . . ยากาจิ สญฺญา . . . เยเกจิ

สงฺขารา ... ยงฺกิญฺจิ วิญฺญาณํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา, สพฺพํ วิญฺญาณํ, เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทูเรปาตี โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อกฺขณเวธี โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, ฯ เป ฯ "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อกฺขณเวธี โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ มหโต กายสฺส ปทาเลตา โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ มหนฺตํ อวิชฺชากฺขนฺธํ ปทาเลติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ มหโต กายสฺส ปทาเลตา โหติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ ฯ เป ฯ อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ.

๑๘๒ จตุนฺนํ ภิกฺขเว ธมฺมานํ นตฺถิ โกจิ ปาฏิโภโค สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พฺรหฺมา วา โกจิ วา โลกสฺมึ. กตเมสํ จตุนฺนํ? "ชราธมฺมํ มา ชีรีติ นตฺถิ โกจิ ปาฏิโภโค สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พฺรหฺมา วา โกจิ วา โลกสฺมึ. "พฺยาธิธมฺมํ มา พฺยาธียีติ นตฺถิ โกจิ ปาฏิโภโค สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา

พฺรหฺมา วา โกจิ วา โลกสฺมึ. " มรณธมฺมํ มา มิยฺยีติ นตฺถิ โกจิ ปาฏิโภโค สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พฺรหฺมา วา โกจิ วา โลกสฺมึ. " ยานิ โข ปน ตานิ ปาปกานิ กมฺมานิ สํกิเลสิกานิ โปโนพฺภวิกานิ สทรานิ ทุกฺขวิปากานิ อายตึชรามรณิกานิ, เตสํ วิปาโก มา นิพฺพตฺตีติ นตฺถิ โกจิ ปาฏิโภโค สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พฺรหฺมา วา โกจิ วา โลกสฺมึ. อิเมสํ โข ภิกฺขเว จตุนฺนํ ธมฺมานํ นตฺถิ โกจิ ปาฏิโภโค สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พฺรหฺมา วา โกจิ วา โลกสฺมินฺติ.

๑๘๓ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. อถโข วสฺสกาโร พฺราหฺมโณ มคธมหามตฺโต, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข วสฺสกาโร พฺราหฺมโณ มคธมหามตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ " มยํ หิ โภ โคตม เอวํวาที เอวํทิฏฺฐี " โยโกจิ ทิฏฺฐํ ภาสติ " เอวํ เม ทิฏฺฐนฺติ, นตฺถิ ตโต โทโส; โยโกจิ สุตํ ภาสติ " เอวํ เม สุตนฺติ, นตฺถิ ตโต โทโส; โยโกจิ มุตํ ภาสติ " เอวํ เม มุตนฺติ, นตฺถิ ตโต โทโส; โยโกจิ วิญฺญาตํ ภาสติ " เอวํ เม วิญฺญาตนฺติ, นตฺถิ ตโต โทโสติ. " นาหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ ทิฏฺฐํ " ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ,

น ปนาหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ ทิฏฺฐํ "น ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ; นาหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ สุตํ "ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ, น ปนาหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ สุตํ "น ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ; นาหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ มุตํ "ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ, น ปนาหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ มุตํ "น ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ; นาหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ วิญฺญาตํ "ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ, น ปนาหํ พฺราหฺมณ สพฺพํ วิญฺญาตํ "น ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ. ยํ หิ พฺราหฺมณ ทิฏฺฐํ ภาสโต อกุสลา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ, กุสลา ธมฺมา ปริหายนฺติ, เอวรูปํ ทิฏฺฐํ "น ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ; ยญฺจ ขฺวาสฺส พฺราหฺมณ ทิฏฺฐํ ภาสโต อกุสลา ธมฺมา ปริหายนฺติ, กุสลา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ, เอวรูปํ ทิฏฺฐํ "ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ. ยํ หิ พฺราหฺมณ สุตํ ภาสโต อกุสลา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ, กุสลา ธมฺมา ปริหายนฺติ, เอวรูปํ สุตํ "น ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ; ยญฺจ ขฺวาสฺส พฺราหฺมณ สุตํ ภาสโต อกุสลา ธมฺมา ปริหายนฺติ, กุสลา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ, เอวรูปํ สุตํ "ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ. ยํ หิ พฺราหฺมณ มุตํ ภาสโต อกุสลา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ, กุสลา ธมฺมา ปริหายนฺติ, เอวรูปํ มุตํ "น ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ; ยญฺจ ขฺวาสฺส พฺราหฺมณ มุตํ ภาสโต อกุสลา ธมฺมา ปริหายนฺติ, กุสลา ธมฺมา

อภิวฑฺฒนฺติ, เอวรูปํ มุตํ "ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ. ยํ หิ พฺราหฺมณ วิญฺญาตํ ภาสโต อกุสลา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ, กุสลา ธมฺมา ปริหายนฺติ, เอวรูปํ วิญฺญาตํ "น ภาสิตพฺพนฺติ วทามิ; ยญฺจ ขฺวาสฺส พฺราหฺมณ วิญฺญาตํ ภาสโต อกุสลา ธมฺมา ปริหายนฺติ, กุสลา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ, เอวรูปํ วิญฺญาตํ "ภาสิตพฺพนฺติ วทามีติ. อถโข วสฺสกาโร พฺราหฺมโณ มคธมหามตฺโต ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามีติ.

๑๘๔ อถโข ชานุสฺโสณิ พฺราหฺมโณ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชานุสฺโสณิ พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ "มยํ หิ โภ โคตม เอวํวาที เอวํทิฏฺฐี "นตฺถิ โย โส มรณธมฺโม สมาโน น ภายติ น สนฺตาสํ อาปชฺชติ มรณสฺสาติ. "อตฺถิ พฺราหฺมณ มรณธมฺโม สมาโน ภายติ สนฺตาสํ อาปชฺชติ มรณสฺส, อตฺถิ ปน พฺราหฺมณ มรณธมฺโม สมาโน น ภายติ น สนฺตาสํ อาปชฺชติ มรณสฺส. กตโม จ พฺราหฺมณ มรณธมฺโม สมาโน ภายติ สนฺตาสํ อาปชฺชติ มรณสฺส? อิธ พฺราหฺมณ เอกจฺโจ กาเมสุ อวีตราโค โหติ อวิคตจฺฉนฺโท อวิคตเปโม อวิคตปิปาโส อวิคตปริฬาโห อวิคตตณฺโห, ตเมนํ

อญฺญตโร คาฬฺโห โรคาตงฺโก ผุสติ, ตสฺส อญฺญตเรน คาเฬฺหน โรคาตงฺเกน ผุฏฺฐสฺส เอวํ โหติ "ปิยา วต มํ กามา ชหิสฺสนฺติ, ปิเย จาหํ กาเม ชหิสฺสามีติ, โส โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ: อยํ โข พฺราหฺมณ มรณธมฺโม สมาโน ภายติ สนฺตาสํ อาปชฺชติ มรณสฺส. ปุน จปรํ พฺราหฺมณ อิเธกจฺโจ กาเย อวีตราโค โหติ อวิคตจฺฉนฺโท อวิคตเปโม อวิคตปิปาโส อวิคตปริฬาโห อวิคตตณฺโห, ตเมนํ อญฺญตโร คาฬฺโห โรคาตงฺโก ผุสติ, ตสฺส อญฺญตเรน คาเฬฺหน โรคาตงฺเกน ผุฏฺฐสฺส เอวํ โหติ ปิโย วต มํ กาโย ชหิสฺสติ, ปิยญฺจาหํ กายํ ชหิสฺสามีติ, โส โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ: อยมฺปิ โข พฺราหฺมณ มรณธมฺโม สมาโน ภายติ สนฺตาสํ อาปชฺชติ มรณสฺส. ปุน จปรํ พฺราหฺมณ อิเธกจฺโจ อกตกลฺยาโณ โหติ อกตกุสโล อกตภีรุตฺตาโณ กตปาโป กตลุทฺโท กตกิพฺพิโส, ตเมนํ อญฺญตโร คาฬฺโห โรคาตงฺโก ผุสติ, ตสฺส อญฺญตเรน คาเฬฺหน โรคาตงฺเกน ผุฏฺฐสฺส เอวํ โหติ "อกตํ วต เม กลฺยาณํ อกตํ กุสลํ อกตํ ภีรุตฺตาณํ กตํ ปาปํ กตํ ลุทฺทํ กตํ กิพฺพิสํ, ยาวตา โภ อกตกลฺยาณานํ อกตกุสลานํ อกตภีรุตฺตาณานํ กตปาปานํ กตลุทฺทานํ กตกิพฺพิสานํ คติ, ตํ คตึ เปจฺจ คจฺฉามีติ, โส โสจติ กิลมติ ปริเทวติ

อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ: อยมฺปิ โข พฺราหฺมณ มรณธมฺโม สมาโน ภายติ สนฺตาสํ อาปชฺชติ มรณสฺส. ปุน จปรํ พฺราหฺมณ อิเธกจฺโจ กงฺขี โหติ วิจิกิจฺฉี อนิฏฺฐงฺคโต สทฺธมฺเม, ตเมนํ อญฺญตโร คาฬฺโห โรคาตงฺโก ผุสติ, ตสฺส อญฺญตเรน คาฬฺเหน โรคาตงฺเกน ผุฏฺฐสฺส เอวํ โหติ "กงฺขี วตมฺหิ วิจิกิจฺฉี อนิฏฺฐงฺคโต สทฺธมฺเมติ, โส โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ: อยมฺปิ โข พฺราหฺมณ มรณธมฺโม สมาโน ภายติ สนฺตาสํ อาปชฺชติ มรณสฺส. อิเม โข พฺราหฺมณ จตฺตาโร มรณธมฺมา สมานา ภายนฺติ สนฺตาสํ อาปชฺชนฺติ มรณสฺส. กตโม จ พฺราหฺมณ มรณธมฺโม สมาโน น ภายติ น สนฺตาสํ อาปชฺชติ มรณสฺส? อิธ พฺราหฺมณ เอกจฺโจ กาเมสุ วีตราโค โหติ วิคตจฺฉนฺโท วิคตเปโม วิคตปิปาโส วิคตปริฬาโห วิคตตณฺโห, ตเมนํ อญฺญตโร คาฬฺโห โรคาตงฺโก ผุสติ, ตสฺส อญฺญตเรน คาฬฺเหน โรคาตงฺเกน ผุฏฺฐสฺส น เอวํ โหติ "ปิยา วต มํ กามา ชหิสฺสนฺติ, ปิเยจาหํ กาเม ชหิสฺสามีติ, โส น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ น อุรตฺตาฬึ กนฺทติ น สมฺโมหํ อาปชฺชติ: อยํ โข พฺราหฺมณ มรณธมฺโม สมาโน น ภายติ น สนฺตาสํ อาปชฺชติ. ปุน จปรํ พฺราหฺมณ อิเธกจฺโจ กาเย วีตราโค โหติ วิคตจฺฉนฺโท วิคตเปโม วิคตปิปาโส วิคตปริฬาโห วิคตตณฺโห, ตเมนํ อญฺญตโร คาฬฺห

โรคาตังโก ผุสติ, ตัส์ส อัญ์ญตเรน คาเฬ์หน โรคาตังเกน ผุฏ์ฐัส์ส น เอวํ โหติ "ปิเย วต มํ กาโย ชหิส์สติ, ปิยัญ์จาหํ กายํ ชหิส์สามีติ, โส น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ น อุรัต์ตาฬึ กัน์ทติ น สัม์โมหํ อาปัช์ชติ. อยํปิ โข พ์ราห์มณ มรณธัม์โม สมาโน น ภายติ น สัน์ตาสํ อาปัช์ชติ มรณัส์ส. ปุน จปรํ พ์ราห์มณ อิเธกัจ์โจ อกตปาโป โหติ อกตลุท์โท อกตกิพ์พิโส กตกัล์ยาโณ กตกุสโล กตภีรุต์ตาโณ, ตเมนํ อัญ์ญตโร คาโฬ์ห โรคาตังโก ผุสติ, ตัส์ส อัญ์ญตเรน คาเฬ์หน โรคาตังเกน ผุฏ์ฐัส์ส เอวํ โหติ "อกตํ วต เม ปาปํ อกตํ ลุท์ทํ อกตํ กิพ์พิสํ กตํ กัล์ยาณํ กตํ กุสลํ กตํ ภีรุต์ตาณํ, ยาวตา โภ อกตปาปานํ อกตลุท์ทานํ อกตกิพ์พิสานํ กตกัล์ยาณานํ กตกุสลานํ กตภีรุต์ตาณานํ คติ, ตํ คตึ เปจ์จ คัจ์ฉามีติ, โส น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ น อุรัต์ตาฬึ กัน์ทติ น สัม์โมหํ อาปัช์ชติ. อยํปิ โข พ์ราห์มณ มรณธัม์โม สมาโน น ภายติ น สัน์ตาสํ อาปัช์ชติ มรณัส์ส. ปุน จปรํ พ์ราห์มณ อิเธกัจ์โจ อกํขี โหติ อวิจิกิจ์ฉี นิฏ์ฐํ คโต สัท์ธัม์เม, ตเมนํ อัญ์ญตโร คาโฬ์ห โรคาตังโก ผุสติ, ตัส์ส อัญ์ญตเรน คาเฬ์หน โรคาตังเกน ผุฏ์ฐัส์ส เอวํ โหติ, "อกํขี วตัม์หิ อวิจิกิจ์ฉี นิฏ์ฐํ คโต สัท์ธัม์เมติ, โส น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ น อุรัต์ตาฬึ กัน์ทติ น สัม์โมหํ อาปัช์ชติ. อยํปิ โข พ์ราห์มณ มรณธัม์โม สมาโน น ภายติ น สัน์ตาสํ

อาปชฺชติ มรณสฺส. อิเม โข พฺราหฺมณ จตฺตาโร มรณธมฺมา สมานา น ภายนฺติ น สนฺตาสํ อาปชฺชนฺติ มรณสฺสาติ. อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม, ฯเปฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณํ คตนฺติ.

๑๘๕ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ปริพฺพาชกา สปฺปินิยา ตีเร ปริพฺพาชการาเม ปฏิวสนฺติ. เสยฺยถีทํ? อนฺนภาโร วรธโร สกุลุทายี จ ปริพฺพาชโก อญฺเญ จ อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ปริพฺพาชกา. อถโข ภควา สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต, เยน สปฺปินิยา ตีรํ ปริพฺพาชการาโม, เตนุปสงฺกมิ. เตน โข ปน สมเยน เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ สนฺนิสินฺนานํ สนฺนิปติตานํ อยมนฺตรากถา อุทปาทิ "อิติปิ พฺราหฺมณสจฺจานิ อิติปิ พฺราหฺมณสจฺจานีติ. อถโข ภควา, เยน เต ปริพฺพาชกา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ; นิสชฺช โข ภควา เต ปริพฺพาชเก เอตทโวจ "กายนุตฺถ ปริพฺพาชกา เอตรหิ กถาย สนฺนิสินฺนา, กา จ ปน โว อนฺตรากถา วิปฺปกตาติ. "อิธ โภ โคตม อมฺหากํ สนฺนิสินฺนานํ สนฺนิปติตานํ อยมนฺตรากถา อุทปาทิ "อิติปิ พฺราหฺมณสจฺจานิ อิติปิ พฺราหฺมณสจฺจานีติ. "จตฺตารีมานิ ปริพฺพาชกา พฺราหฺมณสจฺจานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อิธ ปริพฺพาชกา พฺราหฺมโณ

เอวมาห "สพฺเพ ปาณา อวชฺฌาติ, อิติ วทํ พฺราหฺมโณ สจฺจํ อาห โน มุสา, โส เตน น "สมโณติ มญฺญติ น "พฺราหฺมโณติ มญฺญติ น "เสยฺโยหมสฺมีติ มญฺญติ "น สทิโสหมสฺมีติ มญฺญติ, น "หีโนหมสฺมีติ มญฺญติ, อปิจ ยเทว ตตฺถ สจฺจํ, ตทภิญฺญาย ปาณานํเยว อนุทยาย อนุกมฺปาย ปฏิปนฺโน โหติ. ปุน จปรํ ปริพฺพาชกา พฺราหฺมโณ เอวมาห "สพฺเพ กามา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามธมฺมาติ, อิติ วทํ พฺราหฺมโณ สจฺจํ อาห โน มุสา, โส เตน น "สมโณติ มญฺญติ น "พฺราหฺมโณติ มญฺญติ น "เสยฺโยหมสฺมีติ มญฺญติ น "สทิโสหมสฺมีติ มญฺญติ น "หีโนหมสฺมีติ มญฺญติ, อปิจ ยเทว ตตฺถ สจฺจํ, ตทภิญฺญาย กามานํเยว นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ. ปุน จปรํ ปริพฺพาชกา พฺราหฺมโณ เอวมาห "สพฺเพ ภวา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามธมฺมาติ, อิติ วทํ พฺราหฺมโณ สจฺจํ อาห โน มุสา, โส เตน น "สมโณติ มญฺญติ น "พฺราหฺมโณติ มญฺญติ น "เสยฺโยหมสฺมีติ มญฺญติ น "สทิโสหมสฺมีติ มญฺญติ น "หีโนหมสฺมีติ มญฺญติ, อปิจ ยเทว ตตฺถ สจฺจํ, ตทภิญฺญาย ภวานํเยว นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ. ปุน จปรํ ปริพฺพาชกา พฺราหฺมโณ เอวมาห "นาหํ กฺวจินิ กสฺสจิ กิญฺจน ตสฺมึ, น จ มม กฺวจินิ กตฺถจิ กิญฺจนตฺถีติ, อิติ วทํ พฺราหฺมโณ สจฺจํ อาห โน มุสา, โส เตน น "สมโณติ มญฺญติ น

"พฺราหฺมโณติ มญฺญติ น "เสยฺโยหมสฺมีติ มญฺญติ น "สทิโสหมสฺมีติ มญฺญติ น "หีโนหมสฺมีติ, มญฺญติ, อปิจ ยเทว ตตฺถ สจฺจํ, ตทภิญฺญาย อากิญฺจญฺญํเยว ปฏิปทํ ปฏิปนฺโน โหติ. อิมานิ โข ปริพฺพาชกา จตฺตาริ พฺราหฺมณสจฺจานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานีติ.

๑๘๖ อถโข อญฺญตโร ภิกฺขุ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ "เกน. นุ โข ภนฺเต โลโก นียติ, เกน โลโก ปริกสฺสติ, กสฺส จ อุปฺปนฺนสฺส วสํ คจฺฉตีติ. "สาธุ สาธุ ภิกฺขุ, ภทฺทโก โข เต ภิกฺขุ อุมฺมงฺโค ภทฺทกํ ปฏิภาณํ กลฺยาณี ปริปุจฺฉา, เอวํ หิ ตฺวํ ภิกฺขุ ปุจฺฉสิ "เกน นุ โข ภนฺเต โลโก นียติ, เกน โลโก ปริกสฺสติ, กสฺส จ อุปฺปนฺนสฺส วสํ คจฺฉตีติ. "เอวํ ภนฺเต." "จิตฺเตน โข ภิกฺขุ โลโก นียติ, จิตฺเตน ปริกสฺสติ, จิตฺตสฺส อุปฺปนฺนสฺส วสํ คจฺฉตีติ. "สาธุ ภนฺเตติ โข โส ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา ภควนฺตํ อุตฺตริ ปญฺหํ อปุจฺฉิ "พหุสฺสุโต ธมฺมธโร พหุสฺสุโต ธมฺมธโรติ ภนฺเต วุจฺจติ. กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต พหุสฺสุโต ธมฺมธโร โหตีติ. "สาธุ สาธุ ภิกฺขุ, ภทฺทโก โข เต ภิกฺขุ อุมฺมงฺโค ภทฺทกํ ปฏิภาณํ กลฺยาณี ปริปุจฺฉา,

เอวํ หิ ต์วํ ภิก์ขุ ปุจ์ฉสิ "พหุส์สุโต ธัม์มธโร พหุส์สุโต ธัม์มธโรติ ภัน์เต วุจ์จติ. กิต์ตาวตา นุ โข ภัน์เต พหุส์สุโต ธัม์มธโร โหตีติ, "เอวํ ภัน์เต. "พหู โข ภิก์ขุ มยา ธัม์มา เทสิตา: สุต์ตํ เคยฺยํ เวย์ยากรณํ คาถา อุทานํ อิติวุต์ตกํ ชาตกํ อัพ์ภุตธัม์มํ เวทัล์ลํ. จตุป์ปทาย เจปิ ภิก์ขุ คาถาย อัต์ถมัญ์ญาย ธัม์มมัญ์ญาย ธัม์มานุธัม์มปฏิปัน์โน โหติ, "พหุส์สุโต ธัม์มธโรติ อลํ วจนายาติ. "สาธุ ภัน์เตติ โข โส ภิก์ขุ ภควโต ภาสิตํ อภินัน์ทิต์วา อนุโมทิต์วา ภควัน์ตํ อุต์ตรึ ปัญ์หํ อปุจ์ฉิ "สุตวา นิพ์เพธิกปัญ์โญ สุตวา นิพ์เพธิกปัญ์โญติ ภัน์เต วุจ์จติ. กิต์ตาวตา นุ โข ภัน์เต สุตวา นิพ์เพธิกปัญ์โญ โหตีติ. "สาธุ สาธุ ภิก์ขุ, ภัท์ทโก โข เต ภิก์ขุ อุม์มัง์โค ภัท์ทกํ ปฏิภาณํ กัล์ยาณี ปริปุจ์ฉา, เอวํ หิ ต์วํ ภิก์ขุ ปุจ์ฉสิ "สุตวา นิพ์เพธิกปัญ์โญ สุตวา นิพ์เพธิกปัญ์โญติ ภัน์เต วุจ์จติ: กิต์ตาวตา นุ โข ภัน์เต สุตวา นิพ์เพธิกปัญ์โญ โหตีติ. "เอวํ ภัน์เต." "อิธ ภิก์ขุ ภิก์ขุโน "อิทํ ทุก์ขัน์ติ สุตํ โหติ, ปัญ์ญาย จัส์ส อัต์ถํ อติวิช์ฌ ปัส์สติ; "อยํ ทุก์ขสมุทโยติ สุตํ โหติ, ปัญ์ญาย จัส์ส อัต์ถํ อติวิช์ฌ ปัส์สติ; "อยํ ทุก์ขนิโรโธติ สุตํ โหติ, ปัญ์ญาย จัส์ส อัต์ถํ อติวิช์ฌ ปัส์สติ; "อยํ ทุก์ขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ สุตํ โหติ, ปัญ์ญาย จัส์ส อัต์ถํ อติวิช์ฌ ปัส์สติ: เอวํ โข ภิก์ขุ สุตวา นิพ์เพธิกปัญ์โญ โหตีติ. "สาธุ ภัน์เตติ โข โส

ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา ภควนฺตํ อุตฺตรึ ปญฺหํ อปุจฺฉิ "ปณฺฑิโต มหาปญฺโญ, ปณฺฑิโต มหาปญฺโญติ ภนฺเต วุจฺจติ. กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ปณฺฑิโต มหาปญฺโญ โหตีติ. "สาธุ สาธุ ภิกฺขุ, ภทฺทโก โข เต ภิกฺขุ อุมฺมงฺโค ภทฺทกํ ปฏิภาณํ กลฺยาณี ปริปุจฺฉา, เอวํ หิ ตฺวํ ภิกฺขุ ปุจฺฉสิ "ปณฺฑิโต มหาปญฺโญ ปณฺฑิโต มหาปญฺโญติ ภนฺเต วุจฺจติ. กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ปณฺฑิโต มหาปญฺโญ โหตีติ. "เอวํ ภนฺเต." "อิธ ภิกฺขุ ปณฺฑิโต มหาปญฺโญ เนวตฺตพฺยาพาธาย เจเตติ น ปรพฺยาพาธาย เจเตติ น อุภยพฺยาพาธาย เจเตติ อตฺตหิตํ ปรหิตํ อุภยหิตํ สพฺพโลกหิตเมว จินฺตยมาโน จินฺเตติ. เอวํ โข ภิกฺขุ ปณฺฑิโต มหาปญฺโญ โหตีติ.

๑๘๗ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. อถโข วสฺสกาโร พฺราหฺมโณ มคธมหามตฺโต, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข วสฺสกาโร พฺราหฺมโณ มคธมหามตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ "ชาเนยฺย นุ โข โภ โคตม อสปฺปุริโส อสปฺปุริสํ "อสปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. "อฏฺฐานํ โข เอตํ พฺราหฺมณ อนวกาโส, ยํ อสปฺปุริโส อสปฺปุริสํ ชาเนยฺย "อสปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. "ชาเนยฺย ปน โภ โคตม อสปฺปุริโส สปฺปุริสํ "สปฺปุริโส อยํ

ภวนฺติ. "เอตมฺปิ โข พฺราหฺมณ ฐานํ อนวกาโส, ยํ อสปฺปุริโส สปฺปุริสํ ชาเนยฺย "สปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. "ชาเนยฺย นุ โข โภ โคตม สปฺปุริโส สปฺปุริสํ "สปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. "ฐานํ โข เอตํ พฺราหฺมณ วิชฺชติ, ยํ สปฺปุริโส สปฺปุริสํ ชาเนยฺย "สปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. "ชาเนยฺย ปน โภ โคตม สปฺปุริโส อสปฺปุริสํ "อสปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. เอตมฺปิ โข พฺราหฺมณ ฐานํ วิชฺชติ, ยํ สปฺปุริโส อสปฺปุริสํ ชาเนยฺย "อสปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. อจฺฉริยํ โภ โคตม, อพฺภุตํ โภ โคตม; ยาว สุภาสิตญฺจิทํ โภตา โคตเมน "อฏฺฐานํ โข เอตํ พฺราหฺมณ อนวกาโส, ยํ อสปฺปุริโส อสปฺปุริสํ ชาเนยฺย "อสปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. เอตมฺปิ โข พฺราหฺมณ อฏฺฐานํ อนวกาโส, ยํ อสปฺปุริโส สปฺปุริสํ ชาเนยฺย "สปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. ฐานํ โข เอตํ พฺราหฺมณ วิชฺชติ, ยํ สปฺปุริโส สปฺปุริสํ ชาเนยฺย "สปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. เอตมฺปิ โข พฺราหฺมณ ฐานํ วิชฺชติ, ยํ สปฺปุริโส อสปฺปุริสํ ชาเนยฺย "อสปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. เอกมิทํ โภ โคตม สมยํ โตเทยฺยสฺส พฺราหฺมณสฺส ปริสติ ปรูปารมฺภํ วตฺเตนฺติ "พาโล อยํ ราชา เอเฬยฺโย, โย สมเณ รามปุตฺเต อภิปฺปสนฺโน, สมเณ จ ปน รามปุตฺเต เอวรูปํ ปรมนิปจฺจการํ กโรติ, ยทิทํ, อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ อิเมปิ รญฺโญ เอเฬยฺยสฺส ปริหารกา พาลา: ยมโก

โมค์คัล์โล อุค์โค นาวินากี คัน์ธัพ์โพ อัค์คิเวส์โส, เย สมเณ รามปุต์เต อภิป์ปสัน์นา, สมเณ จ ปน รามปุต์เต เอวรูปํ ปรมนิปัจ์จการํ กโรน์ติ, ยทิทํ, อภิวาทนํ ปัจ์จุฏ์ฐานํ อัญ์ชลิกัม์มํ สามีจิกัม์มัน์ติ. ยัส์สุทํ โตเทย์โย พ์ราห์มโณ อิมินา นเยน เนติ "ตํ กึ มัญ์ญัน์ติ โภน์โต ปัณ์ฑิโต ราชา เอเฬย์โย กรณียาธิกรณีเยสุ วจนียาธิวจนีเยสุ อลมัต์ถทสตเรหิ อลมัต์ถทสตโรติ. "เอวํ โภ ปัณ์ฑิโต ราชา เอเฬย์โย กรณียาธิกรณีเยสุ วจนียาธิวจนีเยสุ อลมัต์ถทสตเรหิ อลมัต์ถทสตโรติ. "ยัส์มา โข โภ สมโณ รามปุต์โต รัญ์ญา เอเฬย์เยน ปัณ์ฑิเตน ปัณ์ฑิตตโร กรณียาธิกรณีเยสุ วจนียาธิวจนีเยสุ อลมัต์ถทสตเรน อลมัต์ถทสตโร; ตัส์มา ราชา เอเฬย์โย สมเณ รามปุต์เต อภิป์ปสัน์โน, สมเณ จ ปน รามปุต์เต เอวรูปํ ปรมนิปัจ์จการํ กโรติ, ยทิทํ, อภิวาทนํ ปัจ์จุฏ์ฐานํ อัญ์ชลิกัม์มํ สามีจิกัม์มํ. ตํ กึ มัญ์ญัน์ติ โภน์โต ปัณ์ฑิตา รัญ์โญ เอเฬย์ยัส์ส ปริหารกา ยมโก โมค์คัล์โล อุค์โค นาวินากี คัน์ธัพ์โพ อัค์คิเวส์โส กรณียาธิกรณีเยสุ วจนียาธิวจนีเยสุ อลมัต์ถทสตเรหิ อลมัต์ถทสตโรติ. "เอวํ โภ ปัณ์ฑิตา รัญ์โญ เอเฬย์ยัส์ส ปริหารกา ยมโก โมค์คัล์โล อุค์โค นาวินากี คัน์ธัพ์โพ อัค์คิเวส์โส กรณียาธิกรณีเยสุ วจนียาธิวจนีเยสุ อลมัต์ถทสตโรติ. "ยัส์มา โข โภ สมโณ รามปุต์โต รัญ์โญ เอเฬย์ยัส์ส ปริหารเกหิ

ปณฺฑิเตหิ ปณฺฑิตตโร กรณียาธิกรณีเยสุ วจนียาธิวจนีเยสุ อลมตฺถทสตเรหิ อลมตฺถทสตโร, ตสฺมา รญฺโญ เอเฬยฺยสฺส ปริหารกา สมเณ รามปุตฺเต อภิปฺปสนฺนา, สมเณ จ ปน รามปุตฺเต เอวรูปํ ปรมนิปจฺจการํ กโรนฺติ, ยทิทํ, อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมนฺติ. อจฺฉริยํ โภ โคตม, อพฺภุตํ โภ โคตม: ยาว สุภาสิตญฺจิทํ โภตา โคตเมน "อฏฺฐานํ โข เอตํ พฺราหฺมณ อนวกาโส, ยํ อสปฺปุริโส อสปฺปุริสํ ชาเนยฺย "อสปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. เอตมฺปิ โข พฺราหฺมณ อฏฺฐานํ อนวกาโส, ยํ สปฺปุริโส สปฺปุริสํ ชาเนยฺย "สปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. ฐานํ โข เอตํ พฺราหฺมณ วิชฺชติ, ยํ สปฺปุริโส สปฺปุริสํ ชาเนยฺย "สปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. เอตํ โข พฺราหฺมณ ฐานํ วิชฺชติ, ยํ สปฺปุริโส อสปฺปุริสํ ชาเนยฺย "อสปฺปุริโส อยํ ภวนฺติ. หนฺททานิ มยํ โภ โคตม คจฺฉาม, พหุกิจฺจา มยํ พหุกรณียาติ. "ยสฺสทานิ ตฺวํ พฺราหฺมณ กาลํ มญฺญสีติ. อถโข วสฺสกาโร พฺราหฺมโณ มคธมหามตฺโต ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามีติ.

๑๙๘ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต. อถโข อุปโก มณฺฑิกาปุตฺโต, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อุปโก มณฺฑิกาปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ "อหํ

หิ ภัน์เต เอวํวาที เอวํทิฏ์ฐิ "โยโกจิ ปรุปารัม์ภํ วัต์เตติ, ปรุปารัม์ภํ วัต์เตน์โต สัพ์โพ โส น อุป์ปาเทติ, อนุป์ปาเทน์โต คารัย์โห โหติ อุปวัช์โชติ. "ปรุปารัม์ภํ เจ อุปก วัต์เตติ, ปรุปารัม์ภํ วัต์เตน์โต น อุป์ปาเทติ, อนุป์ปาเทน์โต คารัย์โห โหติ อุปวัช์โช; ต์วํ โข อุปก ปรุปารัม์ภํ วัต์เตสิ, ปรุปารัม์ภํ วัต์เตน์โต น อุป์ปาเทสิ, อนุป์ปาเทน์โต คารัย์โหสิ อุปวัช์โชติ. "เสย์ยถาปิ ภัน์เต อุม์มุช์ชมานกํเยว มหตา ปาเสน พัน์เธย์ย, เอวเมว โข อหํ ภัน์เต อุม์มุช์ชมานโกเยว ภควตา มหตา วาทปาเสน พัท์โธติ. "อิทํ อกุสลัน์ติ โข อุปก มยา ปัญ์ญัต์ตํ ตัต์ถ อปริมาณา ปทา อปริมาณา พ์ยัญ์ชนา อปริมาณา ตถาคตัส์ส ธัม์มเทสนา "อิติปีทํ อกุสลัน์ติ. "ตํ โข ปนิทํ อกุสลํ ปหาตัพ์พัน์ติ โข อุปก มยา ปัญ์ญัต์ตํ, ตัต์ถ อปริมาณา ปทา อปริมาณา พ์ยัญ์ชนา อปริมาณา ตถาคตัส์ส ธัม์มเทสนา "อิติปีทํ อกุสลํ ปหาตัพ์พัน์ติ. "อิทํ กุสลัน์ติ โข อุปก มยา ปัญ์ญัต์ตํ, ตัต์ถ อปริมาณา ปทา อปริมาณา พ์ยัญ์ชนา อปริมาณา ตถาคตัส์ส ธัม์มเทสนา "อิติปีทํ กุสลัน์ติ. "ตํ โข ปนิทํ กุสลํ ภาเวตัพ์พัน์ติ โข อุปก มยา ปัญ์ญัต์ตํ, ตัต์ถ อปริมาณา ปทา อปริมาณา พ์ยัญ์ชนา อปริมาณา ตถาคตัส์ส ธัม์มเทสนา "อิติปีทํ กุสลํ ภาเวตัพ์พัน์ติ. อถโข อุปโก มัณ์ฑิกาปุต์โต ภควโต ภาสิตํ อภินัน์ทิต์วา อนุโมทิต์วา อุฏ์ฐายาสนา ภควัน์ตํ อภิวาเทต์วา ปทัก์ขิณํ กัต์วา,

เยน ราชา มาคโธ อชาตสัต์ตุ เวเทหิปุต์โต, เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิต์วา, ยาวตโก อโหสิ ภควตา สัท์ธึ กถาสัล์ลาโป, ตํ สัพ์พํ รัญ์โญ มาคธัส์ส อชาตสัต์ตุส์ส เวเทหิปุต์ตัส์ส อาโรเจสิ. เอวํ วุต์เต ราชา มาคโธ อชาตสัต์ตุ เวเทหิปุต์โต กุปิโต อนัต์ตมโน อุปกํ มัณ์ฑิกาปุต์ตํ เอตทโวจ "ยาวธํสี วตายํ โลณการกทารโก ยาวมุขโร ยาวปคัพ์โภ, ยัต์ร หิ นาม ตํ ภควัน์ตํ อรหัน์ตํ สัม์มาสัม์พุท์ธํ อปสาเทตัพ์พํ มัญ์ญิส์สติ. อเปหิ ต์วํ อุปก วินัส์ส, มา ตํ อัท์ทสัน์ติ.

๑๘๙ จัต์ตาโรเม ภิก์ขเว สัจ์ฉิกรณียา ธัม์มา. กตเม จัต์ตาโร? อัต์ถิ ภิก์ขเว ธัม์มา กาเยน สัจ์ฉิกรณียา, อัต์ถิ ภิก์ขเว ธัม์มา สติยา สัจ์ฉิกรณียา, อัต์ถิ ภิก์ขเว ธัม์มา จัก์ขุนา สัจ์ฉิกรณียา, อัต์ถิ ภิก์ขเว ธัม์มา ปัญ์ญาย สัจ์ฉิกรณียา. กตเม จ ภิก์ขเว ธัม์มา กาเยน สัจ์ฉิกรณียา? อัฏ์ฐ โมก์ขา ภิก์ขเว กาเยน สัจ์ฉิกรณียา. กตเม จ ภิก์ขเว ธัม์มา สติยา สัจ์ฉิกรณียา? ปุพ์เพนิวาโส ภิก์ขเว สติยา สัจ์ฉิกรณีโย. กตเม จ ภิก์ขเว ธัม์มา จัก์ขุนา สัจ์ฉิกรณียา? สัต์ตานํ จุตุปปาโต ภิก์ขเว จัก์ขุนา สัจ์ฉิกรณีโย. กตเม จ ภิก์ขเว ธัม์มา ปัญ์ญาย สัจ์ฉิกรณียา? อาสวานํ ขโย ภิก์ขเว ปัญ์ญาย สัจ์ฉิกรณีโย. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร สัจ์ฉิกรณียา ธัม์มาติ.

๑๙๐ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ ปุพฺพาราเม มิคารมาตุปาสาเท. เตน โข ปน สมเยน ภควา ตทหุโปสเถ ภิกฺขุสํฆปริวุโต นิสินฺโน โหติ. อถโข ภควา ตุณฺหีภูตํ ตุณฺหีภูตํ ภิกฺขุสํฆํ อนุวิโลเกตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อปฺปลาปายํ ภิกฺขเว ปริสา, นิปฺปลาปายํ ภิกฺขเว ปริสา, สุทฺธา สาเร ปติฏฺฐิตา; ตถารูโป อยํ ภิกฺขเว ภิกฺขุสํโฆ, ตถารูปายํ ภิกฺขเว ปริสา; ยถารูปา ปริสา ทุลฺลภา ทสฺสนายปิ โลกสฺมึ; ตถารูโป อยํ ภิกฺขเว ภิกฺขุสํโฆ, ตถารูปายํ ภิกฺขเว ปริสา, ยถารูปา ปริสา อาหุเนยฺยา ปาหุเนยฺยา ทกฺขิเณยฺยา อญฺชลิกรณียา อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส; ตถารูโป อยํ ภิกฺขเว ภิกฺขุสํโฆ, ตถารูปายํ ภิกฺขเว ปริสา, ยถารูปาย ปริสาย อปฺปมฺปิ ทินฺนํ พหุ โหติ, พหุ ทินฺนํ พหุตรํ; ตถารูโป อยํ ภิกฺขเว ภิกฺขุสํโฆ, ตถารูปายํ ภิกฺขเว ปริสา, ยถารูปํ ปริสํ อลํ โยชนคณนานิปิ ทสฺสนาย คนฺตุํ อปิ ปุฏํเสนาปิ; ตถารูโป อยํ ภิกฺขเว ภิกฺขุสํโฆ. สนฺติ ภิกฺขเว ภิกฺขู อิมสฺมึ ภิกฺขุสํเฆ เทวปฺปตฺตา วิหรนฺติ, สนฺติ ภิกฺขเว ภิกฺขู อิมสฺมึ ภิกฺขุสํเฆ พฺรหฺมปฺปตฺตา วิหรนฺติ, สนฺติ ภิกฺขเว ภิกฺขู อิมสฺมึ ภิกฺขุสํเฆ อาเนญฺชปฺปตฺตา วิหรนฺติ, สนฺติ ภิกฺขเว ภิกฺขู อิมสฺมึ ภิกฺขุสํเฆ อริยปฺปตฺตา วิหรนฺติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เทวปฺปตฺโต โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯ เป ฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; วิตกฺกวิจารานํ

รูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ปีติยา จ วิราคา ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เทวปฺปตฺโต โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พฺรหฺมปฺปตฺโต โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ, ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ, เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ; กรุณาสหคเตน เจตสา ··· มุทิตาสหคเตน เจตสา ··· อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ, ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ, อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ พฺรหฺมปฺปตฺโต โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อเนญฺชปฺปตฺโต โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา "อนนฺโต อากาโสติ" อากาสานญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม "อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ" วิญฺญาณญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, สพฺพโส

วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม "นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ, สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อเนญฺชปฺปตฺโต โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยปฺปตฺโต โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, ฯเปฯ "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยปฺปตฺโต โหตีติ.

โยธาชีววคฺโค จตุตฺโถ.

๑๙๑ โสตานุคตานํ ภิกฺขเว ธมฺมานํ วจสา ปริจิตานํ มนสานุเปกฺขิตานํ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธานํ จตฺตาโร อานิสํสา ปาฏิกงฺขา. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลํ, ตสฺส เต ธมฺมา โสตานุคตา โหนฺติ วจสา ปริจิตา มนสานุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา, โส มุฏฺฐสฺสติ กาลํ กุรุมาโน อญฺญตรํ เทวนิกายํ อุปปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สุขิโน ธมฺมปทา ปิลปนฺติ; ทนฺโธ ภิกฺขเว สตุปฺปาโท, อถ โส สตฺโต ขิปฺปํเยว วิเสสคามี โหติ. โสตานุคตานํ ภิกฺขเว ธมฺมานํ วจสา ปริจิตานํ มนสานุเปกฺขิตานํ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธานํ, อยํ ปฐโม อานิสํโส ปาฏิกงฺโข. ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺยํ

เวยฺยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลํ, ตสฺส เต ธมฺมา โสตานุคตา โหนฺติ วจสา ปริจิตา มนสานุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา, โส มุฏฺฐสฺสติ กาลํ กุรุมาโน อญฺญตรํ เทวนิกายํ อุปปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ นเหว โข สุขิโน ธมฺมปทา ปิลปนฺติ, อปิจ โข อิทฺธิมา เจโตวสิปฺปตฺโต เทวปริสายํ ธมฺมํ เทเสติ, ตสฺส เอวํ โหติ "อยํ วา โส ธมฺมวินโย, ยตฺถาหํ ปุพฺเพ พฺรหฺมจริยํ อจรินฺติ; ทนฺโธ ภิกฺขเว สตุปฺปาโท, อถ โส สตฺโต ขิปฺปํเยว วิเสสคามี โหติ; เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส กุสโล เภริสทฺทสฺส, โส อทฺธานมคฺคปฏิปนฺโน เภริสทฺทํ สุเณยฺย, ตสฺส นเหว โข อสฺส กงฺขา วา วิมติ วา "เภริสทฺโท นุ โข น นุ โข เภริสทฺโทติ, อถโข "เภริสทฺโทเตฺววา นิฏฺฐํ คจฺเฉยฺย; เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺมํ ปริยาปุณาติ ฯเปฯ ขิปฺปํเยว วิเสสคามี โหติ. โสตานุคตานํ ภิกฺขเว ธมฺมานํ วจสา ปริจิตานํ มนสานุเปกฺขิตานํ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธานํ อยํ ทุติโย อานิสํโส ปาฏิกงฺโข. ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลํ, ตสฺส เต ธมฺมา โสตานุคตา โหนฺติ วจสา ปริจิตา มนสานุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา, โส มุฏฺฐสฺสติ กาลํ กุรุมาโน อญฺญตรํ เทวนิกายํ อุปปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ นเหว โข สุขิโน ธมฺมปทา ปิลปนฺติ, นปิ ภิกฺขุ อิทฺธิมา

เจโตวลิปฺปตฺโต เทวปริสาย ธมฺมํ เทเสติ, อปิจ โข เทวปุตฺโต เทวปริสาย ธมฺมํ เทเสติ, ตสฺส เอวํ โหติ "อยํ วา โส ธมฺมวินโย, ยตฺถาหํ ปุพฺเพ พฺรหฺมจริยํ อจรินฺติ; ทนฺโธ ภิกฺขเว สตุปฺปาโท, อถ โส สตฺโต ขิปฺปเยว วิเสสคามี โหติ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส กุสโล สงฺขสทฺทสฺส, โส อทฺธานมคฺค-ปฏิปนฺโน สงฺขสทฺทํ สุเณยฺย, ตสฺส นเหว โข อสฺส กงฺขา วา วิมติ วา "สงฺขสทฺโท นุ โข น นุ โข สงฺขสทฺโทติ, อถโข "สงฺขสทฺโทเตฺวว นิฏฺฐํ คจฺเฉยฺย; เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺมํ ปริยาปุณาติ ฯเปฯ ขิปฺปเยว วิเสสคามี โหติ. โสตานุคตานํ ภิกฺขเว ธมฺมานํ วจสา ปริจิตานํ มนสานุเปกฺขิตานํ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธานํ อยํ ตติโย อานิสํโส ปาฏิกงฺโข. ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลํ, ตสฺส เต ธมฺมา โสตานุคตา โหนฺติ วจสา ปริจิตา มนสานุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา, โส มุฏฺฐสฺสติ กาลํ กุรุมาโน อญฺญตรํ เทวนิกายํ อุปปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ นเหว โข สุขิโน ธมฺมปทา ปิลปนฺติ, นปิ ภิกฺขุ อิทฺธิมา เจโตวสิปฺปตฺโต เทวปริสาย ธมฺมํ เทเสติ, นปิ เทวปุตฺโต เทวปริสาย ธมฺมํ เทเสติ, อปิจ โข โอปปาติโก โอปปาติกํ สาเรติ "สรสิ ตฺวํ มาริส, ยตฺถ มยํ ปุพฺเพ พฺรหฺมจริยํ อจริมฺหาติ, โส เอวมาห "สรามิ มาริส,

สรามิ มาริสาติ; ทนฺโธ ภิกฺขเว สตุปฺปาโท, อถ โส สตฺโต ขิปฺปเยว วิเสสคามี โหติ: เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว เทฺว สหายกา สหปํสุกีฬิกา, เต กทาจิ กรหจิ กตฺถจิ อญฺญมญฺญํ สมาคจฺเฉยฺยุํ, ตเมนํ สหายโก สหายกํ เอวํ วเทยฺย "อิทมฺปิ สมฺม สรสีติ, โส เอวํ วเทยฺย "สรามิ สมฺม, สรามิ สมฺมาติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺมํ ปริยาปุณาติ ฯเปฯ ขิปฺปเยว วิเสสคามี โหติ. โสตานุคตานํ ภิกฺขเว ธมฺมานํ วจสา ปริจิตานํ มนสานุเปกฺขิตานํ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธานํ อยํ จตุตฺโถ อานิสํโส ปาฏิกงฺโข. โสตานุคตานํ ภิกฺขเว ธมฺมานํ วจสา ปริจิตานํ มนสานุเปกฺขิตานํ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธานํ อิเม จตฺตาโร อานิสํสา ปาฏิกงฺขาติ.

๑๙๒ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว ฐานานิ จตูหิ ฐาเนหิ เวทิตพฺพานิ. กตมานิ จตฺตาริ? สํวาเสน ภิกฺขเว สีลํ เวทิตพฺพํ, ตญฺจ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญน; สํโวหาเรน ภิกฺขเว โสเจยฺยํ เวทิตพฺพํ, ตญฺจ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญน; อาปทาสุ ภิกฺขเว ถาโม เวทิตพฺโพ, โส จ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญน; สากจฺฉาย ภิกฺขเว ปญฺญา เวทิตพฺพา, สา จ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญน. สํวาเสน ภิกฺขเว สีลํ เวทิตพฺพํ,

ตญฺจ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญนาติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ, กิญฺเจตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ? อิธ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธึ สํวสมาโน เอวํ ชานาติ "ทีฆรตฺตํ โข อยมายสฺมา ขณฺฑการี ฉิทฺทการี สพลการี กมฺมาสการี น สตตการี น สตตวุตฺตี สีเลสุ, ทุสฺสีโล อยมายสฺมา, นายมายสฺมา สีลวาติ. อิธ ปน ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธึ สํวสมาโน เอวํ ชานาติ "ทีฆรตฺตํ โข อยมายสฺมา อขณฺฑการี อจฺฉิทฺทการี อสพลการี อกมฺมาสการี สตตการี สตตวุตฺตี สีเลสุ, สีลวา อยมายสฺมา, นายมายสฺมา ทุสฺสีโลติ. "สํวาเสน ภิกฺขเว สีลํ เวทิตพฺพํ, ตญฺจ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญนาติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ, อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ. "สํโวหาเรน ภิกฺขเว โสเจยฺยํ เวทิตพฺพํ, ตญฺจ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญนาติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ, กิญฺเจตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ? อิธ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธึ สํโวหรมาโน เอวํ ชานาติ "อญฺญถา โข อยมายสฺมา เอเกน เอโก โวหรติ, อญฺญถา ทฺวีหิ, อญฺญถา ตีหิ, อญฺญถา สมฺพหุเลหิ, โวกฺกมติ อยมายสฺมา ปุริมโวหารา ปจฺฉิมโวหารํ, อปริสุทฺธโวหาโร อยมายสฺมา, นายมายสฺมา ปริสุทฺธโวหาโรติ. อิธ ปน ภิกฺขเว

ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธึ สํโวหรมาโน เอวํ ชานาติ "ยถา โข อยมายสฺมา เอเกน เอโก โวหรติ, ตถา ทฺวีหิ, ตถา ตีหิ ตถา สมฺพหุเลหิ, นายมายสฺมา โวกฺกมติ ปุริมโวหารา ปจฺฉิมโวหารํ, ปริสุทฺธโวหาโร อยมายสฺมา, นายมายสฺมา อปริสุทฺธโวหาโรติ. "สํโวหาเรน ภิกฺขเว โสเจยฺยํ เวทิตพฺพํ, ตญฺจ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญนาติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ, อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ. "อาปทาสุ ภิกฺขเว ถาโม เวทิตพฺโพ, โส จ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญนาติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ, กิญฺเจตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ญาติพฺยสเนน วา ผุฏฺโฐ สมาโน โภคพฺยสเนน วา ผุฏฺโฐ สมาโน โรคพฺยสเนน วา ผุฏฺโฐ สมาโน น อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ "ตถาภูโต โข อยํ โลกสนฺนิวาโส, ตถาภูโต อตฺตภาวปฏิลาโภ, ยถาภูเต โลกสนฺนิวาเส ยถาภูเต อตฺตภาวปฏิลาเภ อฏฺฐ โลกธมฺมา โลกํ อนุปริวตฺตนฺติ, โลโก จ อฏฺฐ โลกธมฺเม อนุปริวตฺตติ: ลาโภ จ อลาโภ จ, ยโส จ อยโส จ, นินฺทา จ ปสํสา จ, สุขญฺจ ทุกฺขญฺจาติ, โส ญาติพฺยสเนน วา ผุฏฺโฐ สมาโน โภคพฺยสเนน วา ผุฏฺโฐ สมาโน โรคพฺยสเนน วา ผุฏฺโฐ สมาโน โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ. อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ญาติพฺยสเนน วา ผุฏฺโฐ สมาโน โภคพฺยสเนน วา

ผุฏฺโฐ สมาโน โรคพฺยสเนน วา ผุฏฺโฐ สมาโน อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ "ตถาภูโต โข อยํ โลกสนฺนิวาโส, ตถาภูโต อตฺตภาวปฏิลาโภ, ยถาภูเต โลกสนฺนิวาเส ยถาภูเต อตฺตภาวปฏิลาเภ อฏฺฐ โลกธมฺมา โลกํ อนุปริวตฺตนฺติ, โลโก จ อฏฺฐ โลกธมฺเม อนุปริวตฺตติ: ลาโภ จ อลาโภ จ, ยโส จ อยโส จ, นินฺทา จ ปสํสา จ, สุขญฺจ ทุกฺขญฺจาติ, โส ญาติพฺยสเนน วา ผุฏฺโฐ สมาโน โภคพฺยสเนน วา ผุฏฺโฐ สมาโน โรคพฺยสเนน วา ผุฏฺโฐ สมาโน น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ น อุรตฺตาฬึ กนฺทติ น สมฺโมหํ อาปชฺชติ. "อาปทาสุ ภิกฺขเว ถาโม เวทิตพฺโพ, โส จ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญนาติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ, อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ. "สากจฺฉาย ภิกฺขเว ปญฺญา เวทิตพฺพา, สา จ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญนาติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ, กิญฺเจตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ? อิธ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธึ สากจฺฉายมาโน เอวํ ชานาติ "ยถา โข อิมสฺส อายสฺมโต อุมฺมงฺโค, ยถา จ อภินีหาโร, ยถา จ ปญฺหสมุทาจาโร, ทุปฺปญฺโญ อยมายสฺมา, นายมายสฺมา ปญฺญวา. ตํ กิสฺส เหตุ? ตถา หิ อยมายสฺมา น เจว คมฺภีรํ อตฺถปทํ อุทาหรติ สนฺตํ ปณีตํ อตกฺกาวจรํ

นิปุณํ ปณฺฑิตเวทนียํ, ยญฺจ อยมายสฺมา ธมฺมํ ภาสติ, ตสฺส จ น ปฏิพโล สํขิตฺเตน วา วิตฺถาเรน วา อตฺถํ อาจิกฺขิตุํ เทเสตุํ ปญฺญาเปตุํ ปฏฺฐเปตุํ วิวริตุํ วิภชิตุํ อุตฺตานีกาตุํ; ทุปฺปญฺโญ อยมายสฺมา, นายมายสฺมา ปญฺญวาติ: เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว จกฺขุมา ปุริโส อุทกรหทสฺส ตีเร ฐิโต ปสฺเสยฺย ปริตฺตํ มจฺฉํ อุมฺมุชฺชมานํ, ตสฺส เอวมสฺส "ยถา โข อิมสฺส มจฺฉสฺส อุมฺมงฺโค, ยถา จ อูมิฆาโต, ยถา จ เวคายิตตฺตํ, ปริตฺโต อยํ มจฺโฉ, นายํ มจฺโฉ มหนฺโตติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธึ สากจฺฉายมาโน เอวํ ชานาติ "ยถา โข อิมสฺส อายสฺมโต อุมฺมงฺโค, ฯเปฯ ทุปฺปญฺโญ อยมายสฺมา, นายมายสฺมา ปญฺญวาติ. อิธ ปน ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธึ สากจฺฉายมาโน เอวํ ชานาติ "ยถา โข อิมสฺส อายสฺมโต อุมฺมงฺโค, ยถา จ อภินีหาโร, ยถา จ ปญฺหสมุทาจาโร, ปญฺญวา อยมายสฺมา, นายมายสฺมา ทุปฺปญฺโญ. ตํ กิสฺส เหตุ? ตถา หิ อยมายสฺมา คมฺภีรญฺเจว อตฺถปทํ อุทาหรติ สนฺตํ ปณีตํ อตกฺกาวจรํ นิปุณํ ปณฺฑิตเวทนียํ, ยญฺจ อยมายสฺมา ธมฺมํ ภาสติ, ตสฺส จ ปฏิพโล สํขิตฺเตน วา วิตฺถาเรน วา อตฺถํ อาจิกฺขิตุํ เทเสตุํ ปญฺญาเปตุํ ปฏฺฐเปตุํ วิวริตุํ วิภชิตุํ อุตฺตานีกาตุํ; ปญฺญวา อยมายสฺมา, นายมายสฺมา

ทุปฺปญฺโญติ: เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว จกฺขุมา ปุริโส อุทกรหทสฺส ตีเร ฐิโต ปสฺเสยฺย มหนฺตํ มจฺฉํ อุมฺมุชฺชมานํ, ตสฺส เอวมสฺส "ยถา โข อิมสฺส มจฺฉสฺส อุมฺมงฺโค, ยถา จ อูมิฆาโต, ยถา จ เวคายิตตฺตํ, มหนฺโต อยํ มจฺโฉ, นายํ มจฺโฉ ปริตฺโตติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธึ สากจฺฉายมาโน เอวํ ชานาติ "ยถา โข อิมสฺส อายสฺมโต อุมฺมงฺโค, ฯเปฯ ปญฺญวา อยมายสฺมา, นายมายสฺมา ทุปฺปญฺโญติ. "สากจฺฉาย ภิกฺขเว ปญฺญา เวทิตพฺพา, สา จ โข ทีเฆน อทฺธุนา น อิตฺตรํ, มนสิกโรตา โน อมนสิการา, ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเญนาติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ, อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ฐานานิ อิเมหิ จตูหิ ฐาเนหิ เวทิตพฺพานีติ.

๑๙๓ เอกํ สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํ. อถโข ภทฺทิโย ลิจฺฉวิ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ภทฺทิโย ลิจฺฉวิ ภควนฺตํ เอตทโวจ "สุตํ เมตํ ภนฺเต "มายาวี สมโณ โคตโม อาวฏฺฏนิมายํ ชานาติ, ยาย อญฺญติตฺถิยานํ สาวเก อาวฏฺเฏตีติ. เย เต ภนฺเต เอวมาหํสุ "มายาวี สมโณ โคตโม อาวฏฺฏนิมายํ ชานาติ, ยาย อญฺญติตฺถิยานํ สาวเก อาวฏฺเฏตีติ, กจฺจิ เต ภนฺเต ภควโต

วุตฺตวาทิโน น จ ภควนฺตํ อภูเตน อพฺภาจิกฺขนฺติ, ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากโรนฺติ, น จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานุปาโต คารยฺหํ ฐานํ อาคจฺฉติ, อนพฺภกฺขาตุกามา หิ มยํ ภนฺเต ภควนฺตนฺติ. "เอถ ตุมฺเห ภทฺทิย มา อนุสฺสเวน มา ปรมฺปราย มา อิติกิราย มา ปิฏกสมฺปทาเนน มา ตกฺกเหตุ มา นยเหตุ มา อาการปริวิตกฺเกน มา ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา มา ภพฺพรูปตาย มา สมโณ โน ครูติ; ยทา ตุมฺเห ภทฺทิย อตฺตนาว ชาเนยฺยาถ "อิเม ธมฺมา อกุสลา, อิเม ธมฺมา สาวชฺชา, อิเม ธมฺมา วิญฺญุครหิตา, อิเม ธมฺมา สมตฺตา สมาทินฺนา อหิตาย ทุกฺขาย สํวตฺตนฺตีติ, อถ ตุมฺเห ภทฺทิย ปชเหยฺยาถ. ตํ กึ มญฺญถ ภทฺทิยะ โลโภ ปุริสสฺส อชฺฌตฺตํ อุปฺปชฺชมาโน อุปฺปชฺชติ หิตาย วา อหิตาย วาติ. "อหิตาย ภนฺเต." "ลุทฺโธ ปนายํ ภทฺทิย ปุริสปุคฺคโล โลเภน อภิภูโต ปริยาทิณฺณจิตฺโต ปาณํปิ หนติ อทินฺนํปิ อาทิยติ ปรทารํปิ คจฺฉติ มุสาปิ ภณติ, ปรํปิ ตถตฺตาย สมาทเปติ, ยํส โหติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ. "เอวํ ภนฺเต." "ตํ กึ มญฺญถ ภทฺทิย โทโส ... โมโห ... สารมฺโภ ปุริสสฺส อชฺฌตฺตํ อุปฺปชฺชมาโน อุปฺปชฺชติ หิตาย วา อหิตาย วาติ. "อหิตาย ภนฺเต." "สารมฺโภ ปนายํ ภทฺทิย ปุริสปุคฺคโล สารมฺเภน อภิภูโต ปริยาทิณฺณจิตฺโต ปาณํปิ หนติ อทินฺนํปิ อาทิยติ ปรทารํปิ คจฺฉติ มุสาปิ

ภณติ, ปรํปิ ตถตฺตาย สมาทเปติ, ยํส โหติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ. "เอวํ ภนฺเต." ตํ กึ มญฺญถ ภทฺทิยะ อิเม ธมฺมา กุสลา วา อกุสลา วาติ. "อกุสลา ภนฺเต." "สาวชฺชา วา อนวชฺชา วาติ. "สาวชฺชา ภนฺเต." "วิญฺญุครหิตา วา วิญฺญุปสตฺถา วาติ. "วิญฺญุครหิตา ภนฺเต." "สมตฺตา สมาทินฺนา อหิตาย ทุกฺขาย สํวตฺตนฺติ โน วา, กถํ วา เอตฺถ โหตีติ. "สมตฺตา ภนฺเต สมาทินฺนา อหิตาย ทุกฺขาย สํวตฺตนฺติ, เอวํ โน เอตฺถ โหตีติ. "อิติ โข ภทฺทิย ยํ ตํ อโวจุมฺห "เอถ ตุเมฺห ภทฺทิย มา อนุสฺสเวน มา ปรมฺปราย มา อิติกิราย มา ปิฏกสมฺปทาเนน มา ตกฺกเหตุ มา นยเหตุ มา อาการปริวิตกฺเกน มา ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา มา ภพฺพรูปตาย มา สมโณ โน ครูติ; ยทา ตุเมฺห ภทฺทิย อตฺตนาว ชาเนยฺยาถ "อิเม ธมฺมา อกุสลา, อิเม ธมฺมา สาวชฺชา, อิเม ธมฺมา วิญฺญุครหิตา, อิเม ธมฺมา สมตฺตา สมาทินฺนา อหิตาย ทุกฺขาย สํวตฺตนฺตีติ, อถ ตุเมฺห ภทฺทิย ปชเหยฺยาถาติ, อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ, อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ. เอถ ตุเมฺห ภทฺทิย มา อนุสฺสเวน มา ปรมฺปราย มา อิติกิราย มา ปิฏกสมฺปทาเนน มา ตกฺกเหตุ มา นยเหตุ มา อาการปริวิตกฺเกน มา ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา มา ภพฺพรูปตาย มา สมโณ โน ครูติ; ยทา ตุเมฺห ภทฺทิย อตฺตนาว ชาเนยฺยาถ "อิเม ธมฺมา

กุสลา, อิเม ธมฺมา อนวชฺชา, อิเม ธมฺมา วิญฺญุปสตฺถา, อิเม ธมฺมา สมตฺตา สมาทินฺนา อหิตาย สุขาย สํวตฺตนฺตีติ, อถ ตุมฺเห ภทฺทิย อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาถ. ตํ กึ มญฺญถ ภทฺทิยะ อโลโภ ปุริสสฺส อชฺฌตฺตํ อุปฺปชฺชมาโน อุปฺปชฺชติ หิตาย วา อหิตาย วาติ. "หิตาย ภนฺเต." "อลุทฺโธ ปนายํ ภทฺทิย ปุริสปุคฺคโล โลเภน อนภิภูโต อปริยาทินฺนจิตฺโต เนว ปาณํ หนติ น อทินฺนํ อาทิยติ น ปรทารํ คจฺฉติ น มุสา ภณติ, ปรํปิ ตทตฺตาย สมาทเปติ, ยํส โหติ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายาติ. "เอวํ ภนฺเต." "ตํ กึ มญฺญถ ภทฺทิยะ อโทโส ...อโมโห... อสารมฺโภ ปุริสสฺส อชฺฌตฺตํ อุปฺปชฺชมาโน อุปฺปชฺชติ หิตาย วา อหิตาย วาติ. "หิตาย ภนฺเต." "อสารมฺโภ ปนายํ ภทฺทิย ปุริสปุคฺคโล สารมฺเภน อนภิภูโต อปริยาทินฺนจิตฺโต เนว ปาณํ หนติ น อทินฺนํ อาทิยติ น ปรทารํ คจฺฉติ น มุสา ภณติ, ปรํปิ ตทตฺตาย สมาทเปติ, ยํส โหติ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สํวตฺตตีติ. "เอวํ ภนฺเต." ตํ กึ มญฺญถ ภทฺทิย อิเม ธมฺมา กุสลา วา อกุสลา วาติ. "กุสลา ภนฺเต." "สาวชฺชา วา อนวชฺชา วาติ. "อนวชฺชา ภนฺเต." "วิญฺญุครหิตา วา วิญฺญุปสตฺถา วาติ. "วิญฺญุปสตฺถา ภนฺเต." "สมตฺตา สมาทินฺนา หิตาย สุขาย สํวตฺตนฺติ โน วา, กถํ วา เอตฺถ โหตีติ. "สมตฺตา ภนฺเต สมาทินฺนา หิตาย สุขาย สํวตฺตนฺติ,

เอวํ โน เอตฺถ โหติ. "อิติ โข ภทฺทิย ยํ ตํ อโวจุมฺห เอถ ตุมฺเห ภทฺทิย มา อนุสฺสเวน มา ปรมฺปราย มา อิติกิราย มา ปิฏกสมฺปทาเนน มา ตกฺกเหตุ มา นยเหตุ มา อาการปริวิตกฺเกน มา ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา มา ภพฺพรูปตาย มา สมโณ โน ครูติ; ยทา ตุมฺเห ภทฺทิย อตฺตนาว ชาเนยฺยาถ "อิเม ธมฺมา กุสลา, อิเม ธมฺมา อนวชฺชา, อิเม ธมฺมา วิญฺญุปสตฺถา, อิเม ธมฺมา สมตฺตา สมาทินฺนา หิตาย สุขาย สํวตฺตนฺตีติ, อถ ตุมฺเห ภทฺทิย อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาถาติ, อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ, อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ. เย โข เต ภทฺทิย โลเก สนฺโต สปฺปุริสา, เต สาวกํ เอวํ สมาทเปนฺติ "เอหิ ตฺวํ อมฺโภ ปุริส โลภํ วิเนยฺย วิเนยฺย วิหราหิ, โลภํ วิเนยฺย วิเนยฺย วิหรนฺโต น โลภชํ กมฺมํ กริสฺสสิ กาเยน วาจาย มนสา; โทสํ วิเนยฺย วิเนยฺย วิหราหิ, โทสํ วิเนยฺย วิเนยฺย วิหรนฺโต น โทสชํ กมฺมํ กริสฺสสิ กาเยน วาจาย มนสา; โมหํ วิเนยฺย วิเนยฺย วิหราหิ, โมหํ วิเนยฺย วิเนยฺย วิหรนฺโต น โมหชํ กมฺมํ กริสฺสสิ กาเยน วาจาย มนสา; สารมฺภํ วิเนยฺย วิเนยฺย วิหราหิ, สารมฺภํ วิเนยฺย วิเนยฺย วิหรนฺโต น สารมฺภชํ กมฺมํ กริสฺสสิ กาเยน วาจาย มนสาติ. เอวํ วุตฺเต ภทฺทิโย ลิจฺฉวิ ภควนฺตํ เอตทโวจ "อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต ฯ เป ฯ อุปาสกํ มํ ภนฺเต ภควา ธาเรตุ อชฺชตคฺเค

ปาณุเปตํ สรณํ คตนฺติ. "อปิ นุ ตาหํ ภทฺทิย เอวํ อวจํ "เอหิ เม ตฺวํ ภทฺทิย สาวโก โหหิ, อหํ เต สตฺถา ภวิสฺสามีติ "โนเหตํ ภนฺเต." "เอวํวาทึ โข มํ ภทฺทิย เอวมกฺขายึ เอเก สมณพฺราหฺมณา อสตา ตุจฺฉา มุสา อภูเตน อพฺภาจิกฺขนฺติ "มายาวี สมโณ โคตโม อาวฏฺฏนิมายํ ชานาติ, ยาย อญฺญติตฺถิยานํ สาวเก อาวฏฺเฏตีติ. "ภทฺทิกา ภนฺเต อาวฏฺฏนิมายา, กลฺยาณี ภนฺเต อาวฏฺฏนิมายา; ปิยา เม ภนฺเต ญาติสาโลหิตา อิมาย อาวฏฺฏนิยา อาวฏฺเฏยฺยุํ, ปิยานํ เม อสฺส ญาติสาโลหิตานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย; สพฺเพ เจปิ ภนฺเต ขตฺติยา อิมาย อาวฏฺฏนิยา อาวฏฺเฏยฺยุํ, สพฺเพสมฺปิสฺส ขตฺติยานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย; สพฺเพ เจปิ ภนฺเต พฺราหฺมณา ... เวสฺสา ... สุทฺทา อิมาย อาวฏฺฏนิยา อาวฏฺเฏยฺยุํ, สพฺเพสมฺปิสฺส สุทฺทานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายาติ. เอวเมตํ ภทฺทิย, เอวเมตํ ภทฺทิย; สพฺเพ เจปิ ภทฺทิย ขตฺติยา อาวฏฺเฏยฺยุํ อกุสลธมฺมปฺปหานาย กุสลธมฺมุปสมฺปทาย, สพฺเพสมฺปิสฺส ขตฺติยานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย; สพฺเพ เจปิ ภทฺทิย พฺราหฺมณา ... เวสฺสา ... สุทฺทา อาวฏฺเฏยฺยุํ อกุสลธมฺมปฺปหานาย กุสลธมฺมุปสมฺปทาย, สพฺเพสมฺปิสฺส สุทฺทานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย. สเทวโก เจปิ ภทฺทิย โลโก สมารโก สพฺรหฺมโก สสฺสมณพฺราหฺมณี ปชา สเทวมนุสฺสา อาวฏฺเฏยฺยุํ อกุสลธมฺมปฺปหานาย กุสลธมฺมุปสมฺปทาย, สเทวกสฺส โลกสฺส

สมารกสฺส สพฺรหฺมกสฺส สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย; อิเม เจปิ ภทฺทิย มหาสาลา อิมาย อาวฏฺฏนิยา อาวฏฺเฏยฺยุํ อกุสลธมฺมปฺปหานาย กุสลธมฺมุปสมฺปทาย, อิเมสมฺปิสฺส มหาสาลานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย, สเจ เจเตยฺยุํ; โก ปน วาโท มนุสฺสภูตสฺสาติ.

๑๙๔ เอกํ สมยํ อายสฺมา อานนฺโท โกฬิเยสุ วิหรติ สาปุคํ นาม โกฬิยานํ นิคโม. อถโข สมฺพหุลา สาปุคิยา โกฬิยปุตฺตา, เยนายสฺมา อานนฺโท, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ. เอกมนฺตํ นิสินฺเน โข สาปุคิเย โกฬิยปุตฺเต อายสฺมา อานนฺโท เอตทโวจ "จตฺตาริมานิ พฺยคฺฆปชฺชา ปาริสุทฺธิปธานิยงฺคานิ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สมฺมทกฺขาตานิ สตฺตานํ วิสุทฺธิยา โสกปริเทวานํ สมติกฺกมาย ทุกฺขโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมาย ญายสฺส อธิคมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาย. กตมานิ จตฺตาริ? สีลปาริสุทฺธิปธานิยงฺคํ จิตฺตปาริสุทฺธิปธานิยงฺคํ ทิฏฺฐิปาริสุทฺธิปธานิยงฺคํ วิมุตฺติปาริสุทฺธิ-ปธานิยงฺคํ. กตมญฺจ พฺยคฺฆปชฺชา สีลปาริสุทฺธิปธานิยงฺคํ? อิธ พฺยคฺฆปชฺชา ภิกฺขุ สีลวา โหติ ฯเปฯ สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ; อยํ วุจฺจติ พฺยคฺฆปชฺชา สีลปาริสุทฺธิ. "อิติ เอวรูปํ สีลปาริสุทฺธึ อปริปูรํ วา ปริปูเรสฺสามิ ปริปูรํ วา ตตฺถ ตตฺถ ปญฺญาย อนุคฺคเหสฺสามีติ" โย ตตฺถ ฉนฺโท จ วายาโม จ อุสฺสาโห จ

อุสฺโสฬฺหี จ อปฺปฏิวาณี จ สติ จ สมฺปชญฺญญฺจ, อิทํ วุจฺจติ พฺยคฺฆปชฺชา สีลปาริสุทฺธิปธานิยงฺคํ. กตมญฺจ พฺยคฺฆปชฺชา จิตฺตปาริสุทฺธิปธานิยงฺคํ? อิธ พฺยคฺฆปชฺชา ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ: อยํ วุจฺจติ พฺยคฺฆปชฺชา จิตฺตปาริสุทฺธิ. "อิติ เอวรูปํ จิตฺตปาริสุทฺธึ อปริปูรํ วา ปริปูเรสฺสามิ ปริปูรํ วา ตตฺถ ตตฺถ ปญฺญาย อนุคฺคเหสฺสามีติ โย ตตฺถ ฉนฺโท จ วายาโม จ อุสฺสาโห จ อุสฺโสฬฺหี จ อปฺปฏิวาณี จ สติ จ สมฺปชญฺญญฺจ, อิทํ วุจฺจติ พฺยคฺฆปชฺชา จิตฺตปาริสุทฺธิปธานิยงฺคํ. กตมญฺจ พฺยคฺฆปชฺชา ทิฏฺฐิปาริสุทฺธิปธานิยงฺคํ? อิธ พฺยคฺฆปชฺชา ภิกฺขุ "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, ฯเปฯ "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ: อยํ วุจฺจติ พฺยคฺฆปชฺชา ทิฏฺฐิปาริสุทฺธิ. "อิติ เอวรูปํ ทิฏฺฐิปาริสุทฺธึ อปริปูรํ วา ปริปูเรสฺสามิ ปริปูรํ วา ตตฺถ ตตฺถ ปญฺญาย อนุคฺคเหสฺสามีติ โย ตตฺถ ฉนฺโท จ วายาโม จ อุสฺสาโห จ อุสฺโสฬฺหี จ อปฺปฏิวาณี จ สติ จ สมฺปชญฺญญฺจ, อิทํ วุจฺจติ พฺยคฺฆปชฺชา ทิฏฺฐิปาริสุทฺธิปธานิยงฺคํ. กตมญฺจ พฺยคฺฆปชฺชา วิมุตฺติปาริสุทฺธิปธานิยงฺคํ? ส โข โส พฺยคฺฆปชฺชา อริยสาวโก อิมินา จ สีลปาริสุทฺธิปธานิยงฺเคน สมนฺนาคโต อิมินา จ จิตฺตปาริสุทฺธิปธานิยงฺเคน สมนฺนาคโต อิมินา จ

ทิฏฺฐิปาริสุทฺธิปธานิยงฺเคน สมนฺนาคโต รชนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ วิราเชติ วิโมจนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ วิโมเจติ, โส รชนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ วิราเชตฺวา วิโมจนีเยสุ ธมฺเมสุ จิตฺตํ วิโมเจตฺวา สมฺมาวิมุตฺตึ ผุสติ: อยํ วุจฺจติ พฺยคฺฆปชฺชา วิมุตฺติปาริสุทฺธิ. "อิติ เอวรูปึ วิมุตฺติปาริสุทฺธึ อปริปูรํ วา ปริปูเรสฺสามิ ปริปูรํ วา ตตฺถ ตตฺถ ปญฺญาย อนุคฺคเหสฺสามีติ โย ตตฺถ ฉนฺโท จ วายาโม จ อุสฺสาโห จ อุสฺโสฬฺหี จ อปฺปฏิวาณี จ สติ จ สมฺปชญฺญญฺจ, อิทํ วุจฺจติ พฺยคฺฆปชฺชา วิมุตฺติปาริสุทฺธิปธานิยงฺคํ. อิมานิ โข พฺยคฺฆปชฺชา จตฺตาริ ปาริสุทฺธิปธานิยงฺคานิ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สมฺมทกฺขาตานิ สตฺตานํ วิสุทฺธิยา โสกปริเทวานํ สมติกฺกมาย ทุกฺขโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมาย ญายสฺส อธิคมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยายาติ.

๑๙๕ เอกํ สมยํ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม. อถโข วปฺโปปิ สกฺโก นิคณฺฐสาวโก, เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข วปฺปํ สกฺกํ นิคณฺฐสาวกํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ "อิธสฺส วปฺป กาเยน สํวุโต วาจาย สํวุโต มนสา สํวุโต อวิชฺชาวิราคา วิชฺชุปฺปาทา: ปสฺสสิ โน ตฺวํ วปฺป ตํ ฐานํ, ยโตนิทานํ ปุริสํ ทุกฺขเวทนิยา อาสวา อสฺสเวยฺยุํ อภิสมฺปรายนฺติ." "ปสฺสามหํ

ภัน์เต ตัณ์ฐานํ: อิธัส์ส ภัน์เต ปุพ์เพ ปาปกัม์มํ กตํ อวิปัก์กวิปากํ, ตโตนิทานํ ปุริสํ ทุก์ขเวทนิยา อาสวา อัส์สเวย์ยุํ อภิสัม์ปรายัน์ติ. อยเมว โข ปนายัส์มโต มหาโมค์คัล์ลานัส์ส วัป์เปน สัก์เกน นิคัณ์ฐสาวเกน สัท์ธึ กถา วิป์ปกตา โหติ. อถโข ภควา สายัณ์หสมยํ ปฏิสัล์ลานา วุฏ์ฐิโต, เยนุปัฏ์ฐานสาลา, เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิต์วา ปัญ์ญัต์เต อาสเน นิสีทิ. นิสัช์ช โข ภควา อายัส์มัน์ตํ มหาโมค์คัล์ลานํ เอตทโวจ "กายนุต์ถ โมค์คัล์ลาน เอตรหิ กถาย สัน์นิสิน์นา, กา จ ปน โว อัน์ตรา กถา วิป์ปกตาติ." "อิธาหํ ภัน์เต วัป์ปํ สัก์กํ นิคัณ์ฐสาวกํ เอตทโวจํ "อิธัส์ส วัป์ป กาเยน สํวุโต วาจาย สํวุโต มนสา สํวุโต อวิช์ชาวิราคา วิช์ชุป์ปาทา: ปัส์สสิ โน ต์วํ วัป์ป ตัณ์ฐานํ, ยโตนิทานํ ปุริสํ ทุก์ขเวทนิยา อาสวา อัส์สเวย์ยุํ อภิสัม์ปรายัน์ติ. เอวํ วุต์เต ภัน์เต วัป์โป สัก์โก นิคัณ์ฐสาวโก มํ เอตทโวจ "ปัส์สามหํ ภัน์เต ตัณ์ฐานํ: อิธัส์ส ภัน์เต ปุพ์เพ ปาปกัม์มํ กตํ อวิปัก์กวิปากํ, ตโตนิทานํ ปุริสํ ทุก์ขเวทนิยา อาสวา อัส์สเวย์ยุํ อภิสัม์ปรายัน์ติ. อยํ โข โน ภัน์เต วัป์เปน สัก์เกน นิคัณ์ฐสาวเกน สัท์ธึ กถา วิป์ปกตา, อถ ภควา อนุป์ปัต์โตติ. อถโข ภควา วัป์ปํ สัก์กํ นิคัณ์ฐสาวกํ เอตทโวจ "สเจ โข เม ต์วํ วัป์ป อนุญ์เญย์ยํ เจว อนุชาเนย์ยาสิ ปฏิก์โกสิตัพ์พัญ์จ ปฏิก์โกเสย์ยาสิ, ยัส์ส จ เม ภาสิตัส์ส อัต์ถํ น ชาเนย์ยาสิ, มเมว ตัต์ถุต์ตริ

ปฏิปุจฺเฉยฺยาสิ "อิทํ ภนฺเต กถํ, อิมสฺส โก อตฺโถติ; สิยา โน เอตฺถ กถาสลฺลาโปติ. "อญฺญเทยฺยญฺเจวาหํ ภนฺเต ภควโต อนุชานิสฺสามิ, ปฏิกฺโกสิตพฺพญฺจ ปฏิกฺโกสิสฺสามิ, ยสฺส จาหํ ภควโต ภาสิตสฺส อตฺถํ น ชานิสฺสามิ, ภควนฺตํ เยเวตฺถุตฺตรึ ปฏิปุจฺฉิสฺสามิ, "อิทํ ภนฺเต กถํ, อิมสฺส โก อตฺโถติ. โหตุ โน เอตฺถ กถาสลฺลาโปติ. "ตํ กึ มญฺญสิ วปฺป: เย กายสมารมฺภปจฺจยา อุปฺปชฺชนฺติ อาสวา วิฆาตปริฬาหา, กายสมารมฺภา ปฏิวิรตสฺส เอวํส เต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหนฺติ; โส นวญฺจ กมฺมํ น กโรติ ปุราณญฺจ กมฺมํ ผุสฺส ผุสฺส พฺยนฺตีกโรติ, สนฺทิฏฺฐิกา นิชฺชรา อกาลิกา เอหิปสฺสิกา โอปนยิกา ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺพา วิญฺญูหิ: ปสฺสสิ โน ตฺวํ วปฺป ตํ ฐานํ, ยโตนิทานํ ปุริสํ ทุกฺขเวทนิยา อาสวา อสฺสเวยฺยุํ อภิสมฺปรายนฺติ. "โน เหตํ ภนฺเต." "ตํ กึ มญฺญสิ วปฺป: เย วจีสมารมฺภปจฺจยา อุปฺปชฺชนฺติ อาสวา วิฆาตปริฬาหา, วจีสมารมฺภา ปฏิวิรตสฺส เอวํส เต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหนฺติ, โส นวญฺจ กมฺมํ น กโรติ ปุราณญฺจ กมฺมํ ผุสฺส ผุสฺส พฺยนฺตีกโรติ, สนฺทิฏฺฐิกา นิชฺชรา อกาลิกา เอหิปสฺสิกา โอปนยิกา ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺพา วิญฺญูหิ: ปสฺสสิ โน ตฺวํ วปฺป ตํ ฐานํ, ยโตนิทานํ ปุริสํ ทุกฺขเวทนิยา อาสวา อสฺสเวยฺยุํ อภิสมฺปรายนฺติ. "โน เหตํ ภนฺเต." "ตํ กึ มญฺญสิ วปฺป: เย มโนสมารมฺภปจฺจยา อุปฺปชฺชนฺติ อาสวา วิฆาตปริฬาหา,

มโนสมารัม์ภา ปฏิวิรตัส์ส เอวํ เต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหน์ติ, โส นวัญ์จ กัม์มํ น กโรติ ปุราณัญ์จ กัม์มํ ผุส์ส ผุส์ส พ์ยัน์ตีกโรติ, สัน์ทิฏ์ฐิกา นิช์ชรา อกาลิกา เอหิปัส์สิกา โอปนยิกา ปัจ์จัต์ตํ เวทิตัพ์พา วิญ์ญูหิ: ปัส์สสิ โน ต์วํ วัป์ป ตัณ์ฐานํ, ยโตนิทานํ ปุริสํ ทุก์ขเวทนิยา อาสวา อัส์สเวย์ยุํ อภิสัม์ปรายัน์ติ. "โน เหตํ ภัน์เต" "ตํ กึ มัญ์ญสิ วัป์ป: เย อวิช์ชาปัจ์จยา อุปัช์ชัน์ติ อาสวา วิฆาตปริฬาหา, อวิช์ชาวิราคา วิช์ชุป์ปาทา เอวํ เต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหน์ติ, โส นวัญ์จ กัม์มํ น กโรติ ปุราณัญ์จ กัม์มํ ผุส์ส ผุส์ส พ์ยัน์ตีกโรติ, สัน์ทิฏ์ฐิกา นิช์ชรา อกาลิกา เอหิปัส์สิกา โอปนยิกา ปัจ์จัต์ตํ เวทิตัพ์พา วิญ์ญูหิ: ปัส์สสิ โน ต์วํ วัป์ป ตัณ์ฐานํ, ยโตนิทานํ ปุริสํ ทุก์ขเวทนิยา อาสวา อัส์สเวย์ยุํ อภิสัม์ปรายัน์ติ. "โน เหตํ ภัน์เต." "เอวํ สัม์มาวิมุต์ตจิต์ตัส์ส โข วัป์ป ภิก์ขุโน ฉ สตตวิหารา อธิคตา โหน์ติ: โส จัก์ขุนา รูปํ ทิส์วา เนว สุมโน โหติ น ทุม์มโน, อุเปก์ขโก วิหรติ สโต สัม์ปชาโน; โสเตน สัท์ทํ สุต์วา ... ฆาเนน คัน์ธํ ฆายิต์วา ... ชิว์หาย รสํ สายิต์วา ... กาเยน โผฏ์ฐัพ์พํ ผุสิต์วา ... มนสา ธัม์มํ วิญ์ญาย เนว สุมโน โหติ น ทุม์มโน, อุเปก์ขโก วิหรติ สโต สัม์ปชาโน. โส กายปริยัน์ติกํ เวทนํ เวทิยมาโน "กายปริยัน์ติกํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ, ชีวิตปริยัน์ติกํ เวทนํ เวทิยมาโน "ชีวิตปริยัน์ติกํ เวทนํ

เวทิยามีติ ปชานาติ, "กายสฺส เภทา อุทฺธํ ชีวิตปริยาทานา อิเธว สพฺพเวทยิตานิ อนภินนฺทิตานิ สีตี ภวิสฺสนฺตีติ ปชานาติ. เสยฺยถาปิ วาปิ ถูณํ ปฏิจฺจ ฉายา ปญฺญายติ, อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย กุทฺทาลปิฏกํ อาทาย, โส ตํ ถูณํ มูเล ฉินฺเทยฺย, มูเล เฉตฺวา ปลิขเณยฺย, ปลิขณิตฺวา มูลานิ อุทฺธเรยฺย อนฺตมโส อุสีรนาฬิมตฺตานิปิ, โส ตํ ถูณํ ขณฺฑาขณฺฑิกํ ฉินฺเทยฺย, ขณฺฑาขณฺฑิกํ เฉตฺวา ผาเลยฺย, ผาเลตฺวา สกลิกํ กเรยฺย, สกลิกํ กริตฺวา วาตาตเป วิโสเสยฺย, วาตาตเป วิโสเสตฺวา อคฺคินา ฑเหยฺย, อคฺคินา ฑหิตฺวา มสึ กเรยฺย, มสึ กริตฺวา มหาวาเต วา โอผุเณยฺย, นทิยา วา สีฆโสตาย ปวาเหยฺย. เอวํ หิสฺส วาปิ ยา ถูณํ ปฏิจฺจ ฉายา, สา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวํกตา อายตึอนุปฺปาทธมฺมา, เอวเมว โข วาปิ เอวํสมฺมาวิมุตฺตจิตฺตสฺส ภิกฺขุโน ฉ สตตวิหารา อธิคตา โหนฺติ. โส จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา เนว สุมโน โหติ น ทุมฺมโน, อุเปกฺขโก วิหรติ สโต สมฺปชาโน; โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ... มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย เนว สุมโน โหติ น ทุมฺมโน, อุเปกฺขโก วิหรติ สโต สมฺปชาโน. โส กายปริยนฺติกํ เวทนํ เวทิยมาโน "กายปริยนฺติกํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ, ชีวิตปริยนฺติกํ เวทนํ เวทิยมาโน "ชีวิตปริยนฺติกํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ, "กายสฺส เภทา อุทฺธํ ชีวิตปริยาทานา อิเธว สพฺพเวทยิตานิ

อนภินนฺทิตานิ สีตี ภวิสฺสนฺตีติ ปชานาตีติ. เอวํ วุตฺเต วปฺโป สกฺโก นิคณฺฐสาวโก ภควนฺตํ เอตทโวจ "เสยฺยถาปิ ภนฺเต ปุริโส อุทยตฺถิโก อสฺสปณิยํ โปเสยฺย, โส อุทยญฺเจว นาธิคจฺเฉยฺย อุตฺตริญฺจ กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺส; เอวเมว โข อหํ ภนฺเต อุทยตฺถิโก พาเล นิคณฺเฐ ปยิรุปาสึ, โสหํ อุทยญฺเจว นาธิคจฺฉึ อุตฺตริญฺจ กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อโหสึ. เอสาหํ ภนฺเต อชฺชตคฺเค โย เม พาเลสุ นิคณฺเฐสุ ปสาโท, ตํ มหาวาเต วา โอผุณามิ นทิยา วา สีฆโสตาย ปวาเหมิ. อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต; เสยฺยถาปิ ภนฺเต นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปชฺโชตํ ธาเรยฺย "จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ; เอวเมวํ ภควตา อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต. เอสาหํ ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ, อุปาสกํ มํ ภนฺเต ภควา ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณํ คตนฺติ.

๑๙๖ เอกํ สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํ. อถโข สาโฬฺห จ ลิจฺฉวิ อภโย จ ลิจฺฉวิ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข สาโฬฺห ลิจฺฉวิ ภควนฺตํ เอตทโวจ "สนฺติ ภนฺเต เอเก สมณพฺราหฺมณา ทฺวีเยน โอฆสฺส นิตฺถรณํ ปญฺญาเปนฺติ สีลวิสุทฺธิเหตุ จ ตโปชิคุจฺฉาเหตุ จ. อิธ

ภนฺเต ภควา กิมาหาติ. สีลวิสุทฺธิ โข อหํ สาฬฺห อญฺญตรํ สามญฺญงฺคนฺติ วทามิ. เย เต สาฬฺห สมณพฺราหฺมณา ตโปชิคุจฺฉ- วาทา ตโปชิคุจฺฉสารา ตโปชิคุจฺฉอลฺลีนา วิหรนฺติ, อภพฺพา เต โอฆสฺส นิตฺถรณาย; เยปิ เต สาฬฺห สมณพฺราหฺมณา อปริสุทฺธกายสมาจารา อปริสุทฺธวจีสมาจารา อปริสุทฺธมโนสมาจารา อปริสุทฺธาชีวา, อภพฺพา เต ญาณทสฺสนาย อนุตฺตราย สมฺโพธาย. เสยฺยถาปิ สาฬฺห ปุริโส นทึ ตริตุกาโม ติณฺหํ กุธารึ อาทาย วนํ ปวิเสยฺย, โส ตตฺถ ปสฺเสยฺย มหตึ สาลลฏฺฐึ อุชุํ นวํ อกุกฺกุจฺจกชาตํ, ตเมนํ มูเล ฉินฺเทยฺย, มูเล เฉตฺวา อคฺเค ฉินฺเทยฺย, อคฺเค เฉตฺวา สาขาปลาสํ สุวิโสธิตํ วิโสเธยฺย, สาขาปลาสํ สุวิโสธิตํ วิโสเธตฺวา กุธารีหิ ตจฺเฉยฺย, กุธารีหิ ตจฺเฉตฺวา วาสีหิ ตจฺเฉยฺย, วาสีหิ ตจฺเฉตฺวา เลขณิยา ลิเขยฺย, เลขณิยา ลิขิตฺวา ปาสาณคุเฬน โธเปยฺย, ปาสาณคุเฬน โธเปตฺวา นทึ ปตาเรยฺย; ตํ กึ มญฺญสิ สาฬฺห: ภพฺโพ นุ โข โส ปุริโส นทึ ตริตุนฺติ. "โน เหตํ ภนฺเต. ตํ กิสฺส เหตุ? อมุ หิ ภนฺเต สาลลฏฺฐิ พหิทฺธา สุปริกมฺมกตา อนฺโต อวิสุทฺธา, ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ: สาลลฏฺฐิ สํสีทิสฺสติ, ปุริโส อนยพฺยสนํ อาปชฺชิสฺสตีติ. "เอวเมว โข สาฬฺห เย เต สมณพฺราหฺมณา ตโปชิคุจฺฉวาทา ตโปชิคุจฺฉสารา ตโปชิคุจฺฉอลฺลีนา วิหรนฺติ, อภพฺพา เต โอฆสฺส นิตฺถรณาย; เยปิ เต สาฬฺห สมณพฺราหฺมณา

อปริสุท์ธกายสมาจารา อปริสุท์ธวจีสมาจารา อปริสุท์ธมโนสมาจารา อปริสุท์ธาชีวา, อภัพ์พา เต ญาณทัส์สนาย อนุต์ตราย สัม์โพธาย. เย จ โข เต สาฬ์ห สมณพ์ราห์มณา น ตโปชิคุจ์ฉวาทา น ตโปชิคุจ์ฉสารา น ตโปชิคุจ์ฉอัล์ลีนา วิหรัน์ติ, ภัพ์พา เต โอฆัส์ส นิต์ถรณาย; เยปิ เต สาฬ์ห สมณพ์ราห์มณา ปริสุท์ธกายสมาจารา ปริสุท์ธวจีสมาจารา ปริสุท์ธมโนสมาจารา ปริสุท์ธาชีวา, ภัพ์พา เต ญาณทัส์สนาย อนุต์ตราย สัม์โพธาย. เสย์ยถาปิ สาฬ์ห ปุริโส นทึ ตริตุกาโม ติณ์หํ กุธารึ อาทาย วนํ ปวิเสย์ย, โส ตัต์ถ ปัส์เสย์ย มหตึ สาลลัฏ์ฐึ อุชุํ นวํ อกุก์กุจ์จกชาตํ, ตเมนํ มูเล ฉิน์เทย์ย, มูเล เฉต์วา อัค์เค ฉิน์เทย์ย, อัค์เค เฉต์วา สาขาปลาสํ สุวิโสธิตํ วิโสเธย์ย, สาขาปลาสํ สุวิโสธิตํ วิโสเธต์วา กุธารีหิ ตัจ์เฉย์ย, กุธารีหิ ตัจ์เฉต์วา วาสีหิ ตัจ์เฉย์ย, วาสีหิ ตัจ์เฉต์วา นิขาทนํ อาทาย อัน์โต สุวิโสธิตํ วิโสเธย์ย, อัน์โต สุวิโสธิตํ วิโสเธต์วา เลขณิยา ลิเขย์ย, เลขณิยา ลิขิต์วา ปาสาณคุเฬน โธเปย์ย, ปาสาณคุเฬน โธเปต์วา นาวํ กเรย์ย, นาวํ กัต์วา ฟิยาริต์ตํ พัน์เธย์ย, ฟิยาริต์ตํ พัน์ธิต์วา นทึ ปตาเรย์ย; ตํ กึ มัญ์ญสิ สาฬ์ห: ภัพ์โพ นุ โข โส ปุริโส นทึ ตริตุน์ติ. "เอวํ ภัน์เต. ตํ กิส์ส เหตุ? อมุ หิ ภัน์เต สาลลัฏ์ฐิ พหิท์ธา สุปริกัม์มกตา อัน์โต สุวิสุท์ธา นาวา กตา ฟิยาริต์ตํ พัท์ธา, ตัส์เสตํ

ปาฏิกงฺขํ: นาวา น สํสีทิสฺสติ, ปุริโส โสตฺถินา ปารํ คมิสฺสตีติ. "เอวเมว โข สาฬฺห เย เต สมณพฺราหฺมณา น ตโปชิคุจฺฉวาทา น ตโปชิคุจฺฉสารา น ตโปชิคุจฺฉอลฺลีนา วิหรนฺติ, ภพฺพา เต โอฆสฺส นิตฺถรณาย; เยปิ เต สาฬฺห สมณพฺราหฺมณา ปริสุทฺธกายสมาจารา ปริสุทฺธวจีสมาจารา ปริสุทฺธมโนสมาจารา ปริสุทฺธาชีวา, ภพฺพา เต ญาณทสฺสนาย อนุตฺตราย สมฺโพธาย. เสยฺยถาปิ สาฬฺห โยธาชีโว พหูนิ เจปิ กณฺฑจิตฺตกานิ ชานาติ, อถโข โส ตีหิ ฐาเนหิ ราชารโห โหติ ราชโภคฺโค รญฺโญ องฺคนฺเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ. กตมหิ ตีหิ? ทูเรปาตี จ อกฺขณเวธี จ มหโต จ กายสฺส ปทาเลตา. เสยฺยถาปิ สาฬฺห โยธาชีโว ทูเรปาตี, เอวเมว โข สาฬฺห อริยสาวโก สมฺมาสมาธิ โหติ, สมฺมาสมาธิ สาฬฺห อริยสาวโก "ยงฺกิญฺจิ รูปํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา, สพฺพํ รูปํ; เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ, "ยากาจิ เวทนา ... ยากาจิ สญฺญา ... เยเกจิ สงฺขารา ... ยงฺกิญฺจิ วิญฺญาณํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา, สพฺพํ วิญฺญาณํ; เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ. เสยฺยถาปิ สาฬฺห โยธาชีโว อกฺขณเวธี

เอวเมว โข สาฬฺห อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ สาฬฺห อริยสาวโก "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, ฯเปฯ "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ. เสยฺยถาปิ สาฬฺห โยธาชีโว มหโต กายสฺส ปทาเลตา, เอวเมว โข สาฬฺห อริยสาวโก สมฺมาวิมุตฺติ โหติ, สมฺมาวิมุตฺติ สาฬฺห อริยสาวโก มหนฺตํ อวิชฺชากฺขนฺธํ ปทาเลตีติ.

๑๙๗ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. อถโข มลฺลิกา เทวี, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข มลฺลิกา เทวี ภควนฺตํ เอตทโวจ "โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺโจ มาตุคาโม ทุพฺพณฺโณ จ โหติ ทุรูโป สุปาปิโก ทสฺสนาย, ทลิทฺโท จ โหติ อปฺปสฺสโก อปฺปโภโค อปฺเปสกฺโข จ; โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺโจ มาตุคาโม ทุพฺพณฺโณ จ โหติ ทุรูโป สุปาปิโก ทสฺสนาย, อฑฺโฒ จ โหติ มหทฺธโน มหาโภโค มเหสกฺโข จ; โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺโจ มาตุคาโม อภิรูโป จ โหติ ทสฺสนีโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต, ทลิทฺโท จ โหติ อปฺปสฺสโก อปฺปโภโค อปฺเปสกฺโข จ; โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺโจ มาตุคาโม อภิรูโป จ โหติ ทสฺสนีโย ปาสาทิโก

ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต, อฑฺโฒ จ โหติ มหทฺธโน มหาโภโค มเหสกฺโข จาติ. "อิธ มลฺลิเก เอกจฺโจ มาตุคาโม โกธโน โหติ อุปายาสพหุโล อปฺปมฺปิ วุตฺโต สมาโน อภิสชฺชติ กุปฺปติ พฺยาปชฺชติ ปติตฺถียติ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรติ, โส น ทาตา โหติ สมณสฺส วา พฺราหฺมณสฺส วา อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลาคนฺธวิเลปนํ เสยฺยาวสถปทีเปยฺยํ, อิสฺสามนโก โข ปน โหติ ปราลาภสกฺการครุการมานนวนฺทนปูชนาสุ อิสฺสติ อุปทุสฺสติ อิสฺสํ พนฺธติ; โส เจ ตโต จุโต อิตฺถตฺตํ อาคจฺฉติ, โส ยตฺถ ยตฺถ ปจฺจาชายติ, ทุพฺพณฺโณ จ โหติ ทูรูโป สุปาปิโก ทสฺสนาย, ทลิทฺโท จ โหติ อปฺปสฺสโก อปฺปโภโค อปฺเปสกฺโข จ. อิธ ปน มลฺลิเก เอกจฺโจ มาตุคาโม โกธโน โหติ อุปายาสพหุโล อปฺปมฺปิ วุตฺโต สมาโน อภิสชฺชติ กุปฺปติ พฺยาปชฺชติ ปติตฺถียติ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรติ, โส ทาตา โหติ สมณสฺส วา พฺราหฺมณสฺส วา อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลาคนฺธวิเลปนํ เสยฺยาวสถปทีเปยฺยํ, อนิสฺสามนโก โข ปน โหติ ปราลาภสกฺการครุการมานนวนฺทนปูชนาสุ น อิสฺสติ น อุปทุสฺสติ น อิสฺสํ พนฺธติ; โส เจ ตโต จุโต อิตฺถตฺตํ อาคจฺฉติ, โส ยตฺถ ยตฺถ ปจฺจาชายติ ทุพฺพณฺโณ จ โหติ ทูรูโป สุปาปิโก ทสฺสนาย, อฑฺโฒ จ โหติ มหทฺธโน มหาโภโค มเหสกฺโข จ. อิธ ปน มลฺลิเก เอกจฺโจ มาตุคาโม อกฺโกธโน

โหติ อนุปายาสพหุโล พหุมฺปิ วุตฺโต สมาโน นาภิสชฺชติ น กุปฺปติ น พฺยาปชฺชติ น ปติตฺถียติ น โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรติ, โส น ทาตา โหติ สมณสฺส วา พฺราหฺมณสฺส วา อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลาคนฺธวิเลปนํ เสยฺยาวสถปทีเปยฺยํ, อิสฺสามนโก โข ปน โหติ ปรลาภสกฺการ-ครุการมานนวนฺทนปูชนาสุ อิสฺสติ อุปทุสฺสติ อิสฺสํ พนฺธติ, โส เจ ตโต จุโต อิตฺถตฺตํ อาคจฺฉติ, โส ยตฺถ ยตฺถ ปจฺจาชายติ, อภิรูโป จ โหติ ทสฺสนีโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต, ทลิทฺโท จ โหติ อปฺปสฺสโก อปฺปโภโค อปฺเปสกฺโข จ. อิธ ปน มลฺลิเก เอกจฺโจ มาตุคาโม อกฺโกธโน โหติ อนุปายาสพหุโล พหุมฺปิ วุตฺโต สมาโน นาภิสชฺชติ น กุปฺปติ น พฺยาปชฺชติ น ปติตฺถียติ น โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรติ, โส ทาตา โหติ สมณสฺส วา พฺราหฺมณสฺส วา อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลาคนฺธวิเลปนํ เสยฺยาวสถปทีเปยฺยํ, อนิสฺสามนโก โข ปน โหติ ปรลาภสกฺการครุการมานนวนฺทนปูชนาสุ น อิสฺสติ น อุปทุสฺสติ น อิสฺสํ พนฺธติ, โส เจ ตโต จุโต อิตฺถตฺตํ อาคจฺฉติ, โส ยตฺถ ยตฺถ ปจฺจาชายติ, อภิรูโป จ โหติ ทสฺสนีโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต, อฑฺโฒ จ โหติ มหทฺธโน มหาโภโค มเหสกฺโข จ. อยํ โข มลฺลิเก เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺโจ มาตุคาโม

ทุพฺพณฺโณ จ โหติ ทุรูโป สุปาปิโก ทสฺสนาย, ทลิทฺโท จ โหติ อปฺปสฺสโก อปฺปโภโค อปฺเปสกฺโข จ; อยํ ปน มลฺลิเก เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺโจ มาตุคาโม ทุพฺพณฺโณ จ โหติ ทุรูโป สุปาปิโก ทสฺสนาย, อฑฺโฒ จ โหติ มหทฺธโน มหาโภโค มเหสกฺโข จ; อยํ โข มลฺลิเก เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺโจ มาตุคาโม อภิรูโป จ โหติ ทสฺสนีโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต, ทลิทฺโท จ โหติ อปฺปสฺสโก อปฺปโภโค อปฺเปสกฺโข จ; อยํ ปน มลฺลิเก เหตุ อยํ ปจฺจโย, เยน มิเธกจฺโจ มาตุคาโม อภิรูโป จ โหติ ทสฺสนีโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต, อฑฺโฒ จ โหติ มหทฺธโน มหาโภโค มเหสกฺโข จาติ.

เอวํ วุตฺเต มลฺลิกา เทวี ภควนฺตํ เอตทโวจ "สา นูนาหํ ภนฺเต อญฺญาย ชาติยา โกธนา อโหสึ อุปายาสพหุลา อปฺปมฺปิ วุตฺตา สมานา อภิสชฺชึ กุปฺปึ พฺยาปชฺชึ ปติตฺถียึ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตฺวากาสึ, สาหํ ภนฺเต เอตรหิ ทุพฺพณฺณา ทุรูปา สุปาปิกา ทสฺสนาย; สา นูนาหํ ภนฺเต อญฺญาย ชาติยา อทาสึ สมณสฺส วา พฺราหฺมณสฺส วา อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลาคนฺธวิเลปนํ เสยฺยาวสถปทีเปยฺยํ, สาหํ ภนฺเต เอตรหิ อฑฺฒา มหทฺธนา มหาโภคา; สา นูนาหํ ภนฺเต อญฺญาย ชาติยา อนิสฺสามนิกา อโหสึ ปรลาภสกฺการครุการมานนวนฺทน-

ปูชนาสุ น อิสฺสึ น อุปทุสฺสึ น อิสฺสํ พนฺธึ, สาหํ ภนฺเต เอตรหิ มเหสกฺขา: สนฺติ โข ปน ภนฺเต อิมสฺมึ ราชกุเล ขตฺติยกญฺญาปิ พฺราหฺมณกญฺญาปิ คหปติกญฺญาปิ, ตาสาหํ อิสฺสราธิปจฺจํ กาเรมิ. เอสาหํ ภนฺเต อชฺชตคฺเค อกฺโกธนา ภวิสฺสามิ อนุปายาสพหุลา พหุมฺปิ วุตฺตา สมานา นาภิสชฺชิสฺสามิ น กุปฺปิสฺสามิ น พฺยาปชฺชิสฺสามิ น ปติตฺถิยิสฺสามิ น โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกริสฺสามิ, ทสฺสามิ สมณสฺส พฺราหฺมณสฺส อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลาคนฺธวิเลปนํ เสยฺยาวสถปทีเปยฺยํ, อนิสฺสามนกา ภวิสฺสามิ ปรลาภสกฺการครุการมานนวนฺทนปูชนาสุ น อิสฺสิสฺสามิ น อุปทุสฺสิสฺสามิ น อิสฺสํ พนฺธิสฺสามิ. อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, ฯเปฯ อุปาสิกํ มํ ภนฺเต ภควา ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณํ คตนฺติ.

๑๙๘ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึ. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป โหติ อตฺตปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต, อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ปรนฺตโป โหติ ปรปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต, อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ โหติ อตฺตปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต ปรนฺตโป จ ปรปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต, อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เนว อตฺตนฺตโป โหติ น อตฺตปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต น ปรนฺตโป น ปรปริตาปนานุโยค-

มนุสฺโส, โส จ อนตฺตนฺตโป อปรนฺตโป ทิฏฺเฐว ธมฺเม นิจฺฉาโต นิพฺพุโต สีติภูโต สุขปฏิสํเวที พฺรหฺมภูเตน อตฺตนา วิหรติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป โหติ อตฺตปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อเจลโก โหติ มุตฺตาจาโร หตฺถาปเลขโน นเอหิภทนฺติโก นติฏฺฐภทนฺติโก นาภิหฏํ น อุทฺทิสฺสกตํ น นิมนฺตนํ สาทิยติ, โส น กุมฺภิมุขา ปฏิคฺคณฺหาติ น กโฬปิมุขา ปฏิคฺคณฺหาติ น เอฬกมนฺตรํ น ทณฺฑมนฺตรํ น มุสลมนฺตรํ น ทฺวินฺนํ ภุญฺชมานานํ น คพฺภินิยา น ปายมานาย น ปุริสนฺตรคตาย น สงฺกิตฺตีสุ น ยตฺถ โส อุปฏฺฐิโต โหติ น ยตฺถ มกฺขิกา สณฺฑสณฺฑจารินี น มจฺฉํ น มํสํ น สุรํ น เมรยํ น ถุโสทกํ ปิวติ, โส เอกาคาริโก วา โหติ เอกาโลปิโก ทฺวาคาริโก วา โหติ ทฺวาโลปิโก สตฺตาคาริโก วา โหติ สตฺตาโลปิโก เอกิสฺสาปิ ทตฺติยา ยาเปติ ทฺวีหิปิ ทตฺตีหิ ยาเปติ สตฺตหิปิ ทตฺตีหิ ยาเปติ เอกาหิกมฺปิ อาหารํ อาหาเรติ ทฺวีหิกมฺปิ อาหารํ อาหาเรติ สตฺตาหิกมฺปิ อาหารํ อาหาเรติ, อิติ เอวรูปํ อฑฺฒมาสิกมฺปิ ปริยายภตฺตโภชนานุโยคมนุยุตฺโต วิหรติ, โส สากภกฺโขปิ โหติ สามากภกฺโขปิ โหติ นิวารภกฺโขปิ โหติ ททฺทุลภกฺโขปิ โหติ หฏภกฺโขปิ โหติ กณภกฺโขปิ โหติ อาจามภกฺโขปิ โหติ ปิญฺญากภกฺโขปิ โหติ ติณภกฺโขปิ โหติ โคมยภกฺโขปิ โหติ

วนมูลผลาหาโร ยาเปติ ปวตฺตผลโภชี, โส สาณานิปิ ธาเรติ มสาณานิปิ ธาเรติ ฉวทุสฺสานิปิ ธาเรติ ปํสุกูลานิปิ ธาเรติ ติรีฏกานิปิ ธาเรติ อชินมฺปิ ธาเรติ อชินกฺขิปมฺปิ ธาเรติ กุสจีรมฺปิ ธาเรติ วากจีรมฺปิ ธาเรติ ผลกจีรมฺปิ ธาเรติ เกสกมฺพลมฺปิ ธาเรติ วาลกมฺพลมฺปิ ธาเรติ อุลูกปกฺขมฺปิ ธาเรติ, เกสมสฺสุโลจโกปิ โหติ เกสมสฺสุโลจนานุโยคมนุยุตฺโต, อุพฺภฏฺฐโกปิ โหติ อาสนปฏิกฺขิตฺโต, อุกฺกุฏิโกปิ โหติ อุกฺกุฏิกปฺปธานมนุยุตฺโต, กณฺฏกาปสฺสยิโกปิ โหติ กณฺฏกาปสฺสเย เสยฺยํ กปฺเปติ, สายตติยกมฺปิ อุทโกโรหณานุโยคมนุยุตฺโต วิหรติ; อิติ เอวรูปํ อเนกวิหิตํ กายสฺส อาตาปนปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต วิหรติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป โหติ อตฺตปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปรนฺตโป โหติ ปรปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล โอรพฺภิโก โหติ สูกริโก สากุณิโก มาควิโก ลุทฺโท มจฺฉฆาตโก โจโร โจรฆาตโก พนฺธนาคาริโก, เย วา ปนญฺเญปิ เกจิ กุรูรกมฺมนฺตา. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปรนฺตโป โหติ ปรปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต. กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ โหติ อตฺตปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต ปรนฺตโป จ ปรปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ราชา วา โหติ ขตฺติโย มุทฺธาภิสิตฺโต พฺราหฺมโณ วา

มหาสาโล, โส ปุรตฺถิเมน นครสฺส นวํ สนฺถาคารํ การาเปตฺวา เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา ขราชินํ นิวาเสตฺวา สปฺปิเตเลน กายํ อพฺภญฺชิตฺวา มิควิสาเณน ปิฏฺฐึ กณฺฑุวมาโน สนฺถาคารํ ปวิสติ สทฺธึ มเหสิยา พฺราหฺมเณน จ ปุโรหิเตน; โส ตตฺถ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา หริตุปลิตฺตาย เสยฺยํ กปฺเปติ; เอกิสฺสา คาวิยา สรูปวจฺฉาย ยํ เอกสฺมึ ถเน ขีรํ โหติ, เตน ราชา ยาเปติ; ยํ ทุติยสฺมึ ถเน ขีรํ โหติ, เตน มเหสี ยาเปติ; ยํ ตติยสฺมึ ถเน ขีรํ โหติ, เตน พฺราหฺมโณ ปุโรหิโต ยาเปติ; ยํ จตุตฺถสฺมึ ถเน ขีรํ โหติ, เตน อคฺคึ ชุหติ; อวเสเสน วจฺฉโก ยาเปติ; โส เอวมาห "เอตฺตกา อุสภา หญฺญนฺตุ ยญฺญตฺถาย, เอตฺตกา วจฺฉตรา หญฺญนฺตุ ยญฺญตฺถาย, เอตฺตกา วจฺฉตริโย หญฺญนฺตุ ยญฺญตฺถาย, เอตฺตกา อชา หญฺญนฺตุ ยญฺญตฺถาย, เอตฺตกา อุรพฺภา หญฺญนฺตุ ยญฺญตฺถาย, เอตฺตกา รุกฺขา ฉิชฺชนฺตุ ยูปตฺถาย, เอตฺตกา ทพฺพา ลุยนฺตุ พริหิสตฺถายาติ. เยปิสฺส เต โหนฺติ ทาสาติ วา เปสฺสาติ วา กมฺมกราติ วา, เตปิ ทณฺฑตชฺชิตา ภยตชฺชิตา อสฺสุมุขา รุทมานา ปริกมฺมานิ กโรนฺติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ โหติ อตฺตปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต ปรนฺตโป จ ปรปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต. กตมญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อตฺตนฺตโป โหติ น อตฺตปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต น ปรนฺตโป น ปรปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต, โส จ อนตฺตนฺตโป อปรนฺตโป

ทิฏฺเฐว ธมฺเม นิจฺฉาโต นิพฺพุโต สีตีภูโต สุขปฏิสํเวที พฺรหฺมภูเตน อตฺตนา วิหรติ? อิธ ภิกฺขเว ตถาคโต โลเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควา, โส อิมํ โลกํ สเทวกํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ สสฺสมณพฺราหฺมณึ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ, โส ธมฺมํ เทเสติ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสติ. ตํ ธมฺมํ สุณาติ คหปติ วา คหปติปุตฺโต วา อญฺญตรสฺมึ วา กุเล ปจฺจาชาโต, โส ตํ ธมฺมํ สุตฺวา ตถาคเต สทฺธํ ปฏิลภติ, โส เตน สทฺธาปฏิลาเภน สมนฺนาคโต อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ "สมฺพาโธ ฆราวาโส รชาปโถ, อพฺโภกาโส ปพฺพชฺชา, นยิทํ สุกรํ อคารํ อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปุณฺณํ เอกนฺตปริสุทฺธํ สงฺขลิขิตํ พฺรหฺมจริยํ จริตุํ. ยนฺนูนาหํ เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพเชยฺยนฺติ, โส อปเรน สมเยน อปฺปํ วา โภคกฺขนฺธํ ปหาย มหนฺตํ วา โภคกฺขนฺธํ ปหาย อปฺปํ วา ญาติปริวฏฺฏํ ปหาย มหนฺตํ วา ญาติปริวฏฺฏํ ปหาย เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชติ. โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ภิกฺขูนํ

สิกฺขาสาชีวสมาปนฺโน, ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ นิหิตทณฺโฑ นิหิตสตฺโถ ลชฺชี ทยาปนฺโน สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี วิหรติ; อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ ทินฺนาทายี ทินฺนปาฏิกงฺขี อเถเนน สุจิภูเตน อตฺตนา วิหรติ; อพฺรหฺมจริยํ ปหาย พฺรหฺมจารี โหติ อาราจารี วิรโต เมถุนา คามธมฺมา; มุสาวาทํ ปหาย มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ สจฺจวาที สจฺจสนฺโธ เถโต ปจฺจยิโก อวิสํวาทโก โลกสฺส; ปิสุณํ วาจํ ปหาย ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ, อิโต สุตฺวา น อมุตฺร อกฺขาตา อิเมสํ เภทาย, อมุตฺร วา สุตฺวา น อิเมสํ อกฺขาตา อมูสํ เภทาย, อิติ ภินฺนานํ วา สนฺธาตา สหิตานํ วา อนุปฺปทาตา สมคฺคาราโม สมคฺครโต สมคฺคนนฺที สมคฺคกรณึ วาจํ ภาสิตา โหติ; ผรุสํ วาจํ ปหาย ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ, ยา สา วาจา เนลา กณฺณสุขา เปมนียา หทยงฺคมา โปรี พหุชนกนฺตา พหุชนมนาปา ตถารูปึ วาจํ ภาสิตา โหติ; สมฺผปฺปลาปํ ปหาย สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต โหติ กาลวาที ภูตวาที อตฺถวาที ธมฺมวาที วินยวาที นิธานวตึ วาจํ ภาสิตา กาเลน สาปเทสํ ปริยนฺตวตึ อตฺถสญฺหิตํ; โส พีชคามภูตคามสมารมฺภา ปฏิวิรโต โหติ, เอกภตฺติโก โหติ รตฺตูปรโต วิรโต วิกาลโภชนา, นจฺจคีตวาทิตวิสูกทสฺสนา ปฏิวิรโต โหติ, มาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺฑนวิภูสนฏฺฐานา ปฏิวิรโต

โหติ, อุจฺจาสยนมหาสยนา ปฏิวิรโต โหติ, ชาตรูปรชตปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ, อามกธญฺญปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ, อามกมํสปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ, อิตฺถีกุมาริกาปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ, ทาสีทาสปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ, อเชฬกปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ, กุกฺกุฏสูกรปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ, หตฺถิควาสฺสวฬวปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ, เขตฺตวตฺถุปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ, ทูเตยฺยปหีนคมนานุโยคา ปฏิวิรโต โหติ, กยวิกฺกยา ปฏิวิรโต โหติ, ตุลากูฏกํสกูฏมานกูฏา ปฏิวิรโต โหติ, อุกฺโกฏนวญฺจนนิกติสาวิโยคา ปฏิวิรโต โหติ, เฉทนวธพนฺธนวิปราโมสอาโลปสหสาการา ปฏิวิรโต โหติ; โส สนฺตุฏฺโฐ โหติ กายปริหาริเกน จีวเรน กุจฺฉิปริหาริเกน ปิณฺฑปาเตน, เยน เยเนว ปกฺกมติ, สมาทาเยว ปกฺกมติ, เสยฺยถาปิ นาม ปกฺขี สกุโณ เยน เยเนว เฑติ, สปตฺตภาโรว เฑติ, เอวเมว ภิกฺขุ สนฺตุฏฺโฐ โหติ กายปริหาริเกน จีวเรน กุจฺฉิปริหาริเกน ปิณฺฑปาเตน, เยน เยเนว ปกฺกมติ, สมาทาเยว ปกฺกมติ. โส อิมินา อริเยน สีลกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต อชฺฌตฺตํ อนวชฺชสุขํ ปฏิสํเวเทติ. โส จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี, ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสํวุตํ วิหรนฺตํ, อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ, ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยํ, จกฺขุนฺทฺริเย สํวรํ

อาปชฺชติ; โสเตน สทฺทํ สุตฺวา... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ... มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี, ยตฺวาธิกรณเมนํ มนินฺทฺริยํ อสํวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ, ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ มนินฺทฺริยํ มนินฺทฺริเย สํวรํ อาปชฺชติ: โส อิมินา อริเยน อินฺทฺริยสํวเรน สมนฺนาคโต อชฺฌตฺตํ อพฺยาเสกสุขํ ปฏิสํเวเทติ. โส อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการี โหติ, อาโลกิเต วิโลกิเต สมฺปชานการี โหติ, สมฺมิญฺชิเต ปสาริเต สมฺปชานการี โหติ, สํฆาฏิปตฺตจีวรธารเณ สมฺปชานการี โหติ, อสิเต ปีเต ขายิเต สายิเต สมฺปชานการี โหติ, อุจฺจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการี โหติ, คเต ฐิเต นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริเต ภาสิเต ตุณฺหีภาเว สมฺปชานการี โหติ. โส อิมินา จ อริเยน สีลกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน อินฺทฺริยสํวเรน สมนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน สติสมฺปชญฺเญน สมนฺนาคโต วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภชติ อรญฺญํ รุกฺขมูลํ ปพฺพตํ กนฺทรํ คิริคุหํ สุสานํ วนปตฺถํ อพฺโภกาสํ ปลาลปุญฺชํ; โส ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต นิสีทติ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อุชุํ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา โส อภิชฺฌํ โลเก ปหาย วิคตาภิชฺเฌน เจตสา วิหรติ อภิชฺฌาย จิตฺตํ ปริโสเธติ, พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหรติ สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี

พฺยาปาทปโทสา จิตฺตํ ปริโสเธติ, ถีนมิทฺธํ ปหาย วิคตถีนมิทฺโธ วิหรติ อาโลกสญฺญี สโต สมฺปชาโน ถีนมิทฺธา จิตฺตํ ปริโสเธติ, อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจํ ปหาย อนุทฺธโต วิหรติ อชฺฌตฺตํ วูปสนฺตจิตฺโต อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจา จิตฺตํ ปริโสเธติ, วิจิกิจฺฉํ ปหาย ติณฺณวิจิกิจฺโฉ วิหรติ อกถํกถี กุสเลสุ ธมฺเมสุ วิจิกิจฺฉาย จิตฺตํ ปริโสเธติ; โส อิเม ปญฺจ นีวรเณ ปหาย เจตโส อุปกฺกิเลเส ปญฺญาย ทุพฺพลีกรเณ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯ เป ฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตุปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ, โส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ, เสยฺยถีทํ, เอกมฺปิ ชาตึ เทฺวปิ ชาติโย ติสฺโสปิ ชาติโย จตสฺโสปิ ชาติโย ปญฺจปิ ชาติโย ทสปิ ชาติโย วีสมฺปิ ชาติโย ตึสมฺปิ ชาติโย จตฺตาฬีสมฺปิ ชาติโย ปญฺญาสมฺปิ ชาติโย ชาติสตมฺปิ ชาติสหสฺสมฺปิ ชาติสตสหสฺสมฺปิ อเนเกปิ สํวฏฺฏกปฺเปปิ อเนเกปิ วิวฏฺฏกปฺเปปิ อเนเกปิ สํวฏฺฏวิวฏฺฏกปฺเปปิ "อมุตฺราสึ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร เอวํสุขทุกฺขปฏิสํเวที เอวมายุปริยนฺโต, โส ตโต จุโต อมุตฺร อุทปาทึ, ตตฺราปาสึ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร เอวํสุขทุกฺขปฏิสํเวที เอวมายุปริยนฺโต, โส ตโต จุโต อิธุปปนฺโนติ, อิติ สาการํ สอุทฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ; โส เอวํ

สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต สตฺตานํ จุตูปปาตญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ, โส ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต ปสฺสติ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานาติ "อิเม วต โภนฺโต สตฺตา กายทุจฺจริเตน สมนฺนาคตา วจีทุจฺจริเตน สมนฺนาคตา มโนทุจฺจริเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อุปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา, เต กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปนฺนา; อิเม วา ปน โภนฺโต สตฺตา กายสุจริเตน สมนฺนาคตา วจีสุจริเตน สมนฺนาคตา มโนสุจริเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อนุปวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกา สมฺมาทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา, เต กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปนฺนาติ, อิติ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต ปสฺสติ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานาติ; โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต อาสวานํ ขยญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ, โส "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อิเม อาสวาติ

ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ อาสวสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ อาสวนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ, "อยํ อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ. ตัส์ส เอวํ ชานโต เอวํ ปัส์สโต กามาสวาปิ จิต์ตํ วิมุจ์จติ, ภวาสวาปิ จิต์ตํ วิมุจ์จติ, อวิช์ชาสวาปิ จิต์ตํ วิมุจ์จติ; วิมุต์ตัส์มึ "วิมุต์ตมิติ ญาณํ โหติ, "ขีณา ชาติ, วุสิตํ พ์รห์มจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิต์ถัต์ตายาติ ปชานาติ. เอวํ โข ภิก์ขเว ปุค์คโล เนว อัต์ตัน์ตโป โหติ น อัต์ตปริตาปนานุโยคมนุยุต์โต น ปรัน์ตโป น ปรปริตาปนานุโยคมนุยุต์โต, โส จ อนัต์ตัน์ตโป อปรัน์ตโป ทิฏ์เฐว ธัม์เม นิจ์ฉาโต นิพ์พุโต สีติภูโต สุขปฏิสํเวที พ์รห์มภูเตน อัต์ตนา วิหรติ. อิเม โข ภิก์ขเว จัต์ตาโร ปุค์คลา สัน์โต สํวิช์ชมานา โลกัส์มินติ.

๑๙๙ ตัณ์หํ โว ภิก์ขเว เทเสส์สามิ ชาลินึ สํสริตํ วิสฏํ วิสัต์ติกํ, ยาย อยํ โลโก อุท์ธัส์โต ปริโยนัท์โธ ตัน์ตากุลกชาโต คุลาคุณ์ฑิกชาโต มุญ์ชปัพ์พชภูโต อปายํ ทุค์คตึ วินิปาตํ สํสารํ นาติวัต์ตติ. ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิส์สามีติ. "เอวํ ภัน์เตติ โข เต ภิก์ขู ภควโต ปัจ์จัส์โสสุํ. ภควา เอตทโวจ "กตมา จ สา ภิก์ขเว ตัณ์หา ชาลินี สํสริตา วิสฏา วิสัต์ติกา, ยาย อยํ โลโก อุท์ธัส์โต ปริโยนัท์โธ ตัน์ตากุลกชาโต คุลาคุณ์ฑิกชาโต

มุญฺชปพฺพชภูโต อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ สํสารํ นาติวตฺตติ?
อฏฺฐารส โข ปนิมานิ ภิกฺขเว ตณฺหาวิจริตานิ อชฺฌตฺติกสฺสุปาทาย,
อฏฺฐารส ตณฺหาวิจริตานิ พาหิรสฺสุปาทาย. กตมานิ ตานิ อฏฺฐารส
ตณฺหาวิจริตานิ อชฺฌตฺติกสฺสุปาทาย? "อสฺมีติ ภิกฺขเว สติ,
"อิตฺถสฺมีติ โหติ, "เอวสฺมีติ โหติ, "อญฺญถาสฺมีติ โหติ; "อสสฺมีติ
โหติ, "สตสฺมีติ โหติ; "สนฺติ โหติ, อิตฺถํ สนฺติ โหติ,
"เอวํ สนฺติ โหติ, "อญฺญถา สนฺติ โหติ; "อปิ สนฺติ
โหติ, "อปิ อิตฺถํ สนฺติ โหติ, "อปิ เอวํ สนฺติ โหติ,
"อปิ อญฺญถา สนฺติ โหติ; "ภวิสฺสนฺติ โหติ, "อิตฺถํ ภวิสฺสนฺติ
โหติ, "เอวํ ภวิสฺสนฺติ โหติ, "อญฺญถา ภวิสฺสนฺติ โหติ: อิมานิ
อฏฺฐารส ตณฺหาวิจริตานิ อชฺฌตฺติกสฺสุปาทาย. กตมานิ อฏฺฐารส
ตณฺหาวิจริตานิ พาหิรสฺสุปาทาย? "อิมินา อสฺมีติ ภิกฺขเว สติ,
"อิมินา อิตฺถสฺมีติ โหติ, "อิมินา เอวสฺมีติ โหติ, "อิมินา
อญฺญถาสฺมีติ โหติ; "อิมินา อสสฺมีติ โหติ, "อิมินา สตสฺมีติ โหติ;
"อิมินา สนฺติ โหติ, "อิมินา อิตฺถํ สนฺติ โหติ, "อิมินา เอวํ
สนฺติ โหติ, "อิมินา อญฺญถา สนฺติ โหติ; "อิมินา อปิ สนฺติ
โหติ, "อิมินา อปิ อิตฺถํ สนฺติ โหติ, "อิมินา อปิ เอวํ สนฺติ
โหติ, "อิมินา อปิ อญฺญถา สนฺติ โหติ; "อิมินา ภวิสฺสนฺติ
โหติ, "อิมินา อิตฺถํ ภวิสฺสนฺติ โหติ, "อิมินา เอวํ ภวิสฺสนฺติ
โหติ, "อิมินา อญฺญถา ภวิสฺสนฺติ โหติ: อิมานิ อฏฺฐารส

ตัณ์หาวิจริตานิ พาหิรัส์สุปาทาย. อิติ อัฏ์ฐารส ตัณ์หาวิจริตานิ อัช์ฌัต์ติกัส์สุปาทาย อัฏ์ฐารส ตัณ์หาวิจริตานิ พาหิรัส์สุปาทาย. อิมานิ วุจ์จัน์ติ ภิก์ขเว ฉัต์ตึส ตัณ์หาวิจริตานิ. อิติ เอวรูปานิ อตีตานิ ฉัต์ตึส ตัณ์หาวิจริตานิ, อนาคตานิ ฉัต์ตึส ตัณ์หาวิจริตานิ, ปัจ์จุป์ปัน์นานิ ฉัต์ตึส ตัณ์หาวิจริตานิ, อัฏ์ฐตัณ์หาวิจริตสตํ โหติ. อยํ โข สา ภิก์ขเว ตัณ์หา ชาลินี สํสริตา วิสฏา วิสัต์ติกา, ยาย อยํ โลโก อุท์ธัส์โต ปริโยนัท์โธ ตัน์ตากุลกชาโต คุลาคุณ์ฑิกชาโต มุญ์ชปัพ์พชภูโต อปายํ ทุค์คตึ วินิปาตํ สํสารํ นาติวัต์ตติ.

๒๐๐ จัต์ตาริมานิ ภิก์ขเว ชายัน์ติ. กตมานิ จัต์ตาริ? เปมา เปมํ ชายติ, เปมา โทโส ชายติ, โทสา เปมํ ชายติ, โทสา โทโส ชายติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว เปมา เปมํ ชายติ? อิธ ภิก์ขเว ปุค์คโล ปุค์คลัส์ส อิฏ์โฐ โหติ กัน์โต มนาโป, ตํ ปเร อิฏ์เฐน กัน์เตน มนาเปน สมุทาจรัน์ติ, ตัส์ส เอวํ โหติ "โย โข ม์ยายํ ปุค์คโล อิฏ์โฐ กัน์โต มนาโป, ตํ ปเร อิฏ์เฐน กัน์เตน มนาเปน สมุทาจรัน์ตีติ, โส เตสุ เปมํ ชเนติ.' เอวํ โข ภิก์ขเว เปมา เปมํ ชายติ. กถัญ์จ ภิก์ขเว เปมา โทโส ชายติ? อิธ ภิก์ขเว ปุค์คโล ปุค์คลัส์ส อิฏ์โฐ โหติ กัน์โต มนาโป, ตํ ปเร อนิฏ์เฐน อกัน์เตน อมนาเปน สมุทาจรัน์ติ, ตัส์ส เอวํ โหติ "โย

โข มฺยายํ ปุคฺคโล อิฏฺโฐ กนฺโต มนาโป, ตํ ปเร อนิฏฺเฐน อกนฺเตน อมนาเปน สมุทาจรนฺตีติ, โส เตสุ โทสํ ชเนติ; เอวํ โข ภิกฺขเว เปมา โทโส ชายติ. กถญฺจ ภิกฺขเว โทสา เปมํ ชายติ? อิธ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคลสฺส อนิฏฺโฐ โหติ อกนฺโต อมนาโป, ตํ ปเร อนิฏฺเฐน อกนฺเตน อมนาเปน สมุทาจรนฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ "โย โข มฺยายํ ปุคฺคโล อนิฏฺโฐ อกนฺโต อมนาโป, ตํ ปเร อนิฏฺเฐน อกนฺเตน อมนาเปน สมุทาจรนฺตีติ, โส เตสุ เปมํ ชเนติ; เอวํ โข ภิกฺขเว โทสา เปมํ ชายติ. กถญฺจ ภิกฺขเว โทสา โทโส ชายติ? อิธ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคลสฺส อนิฏฺโฐ โหติ อกนฺโต อมนาโป, ตํ ปเร อิฏฺเฐน กนฺเตน มนาเปน สมุทาจรนฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ "โย โข มฺยายํ ปุคฺคโล อนิฏฺโฐ อกนฺโต อมนาโป, ตํ ปเร อิฏฺเฐน กนฺเตน มนาเปน สมุทาจรนฺตีติ, โส เตสุ โทสํ ชเนติ; เอวํ โข ภิกฺขเว โทสา โทโส ชายติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ชายนฺติ.

ยสฺมึ ภิกฺขเว สมเย ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ยํ ปิสฺส เปมา เปมํ ชายติ, ตํ ปิสฺส ตสฺมึ สมเย น โหติ; โยปิสฺส เปมา โทโส ชายติ, โส ปิสฺส ตสฺมึ สมเย น โหติ; ยํ ปิสฺส โทสา เปมํ ชายติ, ตํ ปิสฺส ตสฺมึ สมเย น โหติ; โย ปิสฺส โทสา โทโส ชายติ,

โส ปีสฺส ตสฺมึ สมเย น โหติ. ยสฺมึ ภิกฺขเว สมเย ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ยํ ปีสฺส เปมา เปมํ ชายติ, ตํ ปีสฺส ตสฺมึ สมเย น โหติ; โย ปีสฺส เปมา โทโส ชายติ, โส ปีสฺส ตสฺมึ สมเย น โหติ; ยํ ปีสฺส โทสา เปมํ ชายติ, ตํ ปีสฺส ตสฺมึ สมเย น โหติ; โย ปีสฺส โทสา โทโส ชายติ, โส ปีสฺส ตสฺมึ สมเย น โหติ. ยสฺมึ ภิกฺขเว สมเย ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ยํ ปีสฺส เปมา เปมํ ชายติ, ตํ ปีสฺส ปหีนํ โหติ อุจฺฉินฺนมูลํ ตาลาวตฺถุกตํ อนภาวํ กตํ อายตึอนุปฺปาทธมฺมํ; โย ปีสฺส เปมา โทโส ชายติ, โส ปีสฺส ปหีโน โหติ อุจฺฉินฺนมูโล ตาลาวตฺถุกโต อนภาวํ กโต อายตึอนุปฺปาทธมฺโม; ยํ ปีสฺส โทสา เปมํ ชายติ, ตํ ปีสฺส ปหีนํ โหติ อุจฺฉินฺนมูลํ ตาลาวตฺถุกตํ อนภาวํ กตํ อายตึอนุปฺปาทธมฺมํ; โย ปีสฺส โทสา โทโส ชายติ, โส ปีสฺส ปหีโน โหติ อุจฺฉินฺนมูโล ตาลาวตฺถุกโต อนภาวํ กโต อายตึอนุปฺปาทธมฺโม. อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อุสฺเสเนติ น ปฏิสฺเสเนติ น ธูปายติ น ปชฺชลติ น ปชฺฌายติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุสฺเสเนติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ

รูปํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา รูปํ, รูปสฺมึ วา อตฺตานํ; เวทนํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, เวทนาวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา เวทนํ, เวทนาย วา อตฺตานํ, สญฺญํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, สญฺญาวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา สญฺญํ, สญฺญาย วา อตฺตานํ; สงฺขาเร อตฺตโต สมนุปสฺสติ, สงฺขารวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา สงฺขาเร, สงฺขาเรสุ วา อตฺตานํ; วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานํ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุสฺเสเนติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อุสฺเสเนติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น รูปํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, น รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ, น อตฺตนิ วา รูปํ, น รูปสฺมึ วา อตฺตานํ; น เวทนํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, น เวทนาวนฺตํ วา อตฺตานํ, น อตฺตนิ วา เวทนํ, น เวทนาย วา อตฺตานํ; น สญฺญํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, น สญฺญาวนฺตํ วา อตฺตานํ, น อตฺตนิ วา สญฺญํ, น สญฺญาย วา อตฺตานํ; น สงฺขาเร อตฺตโต สมนุปสฺสติ, น สงฺขารวนฺตํ วา อตฺตานํ, น อตฺตนิ วา สงฺขาเร, น สงฺขาเรสุ วา อตฺตานํ; น วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, น วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ, น อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ, น วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานํ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อุสฺเสเนติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสฺเสเนติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อกฺโกสนฺตํ ปจฺจกฺโกสติ, โรสนฺตํ ปฏิโรสติ, ภณฺฑนฺตํ ปฏิภณฺฑติ: เอวํ โข ภิกฺขเว

ภิกฺขุ ปฏิสเสนติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปฏิสเสนติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อกฺโกสนฺตํ น ปจฺจกฺโกสติ, โรสนฺตํ น ปฏิโรสติ, ภณฺฑนฺตํ น ปฏิภณฺฑติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปฏิสเสนติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธูปายติ? "อสฺมีติ ภิกฺขเว สติ, "อิตฺถสฺมีติ โหติ, "เอวสฺมีติ โหติ, "อญฺญถาสฺมีติ โหติ; "อสสฺมีติ โหติ, "สตสฺมีติ โหติ; "สนฺติ โหติ, "อิตฺถํ สนฺติ โหติ, "เอวํ สนฺติ โหติ, "อญฺญถา สนฺติ โหติ; "อปิ สนฺติ โหติ, "อปิ อิตฺถํ สนฺติ โหติ, "อปิ เอวํ สนฺติ โหติ, "อปิ อญฺญถา สนฺติ โหติ; "ภวิสฺสนฺติ โหติ, "อิตฺถํ ภวิสฺสนฺติ โหติ, "เอวํ ภวิสฺสนฺติ โหติ, "อญฺญถา ภวิสฺสนฺติ, โหติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธูปายติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ธูปายติ? "อสฺมีติ ภิกฺขเว อสติ, "อิตฺถสฺมีติ น โหติ, "เอวสฺมีติ น โหติ, "อญฺญถาสฺมีติ น โหติ; "อสสฺมีติ น โหติ, "สตสฺมีติ น โหติ; "สนฺติ น โหติ, "อิตฺถํ สนฺติ น โหติ, "เอวํ สนฺติ น โหติ, "อญฺญถา สนฺติ น โหติ; "อปิ สนฺติ น โหติ, "อปิ อิตฺถํ สนฺติ น โหติ, "อปิ เอวํ สนฺติ น โหติ, "อปิ อญฺญถา สนฺติ น โหติ; "ภวิสฺสนฺติ น โหติ, "อิตฺถํ ภวิสฺสนฺติ น โหติ, "เอวํ ภวิสฺสนฺติ น โหติ, "อญฺญถา ภวิสฺสนฺติ น โหติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ธูปายติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปชฺชลติ? "อิมินา อสฺมีติ

ภิกฺขเว สติ, "อิมินา อิตฺถสฺมีติ โหติ, "อิมินา เอวํสฺมีติ โหติ, "อิมินา อญฺญถาสฺมีติ โหติ; "อิมินา อสสฺมีติ โหติ, "อิมินา สตสฺมีติ โหติ; "อิมินา สนฺติ โหติ, "อิมินา อิตฺถํ สนฺติ โหติ, "อิมินา เอวํ สนฺติ โหติ, "อิมินา อญฺญถา สนฺติ โหติ; "อิมินา อปิ สนฺติ โหติ, "อิมินา อปิ อิตฺถํ สนฺติ โหติ, "อิมินา อปิ เอวํ สนฺติ โหติ, "อิมินา อปิ อญฺญถา สนฺติ โหติ; "อิมินา ภวิสฺสนฺติ โหติ, "อิมินา อิตฺถํ ภวิสฺสนฺติ โหติ, "อิมินา เอวํ ภวิสฺสนฺติ โหติ, "อิมินา อญฺญถา ภวิสฺสนฺติ โหติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปชฺชลติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปชฺชลติ? "อิมินา อสฺมีติ ภิกฺขเว อสติ, "อิมินา อิตฺถสฺมีติ น โหติ, "อิมินา เอวํสฺมีติ น โหติ, "อิมินา อญฺญถาสฺมีติ น โหติ; "อิมินา อสสฺมีติ น โหติ, "อิมินา สตสฺมีติ น โหติ; "อิมินา สนฺติ น โหติ, "อิมินา อิตฺถํ สนฺติ น โหติ, "อิมินา เอวํ สนฺติ น โหติ, "อิมินา อญฺญถา สนฺติ น โหติ; "อิมินา อปิ สนฺติ น โหติ, "อิมินา อปิ อิตฺถํ สนฺติ น โหติ, "อิมินา อปิ เอวํ สนฺติ น โหติ, "อิมินา อปิ อญฺญถา สนฺติ น โหติ; "อิมินา ภวิสฺสนฺติ น โหติ, "อิมินา อิตฺถํ ภวิสฺสนฺติ น โหติ, "อิมินา เอวํ ภวิสฺสนฺติ น โหติ, "อิมินา อญฺญถา ภวิสฺสนฺติ น โหติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปชฺชลติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ

ปชฺชายติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อสฺมิมาโน ปหีโน น โหติ อุจฺฉินฺนมูโล ตาลาวตฺถุกโต อนภาวํ กโต อายตึอนุปฺปาทธมฺโม. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปชฺชายติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปชฺชายติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อสฺมิมาโน ปหีโน โหติ อุจฺฉินฺนมูโล ตาลาวตฺถุกโต อนภาวํ กโต อายตึอนุปฺปาทธมฺโม. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปชฺชายตีติ.

มหาวคฺโค ปญฺจโม.

จตุตฺโถ ปณฺณาสโก สมตฺโต.

ปญฺณาสกาสงฺคหิตา วคฺคา.

๒๐๑ อสปฺปุริสญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตรญฺจ สปฺปุริสญฺจ สปฺปุริเสน สปฺปุริสตรญฺจ, ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสฺสามีติ. "เอวํ ภนฺเต"ติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ. ภควา เอตทโวจ "กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตี โหติ, อทินฺนาทายี โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ, มุสาวาที โหติ, สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐายี โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส. กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตโร? อิธ ภิกฺขเว

เอกัจ์โจ อัต์ตนา จ ปาณาติปาตี โหติ ปรัญ์จ ปาณาติปาเต สมาทเปติ, อัต์ตนา จ อทิน์นาทายี โหติ ปรัญ์จ อทิน์นาทาเน สมาทเปติ, อัต์ตนา จ กาเมสุ มิจ์ฉาจารี โหติ ปรัญ์จ กาเมสุ มิจ์ฉาจาเร สมาทเปติ, อัต์ตนา จ มุสาวาที โหติ ปรัญ์จ มุสาวาเท สมาทเปติ, อัต์ตนา จ สุราเมรยมัช์ชปมาทัฏ์ฐายี โหติ ปรัญ์จ สุราเมรยมัช์ชปมาทัฏ์ฐาเน สมาทเปติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว อสัป๎ปุริเสน อสัป๎ปุริสตโร. กตโม จ ภิก์ขเว สัป๎ปุริโส? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ, อทิน์นาทานา ปฏิวิรโต โหติ, กาเมสุ มิจ์ฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ, มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ, สุราเมรยมัช์ชปมาทัฏ์ฐานา ปฏิวิรโต โหติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว สัป๎ปุริโส. กตโม จ ภิก์ขเว สัป๎ปุริเสน สัป๎ปุริสตโร? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ อัต์ตนา จ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ ปาณาติปาตา เวรมณิยา สมาทเปติ, อัต์ตนา จ อทิน์นาทานา ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ อทิน์นาทานา เวรมณิยา สมาทเปติ, อัต์ตนา จ กาเมสุ มิจ์ฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ กาเมสุ มิจ์ฉาจารา เวรมณิยา สมาทเปติ, อัต์ตนา จ มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ มุสาวาทา เวรมณิยา สมาทเปติ, อัต์ตนา จ สุราเมรยมัช์ชปมาทัฏ์ฐานา ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ สุราเมรยมัช์ชปมาทัฏ์ฐานา เวรมณิยา สมาทเปติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว สัป๎ปุริเสน สัป๎ปุริสตโรติ.

๒๐๒ อสปฺปุริสญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตรญฺจ สปฺปุริสญฺจ สปฺปุริเสน สปฺปุริสตรญฺจ, ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสฺสามีติ. "เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ. ภควา เอตทโวจ "กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อสฺสทฺโธ โหติ, อหิริโก โหติ, อโนตฺตปฺปี โหติ, อปฺปสฺสุโต โหติ, กุสีโต โหติ, มุฏฺฐสฺสติ โหติ, ทุปฺปญฺโญ โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส. กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ อสฺสทฺโธ โหติ ปรญฺจ อสฺสทฺธิเย สมาทเปติ, อตฺตนา จ อหิริโก โหติ ปรญฺจ อหิริกตาย สมาทเปติ, อตฺตนา จ อโนตฺตปฺปี โหติ ปรญฺจ อโนตฺตปฺเป สมาทเปติ, อตฺตนา จ อปฺปสฺสุโต โหติ ปรญฺจ อปฺปสฺสุเต สมาทเปติ, อตฺตนา จ กุสีโต โหติ ปรญฺจ โกสชฺเช สมาทเปติ, อตฺตนา จ มุฏฺฐสฺสติ โหติ ปรญฺจ มุฏฺฐสจฺเจ สมาทเปติ, อตฺตนา จ ทุปฺปญฺโญ โหติ ปรญฺจ ทุปฺปญฺญตาย สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตโร. กตโม จ ภิกฺขเว สปฺปุริโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สทฺโธ โหติ, หิรีมา โหติ, โอตฺตปฺปี โหติ, พหุสฺสุโต โหติ, อารทฺธวิริโย โหติ, สติมา โหติ, ปญฺญวา โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สปฺปุริโส. กตโม จ ภิกฺขเว สปฺปุริเสน สปฺปุริสตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ

อตฺตนา จ สทฺธาสมฺปนฺโน โหติ ปรญฺจ สทฺธาสมฺปทาย สมาทเปติ, อตฺตนา จ หิรีมา โหติ ปรญฺจ หิรีมตาย สมาทเปติ, อตฺตนา จ โอตฺตปฺปี โหติ ปรญฺจ โอตฺตปฺเป สมาทเปติ, อตฺตนา จ พหุสฺสุโต โหติ ปรญฺจ พาหุสจฺเจ สมาทเปติ, อตฺตนา จ อารทฺธวิริโย โหติ ปรญฺจ วิริยารมฺเภ สมาทเปติ, อตฺตนา จ อุปฏฺฐิตสฺสติ โหติ ปรญฺจ สติยุปฏฺฐาเน สมาทเปติ, อตฺตนา จ ปญฺญาสมฺปนฺโน โหติ ปรญฺจ ปญฺญาสมฺปทาย สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สปฺปุริเสน สปฺปุริสตโรติ.

๒๐๓ อสปฺปุริสญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตรญฺจ สปฺปุริสญฺจ สปฺปุริเสน สปฺปุริสตรญฺจ, ตํ สุณาถ ฯเปฯ "กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตี โหติ, อทินฺนาทายี โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ, มุสาวาที โหติ, ปิสุณวาโจ โหติ, ผรุสวาโจ โหติ, สมฺผปฺปลาปี โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส. กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ ปาณาติปาตี โหติ ปรญฺจ ปาณาติปาเต สมาทเปติ, อตฺตนา จ อทินฺนาทายี โหติ ปรญฺจ อทินฺนาทาเน สมาทเปติ, อตฺตนา จ กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ ปรญฺจ กาเมสุ มิจฺฉาจาเร สมาทเปติ, อตฺตนา จ มุสาวาที โหติ ปรญฺจ มุสาวาเท สมาทเปติ, อตฺตนา จ ปิสุณวาโจ

โหติ ปรัญ์จ ปิสุณาย วาจาย สมาทเปติ, อัต์ตนา จ ผรุสวาโจ โหติ ปรัญ์จ ผรุสาย วาจาย สมาทเปติ, อัต์ตนา จ สัม์ผัป๎ปลาปี โหติ ปรัญ์จ สัม์ผัป๎ปลาเป สมาทเปติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว อสัป๎ปุริเสน อสัป๎ปุริสตโร. กตโม จ ภิก์ขเว สัป๎ปุริโส? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ, อทิน์นาทานา ปฏิวิรโต โหติ, กาเมสุ มิจ์ฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ: มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ, ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ, ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ, สัม์ผัป๎ปลาปา ปฏิวิรโต โหติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว สัป๎ปุริโส. กตโม จ ภิก์ขเว สัป๎ปุริเสน สัป๎ปุริสตโร? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ อัต์ตนา จ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ ปาณาติปาตา เวรมณิยา สมาทเปติ, อัต์ตนา จ อทิน์นาทานา ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ อทิน์นาทานา เวรมณิยา สมาทเปติ, อัต์ตนา จ กาเมสุ มิจ์ฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ กาเมสุ มิจ์ฉาจารา เวรมณิยา สมาทเปติ, อัต์ตนา จ มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ มุสาวาทา เวรมณิยา สมาทเปติ, อัต์ตนา จ ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ ปิสุณาย วาจาย เวรมณิยา สมาทเปติ, อัต์ตนา จ ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ ผรุสาย วาจาย เวรมณิยา สมาทเปติ, อัต์ตนา จ สัม์ผัป๎ปลาปา ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ สัม์ผัป๎ปลาปา เวรมณิยา สมาทเปติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว สัป๎ปุริเสน สัป๎ปุริสตโร.

๒๐๔ อสปฺปุริสญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตรญฺจ สปฺปุริสญฺจ สปฺปุริเสน สปฺปุริสตรญฺจ, ตํ สุณาถ ฯเปฯ กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตี โหติ, ฯเปฯ อภิชฺฌาลุ โหติ, พฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ, มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส. กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ ปาณาติปาตี โหติ ปรญฺจ ปาณาติปาเต สมาทเปติ, ฯเปฯ อตฺตนา จ อภิชฺฌาลุ โหติ ปรญฺจ อภิชฺฌาย สมาทเปติ, อตฺตนา จ พฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ ปรญฺจ พฺยาปาเท สมาทเปติ, อตฺตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตโร. กตโม จ ภิกฺขเว สปฺปุริโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ, ฯเปฯ อนภิชฺฌาลุ โหติ, อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สปฺปุริโส. กตโม จ ภิกฺขเว สปฺปุริเสน สปฺปุริสตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ ปรญฺจ ปาณาติปาตา เวรมณิยา สมาทเปติ, ฯเปฯ อตฺตนา จ อนภิชฺฌาลุ โหติ ปรญฺจ อภิชฺฌาย สมาทเปติ, อตฺตนา จ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ ปรญฺจ อพฺยาปาเท สมาทเปติ, อตฺตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ สมฺมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ

ภิกฺขเว สปฺปุริเสน สปฺปุริสตโรติ.

๒๐๕ อสปฺปุริสญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตรญฺจ สปฺปุริสญฺจ สปฺปุริเสน สปฺปุริสตรญฺจ, ตํ สุณาถ ฯเปฯ กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ, มิจฺฉาวาโจ โหติ, มิจฺฉากมฺมนฺโต โหติ, มิจฺฉาอาชีโว โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสติ โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส. กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ, อตฺตนา จ มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาสงฺกปฺเป สมาทเปติ, อตฺตนา จ มิจฺฉาวาโจ โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาวาจาย สมาทเปติ, อตฺตนา จ มิจฺฉากมฺมนฺโต โหติ ปรญฺจ มิจฺฉากมฺมนฺเต สมาทเปติ, อตฺตนา จ มิจฺฉาอาชีโว โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาอาชีเว สมาทเปติ, อตฺตนา จ มิจฺฉาวายาโม โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาวายาเม สมาทเปติ, อตฺตนา จ มิจฺฉาสติ โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาสติยา สมาทเปติ, อตฺตนา จ มิจฺฉาสมาธิ โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาสมาธิมฺหิ สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตโร. กตโม จ ภิกฺขเว สปฺปุริโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ, สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ, สมฺมาวาโจ โหติ, สมฺมากมฺมนฺโต โหติ, สมฺมาอาชีโว โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสติ

โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สปฺปุริโส. กตโม จ ภิกฺขเว สปฺปุริเสน สปฺปุริสตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ สมฺมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ, อตฺตนา จ สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ ปรญฺจ สมฺมาสงฺกปฺเป สมาทเปติ, อตฺตนา จ สมฺมาวาโจ โหติ ปรญฺจ สมฺมาวาจาย สมาทเปติ, อตฺตนา จ สมฺมากมฺมนฺโต โหติ ปรญฺจ สมฺมากมฺมนฺเต สมาทเปติ, อตฺตนา จ สมฺมาอาชีโว โหติ ปรญฺจ สมฺมาอาชีเว สมาทเปติ, อตฺตนา จ สมฺมาวายาโม โหติ ปรญฺจ สมฺมาวายาเม สมาทเปติ, อตฺตนา จ สมฺมาสติ โหติ ปรญฺจ สมฺมาสติยา สมาทเปติ, อตฺตนา จ สมฺมาสมาธิ โหติ ปรญฺจ สมฺมาสมาธิมฺหิ สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สปฺปุริเสน สปฺปุริสตโร-ติ.

๒๐๖ อสปฺปุริสญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตรญฺจ สปฺปุริสญฺจ สปฺปุริเสน สปฺปุริสตรญฺจ, ตํ สุณาถ ฯเปฯ กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ, ฯเปฯ มิจฺฉาญาณี โหติ, มิจฺฉาวิมุตฺติ โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสปฺปุริโส. กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ, ฯเปฯ อตฺตนา จ มิจฺฉาญาณี โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาญาเณ สมาทเปติ, อตฺตนา จ มิจฺฉาวิมุตฺติ โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาวิมุตฺติยา

สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสปฺปุริเสน อสปฺปุริสตโร. กตโม จ ภิกฺขเว สปฺปุริโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ, ฯเปฯ สมฺมาญาณี โหติ, สมฺมาวิมุตฺติ โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สปฺปุริโส. กตโม จ ภิกฺขเว สปฺปุริเสน สปฺปุริสตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ สมฺมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ, ฯเปฯ อตฺตนา จ สมฺมาญาณี โหติ ปรญฺจ สมฺมาญาเณ สมาทเปติ, อตฺตนา จ สมฺมาวิมุตฺติ โหติ ปรญฺจ สมฺมาวิมุตฺติยา สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สปฺปุริเสน สปฺปุริสตโรติ.

๒๐๗ ปาปญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ ปาเปน ปาปตรญฺจ กลฺยาณญฺจ กลฺยาเณน กลฺยาณตรญฺจ, ตํ สุณาถ ฯเปฯ กตโม จ ภิกฺขเว ปาโป? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตี โหติ, ฯเปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาโป. กตโม จ ภิกฺขเว ปาเปน ปาปตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ ปาณาติปาตี โหติ ปรญฺจ ปาณาติปาเต สมาทเปติ, ฯเปฯ อตฺตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาเปน ปาปตโร. กตโม จ ภิกฺขเว กลฺยาโณ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ, ฯเปฯ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กลฺยาโณ. กตโม จ

ภิกฺขเว กลฺยาเณน กลฺยาณตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ ปรญฺจ ปาณาติปาตา เวรมณิยา สมาทเปติ, ฯเปฯ อตฺตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ สมฺมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กลฺยาเณน กลฺยาณตโรติ.

๒๐๘ ปาปญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ ปาเปน ปาปตรญฺจ กลฺยาณญฺจ กลฺยาเณน กลฺยาณตรญฺจ, ตํ สุณาถ ฯเปฯ กตโม จ ภิกฺขเว ปาโป? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ, ฯเปฯ มิจฺฉาญาณี โหติ, มิจฺฉาวิมุตฺติ โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาโป. กตโม จ ภิกฺขเว ปาเปน ปาปตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ, ฯเปฯ อตฺตนา จ มิจฺฉาญาณี โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาญาเณ สมาทเปติ. อตฺตนา จ มิจฺฉาวิมุตฺติ โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาวิมุตฺติยา สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาเปน ปาปตโร. กตโม จ ภิกฺขเว กลฺยาโณ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ, ฯเปฯ สมฺมาญาณี โหติ, สมฺมาวิมุตฺติ โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กลฺยาโณ. กตโม จ ภิกฺขเว กลฺยาเณน กลฺยาณตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ สมฺมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ, ฯเปฯ อตฺตนา จ สมฺมาญาณี โหติ ปรญฺจ สมฺมาญาเณ สมาทเปติ, อตฺตนา จ สมฺมาวิมุตฺติ โหติ

ปรัญ์จ สัม์มาวิมุต์ติยา สมาทเปติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว กัล์ยาเณน กัล์ยาณตโรติ.

๒๐๙ ปาปธัม์มัญ์จ โว ภิก์ขเว เทเสส์สามิ ปาปธัม์เมน ปาปธัม์มตรัญ์จ กัล์ยาณธัม์มัญ์จ กัล์ยาณธัม์เมน กัล์ยาณธัม์มตรัญ์จ, ตํ สุณาถ ฯเปฯ กตโม จ ภิก์ขเว ปาปธัม์โม? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปาณาติปาตี โหติ, ฯเปฯ มิจ์ฉาทิฏ์ฐิโก โหติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ปาปธัม์โม. กตโม จ ภิก์ขเว ปาปธัม์เมน ปาปธัม์มตโร? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ อัต์ตนา จ ปาณาติปาตี โหติ ปรัญ์จ ปาณาติปาเต สมาทเปติ, ฯเปฯ อัต์ตนา จ มิจ์ฉาทิฏ์ฐิโก โหติ ปรัญ์จ มิจ์ฉาทิฏ์ฐิยา สมาทเปติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว ปาปธัม์เมน ปาปธัม์มตโร. กตโม จ ภิก์ขเว กัล์ยาณธัม์โม? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ, ฯเปฯ สัม์มาทิฏ์ฐิโก โหติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว กัล์ยาณธัม์โม. กตโม จ ภิก์ขเว กัล์ยาณธัม์เมน กัล์ยาณธัม์มตโร? อิธ ภิก์ขเว เอกัจ์โจ อัต์ตนา จ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ ปรัญ์จ ปาณาติปาตา เวรมณิยา สมาทเปติ, ฯเปฯ อัต์ตนา จ สัม์มาทิฏ์ฐิโก โหติ ปรัญ์จ สัม์มาทิฏ์ฐิยา สมาทเปติ: อยํ วุจ์จติ ภิก์ขเว กัล์ยาณธัม์เมน กัล์ยาณธัม์มตโรติ.

๒๑๐ ปาปธัม์มัญ์จ โว ภิก์ขเว เทเสส์สามิ ปาปธัม์เมน ปาปธัม์มตรัญ์จ กัล์ยาณธัม์มัญ์จ กัล์ยาณธัม์เมน กัล์ยาณธัม์มตรัญ์จ, ตํ

สุณาถ ฯเปฯ กตโม จ ภิกฺขเว ปาปธมฺโม. อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ, ฯเปฯ มิจฺฉาญาณี โหติ, มิจฺฉาวิมุตฺติ โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาปธมฺโม. กตโม จ ภิกฺขเว ปาปธมฺเมน ปาปธมฺมตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ, ฯเปฯ อตฺตนา จ มิจฺฉาญาณี โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาญาเณ สมาทเปติ, อตฺตนา จ มิจฺฉาวิมุตฺติ โหติ ปรญฺจ มิจฺฉาวิมุตฺติยา สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาปธมฺเมน ปาปธมฺมตโร. กตโม จ ภิกฺขเว กลฺยาณธมฺโม? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ, ฯเปฯ สมฺมาญาณี โหติ, สมฺมาวิมุตฺติ โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กลฺยาณธมฺโม. กตโม จ ภิกฺขเว กลฺยาณธมฺเมน กลฺยาณธมฺมตโร? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรญฺจ สมฺมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ, ฯเปฯ อตฺตนา จ สมฺมาญาณี โหติ ปรญฺจ สมฺมาญาเณ สมาทเปติ, อตฺตนา จ สมฺมาวิมุตฺติ โหติ ปรญฺจ สมฺมาวิมุตฺติยา สมาทเปติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กลฺยาณธมฺเมน กลฺยาณธมฺมตโรติ.

สปฺปุริสวคฺโค ปฐโม.

๒๑๑ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปริสทูสนา. กตเม จตฺตาโร? ภิกฺขุ ภิกฺขเว ทุสฺสีโล ปาปธมฺโม ปริสทูสโน, ภิกฺขุนี ภิกฺขเว ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา ปริสทูสนา, อุปาสโก ภิกฺขเว

ทุสฺสีโล ปาปธมฺโม ปริสทูสโน, อุปาสิกา ภิกฺขเว ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา ปริสทูสนา. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปริสทูสนา. จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปริสโสภนา. กตเม จตฺตาโร? ภิกฺขุ ภิกฺขเว สีลวา กลฺยาณธมฺโม ปริสโสภโน, ภิกฺขุนี ภิกฺขเว สีลวตี กลฺยาณธมฺมา ปริสโสภนา, อุปาสโก ภิกฺขเว สีลวา กลฺยาณธมฺโม ปริสโสภโน, อุปาสิกา ภิกฺขเว สีลวตี กลฺยาณธมฺมา ปริสโสภนา. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ปริสโสภนาติ.

๒๑๒ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? กายทุจฺจริเตน วจีทุจฺจริเตน มโนทุจฺจริเตน มิจฺฉาทิฏฺฐิยา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเค. กตเมหิ จตูหิ? กายสุจริเตน วจีสุจริเตน มโนสุจริเตน สมฺมาทิฏฺฐิยา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเคติ.

๒๑๓ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? กายทุจฺจริเตน วจีทุจฺจริเตน มโนทุจฺจริเตน อกตญฺญุตา อกตเวทิตา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเค,

กตเมหิ จตูหิ? กายสุจริเตน วจีสุจริเตน มโนสุจริเตน กตญฺญุตา กตเวทิตาย. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต. เอวํ สคฺเคติ.

๒๑๔ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? ปาณาติปาตี โหติ, อทินฺนาทายี โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ, มุสาวาที โหติ. ฯเปฯ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ, อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ, มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ. ฯเปฯ

๒๑๕ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ, มิจฺฉาวาโจ โหติ, มิจฺฉากมฺมนฺโต โหติ. ฯเปฯ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ, สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ, สมฺมาวาโจ โหติ, สมฺมากมฺมนฺโต โหติ. ฯเปฯ

๒๑๖ มิจฺฉาอาชีโว โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสติ โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ. ฯเปฯ สมฺมาอาชีโว โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสติ โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ. ฯเปฯ

๒๑๗ อทิฏฺเฐ ทิฏฺฐวาที โหติ, อสฺสุเต สุตวาที โหติ, อมุเต มุตวาที โหติ, อวิญฺญาเต วิญฺญาตวาที โหติ. ฯเปฯ อทิฏฺเฐ อทิฏฺฐวาที โหติ, อสฺสุเต อสฺสุตวาที โหติ, อมุเต อมุตวาที โหติ, อวิญฺญาเต อวิญฺญาตวาที โหติ. ฯเปฯ

๒๑๘ ทิฏฺเฐ อทิฏฺฐวาที โหติ, สุเต อสฺสุตวาที โหติ, มุเต อมุตวาที โหติ, วิญฺญาเต อวิญฺญาตวาที โหติ. ฯเปฯ

ทิฏฺเฐ ทิฏฺฐวาที โหติ, สุเต สุตวาที โหติ, มุเต มุตวาที โหติ, วิญฺญาเต วิญฺญาตวาที โหติ. ฯ เป ฯ

๒๑๙ อสฺสทฺโธ โหติ, ทุสฺสีโล โหติ, อหิริโก โหติ, อโนตฺตปฺปี โหติ. ฯ เป ฯ สทฺโธ โหติ, สีลวา โหติ, หิรีมา โหติ, โอตฺตปฺปี โหติ. ฯ เป ฯ

๒๒๐ อสฺสทฺโธ โหติ, ทุสฺสีโล โหติ, กุสีโต โหติ, ทุปฺปญฺโญ โหติ. ฯ เป ฯ สทฺโธ โหติ, สีลวา โหติ, อารทฺธวิริโย โหติ, ปญฺญวา โหติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเคติ.

โสภนวคฺโค ทุติโย.

๒๒๑ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว วจีทุจฺจริตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? มุสาวาโท ปิสุณา วาจา ผรุสา วาจา สมฺผปฺปลาโป. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ วจีทุจฺจริตานิ. จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว วจีสุจริตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? สจฺจวาจา อปิสุณา วาจา สณฺหา วาจา มนฺตาภาสา. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ วจีสุจริตานีติ.

๒๒๒ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต พาโล อพฺยตฺโต อสปฺปุริโส ขตํ อุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, สาวชฺโช จ โหติ สานุวชฺโช วิญฺญูนํ, พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวติ. กตเมหิ จตูหิ? กายทุจฺจริเตน วจีทุจฺจริเตน มโนทุจฺจริเตน มิจฺฉาทิฏฺฐิยา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต พาโล อพฺยตฺโต

อสปฺปุริโส ขตํ อุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, สาวชฺโช จ โหติ สานุวชฺโช วิญฺญูนํ, พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวติ. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ปณฺฑิโต พฺยตฺโต สปฺปุริโส อกฺขตํ อนุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, อนวชฺโช จ โหติ อนนุวชฺโช วิญฺญูนํ, พหุญฺจ ปุญฺญํ ปสวติ. กตเมหิ จตูหิ? กายสุจริเตน วจีสุจริเตน มโนสุจริเตน สมฺมาทิฏฺฐิยา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ปณฺฑิโต พฺยตฺโต สปฺปุริโส อกฺขตํ อนุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, อนวชฺโช จ โหติ อนนุวชฺโช วิญฺญูนํ, พหุญฺจ ปุญฺญํ ปสวตีติ.

๒๒๓ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต พาโล อพฺยตฺโต อสปฺปุริโส ขตํ อุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, สาวชฺโช จ โหติ สานุวชฺโช วิญฺญูนํ, พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวติ. กตเมหิ จตูหิ? กายทุจฺจริเตน วจีทุจฺจริเตน มโนทุจฺจริเตน อกตญฺญุตา อกตเวทิตา. ฯ เป ฯ กายสุจริเตน วจีสุจริเตน มโนสุจริเตน กตญฺญุตา กตเวทิตา. ฯ เป ฯ

๒๒๔ ปาณาติปาตี โหติ, อทินฺนาทายี โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ, มุสาวาที โหติ. ฯ เป ฯ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ, อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ, มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ. ฯ เป ฯ

๒๒๕ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ, มิจฺฉาวาโจ

โหติ, มิจฺฉากมฺมนฺโต โหติ. ฯ เป ฯ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ, สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ, สมฺมาวาโจ โหติ, สมฺมากมฺมนฺโต โหติ. ฯเปฯ

๒๒๖ มิจฺฉาอาชีโว โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสติ โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ. ฯเปฯ สมฺมาอาชีโว โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสติ โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ. ฯเปฯ

๒๒๗ อทิฏฺเฐ ทิฏฺฐวาที โหติ, อสฺสุเต สุตวาที โหติ, อมุเต มุตวาที โหติ, อวิญฺญาเต วิญฺญาตวาที โหติ. ฯ เป ฯ อทิฏฺเฐ อทิฏฺฐวาที โหติ, อสฺสุเต อสฺสุตวาที โหติ, อมุเต อมุตวาที โหติ, อวิญฺญาเต อวิญฺญาตวาที โหติ. ฯเปฯ

๒๒๘ ทิฏฺเฐ อทิฏฺฐวาที โหติ, สุเต อสฺสุตวาที โหติ, มุเต อมุตวาที โหติ, วิญฺญาเต อวิญฺญาตวาที โหติ. ฯ เป ฯ ทิฏฺเฐ ทิฏฺฐวาที โหติ, สุเต สุตวาที โหติ, มุเต มุตวาที โหติ, วิญฺญาเต วิญฺญาตวาที โหติ. ฯเปฯ

๒๒๙ อสฺสทฺโธ โหติ, ทุสฺสีโล โหติ, อหิริโก โหติ, อโนตฺตปฺปี โหติ. ฯเปฯ สทฺโธ โหติ, สีลวา โหติ, หิรีมา โหติ, โอตฺตปฺปี โหติ. ฯเปฯ

๒๓๐ อสฺสทฺโธ โหติ, ทุสฺสีโล โหติ, กุสีโต โหติ, ทุปฺปญฺโญ โหติ. ฯเปฯ สทฺโธ โหติ, สีลวา โหติ, อารทฺธวิริโย โหติ, ปญฺญวา โหติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว

จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ปณฺฑิโต พฺยตฺโต สปฺปุริโส อกฺขตํ อนุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, อนวชฺโช จ โหติ อนนุวชฺโช วิญฺญูนํ, พหุญฺจ ปุญฺญํ ปสวตีติ.

๒๓๑ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว กวี. กตเม จตฺตาโร? จินฺตากวิ สุตกวิ อตฺถกวิ ปฏิภาณกวิ. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร กวีติ.

ทุจฺจริตวคฺโค ตติโย.

๒๓๒ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานีติ.

๒๓๓ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌํ วจีสงฺขารํ

อภิสํขโรติ สพฺยาปชฺฌํ มโนสํขารํ อภิสํขโรติ, โส สพฺยาปชฺฌํ กายสํขารํ อภิสํขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ วจีสํขารํ อภิสํขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ มโนสํขารํ อภิสํขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ โลกํ อุปปชฺชติ, ตเมนํ สพฺยาปชฺฌํ โลกํ อุปปนฺนํ สมานํ สพฺยาปชฺฌา ผสฺสา ผุสนฺติ, โส สพฺยาปชฺเฌหิ ผสฺเสหิ ผุฏฺโฐ สมาโน สพฺยาปชฺฌํ เวทนํ เวทิยติ เอกนฺตทุกฺขํ, เสยฺยถาปิ สตฺตา เนรยิกา. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อพฺยาปชฺฌํ กายสํขารํ อภิสํขโรติ อพฺยาปชฺฌํ วจีสํขารํ อภิสํขโรติ อพฺยาปชฺฌํ มโนสํขารํ อภิสํขโรติ, โส อพฺยาปชฺฌํ กายสํขารํ อภิสํขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ วจีสํขารํ อภิสํขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ มโนสํขารํ อภิสํขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ โลกํ อุปปชฺชติ, ตเมนํ อพฺยาปชฺฌํ โลกํ อุปปนฺนํ สมานํ อพฺยาปชฺฌา ผสฺสา ผุสนฺติ, โส อพฺยาปชฺเฌหิ ผสฺเสหิ ผุฏฺโฐ สมาโน อพฺยาปชฺฌํ เวทนํ เวทิยติ เอกนฺตสุขํ, เสยฺยถาปิ เทวา สุภกิณฺหา. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหสุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ กายสํขารํ อภิสํขโรติ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ วจีสํขารํ อภิสํขโรติ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ มโนสํขารํ อภิสํขโรติ, โส สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ

กายสํขารํ อภิสํขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํปิ อพฺยาปชฺฌํปิ วจีสํขารํ อภิสํขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํปิ อพฺยาปชฺฌํปิ มโนสํขารํ อภิสํขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํปิ อพฺยาปชฺฌํปิ โลกํ อุปปชฺชติ, ตเมนํ สพฺยาปชฺฌํปิ อพฺยาปชฺฌํปิ โลกํ อุปปนฺนํ สมานํ สพฺยาปชฺฌาปิ อพฺยาปชฺฌาปิ ผสฺสา ผุสนฺติ, โส สพฺยาปชฺเฌหิปิ อพฺยาปชฺเฌหิปิ ผสฺเสหิ ผุฏฺโฐ สมาโน สพฺยาปชฺฌํปิ อพฺยาปชฺฌํปิ เวทนํ เวทิยติ โวกิณฺณสุขทุกฺขํ, เสยฺยถาปิ มนุสฺสา เอกจฺเจ จ เทวา เอกจฺเจ จ วินิปาติกา. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหสุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ? ตตฺร ภิกฺขเว ยมฺปิทํ กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา, ยมฺปิทํ กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา, ยมฺปิทํ กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา, อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานีติ.

๒๓๔ อถโข สิขาโมคฺคลฺลาโน พฺราหฺมโณ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข สิขาโมคฺคลฺลาโน พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ:

"ปุริมานิ โภ โคตม ทิวสานิ ปุริมตรานิ โสณกายโน มาณโว, เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา มํ เอตทโวจ "สมโณ โคตโม สพฺพกมฺมานํ อกิริยํ ปญฺญาเปติ, สพฺพกมฺมานํ โข ปน อกิริยํ ปญฺญาเปนฺโต อุจฺเฉทํ อาห โลกสฺส. กมฺมสจฺจายํ โภ โลโก กมฺมสมารมฺภฏฺฐายีติ. "ทสฺสนมฺปิ โข อหํ พฺราหฺมณ โสณกายนสฺส มาณวสฺส นาภิชานามิ, กุโต ปเนวรูโป กถาสลฺลาโป. จตฺตารีมานิ พฺราหฺมณ กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อตฺถิ พฺราหฺมณ กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ, อตฺถิ พฺราหฺมณ กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ, อตฺถิ พฺราหฺมณ กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ, อตฺถิ พฺราหฺมณ กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. กตมญฺจ พฺราหฺมณ กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ? อิธ พฺราหฺมณ เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌํ วจีสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌํ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ, โส สพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ วจีสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ โลกํ อุปปชฺชติ, ตเมนํ สพฺยาปชฺฌํ โลกํ อุปปนฺนํ สมานํ สพฺยาปชฺฌา ผสฺสา ผุสนฺติ, โส สพฺยาปชฺเฌหิ ผสฺเสหิ ผุฏฺโฐ สมาโน สพฺยาปชฺฌํ เวทนํ เวทิยติ เอกนฺตทุกฺขํ, เสยฺยถาปิ สตฺตา เนรยิกา: อิทํ วุจฺจติ พฺราหฺมณ กมฺมํ

กณฺหํ กณฺหวิปากํ. กตมญฺจ พฺราหฺมณ กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ? อิธ พฺราหฺมณ เอกจฺโจ อพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ อพฺยาปชฺฌํ วจีสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ อพฺยาปชฺฌํ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ, โส อพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ วจีสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ โลกํ อุปปชฺชติ, ตเมนํ อพฺยาปชฺฌํ โลกํ อุปปนฺนํ สมานํ อพฺยาปชฺฌา ผสฺสา ผุสนฺติ, โส อพฺยาปชฺเฌหิ ผสฺเสหิ ผุฏฺโฐ สมาโน อพฺยาปชฺฌํ เวทนํ เวทิยติ เอกนฺตสุขํ, เสยฺยถาปิ เทวา สุภกิณฺหา. อิทํ วุจฺจติ พฺราหฺมณ กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ. กตมญฺจ พฺราหฺมณ กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ? อิธ พฺราหฺมณ เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ วจีสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ, โส สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ กายสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ วจีสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ โลกํ อุปปชฺชติ, ตเมนํ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ โลกํ อุปปนฺนํ สมานํ สพฺยาปชฺฌาปิ อพฺยาปชฺฌาปิ ผสฺสา ผุสนฺติ, โส สพฺยาปชฺเฌหิปิ อพฺยาปชฺเฌหิปิ ผสฺเสหิ ผุฏฺโฐ สมาโน สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ เวทนํ เวทิยติ โวกิณฺณสุขทุกฺขํ,

เสยฺยถาปิ มนุสฺสา เอกจฺเจ จ เทวา เอกจฺเจ จ วินิปาติกา: อิทํ วุจฺจติ พฺราหฺมณ กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ. กตมญฺจ พฺราหฺมณ กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. ตตฺร พฺราหฺมณ ยมิทํ กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา, ยมิทํ กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา, ยมิทํ กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา, อิทํ วุจฺจติ พฺราหฺมณ กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. อิมานิ โข พฺราหฺมณ จตฺตาริ กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานีติ.

๒๓๕ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตี โหติ, อทินฺนาทายี โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ, มุสาวาที โหติ, สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐายี โหติ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตา

ปฏิวิรโต โหติ, อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ, มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ, สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรโต โหติ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ ฯ เป ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ? ตตฺร ภิกฺขเว ยมฺปิทํ กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ ฯ เป ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานีติ.

๒๓๖ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺเจน มาตา ชีวิตา โวโรปิตา โหติ, ปิตา ชีวิตา โวโรปิโต โหติ, อรหํ ชีวิตา โวโรปิโต โหติ, ตถาคตสฺส

ทุฏฺเฐน จิตฺเตน โลหิตํ อุปฺปาทิตํ โหติ, สํโฆ ภินฺโน โหติ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ, อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ, มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ, ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ, ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ, สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต โหติ, อนภิชฺฌาลู โหติ, อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ ฯ เป ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ? ตตฺร ภิกฺขเว ยมิทํ กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ ฯ เป ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานีติ.

๒๓๗ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อตฺถิ ภิกฺขเว

กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ ฯ เป ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ ฯ เป ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ ฯ เป ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ? กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ? สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ: อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานีติ.

๒๓๘ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานิ. กตมานิ จตฺตาริ? อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ, อตฺถิ

ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ, อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ ฯเปฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ ฯเปฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ ฯเปฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ? สติสมฺโพชฺฌงฺโค ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค วิริยสมฺโพชฺฌงฺโค ปีติสมฺโพชฺฌงฺโค ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌงฺโค สมาธิสมฺโพชฺฌงฺโค อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺโค. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานีติ.

๒๓๙ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? สาวชฺเชน กายกมฺเมน สาวชฺเชน วจีกมฺเมน สาวชฺเชน มโนกมฺเมน สาวชฺชาย ทิฏฺฐิยา. อิเมหิ

โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเค. กตเมหิ จตูหิ? อนวชฺเชน กายกมฺเมน อนวชฺเชน วจีกมฺเมน อนวชฺเชน มโนกมฺเมน อนวชฺชาย ทิฏฺฐิยา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเคติ.

๒๔๐ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? สพฺยาปชฺเฌน กายกมฺเมน สพฺยาปชฺเฌน วจีกมฺเมน สพฺยาปชฺเฌน มโนกมฺเมน สพฺยาปชฺฌาย ทิฏฺฐิยา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเค. กตเมหิ จตูหิ? อพฺยาปชฺเฌน กายกมฺเมน อพฺยาปชฺเฌน วจีกมฺเมน อพฺยาปชฺเฌน มโนกมฺเมน อพฺยาปชฺฌาย ทิฏฺฐิยา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเคติ.

๒๔๑ อิเธว ภิกฺขเว สมโณ, อิธ ทุติโย สมโณ, อิธ ตติโย สมโณ, อิธ จตุตฺโถ สมโณ, สุญฺญา ปรปฺปวาทา สมเณหิ อญฺเญหิ. เอวเมตํ ภิกฺขเว สมฺมา สีหนาทํ นทถ. กตโม จ ภิกฺขเว สมโณ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ติณฺณํ สญฺโญชนานํ ปริกฺขยา โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตธมฺโม นิยโต สมฺโพธิปรายโน. อยํ ภิกฺขเว สมโณ. กตโม จ ภิกฺขเว

ทุติโย สมโณ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ ติณ์ณํ สัญ์โญชนานํ ปริก์ขยา ราคโทสโมหานํ ตนุต์ตา สกทาคามี โหติ สกิเทว อิมํ โลกํ อาคัน์ต์วา ทุก์ขัส์สัน์ตํ กโรติ. อยํ ภิก์ขเว ทุติโย สมโณ. กตโม จ ภิก์ขเว ตติโย สมโณ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ ปัญ์จัน์นํ โอรัม์ภาคิยานํ สัญ์โญชนานํ ปริก์ขยา โอปปาติโก โหติ ตัต์ถ ปรินิพ์พายี อนาวัต์ติธัม์โม ตัส์มา โลกา. อยํ ภิก์ขเว ตติโย สมโณ. กตโม จ ภิก์ขเว จตุต์โถ สมโณ? อิธ ภิก์ขเว ภิก์ขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุต์ตึ ปัญ์ญาวิมุต์ตึ ทิฏ์เฐว ธัม์เม สยํ อภิญ์ญา สัจ์ฉิกัต์วา อุปสัม์ปัช์ช วิหรติ. อยํ ภิก์ขเว จตุต์โถ สมโณ. อิเธว ภิก์ขเว สมโณ, อิธ ทุติโย สมโณ, อิธ ตติโย สมโณ, อิธ จตุต์โถ สมโณ; สุญ์ญา ปรัป์ปวาทา สมเณหิ อัญ์เญหิ. เอวเมตํ ภิก์ขเว สัม์มา สีหนาทํ นทถาติ.

๒๔๒ สัป์ปุริสํ ภิก์ขเว นิส์สาย จัต์ตาโร อานิสํสา ปาฏิกังขา. กตเม จัต์ตาโร? อริเยน สีเลน วัฑ์ฒติ, อริเยน สมาธินา วัฑ์ฒติ, อริยาย ปัญ์ญาย วัฑ์ฒติ, อริยาย วิมุต์ติยา วัฑ์ฒติ. สัป์ปุริสํ ภิก์ขเว นิส์สาย อิเม จัต์ตาโร อานิสํสา ปาฏิกังขาติ.

กัม์มวัค์โค จตุต์โถ.

๒๔๓ เอกํ สมยํ ภควา โกสัม์พิยํ วิหรติ โฆสิตาราเม. อถโข อายัส์มา อานัน์โท, เยน ภควา, เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิต์วา

ภควันต์ํ อภิวาเทต์วา เอกมันต์ํ นิสีทิ. เอกมันต์ํ นิสินน์ํ โข อายัส์มันต์ํ อานันท์ํ ภควา เอตทโวจ "อปิ นุ ต์ํ อานันท อธิกรณ์ํ วูปสันต์ตันติ. "กุโต ต์ํ ภัน์เต อธิกรณ์ํ วูปสมิส์สติ. อายัส์มโต ภัน์เต อนุรุท์ธัส์ส วาหิโย นาม สัท์ธิวิหาริโก เกวลกัปป์ํ สํฆเภทาย ฐิโต, ตัต์ถายัส์มา อนุรุท์โธ น เอกวาจิกัม์ปิ ภณิตัพ์พ์ํ มัญ์ญตีติ. "กทา ปนานันท อนุรุท์โธ สํฆมัช์เฌ อธิกรเณสุ โวยุญ์ชติ ? นนุ อานันท ยานิกานิจิ อธิกรณานิ อุป์ปัช์ชัน์ติ, สัพ์พานิ ตานิ ตุม์เห เจว วูปสเมถ สาริปุต์ตโมค์คัล์ลานา จ ? จัต์ตาโรเม อานันท อัต์ถวเส สัม์ปัส์สมาโน ปาปภิก์ขุ สํฆเภเทน นันทติ. กตเม จัต์ตาโร ? อิธานันท ปาปภิก์ขุ ทุส์สีโล โหติ ปาปธัม์โม อสุจิสํกัส์สรสมาจาโร ปฏิจ์ฉันนกัม์มัน์โต อัส์สมโณ สมณปฏิญ์โญ อพ์รห์มจารี พ์รห์มจาริปฏิญ์โญ อันโตปูติ อวัส์สุโต กสัม์พุชาโต, ตัส์ส เอว์ํ โหติ "สเจ โข ม์ํ ภิก์ขู ชานิส์สัน์ติ "ทุส์สีโล ปาปธัม์โม อสุจิสํกัส์สรสมาจาโร ปฏิจ์ฉันนกัม์มัน์โต อัส์สมโณ สมณปฏิญ์โญ อพ์รห์มจารี พ์รห์มจาริปฏิญ์โญ อันโตปูติ อวัส์สุโต กสัม์พุชาโตติ, สมัค์คา ม์ํ สันตา นาเสส์สัน์ติ, วัค์คา ปน ม์ํ น นาเสส์สัน์ตีติ. อิท์ํ อานันท ปฐม์ํ อัต์ถวส์ํ สัม์ปัส์สมาโน ปาปภิก์ขุ สํฆเภเทน นันทติ. ปุน จปร์ํ อานันท ปาปภิก์ขุ มิจ์ฉาทิฏ์ฐิโก โหติ อันตัค์คาหิกาย ทิฏ์ฐิยา สมันนาคโต, ตัส์ส เอว์ํ โหติ "สเจ โข

มํ ภิกฺขุ ชานิสฺสนฺติ "มิจฺฉาทิฏฺฐิโก อนฺตคฺคาหิกาย ทิฏฺฐิยา สมนฺนาคโตติ, สมฺมา มํ สนฺตา นาเสสฺสนฺติ, วุฏฺฐา ปน มํ น นาเสสฺสนฺตีติ. อิทํ อานนฺท ทุติยํ อตฺถวสํ สมฺปสฺสมาโน ปาปภิกฺขุ สงฺฆเภทเน นนฺทติ. ปุน จปรํ อานนฺท ปาปภิกฺขุ มิจฺฉาอาชีโว โหติ มิจฺฉาอาชีเวน ชีวิตํ กปฺเปติ, ตสฺส เอวํ โหติ "สเจ โข มํ ภิกฺขู ชานิสฺสนฺติ "มิจฺฉาอาชีโว มิจฺฉาอาชีเวน ชีวิตํ กปฺเปตีติ, สมฺมา มํ สนฺตา นาเสสฺสนฺติ, วุฏฺฐา ปน มํ น นาเสสฺสนฺตีติ. อิทํ อานนฺท ตติยํ อตฺถวสํ สมฺปสฺสมาโน ปาปภิกฺขุ สงฺฆเภทเน นนฺทติ. ปุน จปรํ อานนฺท ปาปภิกฺขุ ลาภกาโม โหติ สกฺการกาโม อนวญฺญตฺติกาโม, ตสฺส เอวํ โหติ "สเจ โข มํ ภิกฺขู ชานิสฺสนฺติ "ลาภกาโม สกฺการกาโม อนวญฺญตฺติกาโมติ, สมฺมา มํ น สกฺกริสฺสนฺติ น ครุกริสฺสนฺติ น มาเนสฺสนฺติ น ปูเชสฺสนฺติ, วุฏฺฐา ปน มํ สกฺกริสฺสนฺติ ครุกริสฺสนฺติ มาเนสฺสนฺติ ปูเชสฺสนฺตีติ. อิทํ อานนฺท จตุตฺถํ อตฺถวสํ สมฺปสฺสมาโน ปาปภิกฺขุ สงฺฆเภทเน นนฺทติ. อิเม โข อานนฺท จตฺตาโร อตฺถวเส สมฺปสฺสมาโน ปาปภิกฺขุ สงฺฆเภทเน นนฺทตีติ.

๒๔๔ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว อาปตฺติภยานิ. กตมานิ จตฺตาริ? เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว โจรํ อาคุจารึ คเหตฺวา รญฺโญ ทสฺเสยฺยุํ "อยนฺเต เทว โจโร อาคุจารี, อิมสฺส เทโว ทณฺฑํ ปเณตูติ,

ตเมนํ ราชา เอวํ วเทยฺย "คจฺฉถ โภ, อิมํ ปุริสํ ทฬฺหาย รชฺชุยา ปจฺฉาพาหํ คาฬฺหพนฺธนํ พนฺธิตฺวา ขุรมุณฺฑํ กริตฺวา ขรสฺสเรน ปณเวน รถิยา รถิยํ สึฆาฏเกน สึฆาฏกํ ปริเนตฺวา ทกฺขิเณน ทฺวาเรน นิกฺขาเมตฺวา ทกฺขิณโต นครสฺส สีสํ ฉินฺทถาติ, ตเมนํ รญฺโญ ปุริสา ทฬฺหาย รชฺชุยา ปจฺฉาพาหํ คาฬฺหพนฺธนํ พนฺธิตฺวา ขุรมุณฺฑํ กริตฺวา ขรสฺสเรน ปณเวน รถิยา รถิยํ สึฆาฏเกน สึฆาฏกํ ปริเนตฺวา ทกฺขิเณน ทฺวาเรน นิกฺขาเมตฺวา ทกฺขิณโต นครสฺส สีสํ ฉินฺเทยฺยุํ, ตตฺรญฺญตรสฺส ถลฏฺฐสฺส ปุริสสฺส เอวมสฺส "ปาปกํ วต โภ อยํ ปุริโส กมฺมํ อกาสิ คารยฺหํ สีสจฺเฉชฺชํ, ยตฺร หิ นาม รญฺโญ ปุริสา ทฬฺหาย รชฺชุยา ปจฺฉาพาหํ คาฬฺหพนฺธนํ พนฺธิตฺวา ขุรมุณฺฑํ กริตฺวา ขรสฺสเรน ปณเวน รถิยา รถิยํ สึฆาฏเกน สึฆาฏกํ ปริเนตฺวา ทกฺขิเณน ทฺวาเรน นิกฺขาเมตฺวา ทกฺขิณโต นครสฺส สีสํ ฉินฺทิสฺสนฺติ. โส วตสฺสาหํ เอวรูปํ ปาปกมฺมํ น กเรยฺยํ สีสจฺเฉชฺชนฺติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา เอวํ ติพฺพา ภยสญฺญา ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ปาราชิเกสุ ธมฺเมสุ, ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ: อนาปนฺโน วา ปาราชิกํ ธมฺมํ น อาปชฺชิสฺสติ อาปนฺโน วา ปาราชิกํ ธมฺมํ ยถาธมฺมํ ปฏิกริสฺสติ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส กาฬกํ วตฺถํ ปริธาย เกเส ปกิริตฺวา มุสลํ ขนฺเธ อาโรเปตฺวา มหาชนกายํ

อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทยฺย "อหํ ภนฺเต ปาปกมฺมํ อกาสึ คารยฺหํ โมสลฺลํ, เยน เม อายสฺมนฺโต อตฺตมนา โหนฺติ, ตํ กโรมีติ, ตสฺส ตรุณสฺส กลฺยาณสฺส ปุริสสฺส เอวมสฺส "ปาปกํ วต โภ อยํ ปุริโส กมฺมํ อกาสิ คารยฺหํ โมสลฺลํ, ยตฺร หิ นาม กาฬกํ วตฺถํ ปริธาย เกเส ปกิริตฺวา มุสลํ ขนฺเธ อาโรเปตฺวา มหาชนกายํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วกฺขติ "อหํ ภนฺเต ปาปกมฺมํ อกาสึ คารยฺหํ โมสลฺลํ, เยน เม อายสฺมนฺโต อตฺตมนา โหนฺติ, ตํ กโรมีติ. โส วตสฺสายํ เอวรูปํ ปาปกมฺมํ น กเรยฺย คารยฺหํ โมสลฺลนฺติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา เอวํ ติพฺพา ภยสญฺญา ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ปาราชิเกสุ ธมฺเมสุ, ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ อนาปนฺโน วา ปาราชิกํ ธมฺมํ น อาปชฺชิสฺสติ อาปนฺโน วา ปาราชิกํ ธมฺมํ ยถาธมฺมํ ปฏิกริสฺสติ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส กาฬกํ วตฺถํ ปริธาย เกเส ปกิริตฺวา อสฺสปุฏํ ขนฺเธ อาโรเปตฺวา มหาชนกายํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทยฺย "อหํ ภนฺเต ปาปกมฺมํ อกาสึ คารยฺหํ อสฺสปุฏํ, เยน เม อายสฺมนฺโต อตฺตมนา โหนฺติ, ตํ กโรมีติ, ตสฺส ตรุณสฺส กลฺยาณสฺส ปุริสสฺส เอวมสฺส "ปาปกํ วต โภ อยํ ปุริโส กมฺมํ อกาสิ คารยฺหํ อสฺสปุฏํ, ยตฺร หิ นาม กาฬกํ วตฺถํ ปริธาย เกเส ปกิริตฺวา

อสฺสปุฏํ ขนฺเธ อาโรเปตฺวา มหาชนกายํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วกฺขติ "อหํ ภนฺเต ปาปกมฺมํ อกาสึ ตารยิหํ อสฺสปุฏํ, เยน เม อายสฺมนฺโต อตฺตมนา โหนฺติ, ตํ กโรมีติ. โส วตสฺสายํ เอวรูปํ ปาปกมฺมํ น กเรยฺย อสฺสปุฏนฺติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา เอวํ ติพฺพา ภยสญฺญา ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ปาจิตฺติเยสุ ธมฺเมสุ, ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ: อนาปนฺโน วา ปาจิตฺติยํ ธมฺมํ น อาปชฺชิสฺสติ อาปนฺโน วา ปาจิตฺติยํ ธมฺมํ ยถาธมฺมํ ปฏิกริสฺสติ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส กาฬกํ วตฺถํ ปริธาย เกเส ปกิริตฺวา มหาชนกายํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทยฺย "อหํ ภนฺเต ปาปกมฺมํ อกาสึ คารยฺหํ อุปวชฺชํ, เยน เม อายสฺมนฺโต อตฺตมนา โหนฺติ, ตํ กโรมีติ, ตตฺรญฺญตรสฺส ถลฏฺฐสฺส ปุริสสฺส เอวมสฺส "ปาปกํ วต โภ อยํ ปุริโส กมฺมํ อกาสิ คารยฺหํ อุปวชฺชํ, ยตฺร หิ นาม กาฬกํ วตฺถํ ปริธาย เกเส ปกิริตฺวา มหาชนกายํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วกฺขติ "อหํ ภนฺเต ปาปกมฺมํ อกาสึ คารยฺหํ อุปวชฺชํ, เยน เม อายสฺมนฺโต อตฺตมนา โหนฺติ, ตํ กโรมีติ. โส วตสฺสายํ เอวรูปํ ปาปกมฺมํ น กเรยฺย คารยฺหํ อุปวชฺชนฺติ; เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา เอวํ ติพฺพา ภยสญฺญา ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ปาฏิเทสนีเยสุ ธมฺเมสุ, ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ: อนาปนฺโน วา

ปาฏิเทสนียํ ธมฺมํ น อาปชฺชิสฺสติ อาปนฺโน วา ปาฏิเทสนียํ ธมฺมํ ยถาธมฺมํ ปฏิกริสฺสติ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อาปตฺติภยานีติ.

๒๔๕ สิกฺขานิสํสมิทํ ภิกฺขเว พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ ปญฺญุตฺตรํ วิมุตฺติสารํ สตาธิปเตยฺยํ. กถญฺจ ภิกฺขเว สิกฺขานิสํสํ โหติ. อิธ ภิกฺขเว มยา สาวกานํ อภิสมาจาริกา สิกฺขา ปญฺญตฺตา อปฺปสนฺนานํ ปสาทาย ปสนฺนานํ ภิยฺโยภาวาย, ยถา ยถา ภิกฺขเว มยา สาวกานํ อภิสมาจาริกา สิกฺขา ปญฺญตฺตา อปฺปสนฺนานํ ปสาทาย ปสนฺนานํ ภิยฺโยภาวาย, ตถา ตถา โส ตสฺสา สิกฺขาย อขณฺฑการี โหติ อจฺฉิทฺทการี อสพลการี อกมฺมาสการี สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ. ปุน จปรํ ภิกฺขเว มยา สาวกานํ อาทิพฺรหฺมจริยกา สิกฺขา ปญฺญตฺตา สพฺพโส สมฺมาทุกฺขกฺขยาย, ยถา ยถา ภิกฺขเว มยา สาวกานํ อาทิพฺราหฺมจริยกา สิกฺขา ปญฺญตฺตา สพฺพโส สมฺมาทุกฺขกฺขยาย, ตถา ตถา โส ตสฺสา สิกฺขาย อขณฺฑการี โหติ อจฺฉิทฺทการี อสพลการี อกมฺมาสการี สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ. เอวํ โข ภิกฺขเว สิกฺขานิสํสํ โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ปญฺญุตฺตรํ โหติ? อิธ ภิกฺขเว มยา สาวกานํ ธมฺมา เทสิตา สพฺพโส สมฺมาทุกฺขกฺขยาย, ยถา ยถา ภิกฺขเว มยา สาวกานํ ธมฺมา เทสิตา สพฺพโส สมฺมาทุกฺขกฺขยาย, ตถา ตถา สพฺเพ เต ธมฺมา ปญฺญาย

สมเวกฺขิตา โหนฺติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ปญฺญุตฺตรํ โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว วิมุตฺติสารํ โหติ? อิธ ภิกฺขเว มยา สาวกานํ ธมฺมา เทสิตา สพฺพโส สมฺมาทุกฺขกฺขยาย, ยถา ยถา ภิกฺขเว มยา สาวกานํ ธมฺมา เทสิตา สพฺพโส สมฺมาทุกฺขกฺขยาย, ตถา ตถา สพฺเพ เต ธมฺมา วิมุตฺติยา ผุสิตา โหนฺติ. เอวํ โข ภิกฺขเว วิมุตฺติสารํ โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว สตาธิปเตยฺยํ โหติ? "อิติ อปริปูรํ วา อภิสมาจาริกํ สิกฺขํ ปริปูเรสฺสามิ ปริปูรํ วา อภิสมาจาริกํ สิกฺขํ ตตฺถ ตตฺถ ปญฺญาย อนุคฺคเหสฺสามีติ อชฺฌตฺตํเยว สติ สุปฏฺฐิตา โหติ, "อิติ อปริปูรํ วา อาทิพฺรหฺมจริยกํ สิกฺขํ ปริปูเรสฺสามิ ปริปูรํ วา อาทิพฺรหฺมจริยกํ สิกฺขํ ตตฺถ ตตฺถ ปญฺญาย อนุคฺคเหสฺสามีติ อชฺฌตฺตํเยว สติ สุปฏฺฐิตา โหติ, "อิติ อสมเวกฺขิตํ วา ธมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ ปญฺญาย สมเวกฺขิสฺสามิ สมเวกฺขิตํ วา ธมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ ปญฺญาย อนุคฺคเหสฺสามีติ อชฺฌตฺตํเยว สติ สุปฏฺฐิตา โหติ, "อิติ อผุสิตํ วา ธมฺมํ วิมุตฺติยา ผุสิสฺสามิ ผุสิตํ วา ธมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ ปญฺญาย อนุคฺคเหสฺสามีติ อชฺฌตฺตํเยว สติ สุปฏฺฐิตา โหติ. เอวํ โข ภิกฺขเว สตาธิปเตยฺยํ โหติ. "สิกฺขานิสํสมิทํ ภิกฺขเว พฺรหฺมจริยํ วุจฺจติ ปญฺญุตฺตรํ วิมุตฺติสารํ สตาธิปเตยฺยนฺติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ, อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตนฺติ.

๒๔๖ จตฺตาโร อิเม ภิกฺขเว เสยฺยา กตเม จตฺตาโร?

เปตเสยฺยา กามโภคิเสยฺยา สีหเสยฺยา ตถาคตเสยฺยา. กตมา จ ภิกฺขเว เปตเสยฺยา? เยภุยฺเยน ภิกฺขเว เปตา อุตฺตานา เสนฺติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว เปตเสยฺยา. กตมา จ ภิกฺขเว กามโภคิเสยฺยา? เยภุยฺเยน ภิกฺขเว กามโภคี วาเมน ปสฺเสน เสนฺติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กามโภคิเสยฺยา. กตมา จ ภิกฺขเว สีหเสยฺยา? สีโห ภิกฺขเว มิคราชา ทกฺขิเณน ปสฺเสน เสยฺยํ กปฺเปติ ปาเทน ปาทํ อจฺจาธาย อนฺตรสตฺถิมฺหิ นงฺคุฏฺฐํ อนุปกฺขิปิตฺวา, โส ปฏิพุชฺฌิตฺวา ปุริมํ กายํ อพฺภุนฺนาเมตฺวา ปจฺฉิมํ กายํ อนุวิโลเกติ; สเจ ภิกฺขเว สีโห มิคราชา กิญฺจิ ปสฺสติ กายสฺส วิกฺขิตฺตํ วา วิสฏํ วา, เตน ภิกฺขเว สีโห มิคราชา อนตฺตมโน โหติ; สเจ ปน ภิกฺขเว สีโห มิคราชา น กิญฺจิ ปสฺสติ กายสฺส วิกฺขิตฺตํ วา วิสฏํ วา, เตน ภิกฺขเว สีโห มิคราชา อตฺตมโน โหติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สีหเสยฺยา. กตมา จ ภิกฺขเว ตถาคตเสยฺยา? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ: อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ตถาคตเสยฺยา. อิมา โข ภิกฺขเว จตสฺโส เสยฺยาติ.

๒๔๗ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ถูปารหา. กตเม จตฺตาโร? ตถาคโต อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ถูปารโห, ปจฺเจกพุทฺโธ ถูปารโห, ตถาคตสาวโก ถูปารโห, ราชา จกฺกวตฺตี ถูปารโห. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ถูปารหาติ.

๒๔๘ จัตฺตาโรเม ภิกฺขเว ธมฺมา ปญฺญาวุฑฺฒิยา สํวตฺตนฺติ. กตเม จัตฺตาโร? สปฺปุริสสํเสโว สทฺธมฺมสฺสวนํ โยนิโสมนสิกาโร ธมฺมานุธมฺมปฏิปตฺติ. อิเม โข ภิกฺขเว จัตฺตาโร ธมฺมา ปญฺญาวุฑฺฒิยา สํวตฺตนฺตีติ.

๒๔๙ จัตฺตาโรเม ภิกฺขเว ธมฺมา มนุสฺสภูตสฺส พหุการา โหนฺติ. กตเม จัตฺตาโร? สปฺปุริสสํเสโว สทฺธมฺมสฺสวนํ โยนิโสมนสิกาโร ธมฺมานุธมฺมปฏิปตฺติ. อิเม โข ภิกฺขเว จัตฺตาโร ธมฺมา มนุสฺสภูตสฺส พหุการา โหนฺตีติ.

๒๕๐ จัตฺตาโรเม ภิกฺขเว อนริยโวหารา. กตเม จัตฺตาโร? อทิฏฺเฐ ทิฏฺฐวาทิตา อสฺสุเต สุตวาทิตา อมุเต มุตวาทิตา อวิญฺญาเต วิญฺญาตวาทิตา. อิเม โข ภิกฺขเว จัตฺตาโร อนริยโวหาราติ.

๒๕๑ จัตฺตาโรเม ภิกฺขเว อริยโวหารา. กตเม จัตฺตาโร? อทิฏฺเฐ อทิฏฺฐวาทิตา อสฺสุเต อสฺสุตวาทิตา อมุเต อมุตวาทิตา อวิญฺญาเต อวิญฺญาตวาทิตา. อิเม โข ภิกฺขเว จัตฺตาโร อริยโวหาราติ.

๒๕๒ จัตฺตาโรเม ภิกฺขเว อนริยโวหารา. กตเม จัตฺตาโร? ทิฏฺเฐ อทิฏฺฐวาทิตา สุเต อสฺสุตวาทิตา มุเต อมุตวาทิตา วิญฺญาเต อวิญฺญาตวาทิตา. อิเม โข ภิกฺขเว จัตฺตาโร อนริยโวหาราติ.

๒๕๓ จัตฺตาโรเม ภิกฺขเว อริยโวหารา. กตเม จัตฺตาโร? ทิฏฺเฐ ทิฏฺฐวาทิตา สุเต สุตวาทิตา มุเต มุตวาทิตา วิญฺญาเต วิญฺญาตวาทิตา. อิเม โข ภิกฺขเว จัตฺตาโร อริยโวหาราติ.

อาปตฺติภยวคฺโค ปญฺจโม.

๒๕๔ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ธมฺมา. กตเม จตฺตาโร? อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา ปริญฺเญยฺยา, อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา ปหาตพฺพา, อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา ภาเวตพฺพา, อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา สจฺฉิกาตพฺพา. กตเม จ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา ปริญฺเญยฺยา? ปญฺจุปาทานกฺขนฺธาะ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา ปริญฺเญยฺยา. กตเม จ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา ปหาตพฺพา? อวิชฺชา จ ภวตณฺหา จะ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา ปหาตพฺพา. กตเม จ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา ภาเวตพฺพา? สมโถ จ วิปสฺสนา จะ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา ภาเวตพฺพา. กตเม จ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา สจฺฉิกาตพฺพา? วิชฺชา จ วิมุตฺติ จะ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว ธมฺมา อภิญฺญา สจฺฉิกาตพฺพา. อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร ธมฺมาติ.

๒๕๕ จตสฺโส อิมา ภิกฺขเว อนริยปริเยสนา. กตมา จตสฺโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา ชราธมฺโม สมาโน ชราธมฺมํเยว ปริเยสติ, อตฺตนา พฺยาธิธมฺโม สมาโน พฺยาธิธมฺมํเยว ปริเยสติ, อตฺตนา มรณธมฺโม สมาโน มรณธมฺมํเยว ปริเยสติ, อตฺตนา สงฺกิเลสิกธมฺโม สมาโน สงฺกิเลสิกธมฺมํเยว ปริเยสติ. อิมา โข ภิกฺขเว จตสฺโส อนริยปริเยสนา. จตสฺโส อิมา ภิกฺขเว อริยปริเยสนา. กตมา จตสฺโส? อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ

อตฺตนา ชราธมฺโม สมาโน ชราธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อชรํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสติ, อตฺตนา พฺยาธิธมฺโม สมาโน พฺยาธิธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อพฺยาธึ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสติ, อตฺตนา มรณธมฺโม สมาโน มรณธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อมตํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสติ, อตฺตนา สํกิเลสิกธมฺโม สมาโน สํกิเลสิกธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อสํกิลิฏฺฐํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสติ. อิมา โข ภิกฺขเว จตสฺโส อริยปริเยสนาติ.

๒๕๖ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว สงฺคหวตฺถูนิ. กตมานิ จตฺตาริ? ทานํ เปยฺยวชฺชํ อตฺถจริยา สมานตฺตตา. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ สงฺคหวตฺถูนีติ.

๒๕๗ อถโข อายสฺมา มาลุกฺยปุตฺโต, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มาลุกฺยปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ "สาธุ เม ภนฺเต ภควา สํขิตฺเตน ธมฺมํ เทเสตุ, ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ. "เอตฺถทานิ มาลุกฺยปุตฺต กึ ทหเร วกฺขาม, ยตฺร หิ นาม ตฺวํ ชิณฺโณ วุฑฺโฒ มหลฺลโก ตถาคตสฺส สํขิตฺเตน โอวาทํ ยาจสีติ. "เทเสตุ เม ภนฺเต ภควา สํขิตฺเตน ธมฺมํ, เทเสตุ สุคโต สํขิตฺเตน ธมฺมํ; อปฺเปวนามาหํ

ภควโต ภาสิตสฺส อตฺถํ ชาเนยฺยํ, อปฺเปวนามาหํ ภควโต ภาสิตสฺส ทายาโท อสฺสนฺติ. "จตฺตาโรเม มาลุกฺยปุตฺต ตณฺหุปฺปาทา, ยตฺถ ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ. กตเม จตฺตาโร? จีวรเหตุ วา มาลุกฺยปุตฺต ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ, ปิณฺฑปาตเหตุ วา มาลุกฺยปุตฺต ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ, เสนาสนเหตุ วา มาลุกฺยปุตฺต ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ, อิติภวาภวเหตุ วา มาลุกฺยปุตฺต ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ. อิเม โข มาลุกฺยปุตฺต จตฺตาโร ตณฺหุปฺปาทา, ยตฺถ ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ. ยโต โข มาลุกฺยปุตฺต ภิกฺขุโน ตณฺหา ปหีนา โหติ อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวํกตา อายตึอนุปฺปาทธมฺมา, อยํ วุจฺจติ มาลุกฺยปุตฺต ภิกฺขุ อจฺเฉชฺชิ ตณฺหํ วิวฏฺฏยิ สํโยชนํ สมฺมามานาภิสมยา อนฺตมกาสิ ทุกฺขสฺสาติ. อถโข อายสฺมา มาลุกฺยปุตฺโต ภควตา อิมินา โอวาเทน โอวทิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. อถโข อายสฺมา มาลุกฺยปุตฺโต เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต, นจิรสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ, ตทนุตฺตรํ พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ,

"ขีณา ชาติ, วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ อพฺภญฺญาสิ; อญฺญตโร จ ปนายสฺมา มาลุงฺกฺยปุตฺโต อรหตํ อโหสีติ.

๒๕๘ ยานิกานิจิ ภิกฺขเว กุลานิ โภเคสุ มหตฺตํ ปตฺตานิ น จิรฏฺฐิติกานิ ภวนฺติ, สพฺพานิ ตานิ จตูหิ ฐาเนหิ เอเตสํ วา อญฺญตเรน. กตเมหิ จตูหิ? นฏฺฐํ น คเวสนฺติ, ชิณฺณํ น ปฏิสงฺขโรนฺติ, อปริมิตปานโภชนา โหนฺติ, ทุสฺสีลํ อิตฺถึ วา ปุริสํ วา อาธิปจฺเจ ฐเปนฺติ. ยานิกานิจิ ภิกฺขเว กุลานิ โภเคสุ มหตฺตํ ปตฺตานิ น จิรฏฺฐิติกานิ ภวนฺติ, สพฺพานิ ตานิ อิเมหิ จตูหิ ฐาเนหิ เอเตสํ วา อญฺญตเรน. ยานิกานิจิ ภิกฺขเว กุลานิ โภเคสุ มหตฺตํ ปตฺตานิ จิรฏฺฐิติกานิ ภวนฺติ, สพฺพานิ ตานิ จตูหิ ฐาเนหิ เอเตสํ วา อญฺญตเรน. กตเมหิ จตูหิ? นฏฺฐํ คเวสนฺติ, ชิณฺณํ ปฏิสงฺขโรนฺติ, ปริมิตปานโภชนา โหนฺติ, สีลวนฺตํ อิตฺถึ วา ปุริสํ วา อาธิปจฺเจ ฐเปนฺติ. ยานิกานิจิ ภิกฺขเว กุลานิ โภเคสุ มหตฺตํ ปตฺตานิ จิรฏฺฐิติกานิ ภวนฺติ, สพฺพานิ ตานิ อิเมหิ จตูหิ ฐาเนหิ เอเตสํ วา อญฺญตเรนาติ.

๒๕๙ จตูหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคโต รญฺโญ ภทฺโร อสฺสาชานิโย ราชารโห โหติ ราชโภคฺโค รญฺโญ องฺคนฺเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ. กตเมหิ จตูหิ? อิธ ภิกฺขเว รญฺโญ ภทฺโร อสฺสาชานิโย วณฺณสมฺปนฺโน จ โหติ พลสมฺปนฺโน จ

ชวสมฺปนฺโน จ อาโรหปริณาหสมฺปนฺโน จ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต รญฺโญ ภทฺโร อสฺสาชานิโย ราชารโห โหติ ราชโภคฺโค รญฺโญ องฺคนฺเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ ฯเปฯ อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส. กตเมหิ จตูหิ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วณฺณสมฺปนฺโน จ โหติ พลสมฺปนฺโน จ ชวสมฺปนฺโน จ อาโรหปริณาหสมฺปนฺโน จ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วณฺณสมฺปนฺโน โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลวา โหติ ฯเปฯ สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ วณฺณสมฺปนฺโน โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พลสมฺปนฺโน โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อารทฺธวิริโย วิหรติ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย กุสลานํ ธมฺมานํ อุปสมฺปทาย ถามวา ทฬฺหปรกฺกโม อนิกฺขิตฺตธุโร กุสเลสุ ธมฺเมสุ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ พลสมฺปนฺโน โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชวสมฺปนฺโน โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ "อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ, ฯเปฯ "อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชวสมฺปนฺโน โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาโรหปริณาหสมฺปนฺโน โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ลาภี โหติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานํ: เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาโรหปริณาหสมฺปนฺโน โหติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ

ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ ฯเปฯ อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ.

๒๖๐ จตูหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคโต รญฺโญ ภทฺโร อสฺสาชานิโย ราชารโห โหติ ราชโภคฺโค รญฺโญ องฺคนฺเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ. กตเมหิ จตูหิ? อิธ ภิกฺขเว รญฺโญ ภทฺโร อสฺสาชานิโย วณฺณสมฺปนฺโน จ โหติ พลสมฺปนฺโน จ ชวสมฺปนฺโน จ อาโรหปริณาหสมฺปนฺโน จ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต รญฺโญ ภทฺโร อสฺสาชานิโย ราชารโห โหติ ราชโภคฺโค รญฺโญ องฺคนฺเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ ฯเปฯ อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส. กตเมหิ จตูหิ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วณฺณสมฺปนฺโน จ โหติ พลสมฺปนฺโน จ ชวสมฺปนฺโน จ อาโรหปริณาหสมฺปนฺโน จ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วณฺณสมฺปนฺโน โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลวา โหติ ฯเปฯ สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ วณฺณสมฺปนฺโน โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พลสมฺปนฺโน โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อารทฺธวิริโย วิหรติ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย กุสลานํ ธมฺมานํ อุปสมฺปทาย ถามวา ทฬฺหปรกฺกโม อนิกฺขิตฺตธุโร กุสเลสุ ธมฺเมสุ. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ พลสมฺปนฺโน โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชวสมฺปนฺโน

โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชวสมฺปนฺโน โหติ. กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาโรหปริณาหสมฺปนฺโน โหติ? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ลาภี โหติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานํ. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาโรหปริณาหสมฺปนฺโน โหติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ ฯเปฯ อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ.

๒๖๑ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว พลานิ. กตมานิ จตฺตาริ? วิริยพลํ สติพลํ สมาธิพลํ ปญฺญาพลํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ พลานีติ.

๒๖๒ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ นาลํ อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวิตุํ. กตเมหิ จตูหิ? กามวิตกฺเกน พฺยาปาทวิตกฺเกน วิหึสาวิตกฺเกน ทุปฺปญฺโญ โหติ ชโฬ เอฬมูโค. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ นาลํ อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวิตุํ. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อลํ อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวิตุํ. กตเมหิ จตูหิ? เนกฺขมฺมวิตกฺเกน อพฺยาปาทวิตกฺเกน อวิหึสาวิตกฺเกน ปญฺญวา โหติ อชโฬ อเนฬมูโค. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อลํ อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวิตุนฺติ.

๒๖๓ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต พาโล อพฺยตฺโต อสปฺปุริโส ขตํ อุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, สาวชฺโช จ โหติ สานุวชฺโช วิญฺญูนํ, พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวติ. กตเมหิ จตูหิ? สาวชฺเชน กายกมฺเมน สาวชฺเชน วจีกมฺเมน สาวชฺเชน มโนกมฺเมน สาวชฺชาย ทิฏฺฐิยา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต พาโล อพฺยตฺโต อสปฺปุริโส ขตํ อุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, สาวชฺโช จ โหติ สานุวชฺโช วิญฺญูนํ, พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวติ. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ปณฺฑิโต พฺยตฺโต สปฺปุริโส อกฺขตํ อนุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, อนวชฺโช จ โหติ อนนุวชฺโช วิญฺญูนํ, พหุญฺจ ปุญฺญํ ปสวติ. กตเมหิ จตูหิ? อนวชฺเชน กายกมฺเมน อนวชฺเชน วจีกมฺเมน อนวชฺเชน มโนกมฺเมน อนวชฺชาย ทิฏฺฐิยา. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ปณฺฑิโต พฺยตฺโต สปฺปุริโส อกฺขตํ อนุปหตํ อตฺตานํ ปริหรติ, อนวชฺโช จ โหติ อนนุวชฺโช วิญฺญูนํ, พหุญฺจ ปุญฺญํ ปสวตีติ.

อภิญฺญาวคฺโค ฉฏฺโฐ.

๒๖๔ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? อตฺตนา จ ปาณาติปาตี โหติ, ปรญฺจ ปาณาติปาเต สมาทเปติ, ปาณาติปาเต จ สมนุญฺโญ โหติ, ปาณาติปาตสฺส จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว

จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเค. กตเมหิ จตูหิ? อตฺตนา จ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ, ปรญฺจ ปาณาติปาตา เวรมณิยา สมาทเปติ, ปาณาติปาตา เวรมณิยา จ สมนุญฺโญ โหติ, ปาณาติปาตา เวรมณิยา จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเคติ.

๒๖๕ จตูหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย. กตเมหิ จตูหิ? อตฺตนา จ อทินฺนาทายี โหติ, ปรญฺจ อทินฺนาทาเน สมาทเปติ, อทินฺนาทาเน จ สมนุญฺโญ โหติ, อทินฺนาทานสฺส จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯเปฯ อตฺตนา จ อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ, ปรญฺจ อทินฺนาทานา เวรมณิยา สมาทเปติ, อทินฺนาทานา เวรมณิยา จ สมนุญฺโญ โหติ, อทินฺนาทานา เวรมณิยา จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯเปฯ

๒๖๖ อตฺตนา จ กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ, ปรญฺจ กาเมสุ มิจฺฉาจาเร สมาทเปติ, กาเมสุ มิจฺฉาจาเร จ สมนุญฺโญ โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารสฺส จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯเปฯ อตฺตนา จ กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ, ปรญฺจ กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณิยา สมาทเปติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณิยา จ สมนุญฺโญ โหติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณิยา จ วณฺณํ

ภาสติ. อิเมหิ โข ฯ เป ฯ

๒๖๗ อตฺตนา จ มุสาวาที โหติ, ปรญฺจ มุสาวาเท สมาทเปติ, มุสาวาเท จ สมนุญฺโญ โหติ, มุสาวาทสฺส จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯ เป ฯ อตฺตนา จ มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ, ปรญฺจ มุสาวาทา เวรมณิยา สมาทเปติ, มุสาวาทา เวรมณิยา จ สมนุญฺโญ โหติ, มุสาวาทา เวรมณิยา จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯ เป ฯ

๒๖๘ อตฺตนา จ ปิสุณวาโจ โหติ, ปรญฺจ ปิสุณาย วาจาย สมาทเปติ, ปิสุณาย วาจาย จ สมนุญฺโญ โหติ, ปิสุณาย วาจาย จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯ เป ฯ อตฺตนา จ ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ, ปรญฺจ ปิสุณาย วาจาย เวรมณิยา สมาทเปติ, ปิสุณาย วาจาย เวรมณิยา จ สมนุญฺโญ โหติ, ปิสุณาย วาจาย เวรมณิยา จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯ เป ฯ

๒๖๙ อตฺตนา จ ผรุสวาโจ โหติ, ปรญฺจ ผรุสาย วาจาย สมาทเปติ, ผรุสาย วาจาย เวรมณิยา จ สมนุญฺโญ โหติ, ผรุสาย วาจาย จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯ เป ฯ อตฺตนา จ ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ, ปรญฺจ ผรุสาย วาจาย เวรมณิยา สมาทเปติ, ผรุสาย วาจาย เวรมณิยา จ สมนุญฺโญ โหติ, ผรุสาย วาจาย เวรมณิยา จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯ เป ฯ

๒๗๐ อตฺตนา จ สมฺผปฺปลาปี โหติ, ปรญฺจ สมฺผปฺปลาเป สมาทเปติ, สมฺผปฺปลาเป จ สมนุญฺโญ โหติ, สมฺผปฺปลาปสฺส จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯเปฯ อตฺตนา จ สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต โหติ, ปรญฺจ สมฺผปฺปลาปา เวรมณิยา สมาทเปติ, สมฺผปฺปลาปา เวรมณิยา จ สมนุญฺโญ โหติ, สมฺผปฺปลาปา เวรมณิยา จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯเปฯ

๒๗๑ อตฺตนา จ อภิชฺฌาลู โหติ, ปรญฺจ อภิชฺฌาย สมาทเปติ, อภิชฺฌาย จ สมนุญฺโญ โหติ, อภิชฺฌาย จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯเปฯ อตฺตนา จ อนภิชฺฌาลู โหติ, ปรญฺจ อนภิชฺฌาย สมาทเปติ, อนภิชฺฌาย จ สมนุญฺโญ โหติ, อนภิชฺฌาย จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯเปฯ

๒๗๒ อตฺตนา จ พฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ, ปรญฺจ พฺยาปาเท สมาทเปติ, พฺยาปาเท จ สมนุญฺโญ โหติ, พฺยาปาทสฺส จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯเปฯ อตฺตนา จ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ, ปรญฺจ อพฺยาปาเท สมาทเปติ, อพฺยาปาเท จ สมนุญฺโญ โหติ, อพฺยาปาทสฺส จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯเปฯ

๒๗๓ อตฺตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ, ปรญฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ, มิจฺฉาทิฏฺฐิยา จ สมนุญฺโญ โหติ, มิจฺฉาทิฏฺฐิยา จ วณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ฯเปฯ อตฺตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิโก

โหติ, ปรัญฺจ สัมฺมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ, สมฺมาทิฏฺฐิยา จ สมนุญฺโญ โหติ, สัมฺมาทิฏฺฐิยา จ วัณฺณํ ภาสติ. อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตูหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สคฺเคติ.

กมฺมปถวคฺโค สตฺตโม.

ราคสฺส ภิกฺขเว อภิญฺญาย จตฺตาโร ธมฺมา ภาเวตพฺพา. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ. อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ, เวทนาสุ ... จิตฺเตสุ ... ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ. ราคสฺส ภิกฺขเว อภิญฺญาย อิเม จตฺตาโร ธมฺมา ภาเวตพฺพาติ.

ราคสฺส ภิกฺขเว อภิญฺญาย จตฺตาโร ธมฺมา ภาเวตพฺพา. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ, อุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย ... อนุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ อุปฺปาทาย ... อุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ ฐิติยา อสมฺโมสาย ภิยฺโยภาวาย เวปุลฺลาย ภาวนาย ปาริปูริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ. ราคสฺส ภิกฺขเว อภิญฺญาย อิเม จตฺตาโร ธมฺมา ภาเวตพฺพาติ.

ราคสฺส ภิกฺขเว อภิญฺญาย จตฺตาโร ธมฺมา ภาเวตพฺพา. กตเม จตฺตาโร? อิธ ภิกฺขเว

ภิกฺขุ ฉนฺทสมาธิปธานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ, วิริยสมาธิ-จิตฺตสมาธิ-วีมํสาสมาธิ-ปธานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ. ราคสฺส ภิกฺขเว อภิญฺญาย อิเม จตฺตาโร ธมฺมา ภาเวตพฺพาติ. ราคสฺส ภิกฺขเว ปริญฺญาย ฯเปฯ ปริกฺขยาย ปหานาย ขยาย วยาย วิราคาย นิโรธาย จาคาย ปฏินิสฺสคฺคาย อิเม จตฺตาโร ธมฺมา ภาเวตพฺพา. โทสสฺส โมหสฺส โกธสฺส อุปนาหสฺส มกฺขสฺส ปฬาสสฺส อิสฺสาย มจฺฉริยสฺส มายาย สาเรยฺยสฺส ถมฺภสฺส สารมฺภสฺส มานสฺส อติมานสฺส มทสฺส ปมาทสฺส อภิญฺญาย ปริญฺญาย ปริกฺขยาย ปหานาย ขยาย วยาย วิราคาย นิโรธาย จาคาย ปฏินิสฺสคฺคาย อิเม จตฺตาโร ธมฺมา ภาเวตพฺพาติ.

จตุกฺกนิปาโต นิฏฺฐิโต.